

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

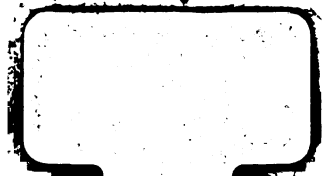
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

25. for RQ Book.

13650 e. 92

126

HYFFORDDIAD

CYNNWYS

I WYBODAETH IACHUSOL O

EGWYDDORION A DYLED SWYDDAU

CREFYDD;

SEF,

HOLIADAU AC ATEBION YSGRYTHYROL

YN NGHYLCH

YR ATHRAWIAETH

A GYNHWYSUR YN

NGHATECISM YR EGLWYS.

ANGENRHEIDIOL I'W DYSGU GAN HEN A IEUANGG.

GAN GRIFFITH JONES, PERIGLOR, LLANDOWROR.

2 Tim. 1. 13. Bydded genhnyd ffurf yr ymadroddion: iachus, y rhai a glywaist genyfi'n, yn y ffydd a'r cariad sydd yn Nghrist Iesu.

Salma hecvi. 5. Canys Efe a'i rhodd dystaliaeth yn Jacob, ac a osododd gyfraith yn Ierau rhai a orchymmynodd Efe i'n tadau eu dysgu i'w plant.

GWREGSAM;

ARGRAFWYD GAN DAVID OLIVER,

1820.

Y CYHOEDDWYR AT Y DARLENWYR.

Anwyl gyd-drafaelwyr ty a'r byd a beri
byth. Gobeithio yr ydym y bydd y Llyfr
gwerthfawr hwn, yn fendith i'ch eneidiau
gwerthfawr; fel ac y bu i filoedd, o'r rhai
sydd gwedi myned i'w tragwyddol drigfan-
nau, y mae cannoedd yn Nghymru a all Dys-
tio yr un peth, yn nghyd ag uno'r cyhoeddwyr,
yr hwn a fu yn cadw yr ysgol ag oedd yn
perthyn i'r **Parch. GRIFFITH JONES, a**
Madam BEVAN am lawer o amser. Go-
beithio yr ydym, y bydd y Llyfr hwn yn
cael derbyniad gan bob Enw o Grefyddwyr.
Nid rhaid i'un Enw wrthod y Llyfr hwn, o
ran bod yr Awdwr yn perthyn i'r Eglwys sef-
ydledig. Byddai y **Parch. G. JONES** yn
rhoddi derbyniad i bob Enw a ddeuai i'w dy-
es; gobeithio yr ydym, y rhydd pob Enw
dderbyniad i'w Llyfr yntau; yr hwn sydd
deilwng o ran ei sylwedd i gael ei alw yn
Gorph o Ddifynyddiaeth.

CHWEFROR 16, 1820.

Y
RHWYMEDIGAETH
 A OSODIR AR BAWB YNGHYLCH
CATECEISIO,
 YN NGHANONAU
 EGLWYSIG
EGLWYS LOEGR.

CAN. 59. Gweinidogion i Gateceisio bob Sabath.

HŌLED pob Person, Ficeer, neu Gurad ar bob Sul a Gwyl, cyn Gosber, y rhai ieuauingc ac anrhybodus o'i blwyf, dros hanner awr, neu ychwaneg, yn y Dey Gorchymyny, Pyngciau'r Ffydd, ac yn Ngwedd yr Arglwydd; a gwrandaidd, hyffordd, a dysged yn fanwl iddynt y Catecism a osodwyd allan yn y Llyfr Gwedd Gyfiredin. A phared pod Tack, Main, Mestir, a Meistres, i'w Plant, eu Gwasanaethddynion a'u Prentisiaid, sy heb fedru ou Catecism, ddyfod i'r Eglwys ar yr amser pwyntiedig, i wrando'n ufudd, ac i'n trefnu gany Gweinidog, hyd oni ddysgont eu Catecism. Ac, o's esgeulusa un Gweinidog ei Ddyfed yn hyn, cerydder ef yn llym ar yr Achwyn cyntaf; a rhodder hysbysrwydd cywir o hono i Esgob neu Ordinar i'r Lle. O's efe, wedi ymostwng, a arosdda eilwaith o'i fedd yn hyn; gorfodoger ef: o's felty y drydydd waith; gan naâ oes nemmawr o abaith y gwêllha ef yn hyn, yna ysgymmuner ef; ac arhosed felty, hyd honi wellhao. Ac hysyd, o's esgeulusa un o'r dywededig Dadau, Mamau, Mestri, neu Feistresi, Plant Gwasanaethddynion, neu Prentisiaid, eu Dyledswyddau; megis, y naill fath, trwy baidio peri iddynt ddyfod, d'r llall, trwy omm d d, sgu, fel y dywedpwyd; gorfodoger hwynt gan eu Hordinariad (tra na pōnt Blant): ac o's parhēant felty dros fis; yna ysgymmuner hwynt.

Y RUBRIC YN ÔL Y CATECISM.

BID i Gurad pob Plwyf yn ddiesgeulus ar y Suliau a'r Gwyliau, ar ôl yr ail Lith o'r Gosber, ddysgu ar osteg yn yr Eglwys, a holi cynnifer o Blant ei Plwyf ag a ddanfoner atto, megis y tybio efe fod yn gymher, yn rhyw barth o'r Catecism hwn.

A iad i bob Tâd, a Mam, a phob Perchen Tylwyth, beri i'w Plant, i'w Gwasanaethddynion, ac i'w Pren-tisiad (y rhai ni ddysgasant eu Catecism) ddyfod i'r Eglwys ar yr amser gosodedig, a gwando yn ufudd, a bod wrth lywodraeth y Curad, hyd oni ddarfo iddynt ddysgu pob peth ag y sydd ymma wedi ei osod i'w ddysgu ganddynt.

YN y Ffurf o urddo Gweinidogion, pan yr urddir hwy yn Ddiaconiaid, y mae'r Esgob yn mynegu iddynt y pethau a berthyn i'w Swydd; sef, bod iddynt, yn phlith Dyledion eraill, ddysgu'r Boblicuainge yn y Catecism; y maent hwy oll, yn ngwydd Duw a'r Gyn-nulleidfa, yn addunedu i wneuthr hyny; gan ateb bob un o honynt, Trwy nerth Duw felly y gwnaf.

RHAN O YSTYR Y 79 GANON, AM DDYLED YSGOLFEISTRAID.

DYSGED pawb o'r Ysgolfeistraid, yn Gymraeg,— y Catecism—a roddwyd allan gynt trwy gyffredin Awdurdod. A chynfyngched ag y bo un Bregeth ar Wyliau neu Uchrau, o fewn y Plwyf lle maent yn dysgu, hwy y ddugant eu Hysgolheigion i'r Eglwys lle bo'r cyfryw Bregeth; ac yno a edrychant ar iddynt ymddwyn yn llonydd ac yn sobr, ac a'u holant ar amser cyfaddas, wedi eu dyfod yn ôl, beth ddysasant gyd â hwy o'r cyfryw Bregethau. Ar ddyddiau ac amserau eraill hwy a'u hyfforddant hwy a'r cyfryw wersi o'r Ysgrythyr Lân, ac a fo rhwyddaf i'w tueddu i bob Duwioldeb, &c.

i H Y S B Y S I A D.

MI attolygaf yn ostyngedig ar bawb, a fydd o'n Ewyllyswyr da i Lwyddiant Chynnydd *Crefydd* yn y Byd, yn *Eghoys* Duw, ac yn eu Teiau eu hunain a'u Cymmydogaeth, i ddarllain yn ystyriol y *Llythyr ynghylch y Ddyledswydd o Gateceisio*: ac yna y mae fy Ngobaith, y bydd i *Râs* Duw eich droffroi a'ch goleuo, i weled y Rhwymedigaeth sydd arnoch, i hyfforddi a chateceisio pawb a fyddo dan eich Golygiaeth; fel a fydd raid i mi ymna yngau dim ychwaneg am hyn, oddieithr yn unig hysbysu i chi yr ychydig betha hyn yn fyr. Sef,

1. Darfod i mi fyrhau llawer ar y *Catecism* hwn, i wneuthur mor gynnwys ag allais; heb adaelallan iawn o bethau, ac y fferais fod yn fuddiol ac yn anghrheidiol i bawb ag sydd yn anghyfarwydd mewn *Crefydd* i wybod. Ac, er fod yr *Esboniad* mwyaf, s *Drych Difnyddiaeth*, yn llawer helaethach, ac yn fllusol i'w ddarllain; etto y mae'r *Crynoded* hwn yn l aeth ddigon i bob ieuangc, a dynion amwybodus, yn llawer llawsach ei ddysgu. He chwanegir yn ychydig bethau mewn ambell fan, neu o'r lleiaf, i'w idir lle rhai Gwersau, er mwyn eu gwneuthur yn eglur i'r rhai gweinïon o ddyall.

2. Yn gymmaint na's gwelodd rhai Pobl ieu gobeithiol ddim o hono yn o'rmod o poen i ddysgu, cōf yr *Esboniad* mwyaf, yr wyf yn gobeithio y hyswry awyddus ganddynt i ddysgu'r *Crynoded* hyn, gan ei fod gymmaint yn fyrach; ac na fydd by edifar ganddynt eu poen yn amser a'fysd, nac yn henaint, nac yn eu dyddiau olaf, o's byddant ieuangc: canys yna y profant, mai eu Hamser a'u Hamser gorau, a'r Amser huffaf i feddwl, am oedd y Dyddiau ag oeddynt yn trysori Addysg *Ideb* ynghyd, ac yn gweddlio ar Dduw a'u Ffendil.

3. Y rhai a fyddo'n ieuangc iawn, ac yn e cōf, gosoder hwy y waith gyntaf, o's bernwch chi yn gynnwys, i ddysgu'u unig y Rham gyntaf, hon yn y *Catecism* heb y 'Sgrythyrau, neu Ysty

lynau ysgrythyrol a fo'n profi'r Ateb; ag y welwch fod o wahan Brint; sef, o ddechreuad yr Atebion hyd y *Perffeithnod* gyntaf yn yr Ateb, ag y nodir a *Unbig*, fel hyn [.]; neu weithiau a Nôd y *Ddwybig*, fel hyn [:]. Ac fe ddyled eu gwrandu yn fynych; fel uad anghofiont ac fel y byddo yn hawsach iddynt ddysgu'r Atebion yn gyfan, pan eu gosodir i fyned dros y *Catecism* yr ail waith.

4. Gan mai'r peth mwyaf dychrynadwy yn yr holl fyd yw, diystyru *Iechydworiaeth* a *Chysammod Duw*; se ddylai pawb a ewyllsio adnewyddu eu *Cysammod*, a dyfod yn barebus i *Supper yr Arglwydd*, fod yn hyddysg yn Athrawiaeth y *Catecism*, a'i ystyriad yn dda; yn enwedig y Rhian olaf o hono, ynghylch y *Cysammod Grâs*, a'r *Sacramentau*. Mae'n ddiammau, na ddylai neb ei weled yn ormod o bŵen i lasurio am Wybodaeth i gyssegru eu hunain yn bruddaidd i *Gysammod Duw*, i gael eu bendithio ganddo a Llës annhraethol: canys yr Ordinhad benaf, fwyaf ardderchog a buddiol ag a ordeiniodd Duw i'w Boblerioed, yw *Supper yr Arglwydd*. At, megis y mae'r Llës yn fawr i Gymmuniwyr teilwng, mae dibriiad y rhai anwybodus, trwy naill ai eu hegeukuaidd o'r Ordinhad sanctaidd hon, neu eu harferiad annheilwng o honi, yn dwyn aranynt euogrwydd a pherygl echrydus. Darllenwch, ac ystyriwch, beth a ddywedir am y *Cysammod* a *Supper yr Arglwydd*, yn y Rhian olaf o'r *Catecism* hwn.

5. Fe ddylai'r sawl a garant yr Arglwydd IESŪ, a phawb o ddymunanant yn dda i'r Eucistiau truan a gwerthfawr a greodd Duw, ac y brynwyd trwy Waed CRISTlech Prynw'r a'ch Priod, fod yn awyddus i ddario ac anog cynnifer fwyafacalloch i ddysgu eu *Catecism*; a dodi y *Llythyr ynghylch Catectisio* yn nwyllaw cynnifer agalloch o Benau Teuluoedd, a Rhieni, ac eraill; gan osod ar waith gymmaird elthaf a feddoch o Ddoethmeb a Zêl addfwyn, ostyngedig, i'w perswadio i ddarhain a defnyddio'r Addysg o hono ynghylch hyfforddu eu Tylwyth. Cofiwch Arch a Dymuniad yr Ysbryd Glân, trwy enau'r Apostol. *Cydyntyrion bawb ei gilydd, i ymannog i gariad a gweithrededd da.* Heb. x. 24. Ystyriwch pa Gariad mwy, neu Gariad gym-

maint, sydd bossibl i chwi ddangos i neb, a pha Weithred well, neu Weithred gystal, sy bossibl i chwi wnenthur, na bod i chwi, hyd eithaf eich gallu, osod yn y blaen y Moddion a drefniri ddeffroi dysgu, ac i gadw Eneidiau colledig; fel y byddont, trwy Râs Duw, yn Berlah yn Nghoron eich Gwobrau yn Nydd Taledigaeth

6. O's rhynga fodd i'r Awdwr Bendededig o bob Grâs a Llwyddiant fendithio Darlleniad y *Llythyr am Gateceisio* i Benau Teuluoedd a Rhieni, i weled y Rhwymedigaeth a'r Dyled penaf o bob dyledion sy arnynt, i hyfforddu eu Plant a'u Teulu, fel y mae iddynt ateb o flaen Duw oblegid hynny; hwy wnaent yn dda, onid allant ddyfeisio gwell Trefn, i ddarllain eu hunain, neu osod rhyw un o'r Ty i ddarllain, rhyw Ran sechan o'r *Catecism* dros hanner neu gwarter awr i bawb o'r Tylwyth, ar ddiwedd dydd y *Sabbath*, a rhai nosw eithiau eraill pan fyddo'u fwyaf cyfleus, nes myned drosto i gyd; ac, ar ddiwedd pob Ateb, wedi ei ddarllain yn bwyllig, a chyn ddarllain yr Ateb nesaf, fe fydd yn fuddiol iawn i chwi orchymyn i'r Tylwyth ailadrodd yr Ystyr o hono, naill ai yn yr un geiriau, neu yn eu geiriau eu hunain, fel y gallont yn fwyaf hawdd: canys felly y deuant i graffu'n ofalus ar y peth a ddarllenir, ac y cynhyddant mewn Gwybodaeth yn fuan; yn enwedig, o's, gyd â hyn, y rhoddwch Gwestiwn neu ddau i'r naill a'r llall o'ch Teulu, i ddysgu ar y côf erbyn y tro nesaf. Chwi ellwch ddewis y Cwestiynau a fynnoch, ag y dybioch i fod yn fwyaf perthynasol i'ch Teulu: megis, am eu *Hammodau Beithydd*; am eu *Trueni trwy Bechod*; am eu *Prymedigaeth trwy GRIST*; am *Ffydd*, ac *Edifeiriwch*; am *Weddi*, a *Sancteiddiad y Sabbath*, a *Swpper yr Arglwydd*; ac yn bennodol am *Dayledwgyddau Plant a Gwasanaethwyr*, a'r cyffelyb; fel y barno'r Pen-teulu fod yn fwyaf buddiol iddynt. A Bendedith Duw a fythio, ac yn ddiannau a fydd, ar y Teuluoedd hyn.

7. O's bydd wiw gan Weinidogion i wnenthur yn gyffelyb i hyn, neu gymmeryd y Drefn a farnont yn fwyaf buddiol i gateceisio'r Plant a'r Bobl yn yr Eglwys, ni's gallaf iai na gobeithio y cânt weled y Lleshaad o hono, er Cysaur anhraethol iddynt. Pe gallont ber-

swadio nifer ddigonol i ddysgu, hwy allent ddodi rhyw nifer gyd â'i gilydd i ddysgu ac i ddywedyd, o flaen y Gynulleidfa, y Rhan gyntaf; sef, Esboniad yr *Ammodau Bedydd*: a rhai eraill hefyd gyd â'i gilydd i ddysgu ac i ddywedyd yr ail Rhan; sef, Esboniad y *Credo*: ac felly rhai gyd â'i gilydd yn mhob Rhan o'r *Catecism*. Ac, wedi i bob parti ddysgu eu Rhanau en hunain trwyddynt, hwy allant newid, a dysgu'r Rhanau ni ddysgasant o'r blaen. Fel hyn y cai Gweinidogion gyfle i esbonio ac i ddirio'r bobl i dderbyn Gwybodaeth gyflawn o holl Gorpholaeth *Crefydd* mewn ychydig amser: hwy gacnt gyfle i geryddu, ac i ddangos y per-rygl o bob pechodau a fo'r bobl yn euog o honynt; a chysle i'w dysgu a'u perswadio ynghylch pob Pwngc o'r *Ffydd*, a phob Dyledswydd a berthyn i *Grefydd*. Fe fydd yn fuddiol iawn, yn ddiammau, i'r Gweinidogion, wrth holi'r *Catecism*, droi, ar gylch, tu ag at bob rhan o'r Gynulleidfa, ac i geisio yn serchogaidd gan y rhai a welo fod yn dda, i ddywedyd, orau ag allont, yr Ystyr o bob Ateb; ar ôl i'r rhai fo'n cael eu Cateceisio ei ddywedyd e'n cyntaf unwaith neu ddwy yn uchel ac yn llwylig; gan ddeisyf arnynt, *Atolwg, dywedyd rhai o hanach chi, Beth yw'r Ateb a ddywedwyd ddiwed-daf neu'r Ystyr o hono?* Gan sicrhau iddynt, o's bydd i neb laswennu neu chwerthin o'i plegid, y caiff y Cwestiwn nesaf ei gfyf i hwy; i edrych a fedr y gwr gwaw-dus ateb yn well. Wrth brofi ychydig ar y Drefn hon, ni welais i neb yn digio, eithr yn ddiolchus am ddelio felly â hwynt; ar ôl lefaru wrthynt yn addfwyn ynghylch hynny: ac fe bair hyn i'r holl Gynulleidfa wrando'n ofalus, a chynhyddu mewn Gwybodaeth yn ebrwydd, wrth holi'r *Catecism* yn gyhoeddus yn y Drefn hon. Ac fe ddichon y Gweinidog Parchedig, o's gwel ef fod yn dda, lefaru wrthynt mor blaen at mor helaeth ag y mynq, am Ystyr y Atebion, a'r Cynhwysiad o honynt at eu Cydwybodaeth hwynt. O's gwelir y bobl yn euog o ryw pechodau neillduol, neu'n esgeuluso rhyw Dyledswyddau, nid oes Ffordd debycach i'w hargyhoeddu hwynt, na gosod rhai i ddysgu'r cyfryw Rannau o'r *Catecism*, ag y fo'n fwyaf perthynasol i'r pethau hynny; fel y caffo'r Gweinidog, wrth eu holi hwynt o flaen y Gynulleidfa,

gyfe i ddangos i'r cyfrwy ddynion eu perygl. Ac felly y dylai Rhieni a Phenau Teuluoedd osod ar eu Plant a'u Tylwyth, i ddysgu'n bennodol y cyfryw Ranau o'r *Catecism* ag y fo'n perthyn fwyaf i'r beiau fyddo ynddynt, a'r Dyledswyddau a ddyfent gyflawnu: megis Esboniad y Trydydd *Gorchymyn*, ynghylch *Llwon ofer*, neu *gymmeryd enw DUW yn ofer*; Esboniad y Pedwerydd *Gorchymyn*, am *Sanctiddiad y Sabbath*; a Rhan o Esboniad y Pummed *Gorchymyn*, am *Ddyledion Plant a Gwasanaethddynion*; ac felly y cewch, yn rhyw Ranau neu gilydd o'r *Catecism*, bethau perthynasol i bob achos arall. Ond, gan fod Penau Teuluoedd a Rhienimoresgeulus am *Iechawdwriaeth* eu Tylwyth, er fod yddynt roi Cyfrif i DUW am danynt; mor garedig a fyddai, i Weinidogion eu Plwyfau fyned mor fynych ag allont i'w Teiau a Llyfrau *Catecism* yn eu pocedau! Fe allai, trwy *Ras DUW*, y dygent *Iechawdwriaeth* i'r Ty gyd a hwynt, ac y llwyddent i berswadio rhai o'r Teulu i ddysgu, ac y derbynient *Ras DUW*, a mwy o *Gwybodaeth* a *gongohaid* i'u ag at eu *Iechawdwriaeth* wrth eu Cateceisio, nag y gyrhaeddent yn'un ffordd arall tra fyddent ar wyneb y ddaear. Mi agoris fy Meddwl yn hy iawn ac yn helaeth, yn ddiarswyd o gabl nebrhyw Ddynion duwiol; anoddefgarwch eraill i glywed am eu Dyledion, a bair iddynt gablu'n haerllug. *Megis fnegr i'r danedd, a mwg i'r llygaid, yw'r diog i'r neb a'i gyro.* Diar. x 26. Ond mi weddiaf ar DUW, ac a obeithiaf y bydd i Gariad CRIST gymmell *Bugeiliad fyddlon* y Praidd, i borthi'r *Wyn* a'r *Defaid* hefyd a Gwybodaeth ac a Dyall: fe ddysg eu Profiad iddynt y Ffordd orau; hwy ddeuant yn fwy cyfarwydd a byddysg yn y Gwaith hwn, ar ôl ei ddechrau; ychydig ymarfer i wna'r pwyllog a'r dyallus yn fwy medrus, a'r Gwaith yn rhwyddach, ac yn fwy esmwyth, ac yn fwyfwy hoff ganddynt. Byddent hwy a'u Gwaith (fel yn ddian y cant fod) dan *Nodded DUW* a'i *Fendith!* Amen.

D. S. Os bydd rhyw rhai yn dewis cael y Llythur Parch. G. JONES, ynghylch Cateceisio, hwy ai caent ef gan y cyhoeddwr.

HYFFORDDIAD CYNNWYS

I WYBODAETH IACHUSOL O

EGWYDDORION A DYLED SWYDDAU

CREFYDD.

CWESTIWN. Beth yw dy Enw di ?

Atch. N. neu M.

Cwest. Pa biam y dylech ddysgu'r Catecism ?

At. 1. Er mwyn adnabod Duw a Christ. Canys hyn yw'r bywyd tragywyddol; iddynt dy adnabod di yr unig wlr Dduw, a'r llyn a afonaist ti Iesu Grist. *John xvii, 3.*

2. O blegid trwy esguluso hyny, y mae cynnifer yn parhau dan Air Duw yn anwybodus. Megis yn dysgu bob amser, ac heb allu dyfod unr amser i wybodaeth y gwirionedd.—Canys lle dylech fod yn athrawon o ran amser, y mae arnoch drachefn eisiau dysgu i chwre beth ydych chi ddysgu. *2 Tim. iii. 7. Hebr. v, 12.*

3. O blegid fod anwybodaeth yn ffurfetta Trugaredd ac yn ennyn Digllonedd Duw. Canys yr Arglwydd losu a ddaw a than fflamhyd, i roddi dial i'r sawl nid adwaent Dduw.—Y rhai a ddioddefant yn gosbedigaeth, ddynstr tragywyddol, oddi ger bron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gadernid ef. *2 Thess. i. 7, 9; Eccl. xxi. 11. v. 15, 24, 25. Hos. iv. 6.*

4. Er mwyn dal yn ddianwadal Egwyddorion iachus a Ffydd. Byddled genyt ffurf yr ymadroddion iachus.—Fel na byddom mwyach yn blant, yn bwchwmman ac yn ein eichatwain a phob awel dysgeidiaeth. *2 Tim. i. 13. Eph. iv. 24.*

5. Heb i mi gael fy nghateceisio a'm holi, pa fodd medraf holi fy hun, fel y mae Duw yn gorchymyn ? Holweh eich hamin.—Ac eichwalthr; Hoded dyn ef ei hun; ac felly bytæd o'r bara, ac yfed o'r cwppan. *2 Cor. xiii. 5. 1 Cor. xi. 28. Gal. vi. 3, 4.*

6. Mae Duw yn gorchymyn i Athrawon a Phenna-teuluoedd ei dysgu Crist a ddynedodd wrth Pedr Portha fy wyn.—Ac am blant y dywedir wrth eu rhieni

Maethwch hwynt yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd. *Iaen* xxi. 15. *Eph.* vi. 4. *Salm* lxxviii. 5, 6. *Diar.* xxii. 6. *Deut.* xi. 18, 19.

7. Dymma fel y dysgai'r Duwiolion eu tylwyth gynt. Abraham oedd yn hyfforddu ei weision a phlant ei dy. — Dafydd a alwai blant atto, i ddysgu iddynt osu yr Arglwydd. — Ac ar dduall o: gateceisio, sef trwy ofyn cwestiynau, y mae Crist yn fynych yn dysgu ei Ddisgyblion. *Gen.* xiv. 14. xviii. 19. *Salm* xxxiv. 11. *Math.* xiii. 51. xvi. 15. xxi. 41, 42. *Marc* i. 3. *Luc* x. 26. xi. 46. *Iaen* xvi. 31.

Cw. Pa betli y Swm y Catecism hwn ?

At. Swm y Catecism yw, dysgu i mi garu Duw am holl galon, a'm Cymmydog fel fi fy hun. *Luc* x. 27, 28.

Cw. Pa lun y mae'r Catecism yn eich dysgu i garu Duw ?

At. 1. Trwy osod o'm blaen y Rhagorsfreintiau mawrion a ddylai fy annog i garu Duw. Gan addo Crist yn Ben, a Duw yn Dād, a theyrnas nefoedd yn etifeddiaeth i mi.

2. Fe'm dysgir, yn y Catecism, i ymwrthod ar pethiau sy'n fy rhwystro i garu Duw ; Sef, gweithredoedd y diafol, a gwagedd y byd, a chwantau spechedurus, y cnawd. 1. *Iaen* ii. 15. *Math.* vi. 24.

3. Fe'm dysgir, yn y Catecism, i gredu prif Byngeian'r Ffydd, ag sy'n fuddiol trwy Gariad yn unig. Canys nid all enwaediad ddim, na dienwaediad, ond fydd yn gweithio trwy gariad. — Mae'r cythreuliad yn credu, ac yn crynu ; eithr am nad ydynt yn caru Duw, nid allant fod yn gadwedig. *Gal.* v. 6. *Iago* ii. 19.

4. Fe'm dysgir, yn y Catecism, pa fodd i ddangos fy Nghariad ; sef, trwy gadw o honof wynfydedig llwyllus Duw a'i Orchymynion. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, O cerwch fi, cedwch fy ngorchymynion. *Iaen* xiv. 15, 21, 23. 1. *Iaen* v. 3.

5. Fe'm dysgir, pa fodd i barhau a chynhyddu mewn Cariad : Sef, trwy Weddi, ac arferiad parchus o'r Sacramentau.

Cw. Pa ham y dylech garu Daw ?

At. 1. Am fod Duw yn gorechymyn hyn yn benaf o bob peth. Car yr Arglwydd dy Ddew a'th holl

galon, ac a'th holl enaid, ac a'th holl feddwl. Hwn yw'r cyntaf, a'r gorchymmyn mawr. *Math. xxii. 37, 38. Jos. xxiii. 11.*

2. Am mai caru Duw yw Swm a Diben yr holl Oorchymmynion. Canys cyflawnder y gyfraith fyw cariad. —Diwedd y gorchymmynion yw cariad o galon bur. *Rhuf. xiii. 10. 1 Tim. i. 5.*

3. Am fod Duw yn anfeidrol ei Gariad i ni. Duw cariad yw : a'r hwn sydd yn aros mewn cariad, sydd yn aros yn Nuw, a Duw ynddo yntef. Yr ydym ni yn ei garu ef, amiddo ef yn gyntaf ein caruni. *1 Ioan iv. 16, 19.*

4. Am fod y cwbl oll a ddigwyddo i'r sawl a garant Duw, yn llesol iddynt. Ni a wyddom fod pob peth yn cydweithio er daioni, i'r rhai sy'n caru Duw. *Rhuf. viii. 28.*

5. Am mai'r eifryw yn unig ag sy'n caru Duw, a adnabyddir ganddo ef fel ei Bobl ei hun; a phawb eraill a ddemnir. Od oes neb yn caru Duw, hwnw a adwaenir ganddo ef. —Yr hwn nid yw yn caru, nid adnabu Dduw. —Od oes neb nid yw yn caru yr Arglwydd Iesu Grist, bydded Anathema, Maranatha. *1 Cor. viii. 3. 1 Ioan iv. 8. 1 Cor. xvi. 22.*

6. Am na's gall dim a feddom, na dim wnelom, fod yn fuddiol i ni, na boddio Duw; heb Gariad. Pe llefarwn a thasodau dynion ac angylion, ac heb fod genyf gariad, yr wyf felefydd yn seinio, neu symbal yn tingcian. A phe byddai genyf brophwydoliaeth, agwybod o honof y dirgelion oll, a phob gwybodaeth; a phe bai genyf yr holl ffydd, fel y gallwn symada mynyddoedd, ac heb genyf gariad; nid wyf hi ddim. A phe portawn y tlodion a'm bell dda, a pharhoddwn fy nghorph i'm illogi, ac heb gariad genyf, nid yw ddim llesiad i mi. *1 Cor. xiii. 1—3.*

7. Am fod Dedwyddwch annhraethadwy ar fedr y rhai a garant Dduw. Fel y mae yn agrifenedig; Ni welodd llygad, ac ni ohlywedd clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef. *1 Cor. ii. 9.*

Cw. Ba lun yr ymddengys eich bod yn caru Duw?

At. 1. Trwy fod himeth yn fy enaid am Fwynhaad a Dduw wrthblew pob peth. Fel y brasa'r bydd am yr afonydd dyficedd, felly'r hiraetha fy enaid am danat ti.

O Dduw!—Pwy sydd genyfi yn y nefoedd ond tydi? ac ni ewyllysiais ar y ddaear neb gyd a thydi. *Salm* xlii. 1. lxiii, 25.

2. Trwy fy ufudd-dod parchus i Ewyllys gorchymmynedig Duw. Hyn yw cariad Duw; bod i ni gadw ei orchymmynion: ai orchymmynion ef nid ydynt drymion. 1 *Ioan* v, 3. *Ioan* xiv. 2. 2 *Ioan* 6.

3. Trwy fod genyf Hoffder mawr yn Ngair Duw. Mor gu gyenaf dy gyfraith di! hi yw fy myfyrdod beunydd. Mor felus yw dy eiriau i'm genau! melusach na mel im safn.—Mwy dymunol ydynt nag aur coeth lawer; melusach hefyd na'r mel; ac na diferiad diliau mel. *Salm* cxix. 97, 103, xix, 10.

4. Trwy gasâu o honof bob pechod; am ei fod yn wrthwynêb i Natur Duw. Y rhai a gerwech yr Arglwydd; casewch ddrgyioni. *Salm* xcvi. 10.

5. Trwy fod ymof Serch mawr i Addoliad Duw yn ei Eglwys. Fy enaid a hiraethia ac a fysisia am gynteddau Arglwydd. Canys gwell yw diwrnod yn dy gynteddau di na mil: dewiswn gadw drws yn nhwy fy Nuw, o flaen trigo yn mhebyll annuwioldeb. *Salm* lxxxiv. 2, 10. xxvi, 8, xxvii, 4.

6. Trwy ymroi o honof i fyw i Dduw, a gweuthur yn awyddus bob Daioni ag allwyf er niwyl Duw. Canys y mae cariad Crist yn fy nghymmell i fyw iddo ef, yr hwn a fu farw drosom.—Yr hwn a roddes ei hun drosom; i'n prynu oddi wrth bob anwiredd, ac i'n puro iddo ef hun, yn bobl briodol, awyddus i weithredoedd da. 2 *Cor.* v. 14, 15. *Dil.* ii. 14. *Rhuf.* xiv. 7, 8.

Cw. Pa ham y dylech garu eich Cymmydogion; sef pob rhyw Ddyn?

At. 1. Am fod Duw yn erchi hynny, yn hesaf at ei garu ef ei hun. Car yr Arglwydd dy Dduw ath holl galon. Hwn yw'r cyntaf, a'r gorchymmyn mawr. A't ail sy gyffelyb iddo: Car dy gymmydog fel ti dy hun. *Math.* xxii, 37—39.

2. Am na's gallaf wir garu Duw, heb garu fy Nghymmydog hefyd. O's dywed neb, Yr wyf yn caru Duw, ac eise yn casau ei frawd, celwyddog yw. Canys yr hwn mdy yw yn caru ei frawd yr hwn a welodd, pa fod y gall eise garu Duw yr hwn ni's gwelodd? 1 *Ioan* iv. 20.

3. Am mai Cariad brawdol i'w gilydd yw'r Nod i adnabod Disglybion Crist. Wrth hyn y gwybydd pawb mai disglybion i mi ydych, o's bydd genych gariad i'ch gilydd. *Ioan* xiii, 35.

4. Am mai Cariad brawdol yw cyflawnder ein holl Ddyled i'n gilydd. Yr hwn sydd yn caru arall, a gyflawnodd y gyfraith.—Canys yr holl ddedf a gyflawnir mewn un gair; sef yn hwn, Car dy gymmydog fel ti dy hun. *Rhuf.* xiii, 8. *Gal.* v, 14.

5. Am fod Cariad yn arwydd o'n hawl i Fywyd tragwyddol. Nyni a wyddom ddarfod ein symud o farwolaeth i fywyd, o blegid ein bod yn caru'r brodyr. Yr hwn nid yw yn caru ei frawd, y mae yn aros yn farwolaeth. Pob un ag sydd yn casau ei frawd, lleiddiad dyn yw: a chwi a wyddoch nad oes i un lleiddiad dyn fywyd tragwyddol yn aros ynddo. 1 *Ioan* iii. 14, 15. iv 7.

Cw. Pa lun yr ymddengys eich Cariad i'ch Cymmydogion?

At. Trwy roddi Parch dyledus i bawb. Perchwch bawb. Cerwch y brawdoliaeth. *Pedr* iii 17.

2. Trwy fod yn amyneddus, a chymmwynasgar, yn ddiddig, yn ddigynfigen, ac yn ddifeddwl drwg i'n gilydd. Y mae cariad yn hirymaros; yn gymmwynasgar; cariad nid yw yn cynfigenu; nid yw cariad yn ymfrostio, nid yw yn ymchwyddo, nid yw yn gwneuthur yn anweddaidd, nid yw yn ceisio yr eiddi ei hun, ni chythruddir, ni feddwl ddrwg. 1 *Cor*, xiii, 4, 5.

3. Trwy gyd-deimlo a'n gilydd, a chynnal ein gilydd mewn adfyd; a gweddio dros ein gilydd. Wylwchgyd a'r rhai s'yn wylo.—Dygwch feichiau eich gilydd; ac felly cyflawnwch gyfraith Crist. *Iago* v. 16. *Rhuf* xii. 15. *Gal.* vi, 2.

4 Trwy gesio Llesiant ein gilydd. Nac edrychwch bob un ar yr eiddoch eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill hefyd. *Phil.* ii, 4.

5 Trwy wneuthur i eraill megis y dymunem i eraill wneuthur i ni. Pa bethau bynag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddynt hwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi. *Math.* vii, 12.

Cw. Ai yn yr un modd y dylech garu pawb?

At. Ni ddylwn i fod yn anghariadus i neb; eithr mi ddylwn garu Pobl Dduw yn rhagorach nag eraill. Tra'r ydym yn cael amser cyfaddas, gwnawn dda i bawb, ond yn enwedig i'r rhai sy o deulu'r fydd. *Gal. vi. 10.*

Cw. Beth a ddysgweli oddi wrth y pethau hyn a ddywed y 'Sgrythyr am Gariad?

At. 1 Fod y rhai a arddelant Grefydd heb wir Gariad, yn twyllo eu hunain, ac mewn cyflwr anghymeradwy a cholledig. Yr hwn a ddywed ei fod yn y goleuni, ac a gasao ei frawd; yn y tywyllwch y mae hyd y pryd hyn.—Yn hyn y mae yn amlwg plant Duw, a phlant diafol; Pob un ac sy heb wneuthur cyfiawnder, nid yw o Dduw; na'r hwn nid yw yn caru ei frawd. *1 Ioan ii 9. iii 10.*

2 Fod yn angenrheidiol i bawb a fo'n arddel Gwasanaeth Duw, fod yn gywir yn y Cariad; heb ba un nid yw'r cwbl ond ofter a cholledig. Fy mhiant bychain, na chapwn ar air, nac ar dasod yn unig; eithr mewn gweithred a gwirionedd. Ac wrth hyn y gwyddom eiddod o'r gwirionedd, ac y sicrhawn ein calonau ger ei fron ef. *1 Ioan iii 18, 19.*

3 Fod cylienau, ymrysonau, ac ymbleidiau, yn ddrygau ysgeler; o blegid eu bod yn rhwystro Cariad. Gwae'r byd o blegid rhwystrau. *Math. xxiii 7.*

Cw. Pa sawl rhan sy yn y Catecism hwn?

At. Pump.

1 Am Ffrentiau ac Ammodau'r *Cyfammod Bedydd.*

2. Amffydd, a'r pethau sydd i'w credu; sef, *Credo'r Apostolion.*

3 Am Ufudd-dod, a'r pethau a ddyled wneuthur; sef, y *Deg Gorchymyn.*

4 Am Weddi, a'r pethau sydd i ni weddio am danynt; sef, *Gweddï'r Arglwydd.*

5 Am y ddau Sacrament; sef, *Bedydd a Supper yr Arglwydd.*

Cw. Pa ham y gofynir dy Enw'n gyntaf yn y Catecism?

At. I'm tywys yn drefnus i ystyried Cyfammod fy Medydd, pan roddwyd fy Enw arnaf.

Cw. Pwŷ a roddes yr Enw hwnw arnat ti?

At. Fy Nhadau-bedydd am Mamau-bedydd wrth fy medyddio, pan y'm gwnaethpwyd yn aelod i Crist yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd.

Cw. Beth a ddylt ystyried yn yr ateb hwn ?

At. Tri pheth.

1 Pwy a roddes fy Enw arnaf; sef, fy *Nhadau a'm Mamau-bedydd*.

2 Pa bryd y derbyniais fy Enw; sef, pan y'm *beddyddiwyd*.

3 Pa Freintiau a addewir i mi trwy Gyfammod fy Medydd; sef cael fy ngwneuthur yn *Aelod i Crist*, yn Blentyn i Dduw ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

Cw. Beth yw Dyled *Tadau a Mamau-bedydd* ?

At. 1 Dwyn tystiolaeth i mi gael, trwy Fedydd; fy nerbyn i Eglwys Duw, a Theulu'r Fydd. *Esay viii 2 3.*

2 Atteb ar fy rhan, a'm gydsyniad cydwybodol o'r Cyfammod hwnw, yn oll defod y prif Gristionogion gynt. 1 *Pedr iii 21. Diar ii 20.*

3 Hwyl a ddylent, trwy Ffydd, weddio ar Dduw drosof. Canys y dyn claf o'r parlys a iachawyd trwy ffydd y rhai a'i dygasant ef at Crist.—Gwas y canwriad a iachawyd trwy ffydd ei feistr.—Merch y wraig o Ganaan, a oedd ddrwg ei hwyl gan gythraul, a iachawyd trwy ffydd ei mam.—Y mab a oedd ag ysbryd mud ynddo a iachawyd trwy ffydd ei dad, *Math. ix 2. viii 5—13 xv 22—28. Marc ix 17—27.*

4. Hwynthyw, a phawb eraill, a ddylent fy annog i bob Daioni. a'm cymmell i wrando Gair Dduw, a'i addoli. Cydstyriwn bawb ein gilydd, i ymunnog i gariad a gweithredoedd da: heb esgeuluso ein cydgynbulliad ein hunain, megis y mac arferrhai: ond annog ein gilydd. *Heb. x 64 25.*

5 Hwyl a ddylent fy nysgu'n gynnar yn Egwyddorion Crefydd; fel y gallwyf gymmeryd Ammod fy Medydd arnaf fy hun, pan ddelwyf mewn oedran *Diar. xxi 6.*

Cw. Pa ham y rhoddwyd dy Enw arnaf wrth dy fedyddio ?

At. 1 O blegid ei fod yn gyttun a Rheol y 'Sgrythyr; canys yr *Juddewon* a euwent eu plant pan yr enwadent *Gen. xvii. Luc i 59 60 ii 21.*

2 Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, i'm doddi mewn cof yu wastadol o Gyfammod fy Medydd.

Yngedwoch arnoch rhag anghofio cyfammod yr Arglwydd eich Duw. Deut. iv 23 24 xxvii 58 59.

1 Cron, xxi 15.

3 Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, na ddifrio neb yr Enw parchus a gefais pan y'm cmerwyd yn aelod i Crist, ac yn blentyn i Dduw. *Cani chaiff difenwyr etifeddu teyrnas Dduw—Yn ddygaienw drwg ar forwyn o Israel, a fforffettai siocl o arian—Dwy arth o'r goedwig a ddrylliodd a blentyn a deugain, am alw Moelyn, moelyn ar ŵr D* 1 Cor. vi 9 10. Deut. xxii 19. 2 Bren. ii 23 24.

4 Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, dysgu i ymwrthod i phechod, rhag dileu fy Enw o

Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio fe wradwyddwn fy Enw fy hun trwy ffolineb. *Canyis dymunol yw enw da na chyfoeth lawer.* Diar. xx Preg. vii 1 x 1. Diar x 7.

5 Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, dysgu i ymwrthod a phechod, rhag dileu fy Enw o Duw. *Canyis yr Arglwydd a ddynwedodd, Pwy by a becho i'm herbyn, hwnw a ddileuf allan o'm l* Ecsod. xxxii, 33. Dad. i, 9, iii. 1, xx, 15. I xxix, 19. 20.

Cw Pa ham yr wyt yn dywedyd, Mi a wnaeth yn Aelod i Crist, yn Blentyn i Dduw, ac yn E Teyrnas Nefoedd?

At Am na aned fi felly: canys holl hiliogaeth na Adda a syrthiodd gyd ag ef oddi wrth Dduw i bechod a thrueni; ac felly yr oeddym ni oll wrth iaeth yn blant digofaint, megis eraill. Eph. ii,

Cw Pa fodd y crewyd Adda, ac y syrthiodd ef wrth Dduw?

At 1 Duw a greodd gorph Adda o lwch y dda a anadlodd enaid anfarwol ynddo. Gen. ii, 7.

2 Duw a wnaeth ymgeledd cymimwys i Adda gymmeryd asen o hono, pan oedd efe yn cysgu creodd yn wraig iddo. Gen. ii, 18, 22, 22.

3 Duw a greodd y dyn yn berffaith ar ei D hun, mewn Gwybodaeth, Cyfiawnder, a Sancteid ac a roddes iddo arglwyddiaeth ar greaduriad y Gen. i, 25, 27. Eph. iv, 24. Col. iii, 1.

4 Duw a ddodes y dyn yn ngardd Eden; i Erwythau; ac o bren o hywyd, i'w gadw yn gyda'i gŵn ufudd. Eden; a thori ffrwyth o'r bren

gwybodaeth da a drwg. *Dymma'r Cyfammod Gwreidd-
redoedd a wnaeth Duw ag Adda.* Gen ii, 8, 9, 16, 17

5 Pan hudwyd Adda gan y wraig, a'r wraig gan y
sarp, i fwyta'r ffrwyth gwahaddedig, hwyntwy a'u
heppil naturiol a dorasant Gyfammod Duw, a syrththi-
asant oddi wtho. *Gen.* iii, 6. *Rhuf.* v, 16, 18, 19,
1 *Cor.* xv, 22.

Cw Beth a ddigwyddodd i Adda ar ol iddo dorri'r
Cyfammod ?

At 1 Ar ol i Adda ac Efa dorri'r Cyfammod, Delw
Duw arnynt a lygrwyd. *Llygriad eu natur a ym-
ddanghosodd yn glau ynddynt ; canys ceisiasant, dan-
gwyilydd, ac ofn, a ffolineb calon, ymguddio oddi wrth
Dduw ym mysg prennau'r ardd ; a dechreuasant gy-
huddo ei gilydd o flaen Duw.* *Gen.* iii, 7—12.

3 Duw a'u gyrodd hwynt allan o'r ardd, i fwyta eu
bara trwy ohwys eu hwyneb. A'r wraig i feichiogi a
dwynplant mewn poen, a'r ddauar hefyd a felldigywyd
o'u hachos hwy. *Gen.* iii, 16, 17, 18, 19, 23, 24.

3 Hwyl a syrthiasant dan Ddigo faint a Melldith Dduw
a barn marwolaeth. *Gen* ii, 7 *Gal* iii, 10. *Rhuf.* v, 12
16. 1 *Cor.* xv, 22.

Cw Yn mha ystyr y mae dynolryw yn gyfranog o
bechod Adda, ag elwir yn Bechod gwreiddiol ?

At 1 Yn y diffyg o Gyfiawnder gwreiddiol, ag oedd
gan Adda cyn pechu. *Canys ym owr nid oes dyncyfiawn
ar y ddauar, a wna ddaioni, ac ni phecha.* *Preg.* vii, 20.
Diar. xx, 9 *Rhuf.* iii, 23 *Gal.* iii, 22 *Essay* lxiv, 6

2 Yn llygredigaeth holl natur dynolryw, oddi fewn ac
oddi allan. *Megis y mae'n 'sgrifenedig ; Nid oes neb
cyfiawn, nac oes un—Gwyrasant oll ; aethant igyd
yn anfuddiol — Cillodd pawb ; cydymddifwynasant.*
Rhuf. iii, 10. *vii,* 9, 14 18, 23, 24. *Salm* xiv 3 *Gen*
vi, 5, 6 *Math* xv, 19 20

3 Trwy fod yn gygyfranog a hwynt o'r cosb a'r tru-
eni sy'n dyfod am bechod. *Dyn a aned o wraig sydd
fyr o ddyddiau, a llawn o helbul* *Job* xiv 1 *Eph* ii 3
Salm ix 17

Cw Pa fodd y gall dynolryw fod yn gyfranog o bech-
od Adda ?

At Yr oeddyn ni yn lwynau Adda, pany syrthiodd

efe, fel canghennau heb dori allan ; y rhai nid allent sefyll, pan oedd y pren yn cwympto *Canys Duw a wnaeth o un gwaed* (sef, o *Adda*) *bob cenedl o ddynion*—*Megis deilen y sythiasom ni oll* Act xvi. 26, Esay ixiv 6

2 Nid allai dynion halogedig genhedlu had dihalog mwy na phren drwg ddwya ffrwythau da, neu seirph ddwyn colommenod, na bleiddiad wyn. *Pwy a ddyry beth glan allan o beth aflan ? neb—Adda a genhedlodd fab ar ei ddelw ei hun.* Job xiv, 4 Gen. v, 3.

3 Mae plant bychain, cyn cyrhaedd oedran i bechu'n weithredol' yn dioddef poen, clefydon, ac angau ; yr hyn yw ffrwyth pechod : Ac ni ddichon fod y ffrwyth, lle ni bo y gwraidd o hono ; nac yn gyfiawn i gosbi, lle ni bo bai. *Canys cyflog pechod yw marwolaeth* Rhuf vi, 23

4 Pe buasi dynolryw yn ddiylgredd yn eugenedigaeth naturiol, ni buasai raid wrth Ailenedigaeth ysbrydol *Eithr Crist a ddywedodd, Yn wir, meddaf i ti, Oddieithr geni dyn drachefn, ni ddichon efe, weled teyrnas Dduw.* Ioan iii 3.

5 Mae'r Seintiau penaf yn profi ac yn addef llygreddigaeth gwreiddiol ynddynt *Megis y dywedodd y brenin Dafydd ; Wele, mewn anwiredd y'm lluniwyd ; ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf—Ac o blegid hyn y mae Sant Paul yn llefain, Ys truan o ddyn wyf fi ! pwy a'm gwared i oddi wrth gorph y farwolaeth hon ?* Salm li, 5 Rhuf. vii, 24

6 Pa buasai plant yn lân oddi wrth bechod gwreiddiol hwy a allasant fod yn gadwedig heb Grist *Eithr nid oes iechydwrïaeth i neb ond trwy Grist yn unig* Act iv, 12. Ioan xiv, 6.

7 O blegid llygredd dynolryw trwy genhedliad naturiol, y dewisodd Crist gael ei Ddyndod trwy Genhedliad goruwchnaturiol. *Fel y byddai'n Archoffetriad sanctaidd, diddrwg, dihalog, didoledig oddi wrth bechaduriaid* Luc i, 35 Hebr. vii, 26.

Cw Yn mha fodd y trefnodd Duw Iechydwrïaeth i ni, ar ol torri'r Cyfammod Gweithredoedd ?

At Duw a amlygodd y Cyfammod Gras i'n-Rhiens cyntaf ; gan hysbysu iddynt, *y byddai i had y wraig yssigo pen y sarph*, a'u twyllasai hwy : sef, y genid Crist o wraig, i ddistrywio rhwysg a gwaith y diafol ;

fel trwy Ffydd yn Nghrist y byddom gadwedig, ar ein colli yn Adda Gen iii, 15 1 Ioan iii, 8 Ioan iii, 16*

Cw Pa rai o Freintiau'r Cyfammod Gras a arwyddocawyd yn eich Bedydd?

At Y tair hyn.

1 Cael fy ngwneuthur yn Aelod i Crist *Yr hyn a enwir yn flaenaf, o blegid mai'n Hundeb a Christ yw sail yr holl Freintiau eraill. Pob beth sydd eiddo chwi a chwithau yn eiddo Crist.* 1 Cor iii 22, 28.

2 Cael fy ngwneuthur yn Blentyn i Dduw. *Canys plant digofaint ym ni worth natur; a thrwy'n Hundeb a Christ yn unig, ein gwneir yn blant i Dduw. Cynifer ag a'i derbynasant ef, efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw.* Ioan i, 12.

3 Cael fy ngwneuthur yn etifedd Teyrnas Nefoedd *Canys i blant Duw yn unig y mae'r Etifeddiaeth hon O's plant etifeddion hefyd; sef, etifeddion i Dduw, a chydertifeddion a Christ.* Rhuf. viii, 17 Luc xii, 32

Cw A ydwy'r fath orchwyl distadl ag yw bedyddio a dwfr, yn gwneuthur dyn yn gyfranog o'r Breintiau mawrion hyn?

At 1 Mae'n beryglus iawn i neb edrych ar Ordinhadau Crist yn ddistadl, neu'n ddirmygus: canys Duw ei han yn Nghrist a'u hordeiniodd. *Am hyny, y neb yn ddirmygu, nid dyn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw.* 1 Thess iv, 8

2 Nid trwy rinwedd naturiol yr Ordinhadau y maent yn llesol i neb, ond trwy Enw a Bendith Dduw arnynt *Yn mhob man lle rhoddwyf gessadwriaeth o'm Henw (medd yr Arglwydd) y denaf attat, ac y'th fendithiasf.* Ecsod. xx, 24. 2 Cor. x, 4.

3 Er distadlled y fo Ordinhadau Duw yn ngolwg dyn y maent yn effeithiol i'r dyben o honynt. *Edrychiod ar y sarph bres a iachodd bobl Israel o losgfa furwol y scirph tanllyd—Trwy ymolchi seithwaith yn y Iorddonen y glanhawyd Naaman oddi wrth ei wahanglwyf—Trwy glai o boeryn y rhoddodd Crist ei olwg i'r dyn dall geni.* Num. xxi. 2 Bren. v. Ioan ix Esay iv, 11.

*Gwel ychwanegam y Cyfammod Gras yn Eschoud y Saerame

4 Anghrediniaeth cableddus yw, amman lles Ordin-
hadau cyssegredig i'r rhai a'u harferent yn barchus ;
eithr i eraill, y maent yn wir yn ddiles ; *Sef, i'r naill*
yn arogl marwolaeth i farwolaeth ; ac i'r lleill yn
arogl bywyd i fywyd 2 Cor ii, 16. Dit. i, 15

5 Nid ydys yn dywedyd yn y Catecism, Mair Bed-
ydd a'm gwnaeth yn Aelod i Crist, yn Blentyn i Dduw,
ac Etifedd Terynas Nefoedd ; eithr, cael fy nerbyn, pan
y'm bedyddiwyd, i Gysammod a Duw, ag sy'n addor
Breintiau hyn. *Cany sel ac arwydd y cysammod yw*
bedydd yn aior, fel yr oedd yr enwaeddiad gynt i Abra-
ham. Canys efe a gymmerth arwyd yr enwaeddiad yn
inseel cyfiawnder y ffydd. Rhuf iv, 11

6 Ni ddichon yr Ordinhaad a gyssegrodd Crist lai na
bod yn fuddiol i Blant Duw, er na welir ei lles yn eb-
rwydd. *Megis y mae rhai o Addewidion Duw yn hir*
cyn ei cyflawnu, a rhai hadau lawer blwyddyn cyn tyfu
a frwytho. Felty y mae terynas Dduw, fel po bwriad
ddyn had i'r ddacar : a chysgu, a chodi nos a dydd,
a'r had yn eginu, ac yn tyfu, y modd ni's gwyr efe.
Marc iv, 26, 27. Pedri, 23.

Cw Beth mae'ch bod chiwi yn Aelod i Crist yn ar-
wyddocau ?

At Perthynas ac Undeb a Christ o ddau fath.

1 Perthynas ac Undeb broffesol a Christ ; *sef, cael o*
honof fy nerbyn yn Aelod i'r Eglwys weledig ; a elwir
yn Gorph Crist. Eph. i, 22, 23. 1 Cor. xii, 27

2 Perthynas ac Undeb yspyrddol a Christ : trwy ba
un y'n gwneir yn gydgyfranog o'r Doniau a bwrcasodd
efe ; *megis mae'r aelodau yn gydgyfranog a'r corph*
1 Cor. xii, 12, 13. Ioan vi, 56, xiv, 20. 1 Ioan v, 20

Cw Beth yw'ch meddwl am Undeb broffesol a
Christ ?

At 1 Fod y rhai yn Aelodau i Crist trwy Broffes yn
unig, fel coes pren, neu lygad gwydr, nad ydynt, yn
zhanau bywiol o'r corph ; neo frigyn diffwrth a im-
pitwyd yn y pren, heb gydio a chyd dyfu ag ef. Dad iii 1

2 Fod y cyfryw nad oes ganddynt ond Undeb bro-
ffesol yn unig a Christ, yn aros yn eu cyflwyr colledig
er iddynt gael eu bedyddio, ac arferu'r Ordinhadau,
eraill hefyd. Dad. v, 1. Luc xiii, 26, 27

3 Mai arfeiriad esgeulus anystyriol o'r Ordinbadati a wna'r Bendithion hyn yn ddiles i'r cyfryw. *Megis y mae Duw yn bygrwth Am nad ydych yn ystyriel* (medd yr Arglwydd) *yr ansonaf felldith arnoch, ac a felldigaf eich bendithion chwi.* Mal. ii, 2

Cw Pa fath yw Undeb ysbrydol a Christ?

At 1 Undeb dirgeledig iawn ydyw. *O blegid aelodau ydym o'i gorphwef, oi gnawd efao o'i esgyrn ef Y dirgel wch hwn sydd fawr: eithr am Grist, ac am yr Eglwys yr wyf fi yn dywedyd.* Eph. v. 30, 32.

2 Undeb gorwechnaturiol ydyw: canys Duw ei hun sydd ein planu yn Nghrist, ac yn ein huno ag ef. *Yr ydych chwi o hono ef* (sef, o Dduw) *yn Nghrist Iesu Pob planhig yn yr hwn ni's plannodd fy Nhad nefol a ddiwreiddir,* 1 Cor. i, 30. Math. xv 13.

3 Undeb anrhyddedus yw, ag syn dyfod a ni mor agos i Dduw. *Pa gonedl mor fawr, yr hon mae Duw iddi y nesau atti, fel yr Arglwydd ein Dduw ni?* Deut iv 7- 1 Pedr ii. 9, 10.

4 Undeb diddattodol ydyw, ag sy'n pahanu trwy bob cyflwyr yn y byd hwn, a thrwy angau i'r byd a ddaw hyd byth. *Pwy a'n gwahana ni oddi wrth gariad Crist?* Rhuf. viii. 35, 38, 39. Esay liv. 10.

5 Undeb manteisiol ydyw, ac sy'n rheddi i ni hawl yn Nghrist, trwy'r hwn y maepob Maenteision yn dyfod

Cw Pa Fanteision sy'n dyfod oddi wrth Undeb a Christ?

At 1 Trwy'r Undeb hwn yr ym ni yn cael Crist yn eiddo ni yn ei holl Berthynasau; a'i Swyddau: *Sef, yn Gar, yn Gyfaill, yn Fechnydd, yn Feadyg, yn Frawd yn Brynwr, ac yn Briod, yn Prophwyd, yn Frenin, yn Archoffeiriad trugarog; ac yn Ddadlleur drosom ger bron Duw.* Can. v. 16. Hebr. ii. 11.

2 Trwy'r Undeb hwn yn dygir i Gymdeithas felus a Duw a Christ, yn ein hysprydoedd. *Canys Iwan a ddawed, Ein cymdeithas ni yn wir sydd gyd a'r Tad a chyd a'i Fab ef Iesu Grist.* 1 Ioan i. 3. Can. i 13. ii. 3, 4.

3 Trwy'r Undeb hwn a Christ mae Duw yn ein symud o gyflwyr truenas i 'Stad newydd a deudwyddol Yr hwn a'n gwaredodd ni allan o feddiant y tcyll-

wch, ac yn symmudodd i deyrnas ei anwyl Fab Col. i. 13.

4 Trwy'n Hundeb a Christ y maen bywyd ysbrydol a'n nerth ni i fyw bywyd dauwl a firwythlon er Gogoniant i Dduw. Megis y mae bywyd a nerth yr aelodau oddi wrth eu hundeb a'r corph, firwyth y canghenau oddi wrth eu hundeb a'r pren. *Ioan xv. 5. Rhuf vii. 4.*

5 Trwy'n Hundeb priodol a Christ y mae'r holl Freintiau a bwrcasodd Crist yn eiddo ni. Megis y mae'r priodferch yn gyfranog a holl foddion a breintiau ei priod. Pob peth sy'n eiddo chwi: a chwithau yn eiddo Crist. *1 Cor. iii. 22, 23. Ioan i. 16. 2 Cor. i. 20.*

Cw Pa Freintiau ychwaneg y berthyn i chwi trwy'ch Hundeb a Christ?

At 1. Sancteiddiad, ac Adnewyddiad ein natur ni, trwy Ras yr Arglwydd Iesu. *Rhuf vi. 4. Eph. ii. 10 2 Cor. v. 17.*

2 Maddeuant o'n holl feiau, ac Ymwared oddi wrth bechod a damnedigaeth. *Math i. 21. Rhuf. viii. 1 Hebr. viii. 10. Dd. ii. 11, 12.*

3 Cyfiawnhaad ger bron Duw, a Chymmod ag ef; canys Crist yw'n Cyfiawnder a'n Heddwch ni. *Jer. xxiii. 6. Rhuf. v. 1. 1 Cor. i. 30 Col. i. 20, Eph. ii. 14.*

4 Mabwysiad i fod yn Blant i Dduw, i weddio arno fel ein Tad. *Gal. iii. 26, 27. iv. 6. Rhuf. viii. 15.*

5 Ysbryd Crist i'n cymmorth a'n cyfarwyddo ni ar bob achos. *Rhuf. viii. 9. 1 Cor. vi. 17.*

6 Gofal neillduol Rhagluniaeth Dduw, a gwarchodaeth ei Anglyion ef drosom. *1 Pedr v. 7. Math. vi. 31—33 Hebr. i. 4.*

7 Cyssur ysbrydol yn holl drallodion y bywyd hwn, ac yn angau; ac Adgyfodiad gogoneddus yn Nydd y Farn i fwynhau Bywyd tragwyddol yn y Nefoedd. *Salm xxxiii. 4. 1 Cor. xv. 55—57.*

Cw Beth yw Swm y cwbi ag ellwch ddywedyd am yr Undeb hwn a Christ?

At Mi allaf ddywedyd yn gywir, Fod firwythau melus yr Undeb gwynfydedig hwn, yn eu gwerth a'u rhifedi, yn fwy nag ellir eu hadrodd. O blegid,

1 Megis yr ydym, trwy'n perthynas i Adda, yn gydgyfranog ag ef, yn y gwmp, a'i gosb; felly yn gwneir

trwy'n Hundeb a Christ, yn gydyfrannog o Rinwedd a Haeddiant yr hyn oll a wnaeth ac a ddiodefodd efe drôs ein Iechydwrïaeth.

2. Megis yr halogwyd, y melldithiwyd, ac y collwyd pawb yn Adda; felly yn Nghrist y glanheir; y bendithir, ac y cedwir pawb, hyd yn oed y pechaduriaid mwyaf, ag a ddeuant i Undeb ag ef. 1 Cor. vi. 11.

3. Trwy Undeb a Christ y cawn drachefn y cwbl a gollasom yn Adda, a Hawer mwy; gan fod Haeddiant da Crist yn anfeidrol fwy na drwg haeddiant Adda. Canys Crist ei hun ddywedodd, Myfi a ddaethym fel y caent fywyd, ac y caent ef yn eilaethach. Ioan x. 10.

Cy. Beth a ddylech ddysgu oddi wrth eich Hundeb a Christ?

Af. 1. Mi ddylwn garu Crist uwchlaw pob peth. Od eos heb nid yw yn casu yr Arglwydd Iesu Grist, bydded Anathema, Maranatha. 1 Cor. xvi. 22.

2. Mi ddylwn ddisgwyl wrth Grist yf' unig am Iechydwrïaeth a phob peth a perthyn iddi. Canys o hono ef, a thrwyddo ef, ac iddo ef, y mae pob peth. Rhuf. xi. 26. 1 Ioan v. 12.

3. Mi ddylwn ddwys-ymhosi, pa un a feddaf Undeb a Christ mewn gwirionedd, Holwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, sef fod Iesu Grist ynnoch, oddieithr i chiw fod yn anghymmeradwy? 2 Cor. xiii. 5. 1 Ioan iv. 13. i. 6.

4. Mi ddylwn fyw trwy Ffydd ar Grist, er fy mod yn wanach ac yn waelach na Buwionion eraill; canys y mae yn Nghrist Aelodau o amryw raddau. O's dywed y troed, Am nad wyf law, nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw efe o'r corph? 1 Cor. xii. 15.

5. Mi ddylwn weled mor beryglus yw drygu Pobl Dduw, herlid: gan mai Aelodau Crist ydynt. A gyffryddu a hwynt, sy'n cyffwrdd a charwyll ei lygafl ei. Zech. ii. 8. Act. ix. 4, 5.

6. Mi ddylwn wneuthur yn dda i bawb, yn enwedig i Aelodau tlodion Crist, megis y Crist ei hun. Canys Crist a ddywed yn hydd y farn, Yn gymaint a'i wneuthur o honoch i un o'r rhai bychain hyn fy mrodyr llelaf, i mi y gwpaethoch. Math. xxv. 40.

7. Mi ddylwn i, a phob gwir Gristion, fod yn gym

mwynasol ac yn garuaidd y naill i'r llall, fel cydaelodau yn gofalu'r un peth dros ei gilydd. Ac na fyddom aelodau annaturiol i ddryga ein gilydd, na thwygo corph Crist trwy anghyfod ac ymbleidiau; eithr bod yn-ddysal i gadw undeb yr Ysbryd yn nghwllwm tangnefedd.— Wedi ein cyfan-gysylltu yn yr un meddwl, ac yn yr un farn. 1 *Cor.* xii. 25. *Eph.* iv. 3—6. 1 *Cor.* i. 10.

8. Mi ddylwn fod yn gysurus yn mhob trallod; canys mae Crist yn cyd-dettulo a'i Aelodau. Yn eu holl gystudd hwynt efe a gystadddiwyd, ac angel ei gyfrychoildeb a'u bachubodd hwynt; yn ei gariad ac yn ei drugaredd y gwaredodd efe hwynt. *Eccl.* lxiii. 9. *Hebr.* iv. 15.

Mi ddylwn ymddiried yn hyderus yn Nghrist am Fwyd tragywyddol, er gwaethaf pob peryglon a phrofedigaethau: canys ni fu farw ac ni chollwyd Aelod i Crist erioed. O blegid efe a ddywedodd, Byw ydwyf, a fyddwch Chwithau hefyd. A'n bywyd ni a guddiwyd gyd a Christ yn Nuw. *Ioan* xiv. 19. *Col.* iii. 3.

Cw. Pa fath yw ail Rhagorfraint eich Cyfammod Bedydd; sef, eich Mabwysiad i fod yn *Blentyn* i Dduw? At. 1. Rhagorfraint briodol i Aelodau Crist yn unig ydyw, na's dichon neb arall fod yn gyfranog o honi. Cynaisfer a dderbyniasant Crist, efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw; sef, i'r sawl a gredant yn ei Ew ef. *Ioan* i. 12. *Gal.* iii. 26. 27.

2. Rhagorfraint yw Mabwysiad ac sy'n tarddu oddi wrth Ewyllys da Duw yn unig. Efe a'n rhagluniaethodd ni i fabwysiad trwy Iesu Crist iddo ei hun, yn ol boddlonrwydd ei ewyllys ef. *Eph.* i. 5.

3. Rhagorfraint uchel ac amryddedus yw Mabwysiad. Gwelwch pa fath gariad a roes y Tad arnom fel y'n gelwid yn feibion i Dduw! 4 *Ioan* iii. 1.

4. Rhagorfraint gostfawr ydyw; sef, gwerth Gwaed Crist. Yr hwn a'n prynodd oddi tan y deddf, fel y derbynem y mabwysiad, *Gal.* iv. 4, 5. 1 *Petr* i. 18, 19.

5. Rhagorfraint na pherthyn i neb yn naturiol, heb Adepedigaeth ysbrydol. Y rhai ni aned o waed, nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys gwr, eithr o Dduw. *Ioan* i. 13.

6. Rhagorfraint nad yw yn ddistans fel breintiau'r

byd hwn : canys Duw ei hun a'i sicrhodd. Myfi a fyddaf yn Dad i chi, a chwithau a fyddwch yn feibion ac yn ferched i mi, medd yr Arglwydd Hollalluog. 2 Cor. vi. 18.

7. Rhagorffaint trwy ba un y'n gwneir yn gyfranog u amryw o Freintiau eraill ag sydd yn oydderdded.

Cw. Pa Freintiau eraill sy'n perthyn i chi trwy Fabwysiad ?

At. Trwy Fabwysiad y'n iadgenhieddir ac y'n genir o Dduw ; Ac y rhoddir i ni addewidion mawr iawn a gwerthfawr ; fel trwy y rhai hyn a byddem gyfranogion o'r duwiol anian. 2 *Pedr* i. 4. *Ioan* i. 13. *Iago* i 18.

2. Trwy Fabwysiad y'n rhyddheir oddi wrth gaethiwed ac ofn, i nesau'n hyderus at Dduw, fel plant at eu Tad. Canys ni dderbynniasoch ysbryd caethiwed drachefn i beriofn ; eithr derbynniasoch Ysbryd mabwysiad, trwy'r hwn yr ydym yn llefain, Abba, Dad. *Rhuf.* viii. 15, 16.

3. Trwy Fabwysiad y rhoddir yr Ysbryd Glan i'n cynhorthwyo ni yn ein Gweddiau. Canys ni wyddom ni beth a weddiom, megis y dylem ; eithr y mae'r Ysbrydei hun yn ersyndrosom ni ag ocheneidiau annbraethadwy. *Rhuf.* viii. 26, 27.

4. Trwy Fabwysiad y rhoddir i ni hawl o'r Etifeddiath y mae Duw yn ei huddo. O's plant, etifeddion hesydd sef, etifeddion i Dduw, a chydetifeddion a Christ. *Rhuf.* viii. 17. *Gal* iv. 7.

5. Trwy Fabwysiad y mae Duw yn Dad i ni, ac yn ymddwyn fel Tad tu ag attom. *Ioan* xx 17.

Cw. Pa lun y mae Duw yn ymddwyn tu ag attoch fel Tad ?

At. 1. Mae Duw fel Tad, yn diwallu anghenion ei Blant, ac yn gofalu drosdynt. Gan fwrw eich holl ofal arno ef ; canys y mae ef yn gofalu drosoch chi. 1 *Pedr* v 7.

2. Mae Duw fel Tad, yn cynghori ac yn dysgu ei Blant. Canys Duw addywaid, Cyfarwyddaf di, a dysgaf di yn y ffôrdd yr elech ; a'm flygad arnat y'th gynghoraf. *Salm* xxxii 8. *Esay* liv 13.

3. Mae Duw fel Tad, yn ceryddu ei Blant er lles iddynt. Canys y neb y mae'r Arglwydd yn ei garu y mae yn ei geryddu ; ac yn fflangellu pob mab a dder-

bynio. O's goddefwch gerydd, y mae Duw yn ymddwyn tu ag attoch megis tu ag at feibion : canys pa fab sydd yr hwn nid yw ei dad yn ei geryddu ? *Hebr. xii. 8, 7. 2 Sam. vii. 14.*

4. Mae Duw yn dynér ac yn dirion i'w Blant. Fel y tosturia tad wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef. *Salm ciii. 13. Mal. iii. 17.*

5. Mae Duw fel Tad, yn eu diddanu hwy rhag ofn en gelynhion. Myfi, myfi yw yr hwn ach diddanu chwi pwy wyt ti, fel yr ofnit ddyn yr hwn fydd marw, a mab dyn yr hwn a wneir fel glaswellodyn ? *2 Cor. i. 4, 5.*

6. Mae Duw fel Tad, yn gwrando Deisyfiad ei Blant. Hyn yw'r hyfder sydd genym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, o's gofynwn ddim yn ol ei ewyllys ef. *1 Ioan v. 14, 15. Math. vii. 8, 11.*

7. Mae Duw fel Tad; yn cosio am ei Blant. A ang hofia gwraig ei phlentyn sugno, fel na throstorio wrth fab ei chroth ? ie hwy a allant anghosio ; etto myfi nid anghosiaf di. *Essay xlix. 15.*

Cw: Beth a ddylŷt ddysgu oddi wrth dy fod yn Blentyn i Dduw trwy Fabwysiad ?

At. Mi ddylwn ddiolch i Dduw am y fath Rhagorfraint. I Dduw y byddo'r diolch, am ei ddawn anhraethol. *2 Cor. ix. 15. Dad. vii. 11, 12.*

2. Mi ddylwn ymddwyn yn barchus tu ag at y Duw iolion, o blegid mae Plant Duw ydynt. Arglwydd, pwy a drig yn dy babell ?—Yr hwn y mae'r drygionus yu ddirnnygus yn ei olwg ; ond a anrhydedda y rhai a ofnant yr Arglwydd. *Salm xv. 1, 4.*

3. Mi ddylwn fod yn gyssurus, pan fyddo fy ngheraint anwylaf, fy rhieni, a'm priod, yn marw, ac yn myned oddi wrthyf. Canys Tad yr amddifaid, a Barnwr y gwreddwon, yw Duw yn ei breswylfa sanctaidd.—Pan yw fy nhad a'w mam yn fy ngwrthod, yr Arglwydd a'm derbynn. *Salm lxxviii. 5. xxvii. 10. Essay lxi. 16.*

4. Mi ddylwn fyw'n addas i Uchelfraint fy Mabwysiad ; ac nid fel plant y byd hwn. Plant ydych chi i'r Arglwydd eich Dduw ; na'wnewch ymfydrwydd, fel eraill—Fel plant ufudd-dod, beb gydywagweddu a'r trachwantao'r blaen yneich hanwybodaeth. *Deut. xiv. 1. 1 Pedr i. 14.*

5. Middylnw anrhydedda Duw fy Nhad, a phob peth a berthyn iddo; sef, ei Enw, a'i Air, a'i holl Ordiniau. Mab a anrhydedda ei dad, a gweinidog ei feistr; ac o's ydwyf fi Dad, pa le y mae fy anrhydedd? oc o's ydwyf fi Feistr, pa le y mae fy ofn? *Mat. i. 6.*

6. Mi ddylwn ddilyn Cyngor ac Esampyl fy Nhad. Fy mab, gwranddo addysg dy dad—Byddwch ddilyn-wyr Duw, fel plant anwyl. *Diar. i 8. Eph. v. 1.*

7. Mi ddylwn i, ac eraill, fod yn serchog ac yn ffyddlon i'n gilydd, fel plant yr un Tad. Ha wyr, brodyr ydych chiwi oll? onid un Duw a'n creodd ni? pa ham y gwnawn yn anffyddlon bob un yn erbyn ei frawd? *Act. vii. 26. Mat. ii 10.*

8. Mi ddylwn garu Crist yn anwyl, trwy'r hwn y'm gwneir yn Blentyn i Dduw: megis y dywedodd Crist; Pa Duw fyddai eich Tad, chwia a'm carechi. *Ioan viii. 42*

9. Mi ddylwn alw yn ddysal ar Dduw am Gymmorth i orchfygu pob profedigaeth; fel na bo i mi droi byth oddi wrtho, i ffurfiettu etifeddiaeth fy Mabwysiad. Ti a alw arnaf fi, Fy Nhad; ac ni throï ymmaith oddi ar fy ol i—Yr hwn sydd yn gorchfygu, a etifedda bob peth ac mi a fyddaf iddo ef yn Dduw, ac yntef a fydd i minnau yn fab. *Jer. iii. 19. Dad. xxi. 7*

10. Mi ddylwn ddilyn Sancteiddrwydd, a chynhyddu ynddo; fel y byddwyf gyffelyb i'm Tad. Mi a fyddaf yn Dad i chwia chwithau a fyddwch yn blant i mi, medd yr Arglwydd Dduw—Am hynny, gan fod genym yr addewidion hyn; anwylch, ymlanhawn oddi wrth bob halogrwydd cnawd ac ysbryd, gan berffeithio sancteiddrwydd yn efn Duw. *2 Cor. vi 18. vii. 1. Math v 48.*

Cu. Beth yw Teyrnas Nefoedd, trydydd Rhagor-fraint y Cysammod?

Att. Mae Teyrnas Nefoedd, neu Deyrnas Dduw, yn arwyddocau y pedwar peth hyn.

1. Teyrnas Rhagluniaeth Dduw, Trwy ba un y mae Duw yn teyrnasu dros y nefoedd, a'r ddaear, a'r moroedd, a'r holl greaduriaid sydd yuddynt. *Sal. ciii. 19. Dan. iv. 34, 35.*

2. Mae Teyrnas Nefoedd yn arwyddocau yr Eglwys weledig yn y byd hwn. Lle cynhwysir nid yn unig y gwir Dduwiol, ond llawer eraill hefyd, megis efrâu

ya mystg y gwenith. *Math.* xiii. 24—26. viii. 12 xxi. 48.

3. Mae Teyrnas Nefoedd yn arwyddocau Teyrnasiad Gras Duw yn nghalonau ei Bobl. *Lec.* xvii. 21 *Ranf.* xiv. 17.

4. Mae Teyrnas Nefoedd yn arwyddocau y Lle gwyafydedig hwnnw a ddarparodd Duw i obrwyo ei Bobl. *Esay* lxiii. 15. *Math* v. 12.

Cw. Yn mha beth y bydd Hapusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd?

At. 1. Mae Hapusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn Hyfrydwch gogoneddus y Lle hwnnw a ddarparodd eu Tad iddynt, na ddichon neb adrodd disgleirdeb ei Ogoniant. *Dad.* xxi. 10, 11, 23. *Salm* xvi. 6.

2. Mae Hapusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn mherffeithrwydd eu cyflyrau, wedi eu rhyddhau oddi wrth eu gofidiau, a'u golebi yn llwyr oddi wrth eu pechodau. Golebasant eu gynau, ac a'u caasasant hwy yn ngwaed yr Oen.—Ni fydd arnynt na newyn na na syched mwyach.—Duw a fych ymmaith bob deigr oddi wrth eu llygaid hwynt. *Dad* vii. 14—17. xxi. 4.

3. Mae Hapusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn eu mwynhaad o gymdeithas a holl Blant Duw eu Brodyr, ac a Duw mawr ei hun eu Tad, a'i Fab yr Arglwydd Jesu, a'i holl Angylion gogoneddus. Canys lwy a dduethant i fynydd Sion, ac i ddinas y Duw byw, y Jerusalem nefol, ac at fyrddiwn o angylion, i gymmanfa a chyswllleidda y rhai cyntafanedig. *Hebr.* xii. 22.—24.

4. Mae Hapusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn y Gwynfyd annhraethol sy'n tarddu oddi wrth eu Cymmundeb a Duw eu Tad, ac yn eu llenwi o Garlad, a Gersoffedd, a Chlod tragywyddol iddo. Canys, llawenydd tragywyddol fydd iddynt.—A chanu y maent gan Moses gwasanaethwr Duw, a chan yr Oen; gan ddywedyd, Mawr a rhyfedd yw dy weithredoedd, O Arglwydd Dduw Hollalluog! cyflawn a ehwyir yw dy ffrdd di, Brenin y saint. *Esay* lxi. 7. *Dad* xv. 3. v. 13. xiv. 2, 3. 1 *Ion.* iii. 2 *Esay* xxv. 9.

5. Mae Hapusrwydd Plant Duw yn y Nefoedd yn

anherfynol, a hwyntau yn anfarwol i'w fwynbau ef. Canys nid allant farw mwy; o blegid cyd-ŷtad ydynt a'r angylion. *Luc xx. 36. Salm xvi. 11.*

Cw. Gwynfyd Etifeddion Teyrnas Nefoedd; atolwg pa fath Etifeddiaeth yw hi?

At. 1. Etifeddiaeth ag syn dyfod nid trwy waedoliaeth, neu enedigaeth naturiol; ond trwy Adenedigaeth ysbrydol. *Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddieithr geni dyn drachefn, ni ddichon efe welod teyrnas Dduw. Ioan iii 3.*

2. Etifeddiaeth briodol i Blant Duw yn unig yw Teyrnas Nefoedd. *Eithr y rhai drygionus a ymchwelant i uffern, a'r holl genhedloedd a anghofiant Dduw. Salm ix. 17. xi. 6.*

3. Etifeddiaeth yw hi ag a berthyn i bob un o holl Blant Duw, ac nid i rai, neu'r hynaf yn unig, fel yn mhlith plant dynion. *Megis y dywedodd Crist; Hyn yw cwyllys yr hwn a'm hanfonodd i; cael o bob un sydd yn gweled y Mab, ac yn credu ynddo ef, fywyd tragywyddol. Ioan vi 40.*

4. Etifeddiaeth oludog, ogoneddus, ac anhraethadwy, yw. *Canys ni welodd llygad, ni chlywodd elust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef. 1 Cor. ii. 9. Eph. i. 18.*

5. Etifeddiaeth rydd oddi wrth bob trallodau, a phoen, a blinder, yw hon, i Blant Duw. *Canys hwy a orpheysant oddi wrth eu llafur; a'u gweithredoedd sy yn eu canlyn hwynt. Dad xiv. 13*

6. Nid yw Etifeddiaeth Plant Duw, fel meddiannau llygredig y byd hwn, yn diflannu byth. *Eithr etifeddiaeth antlygredig, a dihalogedig, a diddiflanedig, ac ynghadw yn y nefoedd, yw. 1 Pedr i. 3. 5. 2 Tim. iv. 18.*

Cw. Beth a ddylech ddysgu oddi wrth yr Etifeddiaeth hon?

At. 1. Mi ddylwn ryfeddu Daioni Duw a'i Gariad. Gan ddiolch i'r Tad, yr hwn a'n gwnaeth yn gymmwys i gael rhan o etifeddiaeth y saint yn y goleuni. *Col. i. 12.*

2 Mi ddylwn fod yn ddiwyd ifyw yn gyfrawn mewn gwirionedd. *Canys oni bydd eich cyfiawnder yn helaethach na chyfiawnder y' sgrifenyddion ar Phariseaid,*

nid cwch i mewn i deyrnas nefoedd. Math. v 20.

3. Mi ddylwn fod yn gyssurus ym mhob trallod a llymder yn awr, o blegid yr Etifeddiaeth sydd ar fy medr yn ol hyn. *Megis y cynghora Crist: nac ofna braidd bychan; canys rhngodd bod i'ch Tad roddi i chwi y deyrnas.* Luc. xii. 32. Math. v. 3.

4. Mi ddylwn roddi holl feddylfryd fy nghalon ar Dduw a Theyrnas Nefoedd, fel plant yn ymsynio am yr etifeddiaeth a berthyn iddynt. *Gan fod a'n hymarweddiad yn y nefoedd; a roddi'n serch ar bethau sydd uchod, ac nid ar y pethau sydd ar y ddacar.* Phil. iii. 20. Col. iii 3

5 Mi ddylwn ddioddef yn ammyneddgar bob croes ac erlid a ddel ardaſ yn y byd hwn. *Canys trwy lawer o orthrymderau y mae'n rhaid i nisfynd i deyrnas Dduw* Act xiv 22 Luc vi 22 23. Math v. 10.

6 Mi dylwn yn mhob peth ymostwng i Ewyllys ac Arch Duw; gan ddisgwyl am Ddyfodiad Crist, patr ddod i'r Plant Duw, gorph ac enaid, mewn meddiant tragywyddol o Deyrnas Nefoedd. *Gwyn ei fyd y gwas hwnw, yr hwn y caiff ei Arghwydd ef, pan ddel, yn gwneuthur felly: Yn wir meddasi chwi, Efe a'i gesid ef yn llywodraethwr ar gwbl ag sydd eiddo.* Luc xii. 43, 44.

7 Mi ddylwn gyflawnu'n ofalus yr Ammodau a wnaeth fy Nhadau a'm Mamau-bedydd dros wyf, pan y'm bedyddiwyd yn Aelod i Crist, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

Cw. Pa beth a wnaeth dy Dadau-bedydd at'h Famau-bedydd yr amser hwnw drosot ti?

At. Hwya addawsant ac a addonasant dri pheth yn fy enw. Yn gyntaf, Ymwrthod o honof a diafol, a'i holl weithredoedd: rhodres a gorgagedd y byd anwir hwn; a holl bechadurus chwantau'r cnawd. Yn all, Bod i mi gredu holl Byngciau Fydd Crist. Ac yn drydydd Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orohymynion, a rhodio ynddynt holl ddyddiau fy mywyd.

Cw. Pa sawl peth sydd yn yr adduned hyn?

At. 1. Tri pheth.

1 Ymwrthod gelymion-fy enaid.

2 Credu holl Byngciau'r Fydd.

3. Cadw gwynfydedig Ewyllys Daw a'i Orchymynion

Cw Pa elynion a ddylech ymwrthod ?

At 1 Ymwrthod a'r diafol a'i holl weithredoedd. *Gwrthwynebwch y diafol, ac efo a ffy oddi wrthyhych* Iago iv 7.

2 Ymwrthod a rhodres a gorwagedd y byd anwir hwn. *O char neb y neb nid yw cariad y Tad ynddo ef* 1 Ioan ii 15.

4 Ymwrthod a holl ehwantau pechadurus y cnawd. *Canys o's byw yr ydych yn ol y cnawd, mae rwyddwch* Rhuf viii 13. Gal. v. 24.

Cw Pa ham y dylech ymwrthod a'r diafol

At. 1 O blegid mai gelyn creulon yw. *Ag sydd, megis llew rhuadwy, yn rhodlo oddi amgylch, gan gwisgo y neb a allo ei lyncu.* 1 Pedr v. 8

2 O blegid mai i waredu pechaduriaid oddi wrth y gelyn diafol y daeth Crist i'r byd. *Sef, I agoryd llygaid y deillion, ac i'w troi o dywyllwch i oluni ac a feddant Satan at Dduw.* Act xxvi. 18. Coli 13.

3. O blegid na's gallaf fod yn gyfranog o Crist, heb ymwrthod a'r diafol. *Canys pa gyssonib sydd rhwng Crist a Belial ?* 2 Cor. vi, 14, 15.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod a gweithredoedd y diafol ?

At. O blegid fod y rhai a wnant weithredoedd y diafol, yn weision i'r diafol. *Oni wyddoch chiwi, mai i byw bynnag yr ydych yn eich rhoddi eich hanaia yn weision i ufuddhau iddo, eich bod yn weision i'r hwn yr ydych yn ufuddhau iddo ?* Rhuf vi, 16. Ioan viii 34

2 Y maent yn blant y diafol. *O'ch tad diafol yr ydych chiwi, a thrachwantau eich tad a fynwch chiwi chi gwnaethur.* Ioan viii, 44. Act. xiii, 10.

3. Y maent yn meddiant y diafol, ac o hono ef. *Yr hwn sydd yn gwnaethur pechod, o ddiafol y mae : canys y mae diafol yn pechu o'r dechreuad.* 1 Ioan iii. 8.

4. Y mae'r diafol ar waith ynddynt. *Sef, tywyrog llywoddaeth yr awyr, yr ysbryd sydd yr awr hon yn gweithio yn mhiant yr anufudd-dod.* Eph. ii. 2.

5. Gyd a'r diafol y bydd eu shan hwynt yn drwy-

wydd. *Canys Crist a ddywed wrthynt yn nydd y farn, Ewch oddi wrthyf, rai melltigedig, i'r tan tragywyddol, yr hwn a barotowyd i ddiafol ac i'w angylion.* Math. xxv. 41.

Cw. Pa rai yw gweithredoedd y diafol;

At. Pob rhyw bechodau; canys y diafol yw'r awdwro honynt: yn fwy enwedigol y pechodau hyn

1. Llofruddiaeth; sef, lladd neu fwrddro. *Canys, lleiddiad dyn oedd efe o'r dechreuad.* Ioan viii. 44.

2. Eilunaddoliad. *O herwydd fod eilunaddolwyr yn gydgysfranog a'r cythreuliaid, ac yn yfed o'u phŵl hwynt.* 1 Cor. x. 20. Deut. xxxii. 17. Dad ix. 20.

3. Swynedigaeth, a dewiniaeth, ac ymgynghori a swynwyr. *Canys y mae'r cyfryw yn cymmeryd y diafol yn dduw iddynt, ac yn tynu barn Duw arnynt eu hunain. Saul a ymosynnodd a dewines; ac a laddodd ei hun drannoeth. Onid a'u Duwyr ymosyn pobl?* Esay viii. 19. 1 Sam. xxviii. Deut. xviii. 10, 12. Ief. xx. 6. 2 Bren. xxii. 3.

4. Gwaith y diafol yw, carcharu ac erlid Pobl Dduw. *Wle, y cythraul a furw rai o honoeh chw i garcher, fel y'ch profer.* Dad. ii. 10. 1 Ioan iii. 12.

5. Gwaith y diafol yw, cynfigen, ymryson, digofaint, malais, a chasineb. *Nid yw'r pethau hyn yn dyfod oddi uchod; ond daearol, anianol, a chythreulig ydynt.* Iago iii. 14, 16.

6. Gwaith y diafol yw, dywedyd celwydd; a phlant y diafol yw'r dynion celwyddog. *Canys y mae'r diafol yn gelwyddog, ac yn dad iddo.* Ioan viii. 44. Act. v. 3.

7. Gwaith y diafol yw, ymfalehio, a themtio dynion eraill i bechod, a gwrth a wynebu Addoliad Duw; ynghyd a phob rhyw lwon, a rhegau, ac anudoniaeth, *Canys nid o'r da, eithr o'r drwg, sef oddi wrth y diafol, yr ysbryd drwg, y mae hyn oll.* 1 Tim iii. 6. 1 Thess iii. 5. Act iii. 6, 10. Ioan xiii. 2, 17. 2 Cor. iv. 3, 4. Math v. 34, 37.

Cw. Beth yw rhodres a gorwagedd y byd anwtr hwn, a ddylech ymwrthod?

At. Gwag elw, gwag orfoledd, a gwag ogoniant y byd hwn. *Pob peth a'r sydd yn y byd, megis chwant*

y cnawd, chwant y llygaid, a balchder y bywyd; nid yw o'r Tad, eithr o'r byd y mae. 1 Ioan ii, 16.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod a'r pethau hyn?

At. 1. O herwydd mai gwagedd, a gorthrymder ysbryd ydynt. *Ac nad oes dim cyssur ynddynt, pan fo reitias wrtho.* Ni thycia cyfoeth yn nydd digofaint. Diar, xi, 4. Preg, ii, 11, 20, v, 10, 11.

2. O herwydd fod pethau'r byd hwn yn anwadal. *Ni's gwyr y goludog pa gynted y dywedir wrtho, O ynsyd, y nos hon y gsfynant dy enaid oddi wrthyf; ac ciddo pur fydd y pethau a barotoaist?* Luc xii, 20.

3. O herwydd fod cariad y byd hwn yn peri i ddy-nion angharu Duw. *O char neb y byd, nid yw cariad y Tad ynddo ef.* 1 Ioan ii, 15. Luc xvi, 13,

4. O herwydd fod trachwant y byd a chybydd-dra yn tynu Digofaint Duw a'i Felldith. *Am anwiredd ei gybyddod ef (medd Duw wrth yr annuwio!) y digiais; ac y tareuais ef.—Y rhai cynefin a chybydd-dra a elwir yn blant y felldith.* Esay lvii, 17. 2 Pedr ii, 14.

5. O herwydd mai trachwant y byd hwn sy'n caledu calonau dyuion dan Air Duw. *Dyma'r rhai, pan wakoddir hwy at Grist, a ant ymmaith yn anystyriol, un i'w faes, ac arall i'w fasnach—Y Phariseid, y rhai oedd ariangar, a watwarasant Grist.* Math xxii, 3, 5. Luc xvi, 14. Ezec. xxxiii, 31. Math xiii, 22. Act xvi, 19.

6. O herwydd fod trachwant y byd a chybydd-dra yn eilunaddoliad, yn butteindra a gelyniaeth yn erbyn Duw, ac yn cau pechaduriaid allan o Deyrnas Nefoedd. *Canys yr ydych chi yn gwybod hyn, am bob putteiniwr, neu aflan, neu gybydd, ar hwn sydd ddelwaddolwr, nad oes iddynt etifeddiaeth yn nheyrnas Crist a Duw.* Eph. v, 5. Iago iv, 2.

7. O herwydd fod trachwant y byd a chybydd-dra yn tywys i bob rhyw bechodau, a bmderau, ac i ddinysr tragwyddol yn y diwedd. Y rhai sydd yn syrthio i brofedigaeth, a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidiol, y rhai sy yn boddi dyuion i ddinysr a cholledigaeth. 1 Tim. vi, 9, 10.

Cw. Pa esamplau a ellwch roi, fod cybydd-dod yn tywys i bob rhyw bechodau?

*At 1. Trwy gybydd-dod yr oedd gwrandawyr Eze-
riel yn rhagrithio ger bron Duw. A'u geneiau y dang-
hosit gariad, ond eu calonau oedd yn myned ar ol eu
cybydd-dod. Ezec. xxxiii. 31.*

*2 Trachwant Ahab am winllan Naboth a'i gwnaeth
yn glaf o lid a gofid ac a fu achos o lwon anuden a llo-
fruddiaeth. 1 Bren. xxi.*

*3. Y Prophwyd Balaam, o serch i wobr anghyfiawn-
der, a geisiodd felldigo Pobl yr Arglwydd; ac ar ol hyn-
ny a laddwyd a'r cleddyf. 2 Pedr ii 15. Num. xxi 8*

*4. Judas Iscariot, am arian, fradychodd Crist, ac ar
ol hynny a ymgrogodd. Math xxvi. 14, 15. xxvii. 5.*

*5. Demas a drodd yn apostad, ac a wadodd ei Broffes
trwy-garu'r byd presenol. 2 Tim. iv 10.*

Cw. Pa bethau bydol a ddylech ymwrthod ?

*At. 1 Meddiannau mawrion a gwag elw pechadurus,
A geisi di fawredd i ti dy hun ? na chais. Jer xlv 5.*

*2. Pleserau pechadurus a gwag orfoledd y byd. Oni
wyddost ti hyn erioed, er pan osodwyd dyn ar y ddaer
mai byr yw gerfoledd yr anuwiolion ; a llawenydd y
rhagrithwyr dros funud aibr ? Job. xx 4, 5. xxi 12—14*

*3. Anrhydedd a gwag ogoniant y byd, ag sy'n rhwystr
i Ffydd Grist. Pa fodd y gellwch chwi gredu, y rhai
ydych yn derbyn gogoniant gan eich gilydd, ac heb
geisio y gogoniant sydd oddi wrth Dduw yn unig ?
Ioan v. 44. xii. 42, 43.*

*4 Pentyr triganau gwyhion, megis cysylltu ty at
dy, a maes at faes, hyd oni byddo cisiau lle. O herwydd
hyn y dywed yr Arglwydd, Y bydd tai lawer mawrion
a theg yn anghyfaunedd heb drigiannydd. Esay. v. 89.*

*5 Trwsïadau coeglyd y byd : canys Plant Duw a
ddylent ymddilladu yn weddus, gyda gwyllder a sobraydd
fel y gweddai i'r rhai a broffesant dduwioledeb—Duw a
ymwel a'r rhai a wisgant wingoedd dieithr : sef gwis-
goedd anwedus, coegfalch. 1 Tim. ii. 9 10. Scph i 8
1 Pedr iii, 3, 4. Esay iii, 16—26. xxxii. 5, 6.*

*6. Defodau pechadurus a drwg anferion y byd. Na
chydymffurfwch a'r byd hwn, eithr ymnewidiwch trwy
adnewyddiad eich meddwl. Rhuf xii 2. Iag. iv 4
Ecsod xxi. 2. Eph v 11*

*Cw. Ym mha ystyr y dylech ymwrthod gwag bethau'r
byd hwn ?*

1. Mi ddylwn ymwrthod a moddion y byd mewn-
ffordd anghyfiawn. Gwae a elwo elw drwg i'w dy.—
Fel petris yn eistedd, ac heb ddeor, yw'r hwn a helio
gyfoeth yn amheilwng: yn banner ei ddyddian y gedy
lwynt, ac yn ei ddiwedd ynyd fydd. *Hab. ii, 9, 11.*
Jer. xvi, 11.

2. Mi ddylwn ymwrthod a bod yn rhy awyddus i
bethan cyfreithlon y byd. Na ymfina i ymgyfoethogi:
dod heibio dy synwyr dy hun.—Y neb a brysuro i fod
yn gyfoethog, ni bydd digerydd. *Diar, xxiii, 4. xxviii,*
20, 22.

3. Mi ddylwn wrthod rhoddi fy serch a'm hyder ar
bethau'r byd. Os cynhydda golud, na roddwch eich
calon arno.—Mor anhawdd yw i'r rhai sy a'u hymdd-
iried yn eu golud fyned i deyrnas Dduw! *Salu lxi,*
10. Marc x, 24. Col. iii, 2.

4. Mi ddylwn ymwrthod a phob camarferiad o be-
thau'r byd, neu eu treulio ar chwantau'r cnawd. Fod
i'r rhai a arferant y byd, megis heb ei gamarfer: canys
y mae dull y byd hwn yn myned heibio.—Na wnewch
ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawna ei
chwantau ef. *1 Cor, vii, 20, 31. Rhuf, xiii, 14.*
Diar, iii, 9. Iago iv, 3.

5. Mi ddylwn, pan fo achos, lwyrrymwrthod a
chymmaint oll ag a feddwyf er mwyn Crist. Canys
efe a ddywedodd, 'Pob un o honoch nid ymwrthodo a
chymmaint oll ag a feddo, nid all fod yn ddisgybli mi,
Luc xiv. 33. Phil, iii. 7, 8.

Ew. Pa rai yw chwantau pechadurus y cnawd a
ddylech ymwrthod a llwy?

At 1 Cynfigen, lld a mlais, a digasedd. Canys lle
y mae'r pethau hyn, y mae terfnyg, a phob gweithred
drrwg. *Iago iii, 16. Dd. iii, 8, 4.*

2. Glytharb, meddwod, a gloddent. Fe orchym-
mynodd Duw labyddio'n farw a meini y dyn a fyddai
glwth a meddw.—Ac oni wyddoch chi, na' chais gly-
thion na meddwon etifeddu teyrnas Dduw? *Dut*
xxii, 20, 21. 1 Cor vi

3. Ymbleidio, ymranu, cymen, ac ymrfael ynghylch
Cedfydd; changs chwantau'r cnawd ydynt. Tra
fyddo yn eich plith gynfigen, a chynnen, ac ymbleidio,

oid ydych yngwnawdol, ac yn rhodio'n ddynol?— Yn ol eu chwantau y pentyrant iddynt eu hunain athrawon, gan fod eu clustiau yn merwino. 1 *Cor.* iii 3; 4. 2 *Tim* iv. 3.

4 Godineb, aflendid, a phob rhyw chwantau cnawdol trall. Canys amlwg yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw, Tor-priodas, godineb, aflendid, anlladwydd, delwaddoliaeth, swyngyfaredd, casineb, cynhertau, gwynfydau, ffrid, ymrysonau, ymbleidio, heresiaau, cynfigeinau, llofruddiaeth, meddwdod, cyfeddach, a chyffelyb i'r rhai hyn: am y rhai yr wyf fi yn rhagddywedyd wrthyeh, megisag y rhagdilywedaf, ni chaiff y rhai sy'n gneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw. *Gal.* v. 19—21.

Cw Pa ham y dylech ymwrthod a chwantau'r cnawd?

At 1 Am fod chwantau'r cnawd yn tywys i bechod Chwant, wedi ymdwyn, a escor ar berhod: pechod hefyd, pan orphenar, a esgor ar farwolaeth. *Iago* i. 15. 2 *Pedr* i. 4. ii. 10. *Eph.* iv. 22.

2 Am fod chwantau'r cnawd ar rai y diafol yn gwrthwynebu lechydwrriaeth fy enaid, ac Ysbryd Duw yn uof Yngedwch oddi wrth chwantau cnawdol, y rhai sy yn rhyfela yn erbyn yr enaid—Y mae'r cnawd yn chwenychu yn erbyn yr Ysbryd. 1 *Pedr* ii. 11. *Gal* v. 17 *Rhuf.* vii. 23.

3 Am na's gallaf fod yn eiddo Crist, heb ymwrthod a chwantau'r cnawd. Canys y rhai sy eiddo Crist, a groeshoeliasant y cnawd, ai wyniau, a'i chwantau? *Gal.* v. 24.

4 Am fod chwant y meddwl oddi mewn yn bechod, ex na wnelo dyn y pechod hwn yn weithredol oddi allan. Canys Crist a ddywed, fod y dyn a edrych ar wraig, i'w chwanychu hi, wedi wneuthur eisoes odineb a hi yn ei galon—A phob un a gasao ei frawd, lleiddiad dyn yw. *Math.* v. 28. *Ioan* iii. 15.

5 Am fod Barn Duw weithiau yn dyfod ar bechaduriad yn y mwynhaad o'u chwantau. Yr Iuddewon a fsysiasant am foethau? thra'r ydoedd y bwyd yn eu sbinau, digllonedd Duw a laddodd lawer o honynt—Zimri a chosbi a laddwyd yn y weithred o bdrineb—Ela a laddwydd yn ei feddwdod; a Belshazzar a gafodd wys

angau yn ei leddest. *Salm*, lxxviii. 30, 32. *Numeri* xxv. 1. *Brwn*. xxi. *Dan*. v. *Salm*, cvi. 14, 15.

6 Am fod chwanta'r cnawd yn peri cymmaint o ymrafael rhwng dynion a'i gilydd. O ba le y mae rhyfel oedd ac ymladdau yn eich plith chi? onid oddi wrth hyn; sef, eich meluschwantan, y rhai sydd yn rhyfel yn eich aelodau! *Iago* iv. 1

7 Am fod cynnifer yn gwerthu'r Nefoedd am chwanta'r cnawd. Megis Esau; yr hwn, am un saig o fwyd, a werthodd ei enedigathafrant. *Hebr.* xii. 16, 17.

Cw. Beth yw ail Ammod eich Cyfammod Bedydd?

At. Bod i mi gredn holl Byngciau Ffydd Crist.

Cw. Beth a ddylech ystyried yn hyn?

At. Pum peth.

1 Y weithred ei hun? sef, *Credn*.

2 Pwy sydd i gredn; sef, bod i mi fy un gredn, ac nid arall dros of fi.

3 Beth sydd i mi gredn; sef, *Byngciau'r Ffydd*, nid chwedlau ofer.

4 Pa gynnifer o honnynt sydd i mi gredn; sef, *holl* Byngciau'r Ffydd, ac nid rhai yn unig.

5 Ffydd pwy; sef, *Ffydd Crist* hynny yw, y Ffydd y mae Crist yn Wrthddrych ac yn Awdwr o honi; nid ffydd o lyfelaeth dynion.

Cw. Pa sawl math o Ffydd y sonier am dannt yn yr Ysgrythyr?

At. Pedair.

1 Ffydd historiawl. Sef, credn histori neu hanesion yr Ysgrythyr: megis y mae llawer o dynion drwg a'r holl ysbrydion drwg, yn credu, ac yn crynu. *Iago* ii. 19. *Marc*. i. 24.

2 Ffydd amserol. Megis y rhai nid oedd ganddyn wreiddyn, yn credu dros amser, ac yn amser profedig aeth yn culio. *Luc.* viii. 13.

3 Ffydd wyrthiol. Megis y rhai a brophwydant ac a wnant wyrthiau lawer yn Enw Crist, fel Judas Iscariot heb adnabyddiaeth gadwedigol o Crist erioed. *Math* xii. 23. *Luc* ix. 1.

4 Ffydd iachusol. Trwy'r hon yn unig y mae lles ydyriaeth. *Ioan* iii. 36.

Cw. Pa fath yw Ffydd iachusol.

41. Ffydd iachnasol yw Gras Dduw, yn nerthu dyn i dderbyn Crist, a chreu ynddo; megis y'n ddysgir yn yr Ewangel. Trwy ras yr ydych yn gadael, trwy ffydd a pharhau i honoch eich haint; rhodd Duw ydych. *Eph. ii. 8.*

Cw. Beth yw ffydd, pan fyddo dyn yn gwirgredus?

At 1. Mae'n glanhau'r dyn o ddi-mewn. Gân Duw i'n calonnau trwy ffydd. *Act. xv. 9.*

2. Mae'n dysgu dyn i adnabod Crist. Gân oleub ffydd i'n meddiliau; fel y gwypont beth yw gofariad i'r holl ddaeth ef. *Eph. i. 15, 18.*

3. Mae'n darostwng ewyllys dyn i Ewyllys Duw. Dy bobl fyddant ewyllysgar yn nydd dy nerth. *Salm cxxviii.*

4. Mae'n ddnewyddu cerchiadau dyn i faru Crist, ac i'w hysgu yn dda, a hwyntyd unffurfiaethuwy a gofodol. *1 Petr. i. 8.*

5. Mae'n peri i ddyn ymwradu ag ef ei hun o'r hwynt Crist. Ffar a ddywedodd, Wele, nych i'r ddaethon llob peth, a'r holl ganlyniadau. *Luth. xviii. 28.*

Cw. Pa ham y mae ffydd yn angenrheidiol?

At 1. Am hyn ffydd yw Gofriad y Cyfammod Gras; heb ba un nid oes lechydwrfaeth. Cred yn fr Arglwydd Iesu, a chadwedig ffyddi. *Act. xvi. 3, Ioan iii. 16, 18, 36. Gal. iii. 12.*

2. Ffydd yw'r Gwaith a'r Gofriad ym pedroddol a raddol Duw i'n. Hyn yw gwaith Duw; credu o honoch yn yr holl a ddaeth ef. Hyn yw'r holl ym mlyn ef; credu o honoch yn Enw ei Fab ef Iesu Crist. *Ioan vi. 29, 1 Ioan iii. 23.*

3. Trwy ffydd yn unig y'n cyflawnhau ei ger bron Duw. Gân dyfodol mae gwyb yn cyflawnhau dyn trwy wneudodd y ddaeth; ond trwy ffydd Iesu Crist. *Gal. ii. 16.*

4. Trwy ffydd yn unig y gwandewir i'n Gweddolau Beth dynag a' ofynoch mewn gweddi, gan greu, ehwi i dderbyn ef. *Mat. xx. 22. Iago i. 8, 7.*

5. Trwy ffydd yn unig y mae Gair Duw yn fuddiol i'n, a'n dyledswyddau i'n yn gynneradwy gan Duw i'n gair a ghybwyd i'n ba fuddiol i'n, am nad oedl wedi i gyddymheru a ffydd. Trwy ffydd yr offrymodd Abel i Duw aberth rhagorach na Chain. Heb ffydd amhos-

sibl yw rhyngu ei fodd ef. *Hebr. iv, 2; xi, 4, 6. Rhuf. xiv, 23.*

6. Trwy Ffydd yn unig y mae gorchfygu profedigae-thau'r byd a Satan. Hon yw'r oruchafiaeth sydd yn gorchfygu'r byd; sef, ein ffydd ni.—A tharian y ffydd sy'n diffoddi holl bicellau tanllyd y fall. *1 Ioan v, 4, Eph. v, 16, 1 Pedr v, 8, 9.*

7. Trwy Ffydd y'n gwneir ni yn gyfranog o'r holl Fendithion a ddarparodd Duw i ni trwy Grist. Na ddichon neb ddyall mor fawr ydynt. Erioed ni chlywsant, ni dderbyniasant a chlustiau, ac ni welodd Hygad, yr hyn a ddarparodd ese i'r neb a ddisgwyl wrtho. *Essay lxiv, 4. Salm xxxi. 19. 2 Thes. i, 10.*

8 Y diffyg o Ffydd, sef anghrediniaeth, a gyffrodd Ddighlonedd Duw yn erbyn y bobl gynt i'w tori hwynt ymmaith. Tan a enynoedd yn erbyn Jacqb, a digofaint hefyd a gynaeuoedd yn erbyn Israel; am na chredent yn Nuw, ac na obeithient yn ei iechydwriaeth ef.—Trwy anghrediniaeth y torwyd hwynt ymmaith. *Salm lxxxviii. 21, 22. Rhuf. xi. 20.*

Cw A raid fod yr un faint o Ffydd ym mhawb a'i gilydd?

At Na raid. O blegid.

1 Mae graddau mewn Gras, megis y mae graddau mewn Gogoniant, Ac felly y mae yn y gras hwn; fel y rhannodd Duw i bob un fesur ffydd—I bob un o honem y rhoed gras, yn ol mesur dawn Crist. *Rhuf. xii. 3. Eph. iv. 7*

2 Fe sonier am rai Seintiau enwog yn gryfach mewn Ffydd nag eraill. Abraham, yn erbyn gobaith, a gredodd dan obaith: Efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw—Ffydd fawr oedd gan y wraig o Ganaan, a'r canwriad, nad oedd ei chyffelyb yn Israel. *Rhuf. iv. 18—20. Math. viii. 18. xv. 28.*

3 Fe sonier am rai eraill yn weinïon eu Ffydd; a bod y Seintiau penaf yn fychan eu Ffydd weithiau. Fe gafwyd anghrediniaeth unwaith yn y gwr hynod Moses: a Christ a ddywedodd fwy nag unwaith wrth ei ddiglybion, Pa ham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychydig ffydd? *Math. viii. 26. xiv. 31. xvi. 8. vi. 30. Marc iv. 40.*

4 Mae yn Nheulu'r Ffydd, fel teuluoedd eraill, faban o a phlant, gwyr ieuangc a thadau. Ac y mae aelodau Crist fel aelodau'r corph, rhai yn uwch, a rhai yn is, rhai yn gryfach, a rhai yn wanach, na'i gilydd; a golwg ffydd, fel golwg y llygaid, yn wanaoh mewn rhai nag eraill; ond y gwanafei lygaid a edrychai ar y sarph bres, a iacheid. 1 Cor. xii, 15, 17. Ioan iii, 14, 15.

5. Mae Duw yn annog y gwanaf eu Ffydd i ddisgwil wrtho, er mawr Ddiddanwch iddynt. Pwy yn eich mysg sydd yn ofni yr Arglwydd, yn gwrandaw ar lais ei was ef yn rhodio mewn tywyllwob; ac heb lewyrch iddo? gobeithied yn Euw'r Arglwydd, ac ymddirieded yn ei Dduw. *Esay* i, 10. *Math.* xii, 20. *Rhuf.* xiv. 1, 4, *Hebr.* x, 55, xii, 12, *Marc* i, 40, 41, ix, 22—24

Cw Beth a ddylech wneuthur i gynhyddu'ch Ffydd?

At 1 Mi ddylwn weddio ar Dduw, fel y gwraeth y Disgylbion. Arglwydd, chwanega ein ffydd ni. *Luc* xvii. 5. *Math.* vii. 7. 8.

2. Mi ddylwn ddyfal-wrando Gair Duw. Canys ffydd sydd trwy glywed, a chlywed trwy ari Duw—Chwen-nychwch ddi-dwyll laeth y gair, fel y cynhyddoch trwyddo ef. *Rhuf.* x. 17. 1 *Pedr* ii, *Ioan* xi. 31.

3 Mi ddylwn droi fy wyneb i ddisgwyl wrth Dduw, ag y fu yn fuddiol i eraill. Edrychasant arno, a lwy a oleuwyd; a'u hwynebau ni chywilyddiwyd. *Salm* xxxiv 5. *Esay.* xiv. 22.

4 Mi ddylwn ddyfod yn barchus i Swpper yr Arglwydd i fod yn gyfranog o'i Gorph a'i Waed ef. Canys phiol y fendith yr hon a fendigwn, onid cymwyn gwued, Crist ydyw? y bara yr ydym yn ei dorri, onid cymwyn corph Crist ydyw? 1 Cor. x. 16. *Math.* xi. 28.

5. Mi ddylwn ystyried yn dda Gyfryngdod Crist a'r Cyfammod Gras, a'r sicrwydd diangwadal y mae Duw yn roi am lechydwrïaeth. Ffyddlon yw'r hwn a'ch galwodd, yr hwn hefyd a'i gwna—Am hynny, daliwn gyffes ein gobaith yn ddisigl; canys ffyddlon yw'r hwn a addawodd. 1 *Thes.* v. 24. *Hebr.* x, 23. vi. 17—19 2 *Thes.* iii. 3. 2 *Sam.* xxiii. 1. 5.

6 Mi ddylwn ystyried y pechaduriaid mawrion gynt a dderbyniodd Duw, er siampl i'r rhai a gredant rhag llaw yuddo ef i Fwyd tragywyddol. Yndo ef yz ym-

ddirddiant, ac wrd gwladwyddolwyd bwynt; 1. *Tân. i. 15, 16. Salm xlii. 4, 5.*

7. Mi ddylwn chwilio a chysfaddoſ y pechod sy'n gwanhychu fy Ffydd. Dasydd, dan ei anobaith goffus a gyffasodd ei anwireddau i'r Arglwydd; a'r Arglwydd a faddlewedd anwiredd ei bached. *Salm xxx. 3-5.*

Diar. xlviii. 13. 1 Ioan i. 3, 10.

8w. Beth yw trydydd Gofnriad y Cyfammod Bethydd?

At Cadw o honof wynfededig Ewyllys Duw a'i Orehymmynion, a rhodio ynddynt holl ddyddiau fy mywyd.

Cio Beth a ddyflech ystyried yn y Gofnriad hyn?

At Tri pheth.

1. Mai nid yn ol fy ewyllys fy hun y mae i mi fyw yn y byd, eithr yn ol Ewyllys a Gorchymmynion Duw.

2. Mai Ewyllys gwynfydedig yw Ewyllys Duw, sy'n tywys i Wynfyd tragwyddol, eithr fy ewyllys llygredig fy hun sy'n tywys i gollfedigaeth.

3. Bod i mi barhaa fy Ufudd-dod i Ewyllys a Gorchymmynion Duw, gan roddio yn yr orthwy holl ddyddiau fy mywyd.

Cio Pa fath Ufudd-dod sy ddyledus i Ewyllys a Gorchymmynion Duw?

At 1. Ufudd-dod gwirioneddus. sef, ufuddhau o honom o'r galon i'r fflur o athrawiaeth a draddodwyd i ni. *Rhaf. vi. 17. Salm ciii. 1.*

2. Ufudd-dod awyddus. Megis y dywedodd Dasydd; Wele, awyddus ydwyf i'w orehymmynion di.—Y rhai chlar y mae Duw yn eu chwyda allan o'r enau. *Salm cxix. 40. Dad. iii. 16; Rhaf. vii. 11; Salm xix. 20.*

3. Ufudd-dod ymrous ac egniol. Beth bynag a ym mfael dy law ynddo i'w wneuthyr, gwna a'th holl egnl. *Preg. ix. 10, Salm cxix. 34.*

4. Ufudd-dod cyffredinol i bob rhan o Ewyllys Duw fel ei gilydd. Canys pwy bynag a gadwo'r gyfraith i gyd oll, ac a ballo mewn un pwngc, y mae efe yn euog o'r cwbl. *Iago ii. 10. Salm cxix. 8, 128.*

5. Ufudd-dod ebrwydd a gwastadol; nid yn hwyr-frydig, neu weithiau yn unig. Brysiais, ac nid oedais gadw dy orehymmynion.—Ar dy ddeddfau yr edrychaf yn wastadol. *Salm cxix. 60, 117.*

6. *Ufudd-dod* gostyagedig, huanym wadol, i'r *Ufudd* yn Nghrist. *Trwy'r hwn y derbynir om ras i apud-dod ffydd.*—*A chweddi i chwi wneuthur y cwbl a orchymymynwyd, dywedwch, Gweddion anafuddiol ydym.* Rhaf. i. 5. Luc xvii. 10.

7 *Ufudd-dod* o Barch i Dduw, a chynsyrinol a Gair Duw. *Both bynag a wneid, gwneid bob peth er gogoniant i Dduw—A chynnifer ag a roddiant yn of y rheot hon, tangnefedd arnynt a thrugareidd.* 1 Cor, v. 31. Gal. vi. 10.

Cw. Pa ystyriaethau a ddylai wneuthur pobl yn ufudd?

At 1 Y flai ufudd yr unig sydd Bobl atwyl i'r Arglwydd Iesu. *Chwythwch yw fy nghyfeillion, o' sgwneidwch pa bethau bynag yr wyf yn eu gorchymymyn i chwi.* Ioan xv. 14.

2 Y Bobl ufudd sydd gywir yn Nghariad Duw. *Yr hwn a gadawo ei dir ef, yn wir yn huth y mae cariad Duw yn berffuith.* 1 Ioan ii. 5.

3 Pobl ufudd y gwrendy Daw eu Gweddian; a Gweddiau'r anufudd sydd flaid. *Pa beth bynag a ofynom, yr ydym yn ei dderbyn ganddo ef: oblegid eiddod yn cadw ei orchymymynion ef.—Ond y neb a dry ei glust ymnaith rhag gwrandeo'r gyfruth, sydd ffiaidd ei weddi hefyd.* 1 Ioan iii. 22. Diar. xxviii. 9.

4. Y Bobl ufudd a gant Heddwch Duw, ac a gedwir rhag profedigaeth. *O na wrandawit wr fy ngorchymymynion! yna y buasai dy heddwch fel afon—O achos bodw o honot wr fy ammynedd i, minau a'th gadwaf di oddi wrth awr y brofedigaeth.* Esay. xlviii. 18. Dad iii. 10. Rhaf. ii. 8-10. Eph. v. 6.

5 Y Bobl ufudd a wneir yn gyfranog o holl Fendithion Duw; a'r anufudd a feldithir. *Yr holl fendithion hyn a ddaw arnat, ac a'th oddiweddant, o's gwrandawr ar lais yr Arglwydd dy Dduw—Eithr melltigedig yw pob un nid yw yn arw yn yr holl bethau a sgri-fenwyd yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt.* Deut. xxviii. 2. Gal. iii. 10.

6 Y Bobl ufudd a gant, trwy Crist, Ogoniant a Bywyd tragwyddol; ond i'r anufudd y bydd llied a digofaint tragwyddol yn Nydd y Farn. *Yna a gwelwch*

ragor rhwng y cyflawn a'r drigionus ; rhwng yr hwn a wasanaetho Duw, a'r hwn ni's gwasanaetho ef. Mal. iii 18. Rhuf. ii 8. 10.

7 Mi ddylwn fod yn ufudd iwynfededig Ewyllys Duw a'i Orchymynion, o herwyd Addunedau fy Nghyfammod Bedydd ; rhag i mi goll'r Breintiau mawrion o fod yn Aelod i Grist, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

Cw Onid wyt ti yn tybied dy fod yn rhwymedig i gredu, ac i wneuthur megisyr addawsant hwy trosot ti ?

At Ydwyf yn wir ; a thrwy nerth Duw felly y gwnaf Ac yr wyf fi yn mawr ddiolch i'n Tad nefol, am iddo ffyn galw i gyfryw 'Stat Iechydwrjaeth, trwy Iesu Grist ein lachawdwr. Ac mia attolygafi Dduw roddi i mi ei Rad modd y gallwyf aros ynddo holl ddyddiau fy einoes.

Cw Beth a ddylt ystyriaid yn yr Ateb hwn ?

At. Pum peth.

1. Yr wyf yn addo cyflawnu Addunedau fy Nghyfammod Bedydd, Mai felly y gwnaf. *Arnaf fe, O Duw ! y mae dy addunedau—Fy addunedau a dalaf i'r Arglwydd. Salm lvi. 12. cxvi. 14.*

2. Yn mha fodd y cyflawnaf hwynt ; sef, nid yn fy ngallu fy hun : ond, Trwy Nerth Duw felly y gwnaf. *Fy nghymorth a ddaw oddi wrth yr Arglwydd, yr hwn a wnaeth nefoedd a ddaer. Salm cxxi. 2.*

3 Y Diolch mawr sy'n ddyledus i'n Tad nefol, am iddo ein galw i gyfryw 'Stat Iechydwrjaeth. *Yr hwn a'n hachubodd ni, ac a'n galwodd a galwedigaeth saint-aidd ; uid yn ol ein gweithredoedd ni—Fet y cai y rhai a alwyd dderbyn addewid yr etifeddiaeth dragwyddol. 2 Tim. i. 9. Hebr. ix. 15. 1 Pedr ii 9. 2 Ioan i. 3.*

4 Trwy bwy y'n galwyd i gyfryw 'Stat o Iechydwrjaeth ; sef, trwy Iesu Grist ein lachawdwr. *Canys nid oes iechydwrjaeth yn neb arall. Act. iv. 12.*

5 Fy Nyled i attolwg ar Dduw, i roddi i mi *Ras ; aros yn y 'Stat hon o Iechydwrjaeth holl ddyddiau fy einoes—Canys y neb a barhao hyd y diwedd, hwnw a fydd cadwedig. Math. xxiv. 13.*

Cw. Beth yr ydych chi'n feddwl am y 'Stat o Iechydwrjaeth ych galwyd iddi ?

At. 1 Yr wyf yn meddwl, yn gyntaf, mai dan gondeiniad mewn 'stad o golledigaeth yn ganed ni oll; oblegid mai trwy Alwad Duw yn dygir i 'Stad o Iechydwrïaeth. *Trwy gamwedd un (sef Adda, y dyn cyntaf) y daeth barn ar bob dyn i gondeiniad.* Rhuf. v. 18.

2 Yr wyf yn meddwl, nad yw pawb a alwyd oddi allan i'r Stad hon o Iechydwrïaeth, yn gadwedig. *Canyllawer sy wedi ei galw, a ychydig wedi ei ddiwis.* Math. xxii. 14

3 Yr wyf yn meddwl, mai'r 'Stad fwyaf gwynfydedig yn yr holl fyd yw Iechydwrïaeth; oblegid y rhai ag sydd yn wir yn y 'Stad hon a heddychwyd a Duw, ac a gymhwyswyd i'r Nefoedd—Hwynthwy a olchwyd, a sancteiddiwyd, ac agysfawrhawyd yn Ew'r Arglwydd Iesu, a thrwy Ysbryd ein Duw ni. 1 Cor. vi. 11.

Cw Pa fodd y gwybyddwch, pa un a ydych yn wir yn y 'Stad mysfydedig hon o Iechydwrïaeth?

At 1. Wrth fy nghydfurfiad ag Ammodau'r Cysammod. *O's wyf yn ymwrthod a'r diabol a'i holl weithredoedd, a rhoddes orwag y byd, ac a holl sŵnantau pechadurus y cnawd; o's wyf yn credu holl Byngciau Ffydd Grist; ac o's wyf yn ymroddu gado gwynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymynion; yna y gallof obeithio fy mod yn wir yn Aetod i Grist, yn Blentyn i Dduw, ac yn Elisedd Teyrnas Nefoedd.*

2. O's wyf yn ewyllysagar i dderbyn Crist yn ddioed, ac i gyfiawnu'n oncat a phawb, a chyfranu'n haelionus yn ol fy ngallu, rhwng y tlodion; yna'r wy'n gobeithio fy mod yn 'Stad Iechydwrïaeth. *Pan dderbyniod Zeceus Grist ar frys, a rhoddi hanner ei dda i'r tlodion, a thalu'n ol y camwedd a wnaethai ar ei bedperrydd; yna'r Iesu a ddwyeddodd wrtho, Heddyw y daeth iechydwrïaeth i'r ty hon.* Luc xixi. 5, 9.

5 O's wyf yn wir yn 'Stad Iechydwrïaeth, yna y mae Ysbryd Duw yn fy nghymmell i lynu wrth ei Ddeddfauef. *Megis y dywedodd yr Arglwydd; Rhoddaf fy Ysbryd o'ch mewn, a gwnaif i chiw rodio yn fy neddfaen, a chadio fy marnedigaeithau, a'u gwneuthur.* Ezech. xxxvi. 27.

Cw Beth a wnewch, pan weloch nad ydych etto yn y 'Stad hon o Iechydwrïaeth?

trwy amryfugedd yn annwyl, a hyspwr a hyspwr oddi wrth cich aiarwydd cich hum. 2 Pedr iii, 17. 1 Cor xv, 33

4. Mi ddylwn edrych am wir Ostyngeddrwydd. Canys balshder sydd yn myned o flaen dinigestr; ac uchder ysbryd o flaen cymysg. Y mae Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac yn rhoddi gras i'r rhai gastyngedig. Ebr. xvi, 18, 1 Pedr v, 5, Rhuf. xi, 20.

5. Mi ddylwn ateb pob cynhygiad i wrthgiliad, megis Jephtha; Mi a agoram fy ugonau wrth yr Arglwydd, ac nid allaf gilio. Ac fel Dafydd; Tyngais, a chyflawnaf, y cadw'n fonedigaethau dy gysgunder. Barn. x, 35. Salm cxix, 106.

Cw Pa ham y dylech barhau yn 'Stad Iechydwriaeth?

Att. 1. Oni pharhaaf, fe a'r owbl a wneuthum yn ofer. Edrychwch arnoch eich hunain, fel na ehellom y pethau a wnaethum, ond bod i ni dderbyn llawn wobwr 1 Ioan 8.

2. Mae'r gwrthgilwyr yn syrthio i'r un ddamnedigaeth a'r diabol, yr hwn ni chadwodd ei ddechreuad, eith'er a adawodd ei drigfa ei hun. A'u diwedd fydd yn waeth na'u dechreuad. Jud. 6. 2 Pedr ii, 20—22.

3. I'r rhaisa barhaant, yn anig, y mae Duw yn addo Iechydwriaeth. Bydd ffyllon hyd angau, a mi a roddaf i ti gofion y bywyd. Dad. ii, 10.

DIWEDD Y RHAN GYNTAF.

HYFFORDDIAD

CYNNWYS

I WYBODAETH IACHUSOL O
EGWYDDORION A DYLED SWYDDAU

CREFYDD.

YR AIL RHAN.

YN CYNNWYS

ESPONIAID

GREDO'R APOSTOLION.

CWESTIWN. Am ba beth y mae'r ail Rhann o'r Catecism?

Atteb. Am Blif-fanau'r Ffydd, a gynhwysir yn Nghredo'r Apostolion.

Cw. Pa ham y gelwir ef yn Credo'r Apostolion?

Att. Fe'i gelwir ef yn Credo; o herwydd mai Pyngeiau'r Ffydd ydyw, a ddylai pawb eu credu; ac yn Gredo'r Apostolion, herwydd mai'r Ffydd a ddysgir i ni gan yr Apostolion a gynhwysir ynddo.

Cw. Adrodd i mi Fanau dy Ffydd?

Att. Credaf yn Nuw Dad Hollgyfoethog, Creawdwr nef a daear:

Ac yn Iesu Grist, ei un Mab ef, ein Harglwydd ni; Yr hwn a gaed trwy'r Ysbryd Glan, A aned o Fair Forwyn; A ddioddefodd dan Bontius Pilatus, A groes-hoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd, A ddisgynnodd i uffern; Y trydydd dydd y cyfododd o feirw; A esgyodd i'r nefoedd, Ac y mae yn eistedd ar ddeheuaw Dduw Dad Hollgyfoethog; Oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Credaf yn yr Ysbryd Glan; Yr Eglwys lan Gatholig; Cymmun y Saint; Maddeuant pechodau: Cyfodiad y cnawd, A'r bywyd tragywyddol. Amen.

Cw Pa beth yr wyt ti yn ei ddysgu yn benaf yn y Pyngciau hyn o'th Ffydd!

At Yn gyntaf, Yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Dad, yr hwn a'm gwnaeth i, a'r holl fydd.

Yn ail, Yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Fab, yr hwn a'm prynodd i, a phob rhwy ddyn.

Yn ddrydydd, Yn wyf yn dysgu credu yn Nuw Ysbryd Glan, yr hwn sydd i'm sancteiddio i, a holl etholedig Bobl Dduw.

Cw Beth a ddylech ystyried yn yr Atteb hwn?

At 1 Fod tri o Bersonau yn y Drindod; sef, y Tad a'r Mab, a'r Ysbryd Glan. Math. xxviii. 19.

2 Fod pob un o'r tri Pherson yn wir Dduw; gogysfueh, gogydogoneddus, a gogydtragywyddol. 2 Cor. xiii. 13. 1 Pedr i. 2.

3 Mai un Duw mewn Hanfod a Sylwedd dragywyddol yw'r tri Pherson; nid tri o Dduwiau. Oblegid y mae tri un tystiolaethau yn y nef; y Tad, a'r Gair, a'r Ysbryd Glan; a'r tri hyn un ydynt. 1 Ioan v 7.

Cw Pa lun yr ydych yn gwahaniaethu rhwng y Personau?

At 1 Wrth eu Henwau; sef, y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glan.

2 Wrth eu Priodolaethau. "Y Tad ni wnaethpwyd gan neb; ni's crewyd, ac ni's cenhedlwyd. Y Mab sydd o'r Tad yn unig: heb ei wneuthur, nai greu eithr wedi eigenhedlu. Yr Ysbryd Glansydd o'r Tad a'r Mab heb ei wneuthur, na'i greu, na'i genhedlu, eithr yn "deilliaw." Ectod. iii. 14. Salm ii 7. Ioan xv. 26. Rhuf. viii. 9.

3 Wrth y Gweithredoedd a gyfrifir yn fwyaf priodol iddynt sef, Crendigaeth i'r Tad, Prynedigaeth i'r Mab, a Sancteiddiad i'r Ysbryd Glan. 1 Cor. viii. 6. Gal. iii. 13. 2 Thes. ii 13.

Cw Pa sawl Rhan sydd yn y Credo?

At Mae yn y Credo ddeuddeg o Erthyglau neu Brifbyngciau Crefydd.

Cw Pa ham y mae'r gair Credaf yn flaenaf yn y Credo?

At I arwyddocau fy Nghred i bob un o'r Pyngoliau hyn oll: fel pe dywedwn *Credaf* o flaen pob un o honynt.

Cw Beth yw'r Pwngc cyntaf o'r Credo?

At *Credaf yn Nuw Dad Hollgyfoethog, Creawdwr nef a daear.*

Cw Beth a ddylech xstyried yn y Pwngc hwn?

At 1 Y dylai fod Ffydd genyf i fy hun, ac nid profies gyffredinol o Ffydd yn unig; canys, *Credaf*, ac nid, *Credwn*, wyf yn ei ddywedyd. *A'r neb ni chredo a gondemnnir.* Marc. xvi. Rhuf. xiv. 22.

2 Y dylwn gredu fod Duw. *Oblegid rhaid yw i'r neb sy'n dyfod at Dduw, gredu ti fod ef, a'i fod yn sbrawwr i'r rhai sy yn ei geisio ef.* Hebr. xi. 6.

3 Y dylwn gredu yn Nuw; ac nid yn unig i fod Duw. *A gwyn eu byd pawb a ymddiriedant ynddo ef.* Salm ii. 12. Esay xxvi. 4.

4 Nad oes ond un Duw yn unig: *Credaf yn Nuw*, nid mewn Duwiau, a ddywedaf ymma. Canys Nid oes Dduw (medd yr Arglwydd) ond *myfi.* Esay xlv. 5. Eph. iv. 6. Ecso. xx. 3. Deut. iv. 35. vi. 4.

5 Fod Duw yn Tad; sef yn Dad i bawb trwy Greddigaeth, yn Dad i'r Ffyddloniaid trwy Fawysiad, ac yn Dad i Grist trwy Genhedliad tragywyddol. *Onid un Tad sydd i ni oll?* Mal. ii. 10. Deut. xxxii. 6. Eph. i. 3.

6 Fod Duw yn Dad Hollgyfoethog. *Y cwbl yn y nefocdd a'r ddaear sydd eiddo ef.*—*Cyfoeth ac anrhyddedd a ddeuant oddi wrtho ef, ac efe sydd yn arglwyddiaethu pr bob peth.* 1 Cron. xxix. 11 12.

7 Mai *Creawdwr* nef a daear yw Duw. *Efe a greodd pob peth; o herwydd ei ewyllys ef y maent, ac y crewyd hwynt.* Dad. iv. 11.

Cw Pa beth yw Duw?

At Ysbryd yw Duw (heb enawd ac esgryn iddo fel dyn) *A rhaid i'r rhai a'i haddolant ef, oddoli mewn ysbryd a gwirionedd.* Ioan iv. 14. Luc xxiv. 39.

Cw Pa fath Ysbryd yw Duw?

At 1 Mae Duw yn Ysbryd Tragywyddol, heb ddechrau na diwedd. *Onid wyt ti er tragywyddoldeb o Arglwydd fy Nuw sanctaidd?*—*Ti hysyd, wyt Duw*

o dragwyddoldeb hyd dragwyddoldeb. Hab. i. 12
Salm xc. 2.

2 Mae Duw yn Hollalluog. *Mi a wr y gelli di bob peth.*—*Canyys gyd u Daw nid oes dim yn amhosibl; Ac efe a ddywedodd wrth Abraham, Myni yw Duw Hollalluog; rhodis ger fy mron i, a dydd berffaith,* Job xlii. 2. Luc. i. 87. xviii. 27. Gen. xvi. 1.

3 Mae Duw yn Hollwybodol. *Canyys Dda gwybodaeth yw yr Arglwydd.*—*Aneirif yr ei ddyall—Nid ellir chwilio allan ei synwyr ef—Efe a wr bob peth.* 1 Sam. ii. 8. Salm cxvii. 5. ~~Exxxix. 2-4.~~ xlv. 21. ~~Isai. xli. 28.~~ 1 Cor. iii. 20.

4 Mae Duw yn Hollbresennol. *F ba le y ffoaf o'th wydd?* *O's dringaf i't nesfodd, yno yr wyt ti; ac o's cyweirias fy ngwely yn uffern, wele di yno hesych.* Salm cxxxix. 7. 8.

5 Mae Duw yn Anfarwol, yn Ogoneddus, ac yn Anweledig. *Yr hwn yn unig sydd ganddo ansarwodedb, sydd yn trigo yn y goleuni nid ellir dysod atto; yr hwn ni's gwelodd un dyn, ac ni's dichon ei welod.* 1 Tim. vi. 16. Ecsod xxxiii. 20.

6 Mae Duw yn Anghyfnewidiol. *Tad y goleuni, ydd a'r hwn nid oes gyfnewidied, na chysgod traedig-weth, yw efe.* Iago i. 17. Num. xxiii. 19. Mal. iii. 6.

7 Mae Duw yn Anfeidrol yn Fawredd a Pherffethrwydd gogoneddus ei holl Brindoliaethu. *Ei fawredd sydd anchwiliadwy.* Salm cxlv. 3 Ecsod xv. 11.

Gw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth Fawredd Duw?

At Mi ddylwn ei ofni ef. Canys, Duw sydd ofnadwy iawn yn nghynnullidfa'r saint, ac i'w arswyddo yn ei holl amgylchoedd—A thrwy ofn yr Arglwydd y mae ymado oddi wrth ddrag. Salm lxxxix. 7. Diar xvi. 6. Jer. x. 7. 10.

2 Mi ddylwn foliannu Enw Duw drws fyth. *Cysod-wch, bendithiwrch Enw'r Arglwydd eich Duw o dragwyddoldeb hyd dragwyddoldeb; a bendithier dy Enw gogoneddus a dyrchafedig goruwch pob bendith a moliant.* Neh. ix. 5. 1 Cron. xvi. 23 25.

3 Mi ddylwn ymddiried yn Nuw ym ddiamheus. *Gan fod yn gwbl stor, am yr hyn u addawodd Duw*

ei fod ef yn abl i'w wneuthur hefyd. Rhaf. iv. 21.

4. Mi ddylwn gadw Gair Duw, a'i wasanaethau. Oni chedwiar wneuthur holl eiriau'r gyfraith hon; — yna y gwna'r Arglwydd dy blaau di yn rhyfedd. *Deut. xxviii. 58. 59.*

5. Mi ddylwn ryfeddu Darostyngiad Mawredd Duw tu ag attaf. Arglwydd, beth yw dyn, pan gydnabyddia ef neu fab dyn, pan wnait gyfrif o hono? *Salm cxliv. 3. cxiii. 5—8.*

Cw. Beth a ddylech ystyried am Waith y Creadigaeth? *Att, 1* Mai gan Dduw y crewyd pob peth. Yr hwn a wnaeth y nefoedd, a'r ddaear, a'r mor, ac oll sydd ynddynt. *Act. iv 24.*

2 Mai o ddim y crewyd pob peth. *Nid o bethau gwledig y gwnaed y pethau a welir.* Hebr xi 3

Mai trwy ei Air y gwnaeth Duw pob peth. *Wrth ffydd yr ydym yn dyall wneuthur y bydoedd trwy air Duw—Canys efe a ddywedodd, ac felly y bu.* Heb. xi. 3. *Salm xxxiii. 9.*

4 Mai mewu chwe' diwrnod y creodd Duw pob peth; ac a orphwysodd y seithfed dydd. *Ecsod. xx. 11. Gen. ii. 2, 3.*

5 Fe greodd Duw bob peth yn gwbl-berffaith. *Canys Gwelodd Duw yr hyn oll a wnaethai; ac wele, da iawn ydoedd.* Gen. i. 31.

6. Fe greodd Duw bob peth trwy Grist. *Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebddo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd.* Ioan i. 3. 1 Tim. iv 4. Hebr. i. 2, 1 Cor. viii. 6.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Waith y Creadigaeth?

At 1 Fod tragywyddol Allu Duw a'i Dduwdod yn amlwg yn y pethau a wnaeth efe. *Hyd onid yw'r Atheistiad a wadant Duw, yn ddiesgus.* Rhaf. i. 20. Act. xiv. 17. Hebr. iii. 4.

2 Mai teilwag yw'r Arglwydd i dderbyn Gogoniant ac Anrhydedd, a Gallu. *Canys efe a greodd bob peth ac o herwydd ei cwylllys ef y maent, ac y crewyd hwynt.* Dad iv. 11.

3 Mai er Lles i ni y mae Duw yn gofyn ein Gwasapaeth ni; nid er Elw iddo ef. *Fel pe bai arno eisiau*

dim ; gan mai ei waith a'i feddiant ef yw'r nesoedd a'r ddacur ; a chan mai efe sy'n rhoddi i bawb fywyd ac anadl, a phob peth oll. Act xvii. 24. 25.

4 Mae'r rhai sy'n ddiystyr o Waith y Creadigaeth yn pechu'n echrydus. *Am nad ystyriant weithredoedd yr Arglwydd, na gwaith ei ddwyllaw ef, y dinystria efe hwynt ac ni's adeilada hwynt.* Salm xxviii. 5. *Esay* v. 12—14.

5 Ni a ddylem, wrth edrych ar waith Duw, ryfeddu am ei Gariad ef i ni. *Pan edrychaf ar dy nesoedd, gwaith dy fysedd ; y lloer a'r ser, y rhai a ordeiniaist pa beth yw dyn, i ti i'w gosio? a mab dyn, i ti y ymwelod ag ef?* Salm viii. 3. 4.

6 Gyd ag Arswyd ag Ofn parchus y dylem ni arferyd. Gair Duw, trwy ba un y creodd efe nesoedd a dacur. *Ar hwn yr edrychaf (medd yr Arglwydd) sef, ar y truan a'r cystuddiedig o ysbryd, ac sydd yn crynu wrth fy ngair.* *Esay* lvi. 2.

Cw Pa bethau a greodd Duw yn y Nesoedd ?

At 1 Yr holl bethau gweledig y'n ffurfafen y nesoedd *Sef, yr haul, a'r lloer, a ser y nesoedd.* Gen i. 16.

2 Holl bethau anweledig y nesoedd. *Sef, yr angylion, y graddau adderchog, a'r gogoniant sydd ynddi.* Col. i. 16. Salm cxlviii. 2, 5.

Cw Beth a fynegir yn yr Ysgrythyr am Angylion Duw ?

At 1 Bu Natur hwy ; mai Ysbrydion doeth a dyallus ydynt. 2 *Sam.* xiv 20.

2 Nifer yr Angylion : sef, eu bod yn aml iawn, yn fyrddiynau o fyrddiynau, ac yn filoedd o filoedd. *Dad* v. 11. viii. 9. *Dan* vii. 10.

3 Eu Purdeb : canys Angylion sanctaidd y gelwir hwynt. *Marc.* viii 38.

4 Cryfder Angylion Duw : sef, cedyrn o nerth, yn gwneuthur ei Air ef. *Salm* ciii. 20.

5 Eidd Cyflymdra ; canys, chwech aden sydd i bob un o honynt i chedeg yn fuan pan aifonir hwynt. *Esay* vi 2. *Dan* ix. 21.

6 Eu Caredigrwydd i ni ; canys, y mae llawenydd yn ngwydd Angylion Duw am bob pechadur a echfarhao *Luc.* xv. 10.

7 Eu Dyfalwch yn eu Gwaith ; mid ydynt yn gor-phwys ddydd na nos. *Dad.* iv. 8.

Cw Beth yw Swydd neu Waith yr Angylion ?

AA 1 Addoli Duw, a gwneuthur ei Ewyllys ef. *Dad* v. 11, 12. *Salm* ciii. 20.

2 Yr oeddynt yn gweini i Grist pan oedd efe ar y ddaear. *Math.* ii. 13. 19 iv 11. xxviii. 2. *Marc* iv. 11. *Luc* xxii. 43.

3 Maent yn gweini i Bobl Dduw yn y byd. *Sef, i'r rhai a gant etifeddu iechydwriaeth.* Hebr. i. 14.

Cw Beth y mae'r Angylion yn wneuthur dros Bobl Dduw ?

At 1 Maent yn castellu oddi amgylch y rhai a ofnant yr Arglwydd, ac yn eu gwaredu hwynt. *Salm* xxxiv. 7. xci. 10—12.

2 Mae'r Angylion yn dwyn Cyssuron i ni mewn trallod. *Pan oedd Agar yn llefain ac yn wyllo yn ei chyfyngder, Duw anfonodd Angel i'w chysuro.* Gen. xxi. 12. 19.

3 Mae'r Angylion yn rhyfela drosom yn erbyn y ddraig a'i hangylion, ag sy'n rhyfela yn ein herbyn ni *Dad.* xii. 7.

4 Mae'r Angylion yn gwaredu Pobl Dduw mewn peryglon enbyd. *Duw a anfonodd ei Angel i gau saf-nau'r llewod rhag drygu Daniel ; ac i attal y tan rhag difa'r tri Llunc yn y ffwrn danllyd boeth ; ac i ollwng Pedr a'r carchar, pan oedd Herod ar fedr ei ladd ef drannoeth.* Dan vi. 21, 22. iii. 27, 28. Act xii 1—12. Gen. xix. 2 Bren. vi.

5 Mae'r Angylion yn gwrthwynebu, a, phan fyuo Duw, yn distrywio, gwrthwynebwyr y Dawiol. *Angel a wrthwynebodd Balaam, pan oedd yn myned i regu Israel—Ac Angel a darawodd Herod yr erlidiwr yn farw, pan oedd yn y falchder mwyaf.* Num. xxii. Act. xii.

6 Mae'r Angylion weithiau yn cyd-drafaelio a ni i lwyddo'n taith ; ac weithiau'n ceryddu, neu'n cyfarwyddo dyn yn achos ei Iechydwrriaeth. *Fel Gwas Abraham ; a Moses, yr Efnuch, a Chornelius.* Gen. xxiv. 40. *Ecsod.* iv 24 Act viii. 26—28 x.

7 Mae'r Angylion yn dwyn Eneidiau'r Duwiol i'r Nefoedd pan fyddont feirw; ac yn casglur E-holedigion ynghyd yn Nydd y Farn. *Luc. xvi. 22 Math. xxiv 31.*

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth Swyddau Angylion Duw?

At 1 Fod Pobl Dduw yn ddedwydd. *Canys efe a orchymmyn i'w angylion am danynt, i'w cadw yn eu holl ffyrdd. Salm xci 11*

2 Ni a ddylem gmgonio i wneuthur Ewyllys Duw ar y ddaear, megis y gwnelir gan yr Angylion yn y Nefoedd canys felly'n dysgir i weddio *Math. vi 10.*

3. Ni a ddylem edrych na ddirmygon y lleiaf o Bobl Dduw. *Canys, y mac eu hangylion hwy yn y nefoedd yn gweled mynach Duw. Math. xviii, 10*

4. Fe ddylai'r Duwiol fod yn ddiolchgar am y Cymdeithas dda. *Canys, hwy a dduethant at fyrrddiwn o angylion. Hebr. xii 22.*

Cw A safodd yr holl Angylion yn y cyflwyr y crewyd hwynt?

At. Rhai o honynt a bechasant; ac a dafwyd i uferen, i gadwynau tywyllwch, i'w cadw i farnedigaeth. *2 Pedr ii. 4.*

Cw Beth a ystyriwch am yr angylion a bechasant?

At 1 Iddynt hwy bechu yn ebrwydd ar ol eu creu. Canys y diafol a bechod o'r dechreuad. *1 Ioan iii 8.*

2 Iddunt hwy bechu o'u hewyllys eu hun, heb neb i'w temtio. Canys nid oedd unrhyw ddrwg yn y byd o'r blaen; oblegid, gwelodd Duw yr hyn oll a wnaethai mai da iawn ydoedd. *Gen. i, 31.*

3. Mae'n debyg iddynt ymchwyrddo o falchder; ac mai felly y syrthiasant i ddamnedigaeth diafol. *1 Tim. iiii 6.*

4 Mae'n debyg fod yr angylion a bechasant o amryw raddau. Canys, fe a sonier am y diafol a'i angylion ac am Feelzebub, penaeth y cythreuliaid.

5 Mae eu cyflwr colledig hwy yn ddiobaith. Canys ni chymmerodd Crist arno naturiaeth angylion. *Hebr. ii. 16.*

6 Maent hwy, trwy bechod, yn llawn gelyniaeth yn erbyn Pobl Dduw. Canys, y maent yn rhodio oddi

ámgylch, fel llaw rhwadwy, gan geisio y neb a allont ei lyngcu. 1 *Pedr* v 8.

7 Mae'r angylion a syrthiasant, sef yr ysbrydion drwg yn aml. Oblegid fod saith o honynt mewn un; ac mewn un arall leng, sef, mwy na deuddeg mil o honynt *Luc* viii. 2, 30

8 Y maent yn elynion cryfion, cyfrwys, diorhwys, a maleisus i ni; yn llawn o gynllwynion, ac yn buerllug yn eu profedigaethau. Hwyl a demtiasant y Seintiau penaf: ac a brofasant deimtio Crist ei hun. *Zech.* iii *Job* i. *Math.* iv. *Eph.* vi. 11.

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth gwmp yr Angylion i bechod?

At 1 Gan i'r Angylion gwmpo, yr hwn sydd yn tybiaid ei fod yn sefyll, edryched na syrthio. 1 *Cor.* x. 12.

2 Mi ddylwn weled drwg pechod, yn troi'r Angylion yn gythreuliad. Pa fodd, gan hynny, y gallaf aneuthur y mawrddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw? *Gen.* xxxix. 9.

3 Mi ddylwn wrthwynebu profedigaethau Satan. Na roddwch le i ddiafol—Gwrthwynebwch ddiafol, ac efo affy oddi wrthych. *Eph.* iv. 27. *Iago* iv 7.

4 Fe ddylai pawb ddyfod at Grist, i gael eu cadw rhag pechod. Canys, I hys yr ymddanghosodd Mab Duw, fel y dattodai withredoedd diafol—A Duw'r tangn fedd a sathr Satan dan eich traed chwi ar frys. 1 *Ioan* iii 8. *Rhuf.* xvi. 20.

5 Mi ddylwn ddyfal-weiddio Duw, am ei Ras a'r Gymmorth ef. Canys, Y mae fy ngelgion yn fyw a'u yn gedyrn. *Salm* xxxviii. 9.

Cw Beth a greodd Duw ar y ddaear hon?

At 1 Fe greodd Duw y Sychdir a'r Dyfroedd; ac a'u gwahanodd yn drefnus oddi wrth y gelydd. *Gen.* i 9. 10.

2 Fe greodd Duw yr holl Ffrwythau da, y mae'r ddaear yn ei ddwyn, yn llaniaeth i'r wenin sydd arni. *Gen.* i. 11.

3 Fe greodd Duw holl anifeiliaid y ddaear, Ehedaid yr awyr, yr Yndusgiaid, a Physg y dyfroedd, yn ol eu rhywogaeth. *Gen.* i. 20, 25.

4 Fe greodd Duw Ddyn hefyd, yn olaf ac yn benaf o holl Greaduriad y ddaear. Sef, Adda ac Efa; o lwynau pa rai y daethom ni oll.* *Gen* i, ii.

Cw Beth a wnaeth Duw i'r Creaduriaid, heblaw eu creu?

At 1 Mae Rhagluniaeth Duw yn iawn-drefnu'r holl Greaduriaid. A phob peth a berthyn iddynt, yn ol eu naturiaeth. *Salm* civ. cxxxvi

2 Mae Rhagluniaeth Duw yn cynnal yr holl Greaduriaid, Ynddo ef y mae pob peth yn cydsefyll. *Col.* i 17.

3 Mae Rhagluniaeth Duw yn llywodraethu dros yr holl Greaduriaid. Yr Arglwydd a barotoodd ei orseddfa yn y nefoedd; a'i frenhiniaeth ef sydd yn llywodraethu ar bob peth. *Salm* ciii 19.

Cw Pa lun y mae Rhagluniaeth Duw yn iawn-drefnu'r Creaduriaid?

At Trwy osod yn eu natur hwy, yn ol eu rhywogaeth Ddeddfau cymmwys i'w swyddau a'u setyllfa yn eu Creadigaeth. Onid osodais i (medd yr Arglwydd) ddefodau'r nefoedd a'r ddaear? *Jer.* xxxiii. 25. *Job* xxxviii. 33.

Cw Yn mha lun?

At 1 Trwy'r Ddeddf a drefnodd Rhagluniaeth Duw i'r Haul, a'r Lloer, a'r Ser, y rhodiant yn eu cylchoedd ac y cadwant eu hamserau gosodedig. Ac felly mae ddydd a nos, pryd hau a medi, oerw a gwres, haf a gaeaf, yn dyfod yn eu tymhorau. *Jer.* xxxi. 35. xxxiii 20. *Salm* lxxv. 8. *Gen* viii, 22.

2 Trwy Drefn Rhagluniaeth Duw y mae'r Mor mawr llydan, yn cydnabod amser trai a llanw. Ac yn cadw yn y dersynau, fel na red yn mhellach i orchguddio'r ddaear. *Jer.* v. 22. *Salm* civ. 9.

3 Trwy Drefn Rhagluniaeth Duw y mae'r Cymhylau yn defnyddu glaw i ddysfrhau'r ddaear i'w ffrwythloni. A ffynhonau'n tarddu yn y dyffrynoedd a'r brynau, i ddiodi dyn ac anifail. *Salm* civ. 10 11.

4 Trwy Drefn Rhagluniaeth y cymhwysir pob Creadur at ei wasanaeth. Yr ych a edwyn ei feddiannydd a'r asyn preseb ei berchenog. *Essay* i 3. *Jer.* viii 7.

* Gwel ychwaneg am Greadigaeth Dyn, ta dal 11.

5 Yr Ehediad a adeiladant iddynt eu hunain deiau cywrain, a rhai eu nythod yn uchel. Y Cwningod a gloddiant dyllau yn y ddaear. Y Morgrog a gasglant eu lluniaeth yn yr haf; a'r holl Creaduriaid a roddant sugn a swcwri'w rhai bach; a'r rhai bach hefyd, gynted ag eu genir, a geisiant eu lluniaeth yn awyddus, megis y mae Trefn Rhagluniaeth yn y dysgu hwynt oll. *Salm* civ.

Cw Yn mba lun y mae Rhagluniaeth Duw yn cynnal y Creaduriaid?

At 1 Fe drefnodd Rhagluniaeth Duw i'r Creaduriaid sy'n dar fod eppilio a liosogi, i gynnal i fynu eu rhywogaeth ar eu hol pan fyddont hwy feirw. *Gen.* viii. 17.

2 Mae Rhagluniaeth Duw yn trefnu Ymborth gyfaddas i Fywiolion y byd, i ddiwallu a chynnal eu heinoes Llygaid pob peth a ddisgwyliant wrthyt, ac yr ydwyf yn rhoddi eu hwyd iddynt yn ei bryd; gan agoryd dy law a diwallu pob peth byw a'th ewyllys da. *Salm* civ. 11 12, 14, 27, 28. *Math.* vi. 26.

3 Mae Rhagluniaeth yn goslu am yr holl Creaduriaid yn wastad, fel na dderfydd am hoedl yr un lleiaf o honynt yn ddiarwybod i Dduw. Osi werthir dan aderyn y to er ffyring? ac ni syrth un o honynt ar y ddaear heb eich Tad chwi. *Math* x. 29.

Cw Dros bwy Creaduriaid y mae Rhagluniaeth Duw yn llywodraethu?

At 1 Dros yr holl Creaduriaid; o'r mwyaf hyd y lleiaf o honynt. Trwyddo ef y teyrnasa brenhiniaedd. Ac hebdo ef ni syrth un o adar y to i'r ddaear. *Diar.* viii. 15, 16, *Math.* x. 29.

2 Mae Rhagluniaeth Duw yn llywodraethu dros holl Weithredoedd y Creaduriaid, na chant wneuthur a fynont. Mae'n diddymu amcanion y cyfrwys, fel nad allo eu dwylaw ddwyn dim i ben. *Job* v 12.

3 Mae Rhagluniaeth Duw yn llywodraethu dros yr holl Bethau a debygir i fod yn ddamweiniol. Y coelbren a fwrir i'r arffed; ond oddi wrth yr Arglwydd y mae ei holl llywodraethiad ef. *Diar.* xvi 38.

Cw Pa fath yw Rhagluniaeth Duw?

At 1 Mae Rhagluniaeth Duw yn gyfiawn. Canys, Cyfiaw yw'r Arglwydd yn ei holl ffrydd, a sanctaidd

yn ei holl weithredoedd *Salm cxiv 17*

2 Mae Rhagluniaeth Duw yn ddoeth, ac yn ddigam-syniad. Canys, Gyd ag ef y mae doethineb; cyngor a ddyall sydd ganddo. *Job xii. 13.*

3 Mae Rhagluniaeth Duw yn alluog, na's gellir ei gwrthsefyll. Nid oes attalio ei law—Canys efe a ddywedodd ac a'i gwna; a phwy a'i lluddia? *Dan iv. 35. Esay xliii. 13. xiv 27.*

4 Mae Rhagluniaeth Duw yn benarglwyddiaethol. Yn ol ei ewyllys ei hun y mae yn gwneuthur a llu'r nefoedd, ac a thrigolion y ddaear. *Dan iv. 35. Salm cxxxv. 6*

5 Mae Rhagluniaeth Duw yn gweithio'n ddirgelaidd Mor anchwiliadwy yw ei farnau ef! a'i ffrydd, mor anol-rheinadwy ydynt! *Rhuf. xi. 33. Salm xxxvi. 6. lxxvii. 19.*

6 Mae Rhagluniaeth Duw yn parhau byth. Ei lywodraeth sydd lywodraeth dragywyddol, yr hon nid a ymaith, *Dan. vii 14*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Ragluniaeth Duw?

At 1 Mi ddylwn adnabod daoni Duw yn fy ngoruchafiaeth, pan fyddo fy nghyflwr yn well nag eraill. Duw sydd yn barnu; efe a ostwng y naill, ac a gyfyd y Hall. *Salm lxxv. 7*

2 Mi ddylwn ymfoddloni i Ragluniaeth Duw yn fy narostyngiad, pan fyddo fy nghyflwr yn waeth nag eraill. Yr Arglwydd yw efe; gwnaed a fyddo da yn ei olwg, *1 Sam iii 18. Salm xxxix. 9. Lef. x 3.*

3 Mi ddylwn ddisgwyl wrth Ragluniaeth Duw yn mhob peth. Yn dy holl ffyrdd cydnebydd ef, a efe a hyfforddia dy lwybrau. *Diar iiii 6*

4 Mi ddylwn ddal sulw yn ofalus ar Ragluniaeth Duw Y neb sy ddoeth, ac a gadwo hyn, hwy a ddyallant drugareddau'r Arglwydd *Salm cvii 43.*

5 Mi ddylwn gadw fy Nghalon gyd a Duw, o's myn-af i Ragluniaeth Duw fod ar fy rhan. Y mae llygaid yr Arglwydd yn edrych ar yr holl ddaear, i'w ddangos ei hun yn gryf gyd a'r rhai sydd a'u calon yn berffaith tu ag atto ef. *2 Cron. xvi 9.*

Cw Beth a gredwch yn yr ail Bwngc o'r Credo?

At Credaf yn Iesu Grist; ei un Mab ef, ein Harlwydd n i.

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn?

At Pum peth. 1. Ffydd i gredu hyn. 2 **Enw'r hwn** y credaf ynddo; sef, *Iesu*. 3 Ei Ddil ef; sef, *Crist*. 4 Ei Berthynas ef a Duw: sef, *ei un Mab ef*. 5 Ei Berthynas i ni; sef, *ein Harglwydd ni*.

Cw A raid i chwi gredu yn *Nuw Dad*, ac yn *Nghrist* hefyd

At Rhaid. Canys.

1 Felly y mae *Duw* yn erebu. Hwn yw ei orchymyn ef; Gredwch o honom yn *Enw* ei *Fab* ef *Iesu Grist*. A *Christ* a ddywedodd, Yr ydych yn credu yn *Nuw*; credwch yno ffinau hefyd. 1 *Ioan* iii 23. *Ioan* xiv 1.

2 Ynghylch hyn y benaf y mae holl Athrawiaeth yr Ysgrhythyr. Y pethau hyn a 'sgrifenyddyd, fel y credoch chwi mai yr *Iesu* yw *Crist Mab Duw* *Ioan* xx 31

3 Heb gredu yn *Nghrist*; nid oes iechydwrïaeth. Yr hwn sydd yn credu yn y *Mab*, y mae ganddo fywyd tragwyddol; a'r hwn sydd heb gredu i'r *Mab*. ni wel fywyd, eithr y mae digofaint *Duw* yn aros arno ef. *Ioan* iii 36

Cw Beth mae'r *Enw* hwn *Iesu* yn arwyddocau?

At Gwaredwr. Di a elwi ei *Enw* ef *Iesu*; oblegid efe a wared ei bobl oddi wrth ei pechodau *Math* i 21

Cw Beth a ddylallwch wrth hyn, fod *Iesu* yn gwaredu ei Bobl oddi wrth y pechodau?

At 1 Fod pawb wedi syrthio dan pechod. Canys, Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg, ond i'r rhai cleision *Math*. ix. 12

2 Na's gellir myned i'r Nefoedd heb ymwared oddi wrth bechod. Nid a'i mewn iddi ddiu aflan, nac yn gwneuthur ffieidd-dra, na chelwydd. *Dad*. xxi. 27. *Essay* xxxv 8. liii 1.

3 Mai trwy *Grist* yn unig y mae ymwared oddi wrth golledigaeth a phechod. Canys, Nid oes iechydwrïaeth yn neb arall. *Act*. iv 12.

4 Mai ei Bobl ef, sef, y rhai sydd yn wir yn Bobl i *Grist*; a waredir ganddo; nid pawb, Canys, Efe a wnaethpwyd yn *Awdwr* iechydwrïaeth dragwyddol i'r rhai oll a ufuddhaant iddo *Hebr* v 9

Cw Yn mha ystyr y mae'r *Arglwydd Iesu* yn gwaredu ei Bobl oddi wrth eu pechodau?

At 1. Oddi wrth y modurath eu pechodau. Fel rhag llaw na wasanaethom bechod. *Rhuf. vi. 6. viii. 2: Act iii. 26.*

2 Oddi wrth y ddamnedigaeth sy'n canlyn pechod. Canys; Nid des yn awr ddim damnedigaeth i'r rhai sydd yn Nghrist Iesu. *Rhuf viii. 1.*

3. Oddi wrth halogrwydd pechod. Canys, Ee a'n prynodd oddi wrth bob anwiredd, i'n puro iddo ei hun yn bobl briodol, awyddus i weithredoedd da. *1st Cor. ii. 14.* *Hebr. ix. 14.* *Dad. i. 5.*

4 Oddi wrth y meddiant a gafodd Satan o honem trwy bechod. Canys, mae Crist yn anfon ei Weinidôgion i'n troi o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw. *1st Cor. xvi. 13.*

5 Oddi wrth Ddigofaint Dduw, sy'n ddyledus am bechod. Crist a'n gwaredodd ni oddi wrth y digofaint sydd ar ddyfod. *1st Thes. i. 10.*

6 Oddi wrth y felldith a dynodd pechod arnom, ac ar y cwbla feddom. Canys, Crist a'n llwyrbrynnodd oddi wrth felldith y ddeddf. *Gal. ii. 13.*

7. Oddi wrth ein colled, trwy bechod, o Fywyd ffrwyddol. Canys, Myfi a ddathym (medd Crist) fel y caent fywyd, ac y caent ef yn helaethach. *Joan. x. 10.*

At 1 Mi ddylwn ryladdu Cariad Dduw, a'i glodfari. Oblegid danfon o Dduw ei unigadedig Fab i'r byd, fel y byddem fyw a ddwyddo ef. *1st Joan. iv. 19.*

2. Mi ddylwn o'm calon gathau pechod. Canys, bod, nad a phethau llygredig, a sege arlan men, ac ych prynwyd oddi wrth eich ofer ymarweddiad, y rhos a gawsoch trwy draddodiad y tadau; a'w eiddo a'w gwerthfawr. waed Crist. *1st Pedr. i. 18. 19.*

3 Mi ddylwn edrych nad esgeuluswys i'r ymwardd mawr hwn a brynnodd Crist. *1st Cor. x. 24.* *Hebr. vii. 8.*

4. Mi ddylwn ddyfod at Crist i'w ffydd, i gael fy ngwaredu, i O' Argwydd i atbwyr (atallu yr awn ni) gennyti i'r ymangeliau bywyd truglywyddol. *Joan. i. 68. iii. 16.*

5. Beth y mae'r Tlt Crist yn trwyddoedau? **At 1.** Yn peth yw Crist a'r Maseia, hyspysu

Enneiniog. Sef, un wedi ei enneinio i Swyddau sanctaidd. *Act. iv, 27*

Cw I ba Swyddau yr enneiniwyd Crist ?

At I dair Swydd: sef, i Swydd Prophwyd, i Swydd Offeiriad, ac i Swydd Brenin. *Act. iii. 22, 23. Hebr. iii. 1, 2. Dad. xix. 16.*

Cw Ai yn yr un modd a Swyddwyr eraill yr enneiniwyd Crist ?

At Nag a. Canys,

1 Eraill a enneinid ag olew; eithr Crist a enneiniwyd a'r Ysbryd Glan. *Eccl. ixi. 1, Ioan. i. 31.*

2 Eraill a enneinid gan ddynion; eithr Crist a enneiniwyd gan Dduw. *Act. x. 38.*

3 Crist a enneiniwyd a mwy o'r Ysbryd na neb arall. Sef, Ag olew garfodd tu hwnt i'rh gyfeillion. *Hebr. i. 9.*

4 Ni enneinid neb eraill, ond i un neu ddwy o'r Swyddau hyn: eithr Crist a enneiniwyd i bob un o'r tair; sef, yn Frenin, yn Brophwyd, ac yn Offeiriad.

Cw Pa ham yr enneiniwyd Crist i'r tair Swydd hyn ?

At 1 Fe enneiniwyd Crist yn Brophwyd, i'n dysgu ni; o herwydd cymaint ein hanwybodaeth a'n dalltneb. Nid edwyn neb y Tad, ond y Mab, a'r hwn a cwylllysio'r Mab ei ddadguddio iddo. *Meth. xi. 17.*

2 Fe enneiniwyd Crist yn Offeiriad, i'n cymmodi ni a Duw; o herwydd ein bod dan ei Ddigosaint ef. trwy bechod. Eithr Crist, fel Offeiriad, a offrymodd ei hun drosom, yn offwrp ac yn aberth i Dduw o arogi peiraid. *Eph. v. 2.*

3 Fe enneiniwyd Crist yn Frenin, i lywodraethu drosom. Ac i'n rhyddhau o law ei gelynion, i'w wasanaethu ef yn ddiofn. *Luc. i. 68, 71, 74.*

Cw Yn mha fodd y mae Crist, fel Prophwyd, yn ein dysgu ni ?

At 1 Trwy Ysbryd Crist y rhoddir yr Ysgrythyr i ni. Ag sydd yn faddiol i athrawiaethu, i argyhoeddu i geryda, i hyfforddu mewn Cyfiawader. *2 Tim. iii. 16.*

2 Crist sy'n cymhwyso ac yn anfon Gweinidogion i'n dysgu. Gan roi rhai yn apostolion, a rhai yn brophwydi,

a rhai yn ehangylwyr, a rhai yn fageillid ac yn athraw-
on. 1 Cor. xii. 28. Eph. iv. 11.

3 Crist sy'n agor ein dyall, fel y dyallom yr Ysgrhythran. Luc xxiv. 45. Act xvi. 14.

Cw Pa rogoriaeth sydd rhwng Crist a Phrophwydi eraill ?

At 1 Efe yw'r Pen athraw ac Awdwr Athrawiaeth yr Ysgrhythran; a id yw eraill ond Athrawon dan ef. 1 Cor. iv. 1.

2 Yn ddo ef y mae holl Drysorau Doethineb a Gwybodaeth; nid oes gan eraill ond a rodde ef iddynt. Col. ii. 3, 9.

3 Ganddo ef yn unig y mae Awdurdod a Gollu i wneuthur Athrawiaeth y Gair yn effeithiol; ni ddichon eraill ddim hebddo ef. Eccl. lv. 11. 1 Cor. iii. 6, 7.

Cw Yn mha fodd y mae Crist yn cyflawnu Swydd Offeiriad ?

At 1 Trwy offrymu ei hun drosom, i'n sancteiddio ni, a'n cymmodi a Daw. Eph. v. 2, 25, 27. Col. i. 21, 22. Hebr. x. 10.

2 Trwy'n bendithio ni a'i Ras, i'n troi oddi wrth ein pechodau. Act iii. 26.

3 Trwy eriol drosom ger bron Daw. O phecha neb, y mae i ni Biniolwr gyda'r Tad, Iesu Grist y cyflawnu; ac ef yw'r iawn dros ein pechodau ni. 1 Ion. ii. 1, 2.

Cw Pa rogoriaeth sydd rhwng Crist ac Offeiriad eraill ?

At 1 Mae Crist yn Offeiriad tragywyddol; fel nad yw ei Offeiriadaeth yn darhod byth. Hebr. vii. 28, 24.

2 Crist a offrymodd ei hun yn Aberth effeithiol dros bechod. Nid oedd y creaduriaid a offrymai'r Offeiriad gynt ond cysgodau o Crist. Hebr. ix. 12, 14.

3 Crist a offrymodd ei hun unwaith dros bechodau'r byd, nid yn synych; na throsto ei hun, fel Offeiriad eraill, gan ei fod ef yn gwbl ddibechod. A thrwy un offrym y perffeithiodd ef yn dragywyddol y rhai sy wedi eu sancteiddio. Hebr. x. 14.

Cw Yn mha fodd y mae Crist yn cyflawnu Swydd Brenin ?

At 1 Mae'n darostwng ei Bobl i fod yn ufudd iddo.

Dy bobl a fyddant i'w dydd ysgar yn nydd dy nerth. *Salm* cx. 3.

2 Mae efe a'r bobl i'w Cyfraith i ni i'w wrthi. Myfi a roddaf fy nghyfraith o'u mewn hwynt, ac a'i sgrifennaf hi yn eu calonau hwynt. *Jer. xxxi. 33.*

3 Mae efe yn rhyfela ar ran ei Bobl, ac yn eu cadw hwynt rhag eu gelysion. Yr Oes a'u gorchfyga hwynt; oblegid Arglwydd yr arglwyddi, a Brenin y brenhinoedd yw ei Enw—Yr Arglwydd yw ein Brenin; ac efe a'm ucidw. *Dad. xvi. 14. Esay. xlii. 22.*

Cw Pa ragoriaeth sydd rhwng Crist a Brenhinoedd eraill?

At 1 Mae Crist yn Frenin goruwch pawb. Pob peth yn y nef a'r ddaear a ddarostyngwyd dan ei draed ef. *Eph. i. 20. 21.*

2 Mae Crist yn Frenin Hollalluog, na ddichon neb ei wrthsefyll. *Dad. i. 8.*

3 Mae Crist yn Frenin Hollywybodol, nad oes dim yn anghysbys iddo. *Hebr. iv. 13.*

4 Mae Crist yn Frenin Hollbresenol, ac yn agos i'w Bobl yn wastad. *Math. xviii. 20.*

5 Mae Crist yn Frenin Arafarwol, ac yn gyflawn o bob Perffeithrwydd. *Luc. i. 33. Col. i. 9.*

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth Swyddau Crist?

At 1 Mi ddylwn gymmeryd fy nysgu gan Grist, fel fy Mhrophwyd, yn Athrawiaeth yr Ysgrifthyrfan. Canys, Pwy bynag ni wrandawo ar y Prophwyd hwnw, a hwyddifet hi, o blyth y bobl. *Act. iii. 23.*

2 Mi ddylwn ymddiried yn Nghrist, fel fy Offeiriad, a glynau wrth Brosffes fy Ffydd ynddo ef yn ddisigl. Gan fod i ni Archoffeiriad mawr, yr hwn a beth i'r nefoedd, Iesu Mab Duw, glynwn yn ein proffes. *Hebr. iv. 14.*

3 Mi ddylwn ymostwng i Grist, fel fy Mrenin i deyrnasu arnaf; gan fod yn ufudd iddo yn mhob peth. Canys, ete a ddywaid am yr anufudd yn nydd y farw, Dygwch fy ngelysion hynny, y rhai ni fynasant i mi deyrnasu arnynt, a lleddwch hwynt ger fy mron i. *Luc xix. 27.*

Cw Pa Berthynas sydd rhwng Crist a Duw?

At Mae Crist yn Fab i Dduw ; sef, ei un Mab ef.

Cw Pa ffordd yr amlygwyd, fod Crist yn Fab Duw ?

*At 1 Yn ei Genhedliad ef trwy'r Ysbryd Glan. Yr angel a ddywedodd, Yr Yspryd Glan a ddaw arnat ti, a nerth y goruchaf a'th gysoda di ; am hyny y peth, sanctaidd a aner o honot ti a elwir yn Fab Duw *Lnc. i. 35.**

*2 Yn ei Sancteiddiad ; sef, ei gyssegrïad ef gan y Tad i Waith y Prynedigaeth. A ddywedwch chiwi am yr hwn a sancteiddiodd y Tad, ac a'i hanfonodd i'r byd Yr wyt ti yn cablu : am i mi ddywedyd, Mab Duw ydwyf ? *Ioan x. 36.**

*3 Yn ei Adgyfodiad ef o feirw. Efe a eglurwyd yn Fab Duw mewn gallu, yn ol Ysbryd sancteiddiad, trwy'r adgyfodiad oddi wrth y meirw. *Rhuf i 4.**

*4 Yn y Feddiant ef o holl Feddiannau'r Tad. Yr hwn a wnaeth efe yn etifedd pob peth ; trwy'r hwn hefyd y gwnaeth efe y bydoedd. *Hebr. i. 2**

*5 Yn y Gweithredoedd rhyfedd a'r Gwyrthiadau a wnaeth Crist, i dystiolaethu mai Mab Duw yn wir ydoedd. Canys efe a ddywedodd, Y gweithredoedd yr wyf yn eugwneuthur yn Enw fy Nhad, y mae'r rhai hyn yn tystiolaethu am danaf fi. *Ioan x. 25, 37, 38.**

Cw Yn mha ystyr y mae Crist yn unig Fab Duw ?

*At Nid trwy Fabwysiad, fel y Seintïau ; na thrwy Greadigaeth ; eithr trwy Genhedliad tragwyddol. *Salm ii. 7.**

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth fod Crist yn un Fab Duw ?

*At 1 Fod ein colledigaeth ni yn fawr iawn ; gan nad oes Iechydwriaeth yn heb arall, ond trwy unigauddig Fab Duw. *Act iv 12.**

*2 Fod Cariad Duw yn rhyfedd tu ag atom ; gan iddo rôddi ei uniganedig Fab, fel na choller pwy bynag a gredo ynddo ef. *Ioan iii. 16.**

*3 Fod sicrwydd mawr i ni gael y Pethau da a geisiom gan Dduw. Yr hwn nid arbedodd ei briod Fab, ond a'i traddododd ef drosom ni oll ; pa wedd gyd ag ef hefyd na ddryr efe i ni bob peth ? *Rhuf viii 32**

Cw Yn mha ystyr y mae Crist yn Arglwydd ?

At 1 Mae efe yn Arglwydd o hono ei hun ; canys

ei Enw ef yw, Brenin y brehinoedd, ac Arglwydd yr arglwyddi. *Dad* xix 16.

2 Mae efe yn Arglwydd trwy Drefn y Tad. Am ddarllod i Dduw ei wneuthur ef yn Arglwydd ac yn Grist. — Duw a roddes iddo awdurdod ar bob cnawd *Act* ii. 36. *Ioan* xvii. 2.

3 Mae efe yn Arglwydd Penawdurdodol, i lywodraethu pob peth yn dragywydd. Efe a wnaeth yr hyn oll a fynai yn y nefoedd a'r ddaear—Efe a deyrnasa ar dy Jacob yn dragywydd; ac ar ei frenhiniaeth ni bydd diwedd. *Salm* cxxxvi. 6. *Luc* i. 33.

Cw Yn mha ystyr y mae Crist yn Arglwydd i ni?

At 1 Trwy Greadigaeth. Canys, Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebddo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd. *Ioan* i. 3.

2 Trwy Brynedigaeth. Nid ydych yn eiddo eich hunain; canys er gwerth y prynwyd chwi. *1 Cor.* vi. 19. 20.

3 Trwy Adgenhediad. Canys, Trwyddo ef y'n had-genhedlwyd ni i obaith bywiol. *1 Pedr* i. 3.

4 Trwy Etholedigaeth Yn ol arfaeth Duw a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yn Nghrist Iesu cyn dechrau'r byd. *2 Tim.* i. 9.

5 Trwy Gyfammod Priodas ag sydd rhyngddo ef a'r Bobl. Oblegid y gwr yw pen y wraig, megis ag y mae Crist yn ben i'r eglwys. *Eph* v. 23.

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth Arglwyddiaeth Crist?

A. Mi ddylwn ymfoddloni i'r cyflwr a drefno efe i mi. Efe yw dy Ior; ymostwng dithau iddo ef—Yr Arglwydd yw efe; gwnaed a fyddo da yn ei olwg. *Salm* xlv. 11. *1 Sam.* iii. 18.

2 Mi ddylwn wneuthur Arch fy Arglwydd yn mhob peth. Pa ham yr ydych yn fyngalw i, Arglwydd, Arglwydd; ac nad ydych yn gwneuthur yr hyn yr wyf yn ei ddwyddyd? *Luc* vi. 46

3 Mi ddylwn barchu ac ofni'r Arglwydd, ac ymddiried ynddo ef yn unig. Arglwydd y lluoedd ei hun y sancteiddiwch; a hydded ef yn ofn i chwi; ac efe a ffydd yn noddfa. *Esay* viii. 13, 14.

4 Mi ddylwn waddio arno yn hyderus. Yr un Ar-

glwydd ar bawb, sydd oludog i bawb ag sydd yn galw
arnô. *Rhuf. x. 12*

Cw Beth yw'r trydydd Pwngc o'r Credo?

At *Efe a gaed trwy'r Ysbryd Glan, ac a aned o Fair Forwyn.*

Cw Beth a ystyriwch yn y Pwngc hwn?

At Dau beth am Ddyndod a Chnawdoliaeth Crist; sef, yn gyntaf, ei genhedliad ef trwy'r Ysbryd Glan; ac yn ail, Enedigaeth ef o Fair Forwyn.

Cw Pa un yw Crist ai Duw neu Ddyn?

At Mae e'n hob un o'r ddau, yn wir Dduw, ac yn wir Ddyn. *Mae'r ddwy naturiaeth, sef y Natur ddwyfol, a'r natur ddynol, mewn Undeb dîrgelaidd a'i gilydd yn Nghrist.*

Cw Pa lun y mae Crist yn Dduw ac yn Ddyn?

At Mae'n "Dduw o Sylwedd y Tad, wedi ei genhedlu cyn yr oesoedd; ac yn Ddyn o sylwedd ei fam, wedi ei eni yn y byd; gogyfuwch a'r Tad, oblegid ei Dduwdod; a llai na'r Tad, oblegid ei Ddyndod."

Cw Pa lun yr ymddengys fod Crist yn Dduw?

At 1. Oblegid fod Crist o'r un Hanfod a Duw; fel y dywed efe ei hun. *Myfi a'r Tad un ydym—Credwch fi, fy mod i yn y Tad, a'r Tad ynof finnau.* Ioan x. 30, 33. xiv. 11. v. 18. xvii. 21. 22. Phil. ii. 6.

2 Oblegid fod Crist yn cael ei alw yn yr ysgrythyrr wrth y cyfryw Enwau, na pherthyn i neb ond i Dduw yn unig. *Sef, Y Duw cadarn, Tad Tragwyddoldeb ac yn un ag sydd uwchlaw pawb, yn Dduw bendigedig yn oesoedd—Y gwir Dduw, a'r Bywyd tragwyddol.* Esay ix. 6. Rhuf. ix. 5. 1 Ioan v. 20.

3 Oblegid fod yr unrhwy Briodoliaethau yn perthyn i Grist, na pherthyn i neb ond i Dduw yn unig. *Sef, Ei fod ef yn Dragwyddol, yn Hollbresennol, yn Hollwybodol, yn Hollalltuog, ac yn Anghyfnewidiol.* Mic. v. 2. Math. xviii 20. Ioan xvi. 30. Dad. i. 8. Hebr. xiii. 8.

4 Oblegid fod Crist yn gwneuthur y cyfryw Weithredoedd, na ddichon neb eu gwneuthur ond Duw yn unig. *Sef, Yn creu, ac yn cynnal pob peth; yn rhoi gallu i ddynion i wneuthur gwyrthiau rhyfeddol, heb law a wnaeth efe ei hun; yn maddau pechodau, yn an-*

fod yr Ysbryd Glan; yn cysodir meirw, yn rhoddŷ bywyd tragmoyddol, ac yn burnu pawb yn y ddydd olaf; yr hyn betnau na ddichon neb eu gwneuthur, ond Duw yn unig. Ioan i. 3. Hebr i. 3. Act xiv 3. Luc v. 21. Ioan xvi. 7. v. 21—29.

5 Oblegid fod yr unrhyw Addoliad yn ddyledus i Grist, na ddilyd ei rhoddi i neb ond i Dduw yn unig. *Canys fe ordeiniwyd i bawb anrhydeddu'r Mab, fel y maent yn anrhydeddu'r Tad—A'r Tad ei hun a ddywedodd, Addoled holl angylion Duw ef.—A'r holl nefoedd sy'n addoli'r Oen ar yr orseddfaingc. Ioan v 23 Hebr. i. 6. Dad v 13.*

Cw. Pa ham yr oedd yn rhaid i Grist fod yn Dduw?

At 1 Yr oedd yn rhaid i Grist fod yn Dduw, am nad allai un creadur ein gwaredu oddi wrth golledigaeth dragywyddol. Gan waredu ni wared neb ei frawd, ac nid all efe roddi iawn drosto i Dduw. Salm xlix. 7

2 Heb i Grist fod yn Dduw, ni allasai efe ddioddef y Gosb anfeidrol ag oedd ddyledus am bechod. *Canys cosbedigaeth ein heddwch ni oedd arno ef—A'r Arglwydd a roddes arno ef ein hanwireddu hi i gyd. Esay lxi.*

3 Heb i Grist fod yn Dduw, ni allasai ei Ddioddefaint ef foddloni Cyfiawnder anfeidrol Duw. *Am hynny yr anfonodd Duw ei Fab, i fod yn iawn dros ein pechodau—Ac a ddywedodd, Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn ym boddlonwyd. 1 Ioan iv. 10. 2 Pedr i 17.*

4 Heb i Grist fod yn Dduw, ni allasai ei Ddioddefaint ef fod o Werth digonol i brynu i ni Etifeddiaeth ogoneddus y Nefoedd. *Canys, y mae golud gogoniant ei etifeddiaeth ef yn y saint yn swy nag y dichon dyall dynol ei ddirnad. 1 Cor. ii. 9. Eph. i. 18. iii 6.*

5 Heb i Crist fod yn Dduw, ni allasai orchfygu'n gelymion, fel y teyrnasai efe drosom. *Canys rhaid iddo deyrnasu, hyd oni osodo ei holl elynion dan ei draeth. 1 Cor. xv. 25.*

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth Dduwdd Crist?

At 1 Mâ ddylwn ryfeddu Crist; iddo ef, ac yntef yn un a'r Dew mawr, ymostwng i ddysod i'r byd yn y natur ddynol, i waredu traeniaid colledig. Phil. ii. 6. 7.

1 Mi ddylwn addoli ac ymestwng yn barchus i Athrawiaeth Crist. *Brenhines y dechrau a ddacth o bell i glawed doethimod Salomon; do beile fwy na Salomon ymma.*—*Mwy yw'r Arglwydd na'r holl ddawiau.* Math. xii. 42. Ecsod. lviii. 11.

3 Mi ddylwn ymddiried yn hyderus yn Nghrist at bob achos. *Duw a osododd i ni gymmorth ar un cadarn.*—*Yr hwn a ddichon wneuthur yn rhogorol, y tu hant a bob peth y gwydym ni yn eu dynwro, neu yn eiddwyl.* Salm lxxxix. 10. Eph. vi. 20.

Cw. Par lun y dacth Crist i fod yn Dduw ac yn Ddyn hefyd?

At 1 Yr oedd Crist wrth natur, ac erioed, yn Dduw a'i Ddyndod a genhedlwyd trwy'r Ysbryd Glan yn nghroeth y Forwyn Feir, heb un tud dynol iddo. Luc i. 34. 35. Math. i. 18, 20.

2 Fe gysyllldwyd Natur Duw a Dyn yn Nghrist dros ffaith. *Nad thwy droi y Datodol yn ddyd, ond trwy gymmeryd y dyn at Dduw, a'i wneuthur yn gyfranog o'r natur ddynol.* Hetr. ii. 4. vii. 24.

3 Er bod Crist yn Dduw ac yn Ddyn, etto nid yw eiddod a'i Crist. *Megis nad yw'r eiddod o'r corff ond un dyn.* 1 Tim. iii. 5.

Cw. Pa ham y cenedlwyd Crist trwy'r Ysbryd Glan?

At Fel y genid ef yn llwyr ddibechod. *Cango y cyfrwys Archddiafaidd sanctaidd, dddrwg, dihalog, didoledig oddi wrth bechaduriaid; oedd weddus i ni.* Heb. vii. 26.

Cw. Yn mha fodd y ganwyd ef?

At 1 Fe aned Crist o Forwyn, wedi ei dyweddio yn Wraig i Joseph. *Fel na ddynedai neb ei eni ef yn anghyfreithlon; ac i gystawna'r ffnegacth gyntaf am dano ef; sef; Mai Hud y wraig a sigai ben y sarph.* Gen. iii. 15.

2 Fe aned Crist yn y modd y rhagddywedasai'r Prophwydi oll: sef, o Forwyn o hiliogaeth Dafydd, yn Methlehem, ac yn nghyflawnder yr amser. Act. i. 18. x. 42.

3 Fe aned Crist mewn cyflwr tlafwr. *Cany, er ei fod yn gyfoethog, afaeth, tr ein mwyg ni yn dlawd fel y cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef.* 2 Cor. viii. 9.

4 Angylion a fynegasant am ei Euedigaeth i anrhyw ; a Doethion a ddaethant o'r Dwyrain, trwy gyfarwyddiad Seren, i'w addoli ef, ychydig ar ol ei eni. *Math. ii. Luc ii.*

Cw Pa ham yr oedd yn rhaid i Grist fod yn Ddyn ?

At 1 Fel y gallai farw dros ein pechodau. A thrwy farwolacth ddinystrio yr hun oedd a nerth marwolacth ganddo ; hynny yw, y diafol. Canys yr oedd ei Ddeddf yn anfarwol. *Heb. ii. 14.*

2 Fel y gallai efe roddi lawn am bechod yn yr un natur a bechasai. Sef y natur ddynol ; megis yr oedd Gyfiawnder Duw yn gofyn. *Rhuf. iii. 25.*

3 Fel y byddai'n Archoffeiriad trugarog, yn brofardol o'n gwendid, er ychwaneg o Gyfaith i ni. *Hebr. ii. 17. iv. 15.*

4 Fel y cyfiawoni efe Gyfiawnder y Ddeddf yn ein natur ni, ag oedd wedi ei throedda hi. *Rhuf. viii. 3, 4.*

5 Fel y rhoddai efe i ni, yn y natur ddynol, Ennwf berffaith o Sancteiddrwydd. Canys efe a ddynododd Rhoddais ennwf i chi, fel y gwnelech chwithau megis y gwneuthym i chi. *Ioan xiii. 15.*

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth natur ddynol Crist ?

At 1. Mi ddylwn ryfoddw am Gariad Crist, yn cymmeryd ein natur ni arno, i ddioddef marw drosoim. Canys ni chymmerodd efe naturiaeth angylion. *Heb. ii. 16.*

2. Mi ddylwn ddysgu gwir Ostyngieiddrwydd oddi wrth Ymstyngiad Crist. Bydded ynoch y meddiol ymna, yn hun oedd hysyd yn Nghrist. *Ioan* : yr hun, ac efe yn ffurf Duw, ni thybiodd yn drais fod yn og yfuch a Duw ; eithr efe a'i dibristodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwac, ac a wnaed meun cyffelybiaeth dynion. *Phil. ii. 5, 6, 7.*

3 Mi ddylwn fod yn fwy cyssurus, o herwydd i Grist gymmeryd ein natur ni arno, i brofi'n holl wendidau. Canys nid oes i ni archoffeiriad, heb fedru cyddioiddef gyd a'n gwendid ni ; ond wedi ei dantio yn mhob peth yr un ffynyd a ninnu, etto heb bechod. *Hebr. iv. 15.*

4 Mi ddylwn weled, fod Crist wedi dwyn ei Bobl i Berthynas agos ag ef ei hun, trwy gymmeryd eu natur hwy arno. *O ba achos nid yw gywilyddus ganddo tu galw hwy yn frodyr.* Hebr. ii. 11.

5 Mi ddylwn weled yr Anrhydedd y mae Crist yn osod ar ei Bobl, trwy fod yn gyfranog o'u natur hwy. *Pu beth ydyw dyn, pan sawrheit ef, a phan osodit dy feddwl arno?* Job vii. 17.

Cw Beth yw'r pedwarydd Pwngc o'r Credô?

At *Ese a ddioddefodd dan Pontius Pilatus, a groeshoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd, a ddisgynnodd i uffern.*

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn?

At Pum peth. 1 Dioddefaint Crist dan *Bontius Pilat.* 2 Ei Groeshoeliad ef. 3 Ei Farwolaeth ef. 4 Ei Gladdedigaeth. 5 Ei Ddisgyniad i uffern.

Cw Beth a ddioddefodd Crist yn ei Fywyd cyn ei ddiwedd?

At 1 *Herod* a gelsiodd ladd Crist yn y febyd; ac a laddodd holl fechgyn *Bethlehem*, er mwyn ei ladd ef yn un o honynt. *Math.* ii. 13. 16.

2 Fe ddioddefodd Crist i fod yn ddirmygedig, ac yn ddiystyraf o'r gwyr: yn Wr gofidus, a chynnesin a dolur; ac a ddygodd em doluriau ni. *Esay* liii. 3, 4.

3 Fe ddioddefodd Crist chwant bwyd, a syched, a diffygio, wrth fyned oddi amgylch i wneuthur Daioni, a thlodi digyffelyb. *Cangs, nid oedd ganddo le i osod ei ben i lawr.* *Math.* viii. 20. xxi. 18.

4 Fe ddioddefodd Crist lawer o lid maleisus, ac eallib chwerw gabledus, gan yr *Iudewon.* *Hwy ddywedent fod cythraul ganddo: ac mai dyn gloth, ysŵr gwin, a chyfaill publicanod a phechadurlaid, oedd ese.* *Ioan* x. 20. *Luc* vii. 33, 34.

5 Fe ddioddefodd Crist nid yn unig ei erlid gan ddynion drwg, eithr hefyd ei demtio gan yr ysbrydion drwg. *Math* iv.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Ddioddefaint Crist yn ei Fywyd?

At 1 Mi ddylwn ddysgu, oddi wrth gyflwr isel a ddyd-g Crist, i ymfoddloni i ba gyflwr bynag a drefno Duw i mi. *O bydd genym ymberth a dillad, ymfodd-*

lonwn ar hyny. 1. Tim. vi. 8. 2 Cor. xii. 19.

2 Mi ddylwn ddyngu, oddi wrth dlodi ac iselder huanawm wadol Crist, na bo i mi serchu pethau mawriem y byd hwn. A geisi di fawredd i ti dy hun? na chais. Jer. xlv. 5.

3 Mi ddylwn fod yn gysturus, heb ddigalonï, nac ymollwng, pan ym casheir ac ym temtir gan fy ngelynyion. Canys felly y casasant hwy ac y temtiasant Crist ei hun; ac efe a fedr gyd-deimlo a mi, a'm gwaredu. Ioan xv. 18—20. Hebr. ii. 18. iv. 15.

Cw Pa fath oedd Dioddefaint Crist tu a diwedd ei Fywyd?

At 1 Gofid mawr a ddaeth arno yn yr ardd; a'i Enaid oedd yn drist iawn hyd angau. Math. xxvi. 37, 38.

2 Ei elynion a gydymgynghorant a'i gilydd, pa fodd y lladdent ef. Math. xxvi. 3, 4.

3 Judas Iscariot, un o'r deuddeg Apostol, a'i bradychodd ef, am ddeg ar hugain o arian, ddwy law ei elynion. Math. xxvi. 14, 15.

4 Fe ddaliwyd ac a rwymwyd Crist fel carcharor, ac a ddygpwyd ger bron barnwyr anghyfiawn, llawn o falais iddo. Math. xxvi.

5 Fe gafodd Crist a wawdio, a'i gernodio, a phoeri yn ei wyneb: a'r holl bobl, a grochlefant yn ei erbyn ef. Gan wacddi, Croeshoelïer, croeshoelïer ef; ac a dde-w sent Farabba, derfygwr a llofrudd, a'i ffaen ef. Math. xxvi. Luc xxiii. Ioan xix.

6 Fe gafodd Crist ei fflangellu, a'i goroni a drain gyd a llawer o wawd a dirmyg. Ioan xix. Math. xxiii.

7 Hwyl a ddygasant gau dystiolaeth yn erbyn Crist; a Phontius Pilat a'i condemniodd i'w groeshoelïo, er na chawsai ddim bai ynddo. Math. xiv. Ioan xix.

Cw Pa ham y mynegir, i Crist ddiodes dan Pontius Pilat?

At 1 I hysbysu fod yr Iuddeion, y pryd hwnw, dan lywodraeth Cesar, Ymmerawdwr Rhufein. Wedi colli eu llywodraeth eu hunain; canys dan Cesar, yr oedd Pilat yn farnwr arnynt.

2 Fel y gwybyddai pawb i Crist ddyfod yn yr amser pwyntiedig, pan oedd teyrwialer y llywodraeth wedi

ymadael oddi wrth yr *Iuddewon*, yn ol y *Brophwydol*-*iaeth*. *Nid ymedy y deyrnwiaten o Juda, na deddfwr oddi rhwng ei draed ef, hyd oni ddal Silo; hwnw yw, Crist. Gen. xlix. 10.*

Cw *Yn mha lun y croeshoeliwyd Crist?*

At 1. *Hwy a barasant i Grist ddwyn ei Groes ei hun, fr fan lle croeshoeliwyd ef. Ioan xix. 17.*

2 *Hwy a roisant iddo i'w yfed finegr yn gymmysgedig a busth. Math. xxvii. 34.*

3 *Hwy a dynasant Ddillad Crist o'i gylch; ac yna, yn ddiddesturi, hwy a hoelasant ei Draed a'i Ddwylaw ef ar y Groes. Luc xxiv. 39. Ioan xx. 26.*

4 *Hwy a groeshoelasant Grist, er mwy o wradwydd iddo, yn y canol rhwng dau o ladron. Marc xv. 27. 28.*

5 *Hwy a watwarasant Grist ar y Groes yn ei Ddiodefaint mwyaf, ac a'i diodasant ef a finegar. Luc xxiii. Ioan xix.*

6 *Cyssuren Duw a'u gadawotld, i adael iddo ddiodef ef hyd yr eithaf drosom. Canys efe a lefodd, Fy Nnw, fy Nnw, pa ham y'm gadewaist? Math xxvii. 46.*

7 *Crist a ogwyddodd ei Ben, ac a roddes i synu'r ysbryd. Ac yna un o'r milwyr a wnodd ei ystlys ef; ac yn y fan daeth allan ddwfr a gwaed. Ioan xix. 30. 34.*

Cw *Pa ham y croeshoeliwyd Crist?*

At 1 *Am fod i Grist, er mwyn ein prynu ni oddi wrth feldith y Ddeddf, ddiodef Gosb feldigedig y Groes. Canys y mae'n sgrifenedig, Melldigedig yw pob un sydd ynghrog ar bren. Gal. iij. 13.*

2 *Am fod y Cysgod o Grist dan y Ddeddf yn rhag-ddangos ei Groeshoeliad ef. Megis y dyrchafodd Moses y sarph yn y diffethwch, felly mae'n rhaid dyrchafu Mab y dyn. Ioan iij. 14.*

3 *Am fod Ysbryd Crist yn y Prophwydi yn rhag-synegu ei Groeshoeliad ef. Canys fel hyn y llefarodd yr Ysbryd Glan yn Mheron Crist ynmlaen llaw: Trywanasant fy nwyllaw a'm traed.—Edrychasant arnaf, yr hwn a wanasant. Salm xxii. 16. Zech. xii. 10.*

4 *Am mai trwy Dyrchafiad Crist o'r ddaear i'r Groes, yr oedd efe yn affaethu i dynu pechaduriaid atto ei hun. Megis y dywedodd efe, gan arwyddocau o ba*

angau y byddai farw. Ioan xii. 32, 33.

Cw Pa fath oedd Dioddefaint Crist ar y Groes?

At 1 Dioddefaint camweddus. Canys ni chafwyd un bai ynddo. Math xxvi. 59, 60.

2 Dioddefaint boenfawr iawn. Ni bu gofid erioed fel ei ofid ef. Galar. i. 12.

3 Dioddefaint gwradyddus. Canys pawb a'i cablent ef. Hebr. xii. 2.

4 Dioddefaint creulon. Canys nid oedd neb a dosturiqi wrtho. Salm lxix. 20.

5 Dioddefaint a gyfrifyd yn felddigidig. Canys, Crist a'n llwyrbrynodd oddi wrth felddith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felddith trosom; canys y mae'n sgrifenedig, Meiddigidig yw pob un sydd ynghrog ar bren. Gal. iii. 13. Deut. xxi. 23.

Cw Yn mha Ranau o hono y dioddefodd Crist?

At Nid yn ei Dduwdod anfarwol; na's dichon ddi-oddef, na marw. Eithr,

1 Yn ei Enaid. Canys trist iawn ydoedd hyd angau, Math. xxvi.

2 Yn ei Gorph. Canys efe a gurwyd, a archollwyd, ac a rwygwyd. Esay liii.

3 Yn ei Euw da. Canys efe a ddifenwyd ac a gablwyd yn fynych. Marc xv. 32.

4 Yn ei Feddiant. Hwy a ranasant ei ddillad ef yn eu plith. Marc xv. 24.

5 Yn ei Berthynasau. Canys erlidiasant ei ddisgyblion. Act. ix. 4, 5.

Cw Oddi wrth bwy yr oedd Dioddefaint Crist?

At 1 Oddi wrth y diafol mewn rhan. Canys Satan a roddes yn nghalon Judas i fradychu Crist. Ioan xiii. 2.

2 Oddi wrth dyrfaoedd yr annuwion ag oedd yn ei gylch ef. Canys yr oeddynt oll yn crochlesain yn ei troyn ef. Luc xxiii.

3 Oddi wrth ei Ddisgyblion ei hun. Canys, un a'i bradychodd, un arall a'i gwadodd, a'r lleill a ffeisiant oddi wrtho. Math. xxvi.

4 Yr oedd Crist yn dioddef oddi wrthym ni ac eraill, Efe a archollwyd am ein camweddau ni; efe a ddrylliwyd am ein hanwiredau; cosbedigarth ein

huddwch ni oedd arno ef. Esay liii. 5, 6.

5 Yr oedd Dioddefaint Crist oddi wrth Dduw ei hun; canys nid trwy ddamwain, na thrwy lid y gelynion, y dioddefodd Crist y pethau hyn. *Eithr efe a roddwyd, trwy dersynedig gyngor a rhagwybodaeth Dduw, i fod yn iawn ac yn uberth dros ein pechodau ni.* Act. ii. 23. Esay liii. 10.

Cw Beth a ddylech chwi ddysgu oddi wrth Ddioddefaint Crist?

At 1 Mi ddylwn alaru, oblegid y fath natur ysgeler a ddygodd pechod i mewn ynom ni, wrth ystyried mor greulon y gwnaeth yr *Iuddewon* i'r Arglwydd Iesu. *Nô allasai cythreuliad wneuthur yn waeth. Pan y rhoddodd Crist uwddurdod i'w Ddisgyblion yn erbyn ysbrydion aflan, efe a ddywedodd writhant, Ymoglewch rhag dynion.* Math x. i. 17.

2 Mi ddylwn yn ofalus ochelyd y pechodau a arweiniodd elynion Crist i'r fath greulondeb. *Sef, anwybodaeth, cynfigen, zel-gyfeiliornus, a rhagrith yr Iuddewon; cybydd-dra Judas fradwr; a thueddwydd bartiol Pilat, yn euogfarnu Crist yn erbyn ei gydwylbod.* Math xxvii, 18, 1 Cor. ii, 8: Marc xv, 15.

3. Mi ddylwn ryfeddu Doethineb Duw, yn dwyn i ben ein lechydwrïaeth ni yn Nghrist, trwy gynfigen ei elynion. *Megis y dyrchafwyd Joseph trwy gynfigen ei frodyr. Diau cynddaredd dyn a'th foliana di.* Salm lxxvi. 10. Hebr. ii. 10.

4 Mi ddylwn groeshoelio fy holl chwantau cnawdol pechadurus, megis y croeshoeliwyd Crist dros of fi. *Canys, Y rhai sydd ciddo Crist, a groeshoeliaant y cnawd, a'i wynnau a'i chwantau.* Gal. v. 24.

5 Mi ddylwn fod yn ddiolchgar am Grist, a'i garu a'm holl galon. *Am iddo ef yn gyntaf ein caru ni, a rhoddi ei hun drosom ni.* 1 Ioan iv. 19.

6 Mi ddylwn weled, wrth faint a ddioddefodd Crist, gymmaint cosbedigaeth sy ddyledus i ni am ein pechodau. *Peth ofnadwy gwsyrthio yn nwyllaw y Duw byw.* Hebr. x. 31.

7 Mi ddylwn edrych na fyddwyf byth yn un o elynion Croes Crist; trwy ddistyru ei Gyngor, ac esgeuluso ei Ordinhadau, neu droi oddi wrtho yn ol ei arddel.

Canys y mac'r cyfryw yn ailgroeshoelio Crist iddynt eu hunain, ac yn ei osod yn walwar. Phil. iii. 18, 19.
 1 Cor. xi. 27, 29. Hebr. vi. 6, x. 28—29.

8 Mi ddylwn ddiioddef pob peth er mwyn Crist. Megis na aliasai Crist fod yn lachawdwr, heb ei groeshoelio; nid allwn ninnau fod yn Ddisgyblion iddo, heb dilyn ei Groes ef. *Canys Crist a ddywedodd, Pwy bynag ni ddycuo ei groes, a ddfod ar fy ol i, nid all efe fod yn ddisgybl i mi.* Luc xiv. 27.

Cw Pa ham yr pedd Crist i ddiioddef a marw hedyd?

At Yr oedd Crist i farw dros ein pechodau ni. *I ddilcu pechod, trwy ei aberthu ei hun.*—*Canys cyflog pechod yw marwolaeth.*—*Ac heb ollwng gwaed nid oes nadd-ellant.* 1 Cor. xv. 3. Hebr. ix. 22, 26.

2 Yr oedd Crist i farw, fel trwy farwolaeth y dilyn- triai efe yr hwn oedd o nerth marwolaeth ganddo; hynny yw, diafol. Hebr. ii. 14.

3 Yr oedd Crist i farw, i'n heddychu ni a Duw. *Canys, pan oeddym yn clynton, yn heddychwyd ni a Duw trwy farwolaeth ei Fab ef.* Rhuf. v. 10.

4 Yr oedd Crist i farw, i gyflawnu Ewyllys da ei Destament i ni; ac y caem ni Firwythau da lawer oddi wrtho. *Canys wedi marw dynion y mae testament newm grym. On syth y gronyn gwenith i'r dddear, a marw, hwnnw a erys yn unig; eithr o's bydd efe marw, efe a ddiwg ffrwyth lawer.* Hebr. ix. 17. Ioan xii. 24.

5 Yr pedd Crist i farw, i ddangos i ni lawer o Bethau mawrion.

Cw Pa Bethau mawrion a ddengys Marwolaeth Crist?

At 1. Mor fawr yw Digofaint Duw yn erbyn pechod. *Gan nad allai dim ond Marwolaeth Crist ei heddychu.* Hebr. x. 31. xii. 18, 19.

2. Mor fawr yw Cyfiawnder Duw. *Gan nad allai dim ond Marwolaeth Crist ei foddioni, wedi i ni dros- eddu yn ei erbyn.* Rhuf. iii. 25.

3. Mor fawr yw drwg pechod. *Gan nad allai dim ond Marwolaeth Crist waradu dyn oddi wrtho.* Gen. xxxix. 9.

4. Mor werthfawr yw Enaid dyn. *Gan nad allai*

dim ond Marwolaeth Crist ei brynu o feddiant Saten.
Pedri. 18. 19.

5 Mor fawr yw Gwynfyd a Breintiau Pobl Dduw.
Gan nad allai dim ond Marwolaeth Crist eu purcasu.
1 Cor. ii. 9.

6 Mor fawr yw Cariad Duw i ni. *Gan nad arbedodd
efe a roddi ei anwyl Fab i farw drosom.* 1 Ioan iv. 10.
Rhuf. viii. 32.

7 Mae Marwolaeth Crist yn rhoddi. Sierwydd mawr
i'w Bobl am Iechydwriaeth. *Canys pwy yw'r hun sy'n
damnio? Crist yw'r hun a fu farw.* Rhuf. viii. 34.

Cw Pa fodd yr ymddygodd Crist wrth farw?

At. Efe a roddodd Esampl dda i ni.

1 Efe a ddanghosodd Amynedd mawr. *Efe a or-
thrymwyd, ac efe a gystuddiwyd, ac nid agorsi ei
enau.* Esay liii. 7.

2 Efe a ddanghosodd Gariad am gas i'w elynion
gwaethaf. *Canys efe a weddiodd drosdynt, pan oeddant
yn ei groeshoelio.* Luc xxiii. 34.

3 Efe a ofalodd am ei Fam yn nghanol ei Boen. *Ac
a orchymmynodd ei gofal hi i'w Ddisgybl anwylaf.*
Ioan xix. 26—29.

4 Efe a dosturiodd wrth y Lleidr edifeiriol, er maint
oedd ei Ddiodeffaint ei hun. *Efe a wrandawodd ei
Weddi, ac a addawodd ei dderbyn ef i Baradwys.*
Luc xxiii. 43.

Cw Beth a ddigwyddodd pan fu Crist farw?

At. 1 Tywyllwch mawr a fu dros wyneb yr holl
ddaeir dros dair awr. *Canys Crist, Goleuni'r byd, oedd
yn dioddef.* Math. xxvii. 45.

2 Llen y Deml, a rwygwyd yn ddau. *Yn arwydd o
derfyn defodau'r Juddewon, a chanolfur y gwahani-
aeth rhyngddynt hwy a'r cenhedloedd.* Math. xxvii.
51. Eph. ii. 14, 16.

3 Y ddaear a grynodd. *Megis yn brawychu i dder-
byn Gwaed Crist a dywallldwyd arni.* Math. xxvii.
51. Amos viii. 8; 9.

4 Y main a bolldwyd; a'r beddau a egorwyd, a
llawer o'r Seintiau a gyfodasant: *Yn dystiolaeth o Allu
Crist, trwy'r hun y mae adgyfodiad y meirw.* Math.
xxi. 51—53.

5. Fe dystiolaethodd amryw eraill i'r Iesu gael ei gondeinio yn gamweddus. Y canwriad a ddywedodd (pan welodd efery pethau hyn) Yn wir Mab Duw ydoedd hwn. Gwraig Pilat a ddywedodd wrtho, Na fydded i ti a wnelech a'r cyfiawn hwnw. A Philat ei hun a ddywedodd, Nid wyf yn cael dim bai ar y dyn hwn. A Judas hefyd, yr hwn a'i bradychodd, a ddywedodd, Pechais, gan fradychu gwaed gwirion. *Math xxviii. 4. 19. 54. Luc xiii. 4. 47.*

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth hyn?

At 1. Gan fod y fath Ryfeddodau pan oedd Crist yn prynu'r byd, mi ddylwn ystyried, pa fath Ryfeddodau deffrous a fydd pan ddel Crist i farnu'r byd yn y diwedd. *Nah. i 5, 6.*

2 Fe ddylai fy Ffydd i fod yn ddisigl yn Nghrist, gan fod Duw wedi dwyn Tystiolaeth iddo trwy'r fath Ryfeddodau. *Hebr. ii. 4.*

3 Mi ddylwn fod yn gyssurus dan enllib a thraws farnau'r anghyfiawn; canys fe fedr Duw gyfiawnhau y rhai sy'n dioddef yn gamweddus. *Salm xxvii. 6. 32, 33.*

Cw. Yn mla ystyr y bu Crist farw drosom ni?

At 1. Fe fu Crist farw drosom, fel ein Brawd. *Megis y gwerthasyd Joseph i'r Aipht, er lles mawr i'u frodyr, ac i'u cadw'n fyw yn ol hyny. Gen. xlv. 4, 5. 1 19—21.*

2 Fe fu Crist farw drosom, fel ein Mechniydd. *I ddiiodd, fel ein cpsb, ac i dalu'n dyled; a thrwyddo ef y'n rhyddkeir ni.—O's y Mab gan hyny a'ch rhyddaka, rhyddion a jyddwch yn wir. Ioan viii. 36.*

3 Fe fu Crist farw drosom, fel ein Pryhwr. *Sef i'n prynu yn ol, o gaethiwed, wedi ymwerthu o honom i feddiant y gelyn.—Fell y byddai i ni ymwared rhag ein gelynion, ac o law pawb o'n casion. Luc i. 71. Col. i. 14.*

4 Fe fu Crist farw drosom, fel ein Harchoffeiriad. *I offrymu ei hun i foddloni Cyfiawnder Duw.—Canys, Efe yw'r iawn droe ein pechodau ni; ac nid dros yr eiddom ni yn unig, eithr dros bechodau'r holl fydd. 1 Ioan ii. 2.*

Cw. Pa fodd y dichon Dioddefaint Crist ei hun,

dros ennyd, wneuthur iawn ddigonol, yn lle eus pawb dros fyth?

At 1 Oblegid mai felly y rhingodd fodd i Dduw, yn ei Gariad anfeidrol, i drefnu. Megis y dywed yr Ysgrythyr; Hwn a osododd Duw (yn ol boddlonrwydd ei Ewyllys ef) yn iawn, trwy ffydd yn ei waed ef. Rhuf. iii. 26. Eph. i. 5.

2 Oblegid fod Crist, trwy ei Hollalluogrwydd, yn abl i sefyll dan fwy Dioddefaint ar unwaith, na chosh dragywyddol yr holl bobl, ag oedd efe yn ddioddef drosdynt. Canys Duw a ddywedodd, gosodais gymmorth ar un cadarn. Salm lxxxix. 19.

3 Oblegid fod Dioddefaint Dydod Crist, megis yr oerld mewn Undeb a'i Dduwdod ef, o Werth a Rhinwedd anfeidrol i foddloni Duw; yr hyn ni ddichon cosbedigaeth dragywyddol yr holl ddamnedigion ei foddloni byth. Am hyn y dywed Duw, Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddloniwyd. Math. iii. 17.

4 Oblegid fod Dioddefaint Crist yn dangos allan Ogoniant Duw a'i Sancteiddrwydd, yn rhagorach na chosh dragywyddol yr holl ddamnedigion. Am hyn y dywedodd Crist yn nechreuad ei Ddiioddefaint, O Dad, gogonedda dy Ew. Yna a daeth'lléf o'r nef, Mi a'i gogoneddais, ac a'i gogoneddais drachefu. Ioan xii. 28.

5 Oblegid fod Dioddefaint Crist yn boddio Cyfiawnder a Chariad Duw, a'i holl Briodoliaethau, yn rhagorach na ddamnedigaeth dragywyddol yr holl fyd. Canys yn Nghrist y cyfiawnir yn berffaith yr hyn a ddywed y Salmydd; Trugaredd a gwirionedd a ymgysfarsant; cyfiawnder a heddwch a ymgusanasant. Salm lxxxv. 10.

Cw: Pa Ddemydd a wneuch o Farwolacth Crist?

At. Mi ddylwn farw i bechod, megis y bu Crist farw dros fy mhechod i. Canys efe a ddygodd ein pechodau ni ynei Gorph ar y pren; fel gwedi ein marw i bechod, y byddem fyw i gyfiawnder. 1 Petr. ii. 24.

2. Mi ddylwn ogoneddu Duw yn mhob peth. Canys er gwerth y prynwyd chiwi; gan hyn y gogoneddwch Duw yn eich corph, ac yn eich ysbryd, y rhai sydd ei ddo Duw. 1 Cor. vi. 20.

3. Mi ddylwn ufuddhan ac ymestwng i Crist hyd fa-

rw. Canys efe a ddarostyngodd ie hun, gan fod yn ufudd hyd angau—Ac i'r rhai a ufuddhaont iddo, y gwnaethpwyd ef yn Awdwr iechydwrïaeth dragywyddol. *Phil. ii, 8. Hebr. v, 9.*

4 Mi ddylwn fod yn fynych yn Swpper Crist, i gosio am ei Farwolaeth. Canys efe a ddywed, Gwnewch hyn er cof am danaf. *1 Cor. xi, 24—26.*

5 Mi ddylwn gredu y Nghrist, a'i garu. Yr hwn a'm carodd i, ac a ddodes ei hun drosafi.—Gan ddileu fy mhochod, trwy ei aberthu ei hun. *Gal. ii, 20, Hebr. ix, 26.*

6 Mi ddylwn ddiagwyl wrth Dduw yn gyssurus am bob peth angenrheidiol i mi. Yr hwn nid arbedodd ei bried Fab, ond a'i traddododd ef trosom ni oll, pa wedd gyd ag ef hefyd na ddyry efe i ni bob peth? *Rhuf. viii, 32.*

7 Mi ddylwn weled mor sawr yw'r Iechydwriaeth, y bu Crist farw i'w phwreasu. A pha fodd y diangwn ni, o's esguleswn iechydwriaeth gymmaint? *Hebr. ii, 3. 1 Pedr i, 18, 19.*

Cw. Pa ham y claddwyd Crist ar ol ei farw, ac yntef i i gyfodi drachefn yn mhen ychydig?

At 1 Er mwyn Tystiolaeth sicr iddo ef farw yn wir: onid è, buasai'r Iuddewon yn gwadu Marwolaeth Crist; megis y ceisiasant, ar ol hyny, wadu ei Adgyfodiad ef.

2 Fe gladdwyd Crist, i gyflawnu'r hyn a ragordeiniwyd am dano. Felly byddai efe dridiau yn nghalon y ddaear, megis y bu Jonas yn mol y morfil. *Math xii, 40. Essay liii, 9. Act xiii, 29, 30.*

3 Fe gladdwyd Crist, i orchfygu angau drosom ni yn eiga'rchardy ei hun. Angau a lyngwyd mewn buddugoliaeth. *1 Cor. xv. 54.*

Cw. Yn mha fodd y claddwyd Crist?

At 1 Joseph o Arimathea a aeth at Bilat i ofyn Corff yr Iesu; ac a'i cymmerodd oddi ar y Groes. *Ioan xix, Marc xv.*

2 Nicodemus a ddygodd beraroglau: ac a'i rhwymasant ef mewn lliciniau gyd ag aroglau, yn ol defod yr Iuddewon. *Ioan xix, 39, 40.*

3 Hwyl a gladdasant Crist ym ntedd newydd Nicodemus, a dorasid yn y graig, lle na chladdasid dyn erioed; rhag i'r Iuddewon ddywedyd, mai rhyw un arall, ac nid Crist, a gyfododd o hono. *Math. xxvii.*

Cw Beth a ddylech ddyngu oddi wrth Gladdedigaeth Crist?

At 1 Mi ddylwn fod yn ufudd i Crist yn mhob peth, yr hwn a aeth yn ufudd dros wyf fi i'r groes, ac i'r bedd. Cariad mwy na liwn nid oes gan neb. *Iohn xv, 13.*

2 Mi ddylwn yngussuro yn erbyn ofn y bedd; o herwydd i'm Harglwydd orwedd yno o'm blaen i. Deuwch, gwelwch y fan lle gorweddodd yr Arglwydd. *Math. xxviii, 6.*

3 Mi ddylwn ystyried nad a dim yn angof a wnelir dros Crist; canys, y mae cofia harchus am y sbectol chuddasant ef.

Cw Yn mhia ystyr y disgynodd Crist i Uffern?

At 1 Mae Uffern, weithiau, yn awydduocau'r Bedd; nid aeth ond, Corph Crist yno.

2 Mae Uffern yn arwydduocau, Lle Paenedigaeth y ddarnogig; ond, nid aeth yno; oblegid fe ddodwyd o Gorph ef yn y bedd, a'i Enaid a aeth i Baradwys. *Luc. xiii, 42.*

3 Mae Uffern, weithiau, yn awydduocau, y Stad o Neilldunaeth yr Enaid a'r Corph o ol eu gwahamu yn agau; i'r stad hon yr ymostyngodd Crist i arwngwddau ynddi, o Gariad i ni. *Ant. ii, 84.*

Cw Beth a ddylech ystyried ynghylch hyn?

At Mi ddylwn ystyried Darostyngiad Crist, a'i Ddyrv chafiad ar pl. byny.

Cw Yn mhia bethau yr aedd Darostyngiad Crist?

At 1 Yn ei Grawdolaeth. Sef, iddo ef ddyfod o Fynwes y Tad, i gymmeryd ein satur ni arno. *Iohn i, 14, 18.*

2 Yn ei Eedigaeth mewn cyflwr llawd ac isel. Ac i fyw felly tra fywn y byd. *Lucii, 7. 2 Cor. viii, 9.*

3 Yn ei Ymostyngiad i ddwyn ein holl flinderau ni. Sef, Poen a blinder y bwyd lwn; chwant bwyd a syched; gosidiau trist, a doluriau; digaredd-dynion, a themmisiynau'r diabol. *Eccy. liii.*

4 Yn ei Ymostyngiad i ddyledsdyddan a melldithion y Ddeddf. A orlleiniwyd i bechaduriaid. Canys, efe a wnaed dan y ddeddf. *Gal. iv, 4.*

5 Yn ei Ymostyngiad ef i Farwolaeth felddigidig y Groes. Ac i'r bedd; a'i ddisgyniad i Uffern; sef, i arus

yn 'stad y meirw dros amser. *Phil.* ii, 8, 9. *Salm* xii. 15.

Cw Yn mba bethau yr oedd Dyrchafiad Crist?

At 1 Yn ei Adgyfodiad ef o feirw y trydydd dydd ar ol ei gladdu. *Luc* xxiv, 46.

2 Yn ei Esgyniad i'r Nefoedd yn mhen deugain niwrnod ar ol ei Adgyfodiad. *Act* i, 9.

3 Yn ei Eisteddiad ar Ddebenlaw Duw yn y Nefoedd. *Marc* xvi, 19. *Eph.* i, 20.

4 Yn ei Lywodraeth dros bob peth. Canys rhoddwyd iddo bob awdurdod yn y nef ac a'r yddaeir: A Duw a'i rhoddod ef yn ben uwchlaw pob peth i'r eglwys. *Math.* xxviii, 18. *Eph.* i, 21, 22.

5 Yn ei Ddyfodiad gogoneddas yn y Dydd olaf i farnu'r hyw a'r meirw. Canys, y Tad a roddes bob barn i'r Mab. *Ioan* v, 29. *Act.* x, 42.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Ddarostyngiad Crist?

At 1 Mi ddylwn rwyfeddu Cariad Crist. Yr hwn, ac efe yn ffurf Duw, a ddibrisiodd ei hun, ac a gymmerodd arno agwedd gwas, ac a ymostyngodd i angau'r groes drosom. *Phil.* ii, 6, 8.

2 Mi ddylwn lawenythu yn y Iechydwriaeth fawr a bwrcasodd Crist. Canys nid am beth bychan yr ymostyngodd efe fel hyn.—Gorfoleddwn a Hawenychwn yn ei iechydwriaeth ef. *Ecay* xiv. 9. *Salm* xiii. 5.

3 Mi ddylwn ddysgu gwir Ostyngieddwydd yn mhob peth, oddi wrth Ddarostyngiad Crist. Canys efe a ddywelodd, Dysgwch genyi; canys addfwyn ydwyf a gostyngedig o galon; a chwi a gwech orphwysdra i'ch eneidiau. *Math.* xi. 29.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Ddyrchafiad Crist?

At 1 Mi ddylwn gredu i Grist gwbl-orphen Gwaith fy Iechydwriaeth. Ac onid e, ni ddyrchafasid ef at y Tad i Ogoniant y Nefoedd. *Ioan* xvii, 4, 5.

2 Mi ddylwn, o's wyf yn cara Crist, geisio'r Pethau sydd uchod, lle mae Crist yn eistedd ar Ddebenlaw Duw. *Col.* iii, 1.

3 Mi ddylwn obeithio am fy Nyrchafiad gyd a Christ, o's cydymostyngaf gyd ag ef. Canys, Pob un ag sydd yn ei ostwng ei hun, a ddyrchefir. *Luc* xviii. 14. *1 Pedr* v, 6.

Beth w'r pumed Pwngc o'r Credo ?

At Y trydydd dydd y cyfododd o feirw.

Cw Pa sawl peth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn ?

At Dau beth. 1 I Grist gyfodi o feirw. 2 Pa bryd y cyfododd ; sef y trydydd dydd.

Cw Pa lun y cyfododd Crist a feirw ?

At 1 Efe a gyfododd yn ei wir Gorph ei hun. Canys efe a ddywedodd, ar ol ei gyfodi, Edrychwch fy nwy-law a'm traed, mai myfi fy hun ydyw. *Luc xxiv, 39.*

2 Fe gyfododd Crist trw ei Allu ei hun. Canys efe a ddywedodd, Y mae genyf feddiant i ddodi i lawr fy einioes, ac i'w chymmeryd hi drachefu. *Ioan x, 17, 18. ii, 19, 21.*

3 Fe gyfododd Crist y tryddydd dydd, nid yn gynt ; fel y gwypai pawb iddo farw. Ac nid arhosodd yn hwy, rhag i'w gnawd weled llygredigaeth. *Act ii, 3.*

4 Fe gyfododd Crist yn forau, y dydd cyntaf o'r wythnos, a hi etto'n dywyll. I gyasuro ei bobl yn ddi-oed, ag oedd mewn galar am dano. *Math xxviii.*

5 Pan y cyfododd Crist o'r bedd, efe a adawodd ei amwg ar ei ol. Oblegid nad oedd efe i farw mwy. *Ioan xx, 6. Rhuf. vi, 9.*

Cw Pa Sicrwydd sydd am Adgyfodiad Crist o feirw ?

At 1 Fe fynegodd y Prophwydi, a Christ ei hun hefyd, am ei Adgyfodiad ef, ynmlaen llaw. *Act xxvi, 22, 23. Math. xvii, 22, 23.*

2 Angylion Daw a dystiasant Adgyfodiad Crist i amryw. A bu daeargryn mawr ar amser hwnnw : a cheidwaid y bedd a ffoisant gan ddychryn. *Math. xxvii, 51—54.*

3 Fe ddarfu i lawer weled, ac ymddiddan a Christ, a'i deimlo ef a'u dwylaw, a bwyta ac yfed gyd ag ef, ar ol ei gyfodi. *Act. x, 40, 41. 1 Cor. xv, 3—6. 1 Ioan i, 1, 3. Act. i, 3.*

4 Fe dystiolaethodd yr Apostolion Adgyfodiad Crist i'r byd. Ac a wnaethant wyrthiau mawrion yn ei Enw ef i wirio eu tystiolaeth. *Act. iii, 15, 16, iv, 10, Hebr. ii, 4.*

5 Fe newidiwyd y Sabboth o'r ddydd olaf i'r dydd cyntaf o'r wythnos, o Barch a Thystiolaeth am Adgyfodiad Crist. *Act x, 7.*

Cw Pa han y cyfododd Crist a feirw?

At 1. I ddangos ei Fuddugoliaeth dros angau, a galluedd y tywyllwch, ér cyssur i ni. Angau a-lyngwyd mewn buddugoliaeth. 1 Cor. xv, 54.

2 Fel y dyrchodid ef ar ol ei Ddarostyngiad. Gan iddo ddioddef angau'r groes, Duw a'i tradyrchafodd yntef. *Phil.* ii, 8, 9.

3 Fel yr eglurid ef yn Fab Duw, mewn Gallu, trwy'r Adgyfodiad oddi wrth y meirw. *Rhuf.* i, 4.

4 Fel y byddai ymwared sier i ni oddi wrth bechod Canys efe a gyfodwyd i'n cyfiawnbau ni. *Rhuf.* iv 25.

5 Fe gyfododd Crist o feirw, i fyned i'r Nefoedd, i ymddangos yn awr ger bron Duw drosom ni. *Hebr.* ix 12, 24.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Adgyfodiad Crist?

At 1 Mi ddylwn gyfodi o bechod, i fyw bywyd newydd. Fel, megis ag a gyfodwyd Crist o feirw trwy Ogoniant y Tad, felly y rhodiom ninnau hefyd mewn newydd-deb buchedd. *Rhuf.* vi, 4.

2. Mi ddylwn dderbyn Crist yn Arglwydd i mi i lywodraethu drosaf. Oblegid er mwyn hyn y bu farw Crist, ac yn adgyfododd, ag y bu fyw drachefn hefyd : fel yr arglwyddiaethai ar y meirw, a'r byw hefyd. *Rhuf.* xiv, 9.

3 Mi ddylwn ymgysuro yn rhob adfyd. Canys mi wn fod yn Mhrymar yn fyw, ar ol iddo farw drosaf.— Ac efe a ddywed, Nac ofna : Myni yw y oyntaf a'r ddiweddaf : a'r hwn wyf fyw, ac a fwn farw ; ac wele byw ydwyfyn oes nesodd. *Job* xix, 25 *Dad.* i, 17, 18.

4. Mi ddylwn weithfod i mi Fywyd gyd a Christ ar ol marw. Canys Crist a gyfodwyd oddi wrth y meirw, ac a wnaed yn ffacffwrth y rhoi a hunant. Ac efe ddywed, *Byw ghofti, a byw fydhech ohwithau hefyd.* 1 Cor. xv, 20. *Ioan* xiv, 19.

4 Mi ddylwn fendithio Duw, am roddi i ni, fel hyn; Sall sier i obeithio ynddo. Canys efe a niwngenedlodd ni i oibaith byniel, trwy adgyfodiad Iesu Crist oddi wrth y meirw. 1 *Pedri* i, 8.

Cw Beth yw'r obwechod Fwngc o'r Credo?

At *Esgynodd a' nefoedd, a a y mae yn eistedd ar ddeheulaw Dad Hollgyfeithog.*

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn?

At Dau beth. Esgyniad Crist i'r Nefoedd. 2 Eisteddiad Crist ar Ddeheulaw Dduw Dad Hollgyfoethog.

Cw Pa bryd yr esgynodd Crist i'r Nefoedd?

At Yn mhen deugain niwrnod ar ol ei Adgyfodiad. Wedi iddo ymddangos i'w ddisgyblion amryw o weithiau, a dywedyd wrthynt y pethau a berthynent i deyrnas Dduw. *Act. i, 2, 3.*

Cw Yn mha fodd yr esgynodd Crist i'r Nefoedd?

At 1 Fe hysbysodd Crist ei Esgyniad i'w Ddisgyblion ymmlaen llaw. Yr wyf yn dyrchafu (eb efe) at fy Nhad i a'ch Tad chwithau, a'm Duw i a'ch Duw chwithau. *Ioan xi, 17.*

2 Fe ddygodd Crist ei Ddisgyblion allan hyd yn Methania; ac a'u bendithiodd hwy wrth ymadael oddi wrthynt. *Luc xxiv, 50, 51.*

3 Fe addawodd Crist yr Ysbryd Glan iddynt; fel y byddent yn distion iddo ef yn y byd. Ac yna, a hwynt-hwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i fynu; a chwimwl a'i derbyniodd ef allan o'u golwg hwynt. *Act. i 8, 9.*

4 Fe esgynodd Crist i'r Nefoedd yn ei wir Berson ei hun. Yr hwn a ddisgynodd, yw'r hwn hefyd a esgynodd goruwch yr holl nefoedd. *Eph. iv, 10.*

5 Pan esgynodd Crist i'r Nefoedd, dan Angel a ddywedodd wrth y Disgyblion, y deuai efe drachefn. (Sef, yn Nydd y Farn) yn yr un modd ag y gwelent ef yn myned. *Act. i, 10, 11.*

Cw Pa Sierwydd sydd am Esgyniad Crist i'r Nefoedd?

At 1 Y Prophwydi a ragfyneasant hyn. Enoch ac Elias a gymmerwyd i'r Nefoedd yn gorphorol; a'r Archoffeiriad a ae unwaith bob blwyddyn i mewn i'r Cyssegr; yn Dypau o Esgyniad Crist i'r Nefoedd. *Salm lxxviii. 18. Gen. v. 24. 2 Bren. ii. 11. Hebr. ix 12*

2 Crist ei hun a dystiolaethodd ei Esgyniad i'r Nefoedd dan ddwyllaw ei elynion. Gan ddywedyd wrthynt, Ar ol hyn y gwelwch Faf ei dyn yn eistedd ar ddeheulaw'r Gallu. *Math. xxvi. 64. Luc xxii, 69.*

3 Tystion ffyddlon a welsant Crist a'u llygaid yn esgyn i'r Nefoedd. Canys, a hwynt-hwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i fynu. *Act. i, 9.*

4 Stephen, pan yr oedd yn dioddef Methyrdod, a welodd Grist yn y Nefoedd ar Ddeheuław Duw, ar ol ei Esgyniad yno. *Act. vii. 55.*

5 Pan oedd yr Apostolion yn pregethu Esgyniad Crist i'r Nefoedd, yr oedd yr Arglwydd yn cydweithio ac yn cadarnhau'r Gair trwy Arwyddion lawer a gwyrthiau. *Marc xvi, 19, 20.*

Cw I ba Ddiben yr esgynodd Crist i'r Nefoedd?

At 1 Er tystiolaeth iddo gyflawnu ei Ddiodeffaint ar y ddaear. Megis y dywedodd y Salmydd; Efe a yf o'r afon ar y ffordd; am hyny y dyrcha efe ei ben. *Salm cx, 7. Ioan xvii, 4, 5.*

2 I barotoi er ein medr ni yno. Megis y dywedodd; Yr wyf yn myned i barotoi lle i chwi.—Fel lle yr wyfi, y byddoch chwithau besyd. *Ioan xiv. 2, 3.*

3 I roddi'r Ysbryd Glan i'w Bobl. Canys efe a ddywedodd, Onid af fi, ni ddaw y Diddanydd atoch; eithr o's myfi a af, mi a'i hanfonaf ef atoch. *Ioan xvi 7.*

4 Fe esgynodd Crist i'r Nefoedd, i ymddangos yn awr ger bron Duw trosom ni. Canys efe yw'n Heiriolwr a'n Cyfryngwr ni. *Hebr. ix, 24. 1 Ioan ii, 1, 2.*

5 Fe esgynodd Crist i'r Nefoedd, i gael ei ddyrchafu yno i eistedd ar Ddeheuław Duw, ar ol ei Ddarostyngiad ymma ar y ddaear. 1 *Pedr iii, 22. Phil. ii, 8, 9.*

Cw Beth a feddyliwch wrth Eisteddiad Crist ar Ddeheuław Duw?

At 1 Fod Crist, wedi gorphen Gwaith y Prynedigaeth, yn gorphwys oddi wrth ei holl Ddiodeffaint yn y byd hwn. Megis y mae gorphwysfa etto yn ol i holl bobl Dduw. *Hebr. iv, 9.*

2 Fod Crist wedi ei ddyrchafu, yn ein natur ni i'r Parch a'r Gogoniant penaf, goruwch holl Angylion y Nefoedd. Canys, wrth ba un o'r angylion y dywedodd Duw un amser, Eistedd ar fy neheuław! *Hebr. i, 13.*

Cw Yn mha bethau y mae Amrhydedd a Gogoniant Crist yn ein natur ni yn sefyll?

At 1 Yn Moddlonrwydd Duw ynddo. Canys efe a ddarbnyiodd gan Dduw Dad barch a gogoniant, pan ddaeth y cyfryw llet atto oddi wrth y mawr rhagorol Gogoniant, Hwn yw fy anwy! Fab i, yn yr hwn y'm hoddlonwyd. 2 *Pedr i, 17. Ioan x, 17. Essay liii, 12.*

2 Yn y Golud anchwiliadwy a roddwyd iddo. Mae'r Tad yn caru'r Mab, ac a roddodd bob peth yn ei law ef.—Hwn a wnaeth efe yn etifedd pob peth.—Cyflawn-der y Duwdod sy'n preswyllo yuddo yn gorphorol. *Math. xi. 27. Ioan iii. 35. Hebr. i. 2. Col. ii. 9.*

3 Yn yr Oruchafiaeth ogoneddus a roddodd Duw i Grist yn ei natur ni, dros bob beth. Canys efe a'i go-
todd i eistedd ar ei ddeheulaw ei hun, yn y nefolion
loedd, goruwch pob tywysogaeth, ac awdurdod, a gallu
ac arglwyddiaeth. *Eph i, 20—22.*

Cw Beth y mae Crist yn ei wneuthur drosom yn
Ngoruchafiaeth ei Natur ddynol?

At 1 Mae Crist yn llywodraethu pob peth un gyfre-
dinol. Canys, rhoddwyd iddo bob awdurdod yn y nef
ac ar y dddear. *Math. xxviii. 18.*

2 Mae Crist mewn modd neidduel, yn teyrnasu ar ei
Bobl. Efe a deyrnasu ar dy Jacob yn dragywydd; ac
ar ei frenhiniaeth ni bydd diwedd. *Luc i, 33.*

3 Mae Crist yn trefnu pob peth a berthyn i Adeilad-
aeth ei Eglwys. Gan rhoddi rhai yn efangylwyr, rhai yn
fugeiliaid ac athrawon, i berffeithio'r saint. *Eph. iv.
10—12.*

4 Mae Crist yn cyfrannu Doniau'r Prynedigaeth rhwng
ei Bobl, ac yn hyw byth i eiriol drosdynt. Hiwa a ddys-
chafodd Duw a'i ddeheulaw, yn Dywysog, ac yn Iach-
awdwr, i soddi edifeirwch i Israel, a miaddeuant pechodau.
Act. v. 31. Hebr. vii, 25.

5 Mae Crist i farnu pawb yn y Dydd olaf. Canys,
y Tad nid yw yn barnu neb: eithr efe a roddes bob
barn i'r Mab. *Ioan v. 22.*

Cw Pa ham y gelwir Duw ymma yn Dad Hollgy-
foethog?

At 1 arwyddocau, fod Duw, fel Tad, yn ewyllysgar
ac, fel Tad Hollgyfoethog, yn abl, i soddi'r peth a gel-
sion ganddo yn Enw Crist. *Ioan xvi. 23. Eph. iii, 20.*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Esgyniad Crist i
eistedd ar Ddeheulaw Duw Dad Hollgyfoethog?

At 1 Mi ddylwn ymostwng iddo, ac ymddiried yndd,
a'i addoli. Canys, Angylion Duw a'i haddolant ef.
Hebr. i, 6.

2 Mi ddylwn garu a chlodforu Duw am dano ef. Yr

hwn a'n bendithiodd ni a phob bendith ysbrydol, yn y nefolion leoeidd, yn Nghrist. *Eph. i. 3.*

3 Mi ddylwn ddisgwyl yn hyderus, wrth Grist am bob Rhoddion a Doniau angenrheidiol. Canys efe a ddyrchafodd i'r uchelder, ac a dderbypiodd roddion i ddyunion, ie i'r rhai cyndyn hefyd; fel y preswyliai'r Arglwydd Duw yn eu plith. *Salm lxxiii. 18.*

4 Mi ddylwn fod yn ffyddlon iddo yn mhob diodde-faint; megis y bu yntef cyn ei ddyrchafu. O's dioddefwn, ni a deyrnaswn hefyd gyd ag ef. *2 Tim. ii, 12.*

5 Mi ddylwn fyned yn hyderus at orseddfainge Gras i gael Trugaredd a Gras yn Gymmorth cyfamserol. Gan mai Crist a ddyrchafwyd gan Dduw i eistedd ar yr orseddfainge hono. *Hebr. iv. 16.*

6 Fe ddylai Eglwys Dduwa'i Bobl fod yn gyssurus dan drawsder eu holl elynion a fo'n bygwth eu dinystr. Canys yn haw Crist y mae'r llywodraeth.—Gorfoledded meibion Sion yn eu Brenin. *Salm cxlix. 2.*

Cw Beth yw'r seithfed Pwngc o'r Credo?

At Oddi yno y daw i farnu hyw a meirw.

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn?

At Pedwar peth.

1 Pwy sy'n dyfod; sef, yr Arglwydd Iesu. Canys efe a ordeiniwyd gan Dduw i farnu byw a meirw. *Act. x. 42.*

2 O ba le y mae'n dyfod; sef, o'r Nef. Oblegid yr Arglwydd ei hun a ddisgyn o'r nef gyd a bloedd, a llef yr archangel, ac ag udgorn Duw. *1 Thes. iv. 16.*

3 I ba beth y mae'n dyfod; sef, i farnu. Canys y Tad a roddes bob barn i'r Mab. *Ioan v. 22.*

4 I farnu pwy; sef, y byw a'r meirw. Canys rhaid i ni oll ymddangos ger bron brawdle Crist, fel y derbynio pob un y pethau a wnaethpwyd yn y corph, yn ol yr hyn a wnaeth, pa un bynag ai da, ai drwg. *2 Cor. v. 10.*

Cw Pa lun yr ymddengys, y bydd Dydd o Farn?

At 1. Mae Duw ei hun wedi gosod diwrnod, yn yr hwn a barna efe y byd mewn cyfiawnder. *Act. xvii. 31.*

2 Mae'r Duwiol yn fynych heb eu Gwobr, a'r anuwiol heb eu cosb; yn y byd hwn; yr hyn sydd argoel o gyfiawn Farn Duw i ddyfod. Canys Duw yn ddiâu a farna'r

cyflawn, a'r anghyflawn, ar ol hyn. *2 Thea. i. 5-7. Preg. iii. 16, 17.*

3 Mae'r Angylion da yn tystiolaethu, a'r ysbrydion drwg yn cyffesu, y bydd Dydd o Farn. Lleng o gythreuliad a ddywedasant wrth Grist, A ddaethost di i'n poeni ni cyn yr amser. *Math. viii. 20, Act. i. 10, 11.*

4 Mae hanes sicr, er y cynfyd, am Ddydd y Farn. Canys Enoch, y seithfed o Adda, a brophiwydodd, fod yr Arglwydd yn dyfod, gyd a myrddiwn o'i saint, i roi barn ar bawb. *Jud. 14. 15.*

5 Mae Crist a'i Apostolion yn mynegu yn fynych iawn am Ddydd y Farn. Ac am hyny mae'n sicr, fod Dydd Barn i ddyfod.

Cw Oni ferner pawb wrth farw? pa ham y bydd Barn eilwaith?

At 1 Ni ferner ond rhan o ddyn, sef, yr Enaid yn unig, wrth farw. Mae'n rhaid fod amser ar ol hyny i farnu'r corph a'r enaid ynghyd, pan yr adgyfodir pawb o feirw. *Ioan v. 28, 29.*

2 Ni ferner neb wrth farw ond yn ol eu gweithredoedd o'r blaen. Eithr y mae'n rhaid i'r ffrwyth o bonnyt ar ol hyny gael ei farnu hefyd. Canys yr Arglwydd a rydd i bob un yn ol ei ffyrdd, ac yn ol ffrwyth ei weithredoedd. *Jer. xvii. 10.*

3 Mae'n gymmwys fod Dydd o Farn, i'r Arglwydd Iesu ogoneddu ei hun yng nghondemniad cyhoeddus yr anuwïol, ac yn Nghyfiawnhaad cyhoeddus y Duwïol. Canys, efe a ddaw i'w ogoneddu yn y saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai sydd yn credu ynddo. *2 Thea. i. 7-10.*

Cw Pa ham y gosodwyd Crist yn Farnwr?

At 1 Am nad oedd neb gymhiwysach i'w ddyrchafu i farnu'r byd, na'r hwn a ddarostyngodd ei hun i brynu'r byd *Eph. iv. 10.*

2 Fel y byddai Crist, yn ei Natur ddynol, yn Farnwr gweledig i bawb. Canys pob llygad a'i gwel ef.—Eithr ni ddichon neb weled Duw. *Dad. i. 7. Ioan i. 18.*

3 Fe osodwyd Crist yn Farnwr, o herwydd ei fod yn gyfranog o'n natur ni; fel y'n bernid gan un o'n rhyw ein hunain. Am hyny y rhoddas Duw iddo awdurdod i wneuthur barn, o herwyd ei fod yn Fab dyn. *Ioan v. 27.*

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth Ddydd y Farn?

At 1 Mi ddylwn gwbl-gredu y daw Dydd y Farn. Canys, nid a un tipyn heibio ag a ddywedir am hyny, hyd oni chwllhaer oll. *Math. v. 18.*

2 Mi ddylwn ddiddysgu fy serch oddi wrth y byd hwn. Canys, nid arian nac aur a'n hachub ar ddiwrnod llid yr Arglwydd,—Canys, y ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir. *Seph. i, 18. 2 Pedr iii, 10.*

3 Mi ddylwn ymbarotoi ar fedr y Dydd hwnw. Fel Noe; Trwy fydd efe a ddarparodd arch i achub ei dyrhag y diluw. *Hebr. xi. 7.*

4 Mi ddylwn gofio am y Dydd hwnw yn mhob dyledswydd a gorchwyl a wnelwyf. Canys Duw a ddwg bob gweithred i farn, a phob peth dirgel, pa un bynag fyddo ai da, ai drwg. *Preg. xii. 14.*

5 Fe ddylai pawb-geisio heddwch Duw, eyn y del Dydd mawr ei Ddigofaint ef, Ceisiwch yr Arglwydd tra y galler ei gael ef; gelwch arno, tra fyddo yn agos. *Esay iv, 6. Seph. ii, 2.*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth fod Crist yn Farnwr?

At 1 Mi ddylwn, o's wyf Ddisgybl iddo, fod yn gysurus iawn; am mai Crist, fy Mrawd, a'm Prynwr, a'm Priod, yw fy Marnwr. Dydd fy mhriodas ag ef a fydd dydd y farn i mi. *Dad. xix, 7, 8.*

2 Mi ddylwn fod yn ffyddlon yn mhob peth; gan ddisgwyl am Ddyfodiad fy Arglwydd. Gwyn ei fyd y gwas hwnw, yr hwn y caiff ei Arglwydd ef, pan ddel, yn gwneuthur felly. *Luc xii. 43.*

3 Mi ddylwn hoffi, ac nid osni, Dyfodiad Crist i'r Farn. Canys, y mae ganddo goron cyfiawnder ynghadw i bawb a garant ei ymddangosiad ef. *2 Tim. iv. 8.*

4 Mi ddylwn lynu wrth Crist, ac aros ynddo. Fel pan ymddanghoso efe, y byddo hyder genym; ac na chywilyddiom ger ei fron ef yn ei ddyfodiad. *1 Ioan ii, 28.*

5 Mi ddylwn edrych na fo arnaf gywilydd unamser i arddel Crist a'i Achos. Canys efe a ddywed, Pwy bynag fydd gywilydd ganddo fi a'm geiriau, hwnw fydd gywilydd gan Fab y dyn, pan ddelo yn ei ogoniant. *Luc ix. 26.*

6 Mi ddylwn i, ac eraill, edrych na fyddom yn camfarnu ei gilydd. Na fernwch ddim cyn yramser, hyd oni

ddela'r Arglwydd, yr hwn a oleua ddügelion y tywyll-
wch, ac a eglura fwriadau y calonau; ac yna y bydd
y glod i bob un gan Dduw. 1 Cor. iv. 5. Math. vii, 1
2. Rhuf. xiv. 10, 13. Iago iv. 11, 12.

Cw Pa bryd y bydd Dydd y Farn?

At 1 Mae Crist yn dywedyd, na's gwyr neb am y
Dydd hwnw a'r awr, nac Angylion y Nefoedd, ond y
Tad yn unig. Math xxiv. 36.

2 Dydd y Farn a fydd yn niwedd y byd hwn. Sef,
y dydd olaf, pan na fyddo amser mwy. Math. xiii. 40.
Ioan xii. 48. Dad. x. 5, 6.

3 Dydd y Farn a fydd o'n y bo hir. Ychydig bach-
igyn etto, a'r hwn sydd yn dyfod a ddaw, ag nid oeda.
Hebr. x. 37- Dad. xxii. 12.

4 Dydd y Farn a ddaw yn ddisymmwrth. Am hynny
byddwch barod; canys yn yr awr ni thybioch y daw
Mab y dyn. Math. xxiv. 44.

Cw Yn mha gyffelyb y daw Dydd y Farn yn ddisym-
mwrth?

At 1 Dydd yr Arglwydd a ddaw, megis lleidr y nos.
Yn yr hwn y nefoedd a ant heibio gyd a thwrw, a'r
defnyddiau gan wir wres a doddant, a'r ddaear a'r
gwaith a fyddo ynddi a losgir. 2 Pedr iii. 10.

2 Fe ddaw Dydd y Farn ar annuwiohon y byd, fel
gwewyr esgor ar un a fo beichiog. Ac ni ddiangant hwy
ddim. 1 Thes. v. 3.

3 Fe ddaw Dydd y Farn fel magl ar warthaf pawb oll
a'r sy'n trigo ar wyneb yr holl ddaear. Luc xxi. 35.

4 Fe ddaw Dydd y Farn fel gwaedd hanner nos. (Yn
llefain) Wele, mae'r Priodfab yn dyfod; cwch allan
i gyfarfod ag ef. Math. xxv. 6.

5 Fe ddaw Dydd y Farn fel y diluw, yn nyddiau Noe;
ac fel Distryw Sodom, yn nyddiau Lot. Yr oeddynt
yn bwyta ac yn yfed, yn gweriga ac yn gwra, yn prynu
ac yn gwerthu, yn planu ac yn adeiladu; nes dyfod eu
dinystr yn ddisymmwrth: felly bydd yn nydd y farn.
Luc xvii. 26-30.

6 Megis y mae y fellten a felltena o'r naill ran dan
y nef, yn disgleirio hyd y rhan arall dan y nef; felly y
bydd Mab y dyn hefyd yn ei ddyfodiad ef. Luc
xvii. 24.

Cw Pa Arwyddion a enwir yn yr Ysgrhythyr o Ddydd y Farn, ac o ddiwedd y byd hwn ?

At 1 Dyfod gan Cristiau a gau Brophwydi, i dwyllo llawer: ag sy'n aml iawn eisoes. *Math. xxiv. 4, 11, 24.*

2 Terfysgoedd a rhyfel, a dynion yn ymgodi yn erbyn ei gilydd: newyn, a nodau, a dacargrynfaoedd mewn manau. *Math. xxiv. 6—8.*

3 Pregethiad Efengyl Crist trwy'r holl fyd, er tystiolaeth i'r holl genhedloedd; ac yna y daw y diwedd. *Math. xxiv. 14.*

4 Ymadawriad llawer oddi wrth y ffydd; gan roddi coel i ysbrydion cyfeiliornus. *1 Tim. iv, 1, 2. 2 Pedr ii, 1.*

5 Dadguddiad dyn pechod, mab y golledigaeth; sef, yr Anglust eilunoddolgar, a'r Pab o Rufain. *2 Thess. ii. 3.*

6 Amseroedd enbyd, trwy lygredd ysgeler mewn dynion a fo ganddynt rith Duwioldeb, eithr yn gwadu ei Grym hi. *2 Tim. iii. 1—5.*

7 Gwatwarwyr a godant i fynu i wawdio Crefydd; gan rodio yn ol eu chwantau. *2 Pedr iii, 3. Jud. 17, 18.*

8 Troedigaeth yr luddewon: yr unig Arwydd o'r rhai a enwyd, na's gwelwyd eisoes. *Rhuf. xi 25, 26.*

9 Rhyfeddodau mawrion yn yr haul, a'r lloer, a defnyddiau'r awyr, a fydd yn min Dydd y Farn. *Math. xxiv, 29. Luc xxi. 25.*

Cw Pa fath Ddydd y fydd Dydd y Farn ?

At 1 Dydd o drallod mawr ac wylofain. *Yna y bloeddia'r deur yn chewrw.—Yr annwylion a lesant ar y mynyddoedd a'r creigiau i syrthio arnynt, i'w cuddio o wydd y Barnwr. Sefh. i, 14, 15. Dad. vi, 15, 16.*

2 Dydd digter yr Arglwydd, a digofaint mawr. *Pwy a saif o flaen ei lid ef? a phwy a gwyf yn nghynddared ei ddigofaint ef? Ei lid a dywelltir fel tan, a'r creigiau a fwrir i lawr ganddo. Nah. i, 6.*

3 Dydd o ddychryn mawr, ac ofnadwy. *Dynion a lewygant gan ofn, wrth ddisgwyl am y pethau sy'n dyfod ar y ddaear; oblegid nerthoedd y nefoedd a ygydwir. Luc xxi, 26. Joel ii, 9, 10.*

4 Dydd o ddistryw mawr i'r byd hwn. *Canya, y nef-*

oedd a ant heibio gyd a thwrf, a'r defnyddiau gan wir wres a doddant, a'r ddaear a'r gwaith a fyddo yn ddi a losgir. 2 Pedr iii, 10. Nah. i, 5. Mal. iv, 1.

5 Dydd o ddinoethiad pob dirgelion. Canys nid oes dim cuddiedig, a'r na's datguddir; na dirgel, a'r na's gwybyddir. Luc xii. 2.

6 Dydd taledigaeth i bawb yn ol eu gwaith. Sef, llied a digofaint, trallod ac ing, i bob enaid dyn sydd yn gwneuthur drwg; eithr gogoniânt, ac anrhydedd, a thangnefedd, i bob un sydd yn gwneuthur daioni. Rhuf. ii, 6—10. Dad. xxii. 12.

Cio Pa fath Farnwr yw Crist?

At 1 Barnwr Hollwybodol; na ddichon gamsyniad. Igan xxi. 17.

2 Barnwr Hollalluog; na ddichon neb ei wrthsefyll. Dad. i, 8.

3 Barnwr Cyfiawn; na dderbyn efe wyneb neb. Rhuf. ii, 11. 1 Pedr i, 17.

4 Barnwr Penawdurdodol; na's gellir appello oddi wrtho. Math. xxviii, 18.

5 Barnwr Manwl; na's gad efe fymryn heb ei farnu. Prag. xii. 12.

6 Barnwr Anghyfuwidiol; na's gellir newid ei feddwl. Hebr. xiii. 8.

7 Barnwr Anymbilgar; ni wrendy les y damnedig. Diar. i, 28, 29.

Cio Ai yn yr un modd y daw Crist etto, ag y daeth efe ar y cyntaf?

At Nag e. Canys,

1 Pan ddaeth Crist i'n prynu, efe a ddygodd ein pechodau yn ei Gorph ar y pren; eithr efe a ymddengys yr ail waith heb bechod, i'r rhai sy ymreddisgwyl er lechydwriaeth. Hebr. ix. 28. 1 Pedr ii. 24.

2 Pan ddaeth Crist ar y cyntaf, efe a gymmerth ein gwendid a'n dirmyg ni arno; ond efe a ddaw yr ail waith, yn eistedd ar Orsedd ei Ogoniânt, a'r holl Angylion sanctaidd gyd ag ef. Math. xxv. 31. Luc xxi. 27.

3 Pan ddaeth Crist ar y cyntaf, efe a odddefodd ei gondemnio'n gamweddus; ond efe a ddaw yr ail waith, i farnu'r byd mewn Cyfiawnder. Act. xvii. 31.

4 Nid ynddanghorodd Crist ond i rai, pan ddaeth

ar y cyntaf; eithr eise a ymddengys i bawb trwy'r holl
fyd, yn Nydd y Farn. *Canyis pob llygad a'i gwel ef,*
te y rhai a'i gwanasant ef; a holl lwythau y dddear a
alarant o'i blegid ef. Dad 1, 7.

Cw Yn mha drein y bydd Dyfodiad Crist i'r Farn?

At 1 Fe fydd Arwyddion brawychus yn nefnyddiaeth
awyr, ar fin Ymddanghosiad Crist. *Luc xxi, 25, 26.*

2 Yna'r bobl ddychrynedig a welant Fab y dyn ym
dyfod mewn cwmwl, gyd a Galu a Gogoniant mawr.
Luc xxi, 27.

3 Yr udgorn a gan, a' meirw a gyfodir yn anhygreddig
a ninnau a newidir. *Oblegid yr Arglwydd ei hun a*
ddisgyn o'r nef gyd a bloedd, a llef yr archangel, ac
eg udgorn Duw; a'r meirw yn Nghrist a gyfadant yn
gyntaf. 1 Cor. xv. 52, 53. 1 Thes. iv. 16.

4 Yr holl genhedloedd a gydgesglur ger ei fron ef.
Ac eise a'u didola hwynt oddi wrth ei gilgadd, megis y
didola'r bugail y ddaidd oddi wrth y gŵir. Math.
xxv. 32.

5 Fe'n dygir ni oll i ymddangos ger bron Brawdle Crist.
Fel y derbynia pob un y pethau a wnaethpwyd yn y
corph, yn ol yr hyn a wnaeth. 2 Cor. v. 10. Rhuf. xiv
12. Dad. xx. 11—13.

6 Ni adewir neb o'r annuwilion i hilio ar y dddear
mwy. *Canyis, y dydd sydd yn dyfod a'u llyg hwynt,*
medd Arglwydd y lluedd, fel na's gadarno iddynt na
gwriddyn na changen. Mal. iv. 1.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth yr hanes hyn am
Ddydd y Farn?

At 1 Mi ddylwn frysio i ymbarotol; canys llawer o
Arwyddion Dydd y Farn a aethant heibio eisoes. *Pan*
ddelilio'r ffygysbren, chwi wyddoch fod yr haf yn agos.
Luc xxi, 29, 30.

2 Mi ddylwn fod yn ddeffrous ac yn fywiog yn Ngwa-
sanaeth Dduw. *Gwyn eu byd y gweision hyn; y rhai*
a geiff yr Arglwydd, pan ddol, yn naffro. Luc xii. 37.

3 Mi ddylwn ymdrechau yn olgwir Sancteiddrwydd,
nid flog o hono. *Gan fod yn rhaid i hyn i gyd ymoll-*
wng, pa ryw fath ddynion a ddylech chwi fod, mewn
sanctaidd ymarweddliad a ddioldeb? 2 Pedr. iii. 11.

4 Mi ddylwn ymddiddysu oddi wrth chw ddaiddedig

y byd; y sy'n fy rhwystro i addoli Duw. *Canys, yn y dydd hwnw, y ddacw a'r gwaith a fyddo ynddi a loe-gir.—Diwedd pob peth a nesodd; am hynny byddoch wbr, a gwyliadwrs i weddïau. 2 Pedr iii 10. 1 Pedr iv. 7.*

5 Mi ddylwn ymgadw rhag drwg arfeirion y byd, yn e cyngor Crist. *Edrychwch arnoch eich hunain, rhag i'ch calonau un amser drymhau trwylythineb, a meddw-dod, a gosalon y bywyd hwn, a dysod y dydd hwnw arnoch yn ddisymmuwth Luc xxi, 34.*

6 Mi ddylwn fod yn amyneddgar mewn tristwch a adfyd. *Fel y caffer profad fy ffydd, er mawl, ac an-rhydded, a gogoniant, yn ymddangosiad Iesu Crist. 1 Pedr i, 7.*

7 Mi ddylwn ddiolch i Dduw, o's dygwyd fi i Gym, mod ag ef. *Canys, pan fo'r nesodd a'r ddacw yn crynu yr Arglwydd a fydd gobaith ei bobl, a chadernid meib-ion Israel. Joel iii. 16.*

Cw Pa fath Farn a fydd yn y Dydd hwnw i'r Duwiol?

At 1 Ni ddaw un felldith i gyfarfod a hwy. *Canys, Crist a'u llwyrbrynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith drosdynt. Gal. iii, 13.*

2 Ni ddichon neb eu condemnio, na gosod dim yn eu herbyn. *Pwy a rydd dim yn erbyn etholedigion Duw? Duw yw'r hwn sydd yn cyfiawnhau. Pwy yw'r hwn sydd yn damnio? Crist yw'r hwn a fu farw. Rhuf. viii. 33, 34.*

3 Ni ddaw dim digofaint i'w dychrynu. *Canys wedi eu cyfiawnhau trwy ffydd, ymae ganddynt heddwch tu ag at Dduw, trwy ein Harglwydd Iesu Crist. Rhuf. v, 1.*

4 Ni ddannodir iddynt eu pechodau. *Canys Duw a ddwywedodd, Trugarog fyddaf wrth eu hanghyfiawnderau, a'u pechodau hwynt a'i kanwireddau ni chosias ddim o honynt mwyach. Hebr. viii, 12.*

5 Ni ymddengys euogrwydd eu pechodau mwyaf. *Canys gwed Iesu Grist ei Fab a fydd yn ein glanhau ni oddi wrth bob pechod. 1 Ioan i, 7.*

6 Ni chrysfir iddynt y drygau a wnaethant. *Canys Mab Duw a'u rhyddhaodd. Ac o's y Mab a ch rhyddha rhoddion a fyddoch yn wir. Ioan viii. 36. Salm xxxii 1, 2.*

7 Fe grifrifir a phob Dyn duwiol, er Cysur iddo, am bob Daioni a wnaeth yn y byd hwn.

Cw Am ba Bethau da y cyfrifir a'r Duwiol yn y Farn?

At 1 Fe gyfrifir a phob Dyn duwiol am y Defnydd da a wnaeth o'i Dalent. *Ei Arglwydd a ddywed wrtho Da, was da a ffyddlon; buost ffyddlon ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer; dds i mewn i lawenydd dy Arglwydd.* Math. xxv. 23.

2 Fe gyfrifir a'r Duwiol yn y Farn am bob Elusen a wnaeth. *Canys yr Arglwydd a ddywed, Fe delir i ti yn adgufodiad y rhai cyfiawn.* Luc xiv 14,

3 Fe gyfrifir a'r Duwiol yn y Farn am y gwradwydd a'r erlid, a oddefodd ermwyn Crist. *Canys yr Arglwydd a ddywed, Byddwch lawen a hyfryd; canys mawr yw eich gwobr yn y nefoedd.* Math. v. 12.

4 Fe gyfrifir a'r Duwiol yn y Farn am bob Gweithred dda. *Gan wybod, mai pa ddaioni bynag a wnele pob un, hynny a dderbyn efe gan yr Arglwydd.* Eph. vi, 8.

Cw Beth ychwaneg a fydd i'r Duwiolion yn Nydd y Farn?

At 1 Fe roddir y blaen iddynt yn yr Adgufodiad. *Canys, hwy a gysodir yn gyntaf.* Dad. xx. 6. 1 Thess. iv. 10.

2 Fe osodir y rhai Cyfiawn ar Ddeheu-law Crist yn y Farn. *A'r Anghyfiawn ar y llaw asswy.* Math. xxv 38.

3 Cyrph y rhai Cyfiawn, pan gysodir hwynt, a gyfnewidir i'r un ffurf a Chorph, gogoneddus Crist. *Phil. iii. 21.*

4 Angylion Duw a anfonir i lan eu beddau, a mawr sain udgorn, i gynnwll y rhai Cyfiawn ynghyd at Crist, pa le bynag y bont. Math. xxiv. 31.

5 Fe gipir y rhai Cyfiawn yn y cymhylat, i gyfarfod a'r Arglwydd yn yr awyr, i fod yn wastadol gyd ag ef. 1 Thes. iv, 16, 17. Math. xxiv, 46.

6 Fe ddyrchefir y rhai Cyfiawn i fod yn Gydrunwyr a Christ yn y Farn. *Canys, Oni wyddoch chiwi y barn y saint y byd?* 1 Cor. vi, 2.

7 Fe wahoddir y Cyfiawn gyd a Christ i'r Nefoedd. *Efe a ddywed, Deuwch, chiw sendigedigion blant fy*

Nhad, etifeddwth y deyrnas a baratowyd i chwi er seiliad y byd. Math. xxv. 34.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Freintiau'r Cyflawn yn Nydd y Farn?

At i Mi ddylwn ddioddef pob croes yn amyneddgar; gan ddiystyru gwaradwydd. Canys, Y rhai a hawant mewn dagrau, a sedant mewn gorfoledd. Heb. xii. 2. Salm cxxvi. 5,

2 Mi ddylwn ymhelaethu yn mhob Gweithred dda hyd eithaf fy ngallu. Canys, Yr hwn sydd yn hau yn helaeth, a fed hefyd yn helaeth. 2 Cor. ix. 6.

3 Mi ddylwn ystyried y gwahaniaeth a fydd rhwng cyflwr y Duwiol a'r annuwiol yn Nydd y Farn. Canys, Yna y dychwelwch, ac y gwelwch ragor rhwng y cyflawn a'r drygionus; rhwng yr hwn a wasanaetho Dduw, a'r hwn ni's gwasanaetho ef. Mal. iii. 18.

4 Mi ddylwn wneuthur gwaith fy ngalwedigaeth, a phob peth o'r galen, megis i'r Arglwydd. Canys, gan yr Arglwydd y derbyn pob un ei daledigaeth yn y Dydd hwnw. Col. iii. 23, 24. Dad. ii. 23. 1 Cor. iii. 8. Salm, lxii. 12.

5 Mi ddylwn gredu yn ddiffuant yn Nghrist. Canys efe a ddaw i'w 'ogoneddu yn ei Saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai sydd yn credu. 2 Thes. i. 10.

Cw Am ba beth y cyfrifir a'r annuwiol yn Nydd y Farn?

At Fe gyfrifir a hwy.

1 Am eu hesgeulusiad o'r Dyledswyddau a'r Gweithredoedd da a orchymmynodd Duw. Canys, Pob pren heb ddwyn ffrwyth da, a dorir i lawr, ac a deflir i'r tan. Math. vii. 19.

2 Am eu camgyflawniad o'r Dyledswyddau a'r Gweithredoedd da a wnaethant. Yr Arglwydd a ddigiodd wrth Amasia, am nu wnaeth yr kyn oedd uniawn a chalon berffaith. 2 Cron. xxv. 2 15. Diar. xv 8.

3 Am yr holl bechodau aneirif, cyhoedd a dirgel, a wnaethant, mewn meddwl, gair, neu weithred. Canys Duw a ddwg pob gweithred i farn, a phob peth dirgel pa un bynag syddo ai da, ai drwg.—Ac am bob gair segur a dywedo dynion, y rhoddant hwy gyfrif

yn *nydd farn*. Preg. xii. 14. *Math*. xii. 36.

4 Am eu camarferiaid o'u Talentau; sef, yr holl Ddoniau, a'r Trugareddau, a'r Meddianau, ni ddefnyddiwyd yn ffyddlon, i wneuthur Daioni a hwynt. *Canys y gwas drwg, a diog, ac ansuddiol, a fworir i'r tywyllwch eithaf; yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd*. *Math*. xxv. 25—30.

5 Am y rhwystrau a roddasant ar ffordd Iechydwr-iaeth rhai eraill; a'u besamplau drwg, yn llygru eu teuluoedd, yn lle eu hyfforddu mewn Crefydd. *Gwae'r byd oblegid rhwystrau—Gwae ef trwy'r hwn y dcuant. Gwell fyddai iddo pe rhoddid maen melin o umgylch ei wddf ef, a'i daflu i'r mor, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain hyn*. *Math*. xviii. 7. *Luc* xviii. 1, 2.

Cw Wrth ba Reol y bernir dynion yu y Dydd olaf?

At Wrth yr un Rheol a roddes Duw i ddynion i fyw wrthi, *Canys*,

1 Y cenhedloedd, cynnifer ag a bechasant yn ddi-ddeddf, (sef, yn ddiwybodarth o'r ddeddf yn Ngair Duw) a gyfrgollir yn ddiddeddf; wrth y ddeddf hono sy wrth natur yn sgrifenedig yn eu calonau. *Rhuf*. ii. 12—15.

2 Yr Iuddewon, cynnifer ag a bechasant yn erbyn y Ddeddf a sgrifenwyd yn yr Ysgrythyr, a fernir wrth y Ddeddf hono. *Rhuf*. ii. 12.

3 Y Cristionogion dan yr Efengyl a fernir wrth yr Efengyl. *Canys, Y gair y leferais i (eb Crist) hwnu a'u barn yn y dydd diweddf*. *Ioan* xii. 48.

Cw Pwy fydd cyhuddwyr pechaduriaid yn y Farn?

At 1 Y diafol, ag sy'n awr yn tentio pechaduriaid, a gyhudda arnynt yn y Farn. *Canys, cyhuddwr y brodyr y gelwir ef*. *Dad*. xii. 10.

2 Cyfeillion mewn pechod a gyhuddant ei gilydd; megys y cyhuddodd Adda ar Efa ei wraig. *Gen*. iii.

3 Gwyr Ninese a gyfodant yn y Farn gyd a'r genhedlaeth hon, ac a'i condemniant hi. *Math*. xii. 41, 42.

4 Coed a cherig eu teiau, a rhwd meddiannau gorthrymawyr, a dystiolaethant yu eu herbyn hwy yn y Farn. *Hab*. ii. 10, 11. *Iago* v. 1—3.

5 Cydwybod yr annuwiol fydd yn cyd-dystiolaethu a'u meddyliau yn eu cyhuddo. *Rhuf*. ii. 15 16.

6 Y Duw mawr ei hun a fydd Dyst cyffym yn erbyn yr hudolton, ac eraill. *Mal. iii. 5.*

Cw Pwy a gondefnir yn Nydd y Farn ?

At 1 Y rhai nid adwaenapt Dduw, ac nidusuddhaant i Grist Iesu. *Canys, Effe a ddaw a than fflamlltyd, i roddi dial arnynt. 2 Thes. i. 7, 8.*

2 Y teuluoedd di-weddi. *Canys, Effe a dywallt ei lid ar y cenhedloedd ni adnabuant ef, ac ar y teuluoedd ni alwasant ar ei Enw ef. Jer. x. 25.*

3 Holl wawdwyr Crefydd, a chablwyr Duwioldeb. Y rhai a roddant gyfrif i'r hwn sydd bard i farau y byw a'r meirw. *1 Pedr iv 4. 5.*

4 Y rhegwyr a'r tyngwyr, a phawb a gymmerant Enw Daw yn ofer. *Canys, Pob un a dyngo, a dorir ymaith. Zech. v. 3.*

5 Y hofruddion, y beilchion, a'r celwyddog. *Canys, O'u tad diafol y maent hwy. Ioan viii. 44.*

6 Y rhai a gynhesant lid, a chynfigen, ac ymryson. *Canys, yno y mae tersysg, a phob gweithred ddrwg. Iago iii. 15, 16.*

7 Yr holl rhai annrhugarog, ni thosturiant wrth y tlawd a'r anghenus. *Canys barn ddidrugaredd a fydd i'r hwn ni wnaeth drugaredd. Iago ii, 13.*

8 Sbciliwyr, meddwon, a phuteinwyr, a phawb a ddilynant chwantau'r cnawd a'u wyniau. *Canys, Ni chaiff y rhai sy'n gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Duw. Gal. v. 19—21.*

9 Proffeswyr rhagrithiol, a gwrthgilwyr, a'r holl annuwiol a wrthodant Grist. *Onid edifarhaant, hwy a ddifethir oll yn yr un modd. Luc xiii. 3. Math. xxii. 11—13. Hebr. x. 26, 27.*

Cw Pa lun y condemnrir yr annuwiol yn Nydd y Farn?

At Yr Arglwydd Iesu a ddywed wrth y rhai a fyddant ar y llaw asswv, Ewch oddi wrthyf, rai melltigedig i'r tan tragwyddol, yr lwn a barotowyd i ddiafol ac i'w angylion. *Math. xxv. 41.*

Cw Pa lun y bydd ar yr annuwiol wedi eu condemnio?

At 1 Hwy fyddant yn wylofain ac yn rhingcian danedd. *Pan welont ereill yn nheyrnas nesfoddd, a hwyntwy wedi eu bwrw allan. Luc xiii. 28.*

2 Fe fydd yn ofid annyoddefol iddynt, weled mor

ddiles yw'r pethau a'u hudodd i golledigaeth. *Canys pa lesaad i ddyn, o's ennill efe yr holl fyd, a choli ei enaid ei hun?* Math. xvi. 26.

3 Fe fydd eu poen yn hollol-gwbl trwy bob rhan o'r corph a'r enaid, ac heb fymryn o unrhyw Gysur dano. *Canys hwy a yfant o win digofaint Duw, yr hwn yn ddigymmysg a dywalltwyd yn phiol ei lid ef; a hwy a boenir mewn tan a brwnstan.* Dad. xiv. 10.

4 Fe fydd eu poen yn dragwyddol, heb ddarfod byth. *Mwg eu poenedigaeth hwy fydd yn myned i fynu yn oes oesoedd: ac nid ydynt hwy yn cael gor-phwysdra ddydd na nos.—Eu pryf ni bydd marw, a'u tan ni ddiffydd.* Dad. xiv, 11. Essay lxvi. 24.

5 Fe fydd yn chwerw iawn i'r pechadur damnedig yn ufferu, i feddwl iddo ef damnio ei hun. *Canys felly y dywed yr Arglwydd; Tydi a'h ddinystriaist dy hun, am wrthod o honot yr Arglwydd dy Dduw.* Hos. xiii. 9. Jer. ii, 17.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Farn yr annuwiol?

At 1 Mi dddylwn edrych pa fath yw fy mywyd a'm harferion yn y byd hwn. Canys, gwybydd y geilw Duw di i'r farn am hyn oll. Preg. xi. 9,

2 Mi ddylwn edifarhau. *Canys, mae Duw ei hun yn gorchymyn i bob dyn edifarhau; o herwydd iddo osod diwrnod, yn yr hwn y barna efe y byd mewn cyfiawnder.* Act xvii. 30, 31.

3 Mi ddylwn farnu fy hun, ac ystyried fy nghyflwr *Canys, pe iawnfarnem ni'n hunain, ni'n bernid.* 1 Cor xi. 31.

Cw Beth yw'r wythfed Pwngc o'r Credo?

At Credof yn yr Ysbryd Glan.

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn?

At Tri pheth.

1 Pwý'r ydyw y'r Ysbryd Glan; sef, mai'r trydydd Person yn y Duwdod yw efe. 1 Ioan v. 7.

2 Ei Enw ef; sef, yr Ysbryd Glan; hynny yw, Ysbryd Sanctaidd. Oblegid ei fod efe yn sanctaidd ei hun ac yn ein sancteiddio ni. *Rhuf.* i 4.

3 Fy Nyled i gredu, nid yn unig fod Ysbryd Glan. eithr hefyd i gredu yn yr Ysbryd Glan. *Marc xi. 22.*

Cw Pa ham y dylech gredu yn yr Ysbryd Glan?

At Am y dylwn gredu yn Nuw ; ac am fod yr Ysbryd Glan yn Dduw.

Cw Pa lun yr ymddengys fod yr Ysbryd Glan yn Dduw ?

At 1 Mae'r Ysbryd Glan yn Dduw, fel y mae'r Tad yn Dduw ; oblegid ei fod yn deilliaw oddi wrth y Tad. *Ioan* xv. 26.

2 Oblegid ei fod yn un a'r Tad ac a'r Mab hefyd. Canys, Y Tri hyn Un ydynt. 1 *Ioan* v. 7.

3 Oblegid ei fod yn cael ei alw yn yr Ysgrythyr yn Dduw. ac yn Ysbryd Duw. *Act* v, 3, 4. 1 *Cor* iii. 16.

4 Oblegid fe ordeiniwyd i'n bedyddio ni, yn Enw'r Ysbryd Glan, fel ag yn Enw'r Tad a'i Fab yr Arglwydd Iesu. *Math.* xxviii. 19.

5 Oblegid fod Priodoliaethau a Gweithredoedd priodol Duw yn perthyn iddo.

Cw Enwch rai o Briodoliaethau Duw a berthyn i'r Ysbryd Glan.

At 1 Mae efe yn Dragwyddol. *Trwy'r Ysbryd dragwyddol yr offrymodd Crist ei hun yn ddifai i Dduw.* *Hebr.* ix. 14.

2 Mae efe yn Hollwybodol. *Canys yr Ysbryd sydd yn chwilio pob peth.* 1 *Cor.* ii. 10.

3 Mae efe yn Hollbresennol. *I ba le yr af oddi wrth dy Ysbryd ? ac i ba le y ffoaf o'th wydd ?* *Salm* cxxxix. 7.

4 Y mae efe yn Hollalluog. *Canys y Doniau a dderbyn dynion, a'r Gwyrthiau a wnant, yr holl bethau hyn y mae'r un, a'r unrhyw Ysbryd yn y gweithredu.* 1 *Cor.* xii. 11.

Cw Pa rai yw Gweithredoedd yr Ysbryd Glan fel Duw ?

At 1 Ysbryd Duw a'm gwnaeth i ; ac efe a addurnodd y nefoedd a'i Ysbryd. *Job* xxxiii. 4. xxvi, 15.

2 Trwy Adnewyddiad yr Ysbryd Glan yr achubir ni. *Tit.* iii. 5.

3 Trwy'r Ysbryd Glan y rhoddir i ni bob rhyw Ddoniau, na ddichon neb ond Dawſeu rhoddi. *Gan ranu i bob un o'r neilldu, megys y mae yn cwyllysio.* 1 *Cor.* xii. 11.

4 Trwy'r Ysbryd Glan y cyfodwyd Crist o feirw ;

ac yn cyfodir ninnau, yn y Dydd olaf. *Rhuf.* vñi. 11.
5 Yr Ysbryd Glan sy'n cymmorth Pobl Duw yn mhob peth. *Rhuf.* viii. 26.

Cw Yn mhia bethau y mae'r Ysbryd Glan yn eich cymmorth?

At Mae'r Ysbryd Glan yn ein cymmorth ni. 1 Yn Ngwaith ein Galwedigaeth. Ac, 2. Yn Ngwaith ein Iechydwrïaeth.

Cw Pa lun y mae'r Ysbryd Glan yn eich cymmorth yn eich Galwedigaeth?

At 1 Yr Ysbryd Glan sy'n rhoddi Dawn i Ddynion i ragori yn eu Celfyddyd a'u Crefftwrïaeth. *Megys y llanwodd Ysbryd Duw Bezaleel a gwybodaeth i ddychymmygu cywreinwaith mewn aur, ac arian, a phres; ac a roddodd yn ei galon i ddysgu craill.* Ecsod xxxv 30—35.

2 Yr Ysbryd Glan sy'n hyfforddu'r Llafurwr, ac yn ei ddysgu i drin y ddaear a'i hau, fel y del ffrwyth o honi. *Esay* xxviii, 24—26.

3 Yr Ysbryd Glan sy'n rhoddi gwroldeb a medr i'r Milwyr mewn rhyfel. Ac yn dysgu ei dwylno i ymladd a'u bysedd i ryfela. *Salm* cxliv. 1.

4 Yr Ysbryd Glan sy'n dysgu Brenhinodedd i deyrnasu, a Llywodraethwyr i gyflawni Barn. *Esay* xxviii. 6. 1 *Sam.* x, 9.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth fod yr Ysbryd Glan yn ein cymmorth ni yn Ngwaith ein Galwedigaeth?

At 1. O's ydwyf fedrus yn fy Ngalwad, mi ddylwn nid ymfalchïo, eithr diolch i Dduw am ei Rodd i mi. *Pwy sy'n gwneuthur rhagor rhyngot ti ac ereill? a pha beth sydd gennyf a'r na's derbyniaist?* 1 *Cor.* iv, 7

2 Mi ddylwn geisio Cyfarwyddiad Ysbryd Duw yn yn mhob peth. *Nac ymddiried i'th ddyall dy hun. Yn dy holl ffyrdd cydnebydd ef; ac efe a hyfforddis, dy lwybrau.* *Diar.* iii, 5, 6.

3 Mi ddylwn wneuthur pob peth er Gogoniant i Dduw, ag sy'n rhoi ei Yspryd i'n cymmorth 1 *Cor* x, 31

Cw Ra Gymmorth a rydd yr Ysbryd Glan tu ag at Iechydwrïaeth?

At 1 Trwy ei Ysbrydoliaeth ef y rhoddwyd yr holl Ysgrhythyr. *Ac sydd fuddiol i athrawiaethu, a argy-*

seddu, i geryddu, i hyfforddu mewn cyflawnder.
2 Tim. iii. 16.

2 Trwy'r Ysbryd Glan y gysodir Gweinidogion yn Olygwyr, i fugeilio Eglwys Duw. *Ac y gwneir hwy yn Weinidogion cymmaeys y Testament newydd.* Act. xx. 28. 2 Cor. iii. 6.

3 Trwy'r Ysbryd Glan y gwneir Gweinidogaeth y Gair yn effeithiol. *Canys arfau ein milwriaeth ni nid ydynt gnawdol, ond nerthol trwy Dduw; sef, trwy Ysbryd Duw yn cydweithio.* 2 Cor. x. 4.

4 Trwy'r Ysbryd Glan yr argyoddid ni o'n pechod i droi oddi wrtho at Dduw, trwy Ffydd a gwir Edifeirwch. *Ioan xvi. 7, 8.*

5 Trwy'r Ysbryd Glan y'n sancteiddir ac yn cyflawnheir ni, yn Enw yr Arglwydd Iesu. 1 Cor. vi. 11

6 Trwy'r Ysbryd Glan y nerthir ni i farwau gweithredoedd y cnawd, ac ufuddhau i Ewyllys Duw. *Canys efe a ddywed, Rhoddaf fy Ysbryd oc'h mewn, a gwnaf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw fy marnedig-gaethau, a'u gwneuthur.* Ezech. xxxvi. 27.

7 Trwy'r Ysbryd Glan y'n dysgir i addoli Duw mewn ysbryd a gwirionedd. *Canys efe a ddywed, Tywallt-af ar dy Dasydd ysbryd gras a gweddïau.* Zech. xii. 10.

8 Trwy'r Ysbryd Glan y'n gwneir ni yn firwythlon yn mhob peth da. *Canys ffrwyth yr Ysbryd yw, Cariad, llawenydd, tangnesedd, hirymaros, cymmwynasgariach, daioni, ffydd, addfwynder, dirwest.* Gal. v. 22.

9 Trwy'r Ysbryd Glan, yn tywallt Cariad Duw yn ein oalonau, y gorfododdwn mewn gorthrymderau, a o'n diddenir dan erledigaeth. *Canys yna y bydd Ysbryd Duw yn gorphwys arnom.* Rhuf. v. 3, 5. 1 Pedr iv. 14.

10 Trwy'r Ysbryd Glan y'n dysgir i ddyfalweddio Duw. *Yr hyn beth yw tystiolaeth ein mabwysiad, a sel ac ernes ein etifeddiaeth ni gyd a Duw.* Rhuf. viii. 15, 16. Eph. i. 13, 14.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth fod yr Ysbryd Glan yn ein cymmorth yn Ngwaith ein Iechydwrïaeth.

At 1 Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i garu, am y fath Gymmorth. *I Dduw y byddo'r diolch am ei ddawn annhraethol.* 2 Cor. ix. 15.

2 Mi ddylwn ddisgwyl yn hiraethus am Gymmorth yr Ysbryd Glan yn wastad. *Disgwyl wrth yr Arglwydd ac efo a nerth a dy galon.* Salm xxvii. 14

3 Mi ddylwn ymdrechbu yn wrol, trwy Nerth yr Ysbryd Glan, yn erbyn hudoliaeth y byd hwn. *Canys Crist a dilynodd wrth ei bobl, Mwy yw'r hunsydd ynoch chi na'r hunsydd yn y byd.* 1 Ioan iv. 4.

4 Mi ddylwn fod yn ufudd i Gymhelliad yr Ysbryd Glan i wneuthur pob Daioni ag allwyf. *Fel na ddiffoddwyf gan hyrifiadau Ysbryd Duw yn of.* 1 Thes v, 19,

5 Mi ddylwn ddysfal-ymholi o ba ysbryd yr wyf i. *Na chredwch bob ysbryd; eithr profwch yr ysbrydion ai o Dduw y maent.* 1 Ioan iv, 1.

Cw Pa ham y dylech ymholi o ba ysbryd yr ydych?

At 1 Am fod yr Ysbryd ei hun yn dywedyd, yr ymedy rhai oddi wrth y Ffydd yn y dyddiau diweddaſ: gan rhoddi coel i ysbrydion cyfeiliornus. 1 Tim. iv, 1.

2 Am fod yr ysbryd drwg yn hudo pobloedd i lawer o amryfusedd, dan rith Duwioldeb, fel ped fai oddi wrth yr Ysbryd Glan. *Ac nid rhyfedd; canys y mae Satan yntef yn ymrithio yn angel goleuni.* 2 Cor. xi. 14.

3 Am fod llawer yn derbyn Doniau'r Ysbryd Glan heb y Gras o hono. *Llawer a brophwydant yn Enw Crist, a swriant allan gythreuliaid, ac a wnant wrythiau lawer yn ei Enw ef; ac er hynny yn golledig fyddant yn y dydd olaf.* Math. vii. 22, 23.

Cw Trwy ba fodd y gwybyddwch wahan rhwng yr Ysbryd Glan ac ysbryd cyfeiliornus?

At 1 Trwy fod yn hyddysg yn yr Ysgrythyrau. Canys yn yr Ysgrythyrau yn aig y cynhwysir y cwbl a ddysgir i ni gan yr Ysbryd Glan. *Ceisioch allan o Lyfr Duw, a darllenwch.—Onid am hyn yr ydych yn cyfeiliorni; am nad ydych yn gwybod yr ysgrythyrau?* Esay xxxiv. 16. Marc xii, 24.

2 Trwy lasurio am iawn Ddyalltwriaeth o'r Ysgrythyrau. Y rhai y mae yr annysgedig a'r awastad yn eu gwyrddroi; i'w dinystro eu hunain.—Trwy gangymhwysiad o eiriau'r Ysgrythyr, y ceisiodd Satan i demtio Crist. 2 Pedr iii 16. Math. iv 6.

3 Trwy Ufudd-dod cywir ac ymstyngiad i Ewyllys Duw. O's ewyllysia neb wneuthur ei ewyllys ef, efo a

gaiff wybod am y ddysgeidiaeth, pa un ai o Dduw y y mae hi. *Ioan vii. 17.*

Cw Beth a wnewch fel y caffoch yr Ysbryd Glan ?

At 1 Mi ddylwn brudd-weddio am dano. O's chwy-chwi, y rhai ydych ddrwg a fedrweh rod-di rhoddion da i'ch plant chwi; pa faint mwy y rhydd eich Tad o'r nef yr Ysbryd Glan i'r rhai a ofyno ganddo ! *Luc xi, 13.*

2 Mi ddylwn wrando gair Duw yn barchus, fel yng wydd Duw. Cornelius a'i dylwyth a wrandawsant Bedr ; gan ystyried eu bod hwy oll yn bresenol ger hron Duw. A'r Ysbryd Glan a syrthiodd ar bawb a oedd yn clywed y gair. *Act. x, 30—44.*

3 Mi ddylwn ochelyd pob brynti llygredig a fo yn tristhau yr Ysbryd Glan, i fod yn Deml ddihalog iddo. Canys ni thrig yr Ysbryd Glan mewn temlau neu galonau affan.—Oni wyddoch chwi, mai teml Duw ydych a bod Ysbryd Duw yn trigo ynnoch ? O's llygra neb deml Duw, Duw a lygra hwnw. *1 Cor. iii, 16, 17.*

4 Mi ddylwn fod yn wir-ostyngedig. Oblegid y mae Ysbryd Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac yn rhoddi gras i'r rhai gostyngedig. *Ioan iv, 8. Esay lvii, 15.*

Cw Beth yw'r nawfed Pwngc o'r Credo ?

At Yr Eglwys Lan Gatholig, a Chymmun y Saint.

Cw A ydych chiwi yn credu yn yr Eglwys Lan Gatholig ?

At Nid ydwyf yn credu yn neb ond yn Naw yn unig; eithyr yr wyf yn credu fod Eglwys Lan Gatholig.

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Pwngc hwn ?

At Pedwar peth. 1. Beth yw Eglwys. 2. Yn mhia ystyr y mae yn Eglwys Lan. 3. Yn mhia ystyr y mae yn Eglwys Gatholig. Beth yw Cymmun y Saint.

Cw Beth y mae Eglwys yn arwyddocau ?

At 1 Mae weithiau yn arwyddocau, Ty neu Le i addoli Duw ynddo. *1 Cor. xi. 18, 22. xiv. 34.*

2 Mae yn arwyddocau, Cynulleidfaoedd a Theuluoedd a fo'n addoli Duw. *1 Cor. xvi, 19.*

3 Yr Eglwys Lan Gatholig yw, yr holl Gynulleidfaoedd trwy'r byd i gyd, a alwyd i Sancteiddrwydd ac Addoliad Duw. *1 Cor. i. 2.*

Cw Trwy ba fodd y mae gan Dduw Eglwys yn y byd, ar ol i bawb gwmpo oddi wrtho ef ?

At 1 Trwy Arfaeth Duw Dad, yn ethol rhai, trwy Grist, i fod yn Bobl iddo. Yr hwn a'n galwodd ni a galwedigaeth sanctaidd; nid yn ol ein gweithredoedd ni, ond yn ol ei arfaeth ei hun a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yn Nghrist Iesu, cyn dechreu'r byd. *2 Tim i. 9.*

2 Trwy'r Brynedigaeth ag sydd yfi Nghrist Iesu. Yr hwn a roddes ei hun drosom, i'n prynu ni oddi wrth bob anwired, ac i'n puro ni iddo ei hun, yn bobl briodol, awyddus i weithredoedd da. *Dit. ii, 14.*

3 Trwy fod yr Ysbryd Glanlyn sancteiddio y rhai a brynodd Crist, ac yn eu nerthu hwy i gredu ynddo ef. Canys, hwy a etholwyd i iechydwrïaeth trwy sancteiddiad yr Ysbryd a ffydd i'r gwirionedd. *2 Thes. ii, 13. 1 Pedr i, 2.*

4 Trwy Ddaioni Duw, yn ordeinio ac yn donio Gweinidogion i berffeithio y Saint, i Adeilad Corph Crist. *Eph. iv, 11, 12.*

5 Trwy'r Ordinhadau sanctaidd; sef, Gair Duw, a Gweddi, a'r Sacramentau; ag a osododd Crist yn Foddion grasiu Bobl, hyd ddiwedd y byd. *Act ii. 42, 47.*

Cw Yn mha ystyr y mae'r Eglwys Lan?

At Fe'i gelwir hi yn Eglwys Lan, neu Sanctaidd.

1 O herwydd fod Crist yn ei sancteiddio hi, ac yn ei glanhau oddi wrth bechod. *Eph. ii. 25, 26.*

2 O herwydd fod yr Ordinhadau, a'r Athrawiaeth, a phob peth a berthyn i'r Eglwys, yn sanctaidd; a phawb a elwir i mewn iddi dan rhwymedigaeth i fyw yn sanctaidd. Canys ni alwodd Duw ni i aifendid, ond i sancteiddrwydd. *1 Thes. iv. 7.*

3 O herwydd nad oes neb ond Dynion sanctaidd yn wir Aelodau o'r Eglwys. Er fod rhagrithiwyd yn eûplith, fel efrau ym ben y gwenith, y rhai a lwyd-losgir yn niwedd y byd. *Math. xiii. 24—30.*

Cw Yn mha ystyr y mae hi yn Eglwys Gatholig?

At Fe'i gelwir yn Eglwys Gatholig, hyny yw yn Eglwys Gyffredinol.

1 O herwydd fod, nid un genedl neillduol, megys yr Iuddewon gynt, eithr yr holl genhedloedd yn gyffredinol, yn cael eu derbyn i mewn iddi, pan gredont. *Rhuf. x, 12.*

2 O herwydd fod yr Eglwys Gyffredinol yn derbyu nid rhyw Ranau neu Byngciau neillduol' eithr holl brif Byngciau sylfaenol y Ffydd yn gyffredinol. Gan sefyll yn berffaith ac yn gyflawn, yn nghwbl o Ewyllys Duw. *Col. iv. 12.*

3 O herwydd nad yw yr holl Eglwysydd neillduol, o amryw wledydd ac oesoedd, o ddechreuad y Greadigaeth hyd ddiwedd y byd, ond un Eglwys Gyffredinol. Un ydyw hi, fy ngholomen, fy nhalog. *Can. vi. 9. Ioan x. 16.*

Cw Yn mha ystyr y mae holl Eglwysydd y byd yn un ?

At 1 Un pen sydd iddynt i gyd oH : sef, Crist. O'r hwn y mae'r holl gorph wedi ei gydymgyfunull a'i gydgyssylltu. *Eph. iv. 15, 16.*

2 Y maent oll yn un, megis Canghenau o'r un Gwreiddyn, neu Gydaelodau o'r un Corph. Canys ninnau, a ni yn llawer, ydym un corph yn Nghrist, *Rhuf. xii. 4, 5.*

3 Yr un Ysbryd sydd ynddynt oll ; megys mai'r un Enaid sydd yn yr holl Aelodau ; a'r un Gobaith sydd ganddynt oll. Un Ysbryd sydd, megis y'ch galwyd yn un gobaith eich galwedigaeth. *Eph. iv. 4.*

4 Praidd yr un gorlan ydynt ; a'r un Bugail sydd arnynt : sef, Crist Iesu. *Ioan x. 16.*

5 Maent fel yr un Teulu, a ddygir ynghyd i'r un lle, er eu bod yn y bywyd hwn yn wasgaredig trwy holl oesoedd a chenhedlaethau y byd. *Dad. vii. 9.*

Cw O ba sawl rhan yw'r Eglwys Lan' Gatholig ?

At O ddwy ran.

1 Yr Eglwys Orfoleddus. Sef, y Cyfiawnion ag sy yn gorfoleddu yn y Nefoedd, wedi gorphen ei holl drafferth yn y byd ymma. *Dad. vii. 14, 16.*

2 Yr Eglwys Filwrus Sef, Pobl Duw ag sy etto ar y ddaear, yn milwrio yn erbyn y byd, y cnawd, a Satan. *Eph. vi. 11.*

Cw Pa lun, yn gyffredin, y gelwir yr Eglwys Filwrus ?

At Fe'i gelwir,

1 Yr Eglwys Weledig. O herwydd fod pawb ag sydd yn yr Eglwys trwy broffes, yn weledig i'r byd. Fel dinas ar fryn, na's gellir ei chuddio. *Math. v. 14.*

2 Yr Eglwys Anweledig. Sef, y rhai sydd wir Aelodau o'r Eglwys, na ddichon neb weled yn sicr pwy ydynt, ond Duw ei hun. Yr hwn yn unig a adwaen galonau holl feibion dynion. 1 *Bren.* viii. 39.

Cw Beth yw Nodau gweledig yr Eglwys Filwrus ?

At 1 Gweinidogion wedi eu galw yn ol Trefn Duw i weini yn yr Eglwys. *Hebr.* v. 4.

2 Arferiad parchus o'r Ordinbadau a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys. *Act.* ii, 42.

3 Athrawiaeth iachus ynghylch Egwyddorion sylfaenol y Ffydd. 1 *Tim.* iii. 15.

4 Disgybliaeth Eglwysig, i geryddu, a gosod allan o'r Eglwys, yr afreolus a'r aflan. *Neh.* xiii. 3. 1 *Cor.* v. 5, 11, 13.

5 Cydfod heddychol rhwng Aelodau'r Eglwys a'i gilydd. A llywodraeth weddaidd a phurdeb yn mhob peth; rhag i'r Arglwydd ei bwrw hi ymaith, a'i diarddelu. 1 *Cor.* xiv. 33. 40.

Cw A ydyw Duw yn diarddelu ei Eglwys, ac yn galw ei Bobl i neillduo oddi wrthi, pan fo rhyw feiau ac aelodau llygredig ynddi ?

At Nac ydyw. Canys,

1 Cyfammod Priodas sydd rhwng Crist a'i Eglwys A Christ a ddywed, Nad yw rydd i wr. roddi ymaith ei wraig ar bob achos. *Math.* xix. 3—9.

2 Llafurdir Duw yw ei Eglwys; ac nid cymmwys ei ddistrywio, o achos bod efrai yn tyfu ynddo am ben y gwenith. 1 *Cor.* iii. 9.

3 Yr oedd beiau mawrion ac aelodau llygredig lawer yn Eglwys Corinth; sef, ymbleidio, a cyfreithio; a rhai yn cymmuno'n feddw; ac ereill yn gwadu yr Adgyfodiad; ond nid oedd y Duwiolion, er hyny, yn neillduo oddi wrth Gymmundeib yr Eglwys hono. 1 *Cor.* iii. 3, 4. xi. 18, 21. xv. 12.

4 Crist ei hun a arhosodd yn Nghymmundeib yr Eglwys Iuddewig, trwy holl amser ei Fywyd, er fod llygredigaeth gresynus ynddi. *Rhuf.* xi 3, 4.

5 Mae Crist yn gorchymmyn i bawb gydgyhoeddi ei gweinidogion i swr allan y rhai afreolus; ac nid i ymadael a'r Eglwys, nes byddo Duw ei hun yn gadael ac yn ei symmud hi ymaith. *Math.* xviii. 15—17.

Cw Pa bryd y mae Duw yn arferol o adael neu symud yr Eglwys ?

At 1 Pan fo cyfeiliornadau ystyfnig yn aml, a phawb yn halogi eu ffyrdd, gan buteinio yn ol eu dychymmygion eu hunain oddi wrth y Gwirionedd. *Salm cvi. 39, 41. Dit. iii. 10, 11.*

2 Pan fo'r Eglwys yn cilio oddi wrth Reol yr Ysgrythyr, a gwir Addoliad Duw, ac yn glynu wrth eilun-addoliad. *Hos. iv, 17. Eze. xiv, 3.*

3 Pan fo'r Eglwys yn llwyr-anffrwythlon dan Foddion Gras, yn gwrthod Addysg, ac yn erlid Cenhadon Duw. Megys yr oedd yr Iuddewon, pan y symudodd Duw ei Eglwys oddi wrthynt. *Math xxi 33—43 xxiii 37, 38*
Esay v, 4, 5

Cw A ydyw Eglwys Duw yn darfod weithiau yn y byd hwn ?

At Nac ydyw : eithr y mae Eglwys Duw yn parhau, o'i dechreuad cyntaf yn Nheulu Adda, hyd ddiwedd y byd. Er ei bod weithiau yn fechan iawn, ac weithiau yn symud oddi wrth rai at bobl eraill, a gelyniaeth mawr iddi yn wastadol, a than erledigaeth greulon yn fyrych ; etto ni ddifethir hi byth. Canys, Dinas Arglwydd y lluoedd ydyw ; a Duw a sicrha hi yn dragwydd. *Salm xlviii 8. Math. xvi 18.*

Cw Beth yw Rhagoriaeth Eglwys Duw uwchlaw pobl eraill ?

At Fe ymddengys Rhagoriaeth yr Eglwys yn y tair ffordd hyn. 1. Yn y cyffelybiaethau o honi yn yr Ysgrythyr. 2 Yn y Berthynas sydd rhwng yr Eglwys a Christ Iesu. 3. Yn y Breintiau a berthyniddi trwy Grist.

Cw Pa Gyffelybiaethau sydd o Eglwys Duw yn yr Ysgrythyr ?

At 1 Y Berth, a welodd Moses yn fflam dan, ac heb ei difa. Canys ni ddistrywir hi byth, er eanyn llid y byd yn ei herbyn. *Ecsod. iii. 2. 2 Cor. iv. 16*

2 Gwinllan, a Gardd Lysiau ; ac weithiau, Gwinwydden. I arwyddocau ei Ffrwythlondeb, a Gofal Duw a'i Lafurwaith yn ei chylch hi. *Can. iv. 12. Ioan. xv. 1. Esay v. 1—5.*

3 Y Lleuad. O herwydd, megys y derbyn y lleuad degwch ei goleuni oddi wrth yr haul ; felly oddi wrth Grist, Haul y Cyfiawnder, y mae holl degwch a goleuni'r Eglwys. *Can. vi. 10. Mal. iv, 2.*

4 Ty Llety. O herwydd mai yn Eglwys Duw y mae
rotoir ymgeledd i Bobl Duw, ac sy fel pererinion a d
eithriad yn y byd hwn. *Luc x. 34.*

5 Mam. O herwydd fod Plant lawer i Dduw, yn cael
eu geni yn ysbrydol, a'n meithrin ynddi. *Gal. iv. 20*
Can. iii. 4 viii. 1. Esay lxvi. 8. Mic. iv 10. 1 Pedr ii. 9

6 Lili ymmysg ōrain. I arwyddocau Purdeb canaidd
a sanctaidd Ymarweddiad Pobl Duw, a Pherarogf ei
Grasusau yn mysg amrwiliolion y byd. *Can. ii. 2. Math*
viii. 29

7 Tenlu Daw; a'i Deml. O herwydd fod Daw yn ōro
ynmysg ei bobl, yn ōfalu drosdynt, ac yn cael ei addoli
ganddynt. *Heb. iii. 6. Eph. ii. 19.*

8 Dinas Duw. O herwydd fod Duw yn Gaer o Am-
ddiffyn oddi amgylch ei Eglwys, a Dinas freintiau mawr-
ion yn perthyn iddi. *Salm lxxxvii. 3. xlv. 4, 5. Esay*
xxvi. 1.

9 Gorseddfa Gogoniant Daw. O herwydd fod Duw
fel Brenin, ar ei orseddfainge, ynmysg ei Bobl, i wrando-
eu heirchion, ac i farnu drosdynt. *Jer. xvii. 12. xiv 21.*
Salm xcvi. 1.

10 Teyinas Nefoedd. O herwydd mai rhan o'r Eg-
lwys Orfoleddus yn y nef yw'r Eglwys Filwus ar y
ddaeir; a Phorth y Nefoedd ydyw. *Gen. xxviii. 17.*
Math. xxv. 1.

Cw Pa Berthynas sy rhwng Crist a'i Eglwys?

At 1 Mae'r Eglwys, sef, Pobl Duw, fel Praid i
Grist. Ac yntef fel Bugail iddynt hwy, i'w porfau, ac i
wyllo drosdynt. *Ioan x. 11.*

2 Mae pob un yn Eglwys yn Garennydd agos i'do.
Canys, ei Frodyr a'i Chwiorydd ef ydynt. *Math. xii. 50*

3 Cariad ac Anwylid Crist yw'r Eglwys. Canys, Ca-
riad ac Anwyldeb mawr sydd rhyngddynt. *Can. iv. 7.*

4 Mae'r Eglwys yn Briodwraig i Grist. A Christ yn
Briodwr i'r Eglwys; ac, fel Priod, y mae hi yn gydgyf-
ranog ag ef o'i holl Feddiant. *Ecdy liv 4. 5.*

5 Mae aelodau yr Eglwys yn Aelodau ac yn Gorph i
Grist. A Christ yn Ben iddynt. Oddi wrtho ef y mae
eu holl Nerth, a'u Cyngor, a'u Bywyd hwy. *Eph. i.*
22, 23.

Cw Pa Freintiau ychwaneg a berthyn i Eglwys a
Phobl Duw trwy Grist?

At 1 Y maeut hwy yn werthfawr yn Ngolwg Duw yn *Drysor* priodol iddo goruweli holl bobl y byd. Mae holl Addewidion a Thrysorau'r Cyfammod G. a meiddo iddynt. *Ecsod.* xix. 5, 6. *1 Petr.* ii. 9.

2 Y mae Duw gyda'i Bobl yn wastad, ac yn gwarhad dros ei Eglwys bob amser. Canys efe a ddywed, Myfi yr Arglwydd a'i ceidw; ar bob moment y dyfrhaaf hi; cadwaf hi nos a dydd, rhag i neb ei drygu. *Esay* xxvii. 3.

3 Ni oddef Duw i neb ei drygu yn ddigerydd. Efe a geryddodd frenhinoedd o'i phlegid.—A phan fo distryw uchrynllyd yn dysod ar ereill, yna bydd ymwared, fel y dywedodd yr Arglwydd, ym mynydd Sion. *Salm* cv. 14. *Joel* ii. 32.

4 Er mwyn ei Bobl y mae Duw yn cyd-ddwyn a'r byd pechadurus cyhyd o amser... Pan yr aeth Noah i'r Arch, fe foddwyd yr hen fyd; a Sodom a losgwyd; pan dynwyd Lot allan; a phangynhulle Duw ei Bobl ynghyd y byd hwn a losgir a thau. *Gen.* vii. xix.

5 Yn ei Eglwys y mae Duw yn arlwyio. Gwledd i'r Bobl o basgedigion, breision ac o lawr-wir puredig. Yno y mae Pren y Bywyd, a Noddfa i bechaduriaid, a Pffynnon i olchi ymaith bechod ac allendid. *Esay* xxv. 6. *Dad.* xxii. 2. *Zech.* xiii. 1.

6 Y mae Eglwys Duw, sef ei Bobl ef, yn Gyfeillion dwyl ac yn Getaint agos i'r Arglwydd Iesu. Mae efe yn eu caru yn rhad, ac yn eu golchi yn ei Waed; y mae efe yn eiriol drostynt, ac yn eu gwisgo a'i Gysfawnder ei hun; a Chyfammod Priodas sydd rhyngddynt, na's gwahanir byth. Canys, hwy a roddwyd megys morwyn bur i Grist. *2 Cor.* xi. 2.

7 Yn yr Eglwys y trefnodd Duw Fywyd tragywyddol, a phob peth a berthyn iddo. Am hynny y'chwanegodd yr Arglwydd beunydd at yr eglwys y rhai a fyddent cadwedig. *Act.* ii. 47.

Cw Beth a ddragwch oddi wrth Freintiau yr Eglwys Lau-Gatholig?

At 1 Mi ddylwn hiraethu am fod yn Aelod o Eglwys Duw mewn gwirionedd; ac i drigo yn Nhy yr Arglwydd holl ddyddiau fy mwyd. *Salm* xxvii. 4.

2 Mi ddylwn fynd yn wastad yn ddiesgeulus ac yn

barchus at Ordinhadau'r Eglwys. Canys, Yno'r cagyn
H.au'r Arglwydd, yn dystiolaeth i Israel, i foliaunu
Eglw'r Arglwdd. *Salm cxxii. 4.*

3 Mi ddylwn edrych am wir Sancteiddrwydd a Glen-
did Buchedd, o's mynnaf fod yn wir Aelod o'r Eglwys.
Canys, Eglwys lan a sanctaidd yw hi. Am hyny, medd
yr Arglwydd, byddwch chwithau hefyd sanctaidd, yn
mhob ymarweddiad. *1 Pedr i. 15. 1 Thes. ii. 12.*

4 Mi ddylwn ymgadw yn ofalus yn Nghymmunde-
b yr Eglwys; nid ei rhwygo, nac ymbleidio yn gynhenus
oddi wrthi. Dymunwch heddwch Jerusalem: llwydded
y rai ai hoffant. *Salm cxxii 6.*

5 Mi ddylwn ymddwyn yn garuaidd ac yn barchus-
tu ag at Aelodau'r Eglwys, ac yn addas i Frawdoliaeth
a Chymmun y Saint. Perchwch bawb. Cerwch y braw-
doliaeth. *1 Pedr ii. 17.*

Cw Beth yw Cymmun y Saint.

At Cymmun y Saint yw Cyduniad neu Undeb. Pobl
Duw a Christ, a thrwyddo ef a'i gilydd, i fod yn gyd-
gyfranog yr y cwbl a berthyn i lechydwriaeth.

Cw O ba le y mae Cymmundeby Saint yn dyfod?

At Mae Cymmundeby Saint, a'r holl Freintiau a
berthyn iddo, yn dyfod oddi wrth ein Hundeb ni a
Christ; trwy fod Duw yn ein himpio ni ynddo ef. Me-
gys y dywed yr Apostol; Yr ydych chiwi o hono ef yn
Nghrist Iesu, yr hwn a wnaethpwyd i ni gan Dduw yn
ddoethineb ac yn gyfiawnder, ac yn sancteiddrwydd,
ac yn brynedigaeth. *1 Cor. i. 30.*

Cw Yn mha fodd y mae Duw yn eich dwyn i Undeb
a Christ?

At 1 Y mae Duw yn rhoddi ei Fab yn Iachawdwr
i ni. Canys felly y carodd Duw y byd, fel y rhoddodd
efe ei unig-aunedig Fab; fel na choller pwy bynag a gre-
ddo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragwyddol.
Ioan iii. 16.

2 Mae Duw yn ein bywhau ni o'n pechodau, i ymosyn
am Grist. Chwithau a fywhaodd efe, pan oeddych
feirw mewn camweddan a phechodau. *Eph. ii. 1.*

3 Mae Duw yn ein tynu at Grist, i greda ynddo.
Canys Crist a ddywed, Ni ddiehon neb ddyfod ataf,
oddieithr i'r Tad, yr hwn a'm hanfonodd, ei dynu ef.
Ioan vi. 44.

4 Mae Duw yn adnewyddu eia natur lygredig, i fyw Buehiedd newydd. Gan hyny, od oes neb yn Nghrist, y mae efe yn greadur newydd. 2 Cor. v 17.

5 Mae Duw yn ein cyssylltu ni a Christ, trwy ein gwnenthur ni yn gyfranog o'i Ysbryd ef. Yr hwn a gyssylltir a'r Arglwydd, na ysbryd yw — With hyn a gwyddom ein bod yn trigo ynddo ef; ac yntef ynom ninnau; am ddarfod iddo roddi ni o'i Ysbryd. 1 Cor. vi, 17. 1 Ioan iv. 13.

Cw I ba beth y mae Undeb Crist a'r Seintiau yn gyffelyb?

At 1 Mae fel Undeb y Winwydden a'i Changhenau; heb yr hyn ni's gallant dyfa, na ffrwytho. Myfi (eb Crist) yw'r Winwydden; chwithau yw'r canghenau. Yr hwn sydd yn aros yno fi, a minnau ynddo yntef, hwnw sydd yn dwyn ffrwyth lawer; oblegid hebof fi nid ellwch chwi wneuthur dim. Ioan xv. 5.

2 Mae fel Undeb Adeiladaeth a'i Sail, ag sydd yn cynnal yr adeilad i fynu. Crist yn unig yw; Sail sicr ein hadeilad ni. Canys, sylfaen drall ni's gall neb ei osod, heblaw yr hyn a osodwyd; yr hwn yw Iesu Crist. 1 Cor. iii; 11.

3 Mae fel Undeb Gwr a'i Bried, Trwy'r hyn y rhoddir iddi hawl yn ei holl feddiannau ef. Canys trwy Undeb priodol a Christ, y cawn ni feddiannu holl Ddoniau'r Ffrydedigaeth.—Y mae pob peth yn eiddo chwi; a chwithau yn eiddo Crist. 1 Cor. iii, 22, 23. Math xxii. 2.

4 Mae fel Undeb Aelodau'r Corph a'r Pen; heb yr hyn ni ddichon fod grym na medr ynddynt. Mwy nag y dichon fod grym na medr ysbrydol ynom ni heb Undeb a Christ. Canys, Efe yw Pen corph yr eglwys. Col. i, 18.

5 Mae fel Undeb y Corph a'r Enaid; yr hyn yw bywyd naturiol y corph. Canys, trwy Undeb a Christ y mae'n Bywyd ysbrydol ni; ac heb hyny, yr ydym ni oll yn feirw mewn pechod.

Cw Pa Ffreintiau a berthyn i'r Seintiau trwy eu Huadeb a Christ?

At 1 Y maent iddynt Gytudoithas, trwy Grist, a Duw Dad, ac a'r Ysbryd Glan, ac a holl Angylion a

eintiau' r Nefoedd. Er cysur i'r Seintiau gwanaf yn y byd hwn: canys y maent hwy holl yn perthyn i'r un Gymdeithas. 1 *Ioan* i. 3. *Hebr.* xii. 22, 23.

2. Y maent yn gyfranog o Grist ei hun yn yr holl Bethau a berthyn iddo; eef, yr holl Freintiau a brynodd efe i ni. Canys felly dywed yr Apostol; Fe a'n gwnaed ni yn gyfranogion o Grist.—Ac efe a'n bendithiodd ni a phob bendith ysbrydol, yn y nefolion leuoedd yn Nghrist. *Hebr.* iii. 14. *Eph.* i. 3.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Undeb y Seintiau a Christ?

At 1 Mi ddylwn ystyried, mai'r Peth rheitiaf tu ag at Iechydwriaeth, yw, Undeb a Christ. Yr hwn y mae'r Mab ganddo, y mae y bywyd ganddo; a'r hwn nid yw ganddo Fab Duw, nid oes fywyd ganddo. 1 *Ioan* v 12.

2 Mi ddylwn ystyried, mai'r Drugaredd fwyaf yn y byd yw, i ddyn gael Troedigaeth, a'i uno a Christ. Canys, dyna'r pryd y mae Iechydwriaeth yn dyfod i mewn i'w enaid ef. *Luc* xix. 9.

3 Mi ddylwn ystyried, mai'r Dynion dedwyddaf yn yr holl fyd yw y rhai a unir a Christ. Am fod pob peth angenrheidiol yn perthyn iddynt, frwy eu Hundeb ag ef. 1 *Cor.* iii. 22, 23.

Cw Pa Bethau angenrheidiol a berthyn i chwi trwy'ch Hundeb a Christ?

At 1 HOLL RASUAN, Ysbryd Crist, i'n cymmorth ni i fyw iddo ef. O'i gyflawnder ef y derbyniasom ni oll, a gras am ras.—Canys, gras a gwirionedd a ddaeth trwy Iesu Grist. *Ioan* i. 16, 17.

2 Hawl sicr o bob Peth a addawodd Duw ei roddi. Oblegid holl addewidion Duw ynddo ef ydynt iei, ac ynddo ef, Amen 2 *Cor.* i. 20.

3 Rhoddiad o Grist i fod yn Ddoethineb, yn Gyflawnder, yn Saneteiddrwydd, ac yn Brynedigaeth, ac yn bob peth i ni. 1 *Cor.* i. 30.

4 Cael ein gwneuthur yn Bobl werthfawr a chymmeradwy yn Ngolwg Duw trwy Grist. Yr hwn a'n gwnaeth ni yn frenhinoedd ac yn offeiriaid i Dduw a'i Dad, ac yn etifeddion bywyd tragwyddol. *Gal.* iii. 26. *Dad* i 6. *Rhuf.* viii. 17.

5 Cysur mawr yn mhob trallod; am fod ein Pen ni

yn y Nefoedd, yn cyd-deimlo a'r aelod gwaelaf sy mewn Undeb ag ef ar yddaeir, Canys nid oes i ni archoffeiriad heb fedrur cyd-ddyoddef gyd a'n gweundid ni. *Heb. iv. 15.*

Cw Pa fath yw Cymmundeb y Saint a'i gilydd?

At 1 Mae'r Seintiau yn gydgyfranog a'i gilydd o'r Breintiau mawr sy'n dyfod oddi wrth Gymmundeb a Christ. Canys, y mae Cymmun Gwaed a Chorph Crist sef, cydgyfran o Rinwedd holl Ddiodeffaint Crist, yn perthyn iddynt i gyd oll; megys y mae Swpper yr Arglwydd yn arwyddocau. Phlwl y fendith yr hon a sendigwn, onid cymmun gwaed Crist ydyw? y bara yr ydym yn ei dori, onid cymmun corph Crist ydyw? Oblegid nyni yn llawer, ydym un bara, ac un corph; canys yr ydym ni oll yn gyfranogion o'r un bara. 1 Cor. x. 16, 17.

2 Mae'r Seintiau yn cydgyflawni'r un Dyledswyddau ag a berthyn i'r Cymmundeb sydd rhyngddynt. Gan wasanaethu ei gilydd mewn cariad; a dwyn beichiau ei gilydd. Gal. v. 13. vi. 2.

Cw Pa lun y mae'r Seintiau yn gydgyfranog o'r un Breintiau?

At 1 Maent, fel cydfwrdeisiaid o'r un ddinas, a chyd-aelodau o'r un teulu, yn gydgyfranog o'r Manteision a berthyn i Dy ac Eglwys Duw. Canys cyd-ddinasyddion a'r saint, a theulu Duw ydynt. Eph. ii. 19.

2 Maent fel canghenau yn gydgyfranog o nodd y winwydden. Canys felly mae'r Seintiau, fel cydaelodau o Grist, yn gydgyfranog o'r Gras a'r Doniau a bwr-casodd Crist.

3 Maent yn Gydbroffeswyr o'r un Gobaith, yn Blant i'r un Tad, yn Gydetifeddion o'r un Deyrnas. Yn un Duw, yr un Ffydd, yr un Dyben, sy ganddynt; yr un Athrawiaeth; yr un Ordinhadau, a roddwyd iddynt oll. Eph. iv. 4—6.

Cw Beth yw'r Dyledswyddau a berthyn i Gymmundeb y Saint?

At 1 Hwylent gydystyried bawb ei gilydd, i ym-annog i Gariad a Gweithredoedd da. Heb esgeuluso eu cydgyhulliad eu hunain; megis y mae arfer xha; ond annog bawb ei gilydd; a hyny yu fwy, o' gymmunt

a'u bod yn gwelod y dydd yn nesau. Heb. x. 24, 25.

2 Hwylent, fel Cydaelodau o Grist, gyd-deimlo a'i gilydd. *Canys, Pa un bynag ai dyoddef a wna un aelod, y mae'r holl aelodau yn cyd-ddyoddef; ai unrhydeddu a wneir un aelod, y mae'r holl aelodau yn cydlaewenhau.* 1 Cor. xii. 26.

3 Hwylent edrych, o flaen pob peth, am fod ganddynt Gariad helaeth tu ag at ei gilydd. *Canys cariad a guddia liaws o bechodau.* 1 Pedr iv 8.

4 Hwylent fod yn ostyngedig ac yn serchog i'w gilydd. *Na wneir dim trwy gynn neu wagogiant, eithr mewn gostyngeddwydd; gan dybiu ei gilydd yn well na chwi i'ch hunain.* Phil. ii, 3

5 Hwylent gydgyhoorthwyo naill y llall. *Dygwch feichiau eich gilydd.* — *A gwnewn dda i barwb; ond yn enwedig i'r rhai sy o deul'r ffydd.* Gal. vi. 2. 10

6 Hwylent weddio a diolch i Dduw yn achosion ei gilydd. *Canys fe orchymynir, ymlaen pob peth, fod ymbellian, gweddiâu, deisyfiadau, a thalu diolch, drws bob dyn.* 1 Tim. ii, 1.

7 Hwylent edrych na byddo ymbleidlo yn eu plith. *Eithr bod a honynt wedi eu cysangyssylltu yn yr un meddwl ac yn yr un farn.* 1 Cor. i, 10.

Cw i'w hwy y mae'r Cymmun gwynfydedig hwn yn perthyn?

At Cymmun y Saint yw; oblegid y Seintiau yn unig, sef, y rheini yn unig a sancteiddir, a gaut Gymmundeib a Duw. *O's dywedon fod i ni gymdeithas ag ef, a rhadio yn y tywyllwch; celwyddog ydym, ac nid ydym yn gwneuthur y gwirionedd.* 1 Ioan i, 6.

Cw Pa ham na ddiuron rhai erill gael Cymmundeib a Duw?

At 1. Oblegid eu hanwiredau hwy a ysgarodd rhyngddynt a'u Duw. *A'u pechodau a guddiasant ei wyneb oddi wrthynt.* Esay lix. 2.

2. Oblegid na fynant ddyfod at Dduw. *Megis y dywed Crist; Ni fynoch chwi ddyfod ataf, fel y caffoch fywyd.* Ioan v. 40.

3 Oblegid fod syniad y enawd yn glyniaeth yn erbyn Duw. *Ac, A roddio dau yng yd, heb fod yn gultus?* Rhuf. viii. 7; Amos iii, 2.

4 Oblegid fod yr ysbryd aflan yn gweithio yn mhiant anafudd-dod. *A pha gysondeb sydd rhwng Crist a Be-lial?* Eph. ii. 2. 2 Cor. vi 15.

5 Oblegid eu bod hwy yn anghyfiawn, ac yn y ty-wyllwch; eithr Cyfiawnder tragwyddol a Goleuni gogoneddus yw Duw. *A pha gyfeillach sydd rhwng cyfiawnder ac anghyfiawnder? a pha gymmunde-b sydd rhwng goleuni a thywyllwch?* 2 Cor vi. 14.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth fod Cymmunde-b a Duw yn perthyn i'r Seintiau yn unig?

At 1 Mi ddylwn weled mor beryglus yw gwawdio Sancteiddrwydd, heb yr hyn ni chaiff neb Gymmunde-b a Duw. *Canys, Priodoledd a Delw Duw, a Gwaith yr Ysbryd Glan, y maent hwy yn wawdio. Ai da ffydd hyn, pan chwilio efe chwi?* Job xiii. 9. Esay xxviii. 22.

2 Mi ddylwn weled mor ffol yw'r rhai a obeithiant am ran yn Nghymmunn ac Etifeddiaeth y Saint, heb fod yn Seintiau ei hunain. *Canys heb sancteiddrwydd ni chaiff neb weled yr Arglwydd.* Heb. xii. 14.

3 Mi ddylwn ymroi o'm calon i lasurio am wir Sancteiddrwydd, o's mynaf gael Cymmunde-b a Duw a'i Bob sanctaidd. *Oblegid felly mae Duw yn gorchymmyn; Byddoch sanctaidd; canys sanctaidd ydwyf fi.* 1 Pedr i. 16.

Cw Beth yw'r degfed Pwngc o'r Credo?

At Maddeuant pechodau.

Cw Beth sydd i ystyried yn y Pwngc hwn?

At Dau beth; sef, Pechod: a'r Maddeuant o hono.

Cw Beth yw Pechod?

At Pechod yw pob peth ag sy'n withwyneb neu'n anghytun a Chyfraith Duw. *Oblegid anghyfraith yw pechod.* 1 Ioan iii. 4.

Cw Pwy sy dau Bechod, ac eisiau Maddeuant?

At Holl hiliogaeth naturiol Adda, cy'd y parhaont yn annychweledig heb droi at Dduw. *Oblegid pawb a bechasant, ac ydynt yn-ol am ogoniant Duw.* Rhuf iii. 23. v. 12.

Cw Pa ffordd, yn benaf, y mae dyn yn pechu?

At Dwy ffordd, yn benaf.

1 Trwy esgeirio, neu gamgyfawni'r Peth y mae

Duw yn orchymwyn. *Iago* iv. 17. 2 *Cron.* xxv. 2.

2 Trwy wneuthur (mewn meddwl, gair, neu weithred) y peth y mae Duw yn ei wahardd. *Math* v. 22. 28. 1 *Joan* iii. 15r

Cw Beth a ddylech ystyried am Bechod yn ychwaneg?

At Dau beth.

1 Amidra fy Mbechod, na's gallaf eu cyfrif. *Pwy a ddyall ei gamweddu?*—*Amlach ydynt na gwallt fy wnen.* *Salm* xix. 12. xl. 12.

2 Y Drwg o Bechod, ag a leipw'r neb a'igwelo o ddychryn ac anobaith, heb Ras i gredu yn Nghrist. *Cain o ddywedodd, Mwy yw fy mbechod nag y gellir ei faddan.* *Gen.* iv. 13. *Salm* xl. 12.

Cw Yn mha ffordd yr ymddengys Drwg Pechod?

At Mae Drwg Pechod yn ymddangos,

1 Yn yr awdw'r o hono; sef, yr ysbryd drwg. *Yr hwn sy'n gwnenthur pechod, o ddiafol y mae.* 1 *Joan* iii. 8.

2 Yn ei wrthwynebiad i'r Daioni Penaf; sef, Duw. *Yn dy erbyn di, dydi dy hunan, y pechais, ac y gwnenthum y drwg hwn yn dy olwg.*—*Gweithredodd pechaduriaid sydd yn erbyn yr Arglwydd, i gyffnoi llygaid ei ogeniant ef.* *Salm* li. 4 *Essay* iii. 8.

3 Yn Nyoddefaint Crist dros Bechod y rhai cadwedig; gan nad oedd dim arall yn lawn digonol am dano. 1 *Pedr* i. 18, 19. *Act.* iv. 12.

4 Yn Nghosbedigaeth dragywyddol y rhai colledig yn Uffern. *Math* xxv. 41, 46.

5 Yn yr Effaith ddrwg o hono, yn drygu ein cyflyrau ni mor druenus. *Yr hwn a becho yn fy erbyn* (medd yr Arglwydd) *a wna gam a'i enaid ei hun, Diar.* viii. 36.

Cw Pa sawl ffordd y mae Pechod yn eich drygu chwi?

At Dwy ffordd: 1- Trwy'r Llygreddigaeth pechadurus o hono oddi mewn i ni. Ac, 2. Trwy'r Gosh druenus y mae Pechod yn ei ddwyn arnom ni.

Cw Pa lun y mae Llygredd Pechod yn eich drygu oddi mewn?

At 1 Mae'n tueddu fy Meddwl i'r tryn sy ddrwg. *Yr wyf yn gweled deddf arall yn fy aelodau, yn gyntroffysol yn erbyn deddf, fy meddwl, ac yn fy*

nghaethiwo i ddeddf pechod; yr hon sydd yn fy nelodau Rhuf. vii. 23.

2 Mae'n dallu'r Dyal, ac yn gwneuthur dyn yn ynfyd Y mae fy mhobl (medd yr Arglwydd) yn ynfyd, heb fy adnabod i; meibion anghall ydynt, ac nid dyallgar hwynt; y maent yn synhwyrol i wneuthur drwg, eithr gwneuthur da ni fedrant. Jer. iv. 22. Salm xciv. 8.

3 Mae'r ffrî Serch ac Ewyllys dynion oddi wrth yr hyn sydd dda, ac yn caledu'r Galon yn erbyn Cyng-horion da. Gwnactiant eu calonau (medd yr Arglwydd) yn adamant, rhag clywed y gyfraith, a'r geiriau a anfonodd Arglwydd y lluoedd trwy ei Ysbryd, yn llaw'r prophwydi gynt; am hyn y darth digofaint mawr oddi wrth Arglwydd y lluoedd. Zech. vii. 12.

4 Mae'n llenwi pob rhan o ddyn o Halogrwydd a Chlesydion Pechod. O wadn y troed hyd y pen, nid oes fan cyfar yniddo; ond archollion, a chleisiau, a gweliau crawnlyd.—Halogedig yw hyd yn oed eu meddwl a'u cydrysbad hwy. Esay i. 6. Dit. i. 15. Rhuf. iii. 13—15.

5 Mae'n gweithio rhyw Ddychymmygion amhuridd neu gilydd yn Merddwl dyn yn ddiorphwys. Y rhai anwir sydd fel y mor-yn dygusor, pan nad allo fod yn llonydd, yr hwn y mae ei ddysfroedd yn burw allan dom a llaid. Esay lvi. 20.

6 Mae'n gwneuthur dynion yn ddisereh i Dduw. Yn elynion iddo meien meddwl trwy weithredodd drwg. Yn gas ganddynt Dduw. Ac yn gwrthryfela yn erbyn Duw, a'i wadu ef.—Yr ynfyd a ddywed yn ei galon, Nid oes un Duw. Col. i. 21. Rhuf. i. 30. Esay i. 2. Salm xiv. 1.

7 Mae'n tywylo dynion i fagl y diafol. Y rhai a ddelfr wrth ei ewyllys ef. Ac yn eu gwneuthur yn gyff-felyb i'r diafol; megys y dywedodd Crist wrth Bedr unwaith: Dos yn fy ol i, Satan. Ac a ddywedodd am Judas wrth y Disgyblion, Mae un o honoch yn ddiafol 2 Dim. ii. 26. Math xvi. 23. Ioan vi. 70.

Cw Pa fath w'r Gosb druenus a ddug Pechod arnoch?

At Mae Pechod,

1 Yn ysgar rhygom a Duw, ac yn troi ei Drngareddan

ef oddi wrthym. *Eich anwireddau chwi a droes hebio y rhai hyn, a'ch pechodau chwi a attaliasant ddaioni oddi wrthyh.* Jer. v. 25.

2 Mae'n cyffroi Duw, nid yn unig i droi oddi wrthym eithr hefyd i droi yn ein herbyn. *Canys, Wyneb yr Arglwydd sydd yn erbyn y rhai a wna ddrwg, i dorri eu coffs oddi ar y ddaear. Duw sy ddigllon beunydd wrth yr annuwiol.* Salm xxxiv. 16. vii. 11.

3 Mae'n cyffroi dynion i ryfela ae ymladd a'i gilydd. *O ba le y mae y mae rhyfeloedd ac ymladdau yn eich plith chwi? Onid oddi wrth hyn; sef, eich meluskwentau, y rhai sydd yn rhyfela yn eich aelodau?* Iago iv. 1.

4 Mae'n peri Ymrafael gofidus yn Ysbryd dyn. *Mae'r cnawd yn chwoennychu yn erbyn yr Ysryd, a'r Ysbryd yn erbyn y cnawd; a'r rhai hyn a wrothwynebant ei gilydd, fel nad alloch wneuthur beth bynag a ewylltysioch.* Gal. v. 17. Rhuf. vii. 23.

5 Mae'n tynu Melldith ar y cwbl a feddom. *Megys y dywed Duw ei hun wrth yr anafudd? Melldigedig fydd ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir, cynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid. Melldigedig fyddi di yn dy ddysfodiad i mewn, a melldigedig yn dy fynediad allan.* Deut. xxviii. 18, 19. Diar. iii. 3.

6 Mae'n tynu arnom bob rhyw Gystuddiau Corph ac Ehnid, a Marwolaeth yn y diwedd. Ynfydion, oblegid eu camweddau, ac o herwydd eu hawireddau, a gystuddir.—A chryflog pechod yw marwolaeth.—A cholynangau yw pechod. *Salm cvii 17. Rhuf vi. 23. 1 Cor xv, 56.*

7 Mae'n tynu ar yr annuwiol Gosb na dderfydd byth. *Y rhai a ddiodeffaint yn gosbedigaeth, ddinystyr trwyddol oddi ger bron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant eigadernid ef.* 2 Thei, 9.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Ddrwg Pechod?

At 1. Mi ddylwn, o'm calon, gashau Pechod, a chilio oddi wrtho. *Pa fodd y gallaf wneuthur y mawr-ddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw?* Gen. xxxix 9

2 Mi ddylwn weled mor ynfyd yw ymddigrifo mewn Pechod. *Hyfryd gan ffoi wneuthur drwg.* Diar x 23.

Mi ddylwn ymofyn yn ddeffrous, pa fodd i ddiango

oddli wrth Ddrwg Pechod. *Ha wgr frodyr, beth a wnaeth ni?* Act. ii. 37.

4 Mi ddylwn ddiolch i Dduw am Grist. *Cany, chwi a wyddoch ymddangos o hono-ef, fel y dileai ein pechodau ni.* 1 Ioan iii. 5.

5 Mi ddylwn glodfori Trugaredd Duw, na ddarfu am danaf cyn cael Maddeuant o'm Pechodau. *Galar iii. 22.*

Cw Beth yw Maddeuant Pechodau?

At Maddeuant yw'r cyfryw Rhyddhaad oddli wrth Gosh Pechod, ag a'n gwneio'n gwbl-ddedwydd dracheta. *Salm xxxii. 1*

Cw Pa Ddedwyddwch sy'n dyfod i chwi ynghyd a Maddeuant?

At 1 Heddlwch a Duw. *Canyse a faddredd fy wsiwredd; a thynodd ymaith ei holl lid oddli wrthyf.* Salm lxxxv. 2, 3

2 Rhyddhaad oddli wrth y Fars a'r Felldith, y Cosb a'r Cywilydd, a berthyn i Pechod. *Cany yr Arglwydd a ddywedodd: Ni wradwyddir fy mhobl byth.—Pa pechodau lwynt a'u hanwiredau ni chofias ddim o honant mwyach.* Joel ii. 26. Hebr viii. 12.

3 Yr holl Fendithion a fforfietais trwy Bachod. *Cany yr Arglwydd a ddywedodd, Bendigeidig syddi yn dy ddysodiad i meian, ac yn fynodiad allan.* Deut. xxi. 6.

4 Prwyllad Ysbryd Gras Duw ynos. *Cany se ddymed yr Apostol, Oni wyddoch chwi, mai teiml Duw ydych, a bod Ysbryd Duw yn trigo ynoch.* 1 Cor iii. 16.

5 Gofal neillduol fy Nhad nefol am danaf. *A'i asgell y cysoada efe drosof, a thae ei adenydd y byddaf ddiogel; ei wirionedd a fydd darian ac astalch i mi.* Salm xxi. 4

6 Cysur digonol yn mhob cyfwr adfyddus a drefno Duw i mi. *Megys y dywedodd Crist wrth y dyn clas o'r parlys: Ha fab, cymmer gysur; canys maddewyd i ti dy pechodau.* Math. ix. 2. Essay xl. 1, 2.

7 Bywyd tragwyddol, a'r Pethau a berthyn iddo. *Cany, ynghyd a maddeuant pechodau, y rhoddi i mi gyfran ymmyg y rhai a sancteiddiwy trwy Fydd.* Act. xvi. 18.

Cw Pwy sydd yn maddau eich Pechodau?

At 1 Nid oes neb a ddichon faddau Pechod, ond

Duw yn unig. *Myfi, myfi* (medd Duw). *ypŵr hwn i daileu dy gamweddu.* Marc. ii. 7. *Esay xliii. 25.*

2 Mae Duw, o Olud ei Ras ef, yn maddau ein pechodau ni er mwyn Crist. *Yn yr hwn y mae i ni bryndigaeth trwy ol waed ef; sef, maddauant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef,* Eph. i. 7.

Cio Pa lun y mae Gras Duw yn dyfod a chwi i gael Maddauant?

At 1 Trwy fy uysgu i gredu yn Nghrist. *I hwn y mae'r holl brophwydi yn dilyn tystiolaeth, y derbyn pob a gredo ynddo ef faddauant pechodau, trwy ei Enw ef.* Act. x. 43.

2 Trwy fy nghymmorth i edifarhau am Bechod, a throi oddi wrtho at Dduw. *Edifarhewch gan hyny, a dychwelwch, fel y dilleu eich pechodau.* Act. iii. 19.

3 Trwy sancteiddio fy natur lygredig. *Mi a'u paraf hwynt* (medd yr Arglwydd) *oddi wrth eu holl amwiredde ac a faddauant iddynt eu holl bechodau.* Act. xxvi 18 Jer. xxxiii. 8.

4 Trwy fy narostwng i fod yn ufudd i Esengyl Crist. *Canys, Efe, a wnaethpwyd yn Awdur iechydoriaeth dragynyddol i'r rhai oll a ufuddhaant iddo.* Heb. v 9.

5 Trwy weithio ynof Gariad mawr i Grist. *M-gys ydymododd Crist am y wraig oedd yn golchi ei draed ef a'u dagrau; Maddauant ei haml bechodau hi; oblegid hi a garodd yn fawr.* Luc vii. 47.

Cio Pa fath Euldeuant y mae Duw yn roddi?

At 1 Maddauant gwynfydedig, a wna ddyn yn ddedwydd yn mhob cyflwr; ac na ddichon neb yn unrhyw gyflwr fod byth yn ddedwydd hebddo. *Gwyn ei fyd y neb ymaddauant et drosedd, ac y cuddiwyd ei bechod* Salm xxxii. 1.

2 Maddauant gwerthfawr, a gostiedd werthfawr Waed Crist, ac a roddir yn rhad i ni. *Canys yr Arglwydd a ddymododd, Meddyginiethaf eu hymchweliad hwynt; caraf hwynt yn rhad.* Heb. ix 22. Hos. xiv 4.

3 Maddauant helaeth, abl i lanhau'r Pechodau mwyaf. *Deuoch yr awr hon, ac ymresymwn, medd yr Arglwydd Pe byddai eich pechodau fel yr ysgariad, ant cyn wyned a'r cira; pe cochent fel perphor, byddant fel gwlur.* Eby i. 18.

3 Maddeuant llwyr, heb wrthodiad na danuodiaeth byth yn ol llaw. *Canys crddiwyd i'r pechodau; ac xi chosio mo honnant mwyach.* Rhuf. iv. 7. Hebr. vii. 12.

Cw I bwy y moe'r Maddeuant hwn?

At I'r Ffyddloniad yn unig y mae Maddeuant Pechod. Sef, i'r rhai sy'n gwir greda, yn edifarhan, yn cara Crist, ac yn yfudd iddo. Ond, Y rhai drygionus a ymchwelant i uffern, a'r holl genhedloedd a anghofiant Dduw. Salm ix. 17.

Cw Pa hwn y gysodir y Pwngc hwn, Maddeuant pechodau, yn nesaf ar ol yr *Eglwys Gatholig*, a *Chymryn y Saint*, yn y Credo?

At Oblegid mai i'r Seintiau, sef Aelodau yr Eglwys, y mae'r maddeuant hwn yn perthyn. *Gwel Sion, dinas ein cyfarfod.*—*Maddeuir anwiredd y bobl a drigant ynddi.* Esay xxxiii. 20, 24.

Cw Pa Sicrwydd sydd gennych am Faddeuant?

At Mae anryw bethau yn sicrhau Maddenant i ni.

1 Natur rasol Duw. *Canys, y mae eise yn cyhoeddi ei hun, yn Dduw trugarog, a graslawn, hwyrsyrtig i ddig, ac aml o drugaredd a gwirionedd; yr hwn sydd yn cadw trugaredd i filoedd, gan faddau anwiredd a chamwedd, a phechod.* Ecsod xxxiv. 6, 7.

2 Ffyddlondeb Duw a'i Gyfiawnder. *O's cyfaddeswn ein pechodau, ffyddlawn yw eise a chyfiawn; fet y maddeua i ni ein pechodau, ac y'n glanhau oddi wrth bob anghyfiawnder.* 1 Ioan i. 9.

3 Cyfammod Duw, na's dichon neb ei ddirymu. *Dymma'r cyfammod (medd yr Arglwydd) a wnae a hwynt; Mi a faddeuaf eu hamwiredd, a'u pechod ni chosiaf mwyach.* Jer. xxxi. 33, 34. Esay liv. 10.

4 Esamplau Pechaduriaid mawrion, y rhai y maddeuwyd iddynt y cwbl. *Paul, y penaf o bechaduriaid, a gafodd drugaredd, er unnogaeth i ereill i greda yn Aghrist rhagyllau.* 1 Dim. i. 15, 16.

5 Mae'r Arglwydd yn ein cynnell ni i ddyfod atto i gael Maddeuant. *Cymmer galan; cyfod; y mae eise y dy alw di.* Marc x. 49.

6 Mae'r Arglwydd yn dangos ei Barodrwydd i faddau trwy orchymmyn i ni, i faddau i'n gilydd. *Canys eise a ddywed, O's pechu dy frawd yn dy erbyn seithwaith yn*

y dydd, a seilhwaiſh yn y dydd droi attat, gan ddywedyd, Y mae'n edifar genyf; maddau iddo. Luc xvii. 4. Math. vi. 14.

7 Mae Crist yn seilio i ni Faddcwant yn ei Waed ei hun; a arwyddoed yn Swpper yr Arglwydd. Gan ddywedyd, Yfwoch bawb o hun; canys hun yw fy ngwaed o'r testament newydd, yr hwn a dycelltir dros lawer er maddcwant pechodau. Math. xxvi. 27, 28.

Cw Beth a ddylech ddysgu oddi wrth yr haues hwn am Faddcwant?

At 1 Mi ddylwn, a'm hall galon, glodferi Duw. Fy enaid, bendithia'r Arglwydd; ac nac anghofia ei holl ddoniau; yr hwn sy'n maddau dy holl anwiredau. Psalm ciii. 2, 3. Mic. vii. 18, 19.

2 Mi ddylwn, yn ddiwed, addeff y Mhechodau o flaen Duw, a throioedi wrthynt. Y neb a guddio ei bechodau mi lwyddâ; ond y neb a'u haddeffo, ac a'u gadawo, a gaff drugaredd. Diar. xxviii. 13.

3 Fe ddylai Trugaredd Duw, sy'n maddau fy Mhechod, fod yn Gysur i mi yn mhob trallod: Canys efe ei hwn a ddywed, Cysurwch fy mhobl; o herwydd dileu eu hawwired. Esay xl. i. 2.

Cw Beth yw'r unfed Pwngc ar ddeg o'r Credo?

At Cysodiad y enaid. Sef, Adgyfodiad y Meirw.

Cw Pa sawl math o Adgyfodiad sydd?

At Dau fath:

1 Adgyfodiad Ysbrydol y rhai a fywheir, trwy Ras Duw, o bechod i Fywyd o Sancteiddrwydd. Eph. ii. 1.

2 Adgyfodiad Corphorol; sef, i Gyrph pawb ag sy'n marw, gael eu cyfodi i fyw drachefn. Ican v. 28, 29.

Cw Pa ham mae'n rhaid marw, o's cyfodir ni eilwaith?

At Mae'n rhaid marw,

1 I ddangos Drwg Pechod. Megys trwy un dyn y daeth pechod i'r byd, a marwolacth trwy bechod; ac felly yr aeth marwolacth ar bob dyn, yn gymaint a phechu o bawb. Rhuf. v. 12. Iago i. 15.

2 I ddangos Galla Crist yn Adgyfodiad y Meirw. Oblegid megys yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hysyd yn Nghrist y bywheir pawb. 1 Cor. xv. 22.

3 Fel y rhodder Barn neillduol ar yr Enaid y pryd

hynny. Gosodwyd i ddynion farw unwaith, ac wedi hynny bod barn Heb. ix. 27.

4 Er dinystyr pob gweddillion o lygredd yn Nghyrph y Duwiol. *Y llestri pridd a halogid dan y gyfraith a dorid; a theiau'r gwahanglwyf a dyuid i lawr, i'w taflu i le aflan.* Def. xi. 33. xiv. 44, 45.

Cw Pa ham mae'n rhaid adgyfodi, wedi derbyn Barn wrth farw?

At Mae'n rhaid fod Adgyfodiad; *fel y derbynio pob un*, yn ei Berson ei hun yn gyfan (sef, Enaid a Chorph hefyd) *y pethau a wnaethpwyd yn y corph, yn ol yr hyn a wnaeth, pa un bynag ai da, ai drwg.* 2 Cor. v 10

Cw Pa fodd y mae'n bosibl i'r Meirw gosodi?

At 1 Gyd a dynion amhosibl yw hyn; ond gyd a Duw pob peth sydd bosibl. *Math.* xix, 26.

2 Nid yw yn anhawsach i gyfodi'r Meirw, na chreu pob peth o ddim. *O Arglwydd Dduw! wele, ti a wnaethosty nesoedd a'r ddaear, a'th sawr allu, ac a'th fraich estynedig; nid oes dim yn rhy anhawdd i ti.* Jer. xxxii, 17.

3 Ni welwn Gyffelybiaeth o'r Adgyfodiad beunydd. *Onid yw'r haul, megys yn adgyfodi bob borau? Onid ydym megys yn adgyfodi o feirw, pan y dihonom o'n cwsgr? Onid yw holl lyziau'r meusydd, a'r hadau a heuir, yn cyfodi drachefn, ar ol bod yn gladdedig, megys yn farw yn y ddaear dros amser?—O ynyd, y pethi yr wyt ti yn ei hau, ni fywheir, oni bydd efe marw* 1 Cor. xv, 36. *Iohn* xii, 24.

Cw Onid yw rhai yn gwadu Adgyfodiad y Meirw?

At 1 Yr oedd yr Atheniad digred gynt yn gwatwar Athrawiaeth yr Adgyfodiad a bregethui Paul. *Act* xvii, 32

2 Mae'r Saduceid yn gwadu, nad oes nac Adgyfodiad, nac Angel, nac Ysbryd. *Act.* xxiii, 8.

3 Rhai Sectwyr cyfeiliornus eraill a haerent, ddarfod yr Adgyfodiad eisoes. 1 Cor. xv. 12. 2 Dim. ii. 17, 18.

Cw Pa ffordd y profwch chwi'r Adgyfodiad?

At Dwy ffordd. 1 Trwy Dystiolaeth yr Ysgrythyr am dano. Ac, 2. Trwy Esamplau y rhai a gyfodwyd eisoes.

Cw Pa Dystiolaeth sydd yn yr Ysgrythyr am Adgyfodiad y Meirw?

At 1 Job a ddywed, Mi a wn fod fy Mhrynwyr yn fyw, ac y saif yn y diwedd ar y ddaear : ac er, yn ol fy nghroen, i bryfed ddisetha'r corph hwn ; etto caf weled Duw yn fy nghnawd. Yr hwn a gaf fi im' fy hun ei weled ; a'm llygaid a'i gwelant, ac nid arall ; e'r i'm harenau ddarfod ynof. *Job* xix. 25—27.

2 Y Prophwyd Esay a ddywed, Dy feirw a fyddant byw ; fel fy nghorff i yr adgyfodant.—A'r ddaear a fwrw y meirw allan. *Esay* xxvi. 19.

3 Y Prophwyd Ezeziel a rydd Gyffelybiaeth o'r Adgyfodiad, trwy lonaid dyffryn o B-gym sychion yn byw-hau, ac yn sefyll ar eu traed yn llu mawr iawn. *Ezec-* xxxvii. 1—10.

4 Y Prophwyd Daniel a ddywed, Y rhai a gysgant yn llwch y ddaear, a ddeffroant ; rhai i fywyd tragywyddol, a rhai a warth a dirmyg tragywyddol. *Dan.* xii. 2.

5 Crist ei hun a ddywed, Y mae'r awr yn dyfod, yn yr hon y caiff pawb a'r sydd yn ei beddau glywed ei lef rydd ef. A hwy a ddeuant allan ; y rhai a wnaethant adda, i adgyfodiad bywyd ; ond y rhai a wnaethant ddrwg, i adgyfodiad barn. *Ioan* v. 28, 29.

6 Yr oedd Apostolion Crist yn pregethu'r Adgyfodiad yn mhob man, ac yn dioddes dros Wirionedd eu Hathrawiaeth : megis y mae Paul yn dywedyd. Am obaith ac adgyfodiad y meirw yrydys yn fy marnu i. *Act.* xxiii, 6.

7 Y mae Cyrph y Seintiau, fel er Heneidiau, yn Aelodau Crist, ac yn Demlau'r Ysbryd Glan, ac yn Nghysfammod Duw ; ac am hyny ni adewir hwynt heb eu cyfodi. 1 *Cor.* vi. 15, 19. *Math.* xxii. 31, 32.

Cw Pa Esamplau o Adgyfodiad sy yn yr Ysgrythyr ?

At 1 Enoch ac Elias a aethant i'r Nefoedd yn eu Corpholaeth ; yn Dystiolaeth, mai felly'r a'r Duwiolion ereill, ar ol eu cyfodi o Feirw. *Gen.* v. 2. *Bren* ii.

2 Mab y weddw o Sarepta, a mab y Sunamites, a'r gwr marw a fariwyd i feddrod Eliseus, a gyfodwyd o Feirw, yn Esamplau o'r Adgyfodiad, yn yr Hen Destament. 1 *Bren.* xvii. 2 *Bren.* iv. xiii.

3 Y mae Esamplau lawer o'r Adgyfodiad, yn y Testament Newydd ; sef, mab o wraig o Nain, merch Jairus, Lazarus, a Thabitha, a Christ ei hun yn benaf ; a llawer

o Gyrph y Saint a gyfodasant ar ol ei Adgyfodiad ef, ac a ymddangosasant i lawer. *Math. xxvii. 52, 53.*

Cio Pwy a gyfyd y Meirw i Fywyd ?

At Duw. Yr hwn a gyfododd yr Arglwydd Iesu, a'n cyfyd ninnau trwy Iesu, i'n gosod ger bron gyd a chwi. *2 Cor. iv. 14.*

Cw Yn mha Gyrph y cyfodir y Meirw ?

At Fe gyfodir pob un o Feirw yn yr un Corph ag oedd ganddo yn fyw. Oblegid,

1 Mai Adgyfodiad yw, cyfodi i fynu yr un a ddodwyd i lawr ; ac nid un arall yn ei le. Bydd i bob hedid ei gorph ei hun. *1 Cor. xv. 38.*

2 Yn yr un Cyrph, ag oedd y Seintiau yn gwasan-aethu Duw ar y ddaear, y mae cymmwys iddynt gael eu gwobrwyo yn y Netoddd ; ac yn yr un cyrph, ag oedd yr annuwiol yn pechu ar y ddaear, y mae cyfiawm iddynt gael eu cosbi yn Uffern ; ac nid mewn cyrph ereill. Ni wya'r Hollalluog gyfiawnder. *Job viii. 3.*

3. Yr un Corph oedd gan Lazarus ac ereill ar ol adgyfodi, ag oedd ganddynt o'r blaen ; a'r un Corph oedd gan Crist, a'r ol cyfodi, ag oedd ganddo yn dydddef. Canys efe a ddywedodd, Edrychweh fy uwylaw a'm traed, mai myfi fy hun ydyw. *Luc xxiv. 39. Ioan xx.*

Cw Pa bryd y bydd yr Adgyfodiad ? a phwy a gyfodir ?

At Adgyfodiad y Meirw a fydd yn niwedd y byel hwn pan ddel Crist i'r Farn ; a'r holl Feirwon i gyd a gyfodir. Y cyfiawmion, a'r anghyfiawmion hwyf. *Act. xxiv. 15. Dad. xx. 11—14.*

Cw Pa wahapmetl fydd rhwng y Cyfiawn a'r anghyfiawn yn yr Adgyfodiad ?

At 1 Y Cyfiawn, sef, y meirw yn Nghrist, a gyfodant yn gyntaf ; a'r anghyfiawn yn olaf. *1 The. iv. 16.*

2. Y Cyfiawn a gyfodant yn gwbl-lan oddi wrth eu pechodau ; ond, pechod yr annuwiol a lyn wrthynt. Eu hanwirediaid fydd ar eu heagyrn lwy. *Ezec. xxxii. 27.*

3 Fe fydd Cyfarfod gorfoleddus rhwng Cyrph ac Eneidiau y cyfiawn yn yr Adgyfodiad. Canys, Dydd eu mahysiad a phrynedigaeth eu cyrph, y gelwir y dydd hwn. Ond nid felly y bydd i'r anghyfiawn. *Rhuf. viii. 23.*

4 Y Cyfiawn a gyfodir i Ogoniant a Bywyd tragywyddol ; eithr yr anghyfiawn a gyfodir i warth a dirmyg tragywyddol. *Dan.* xii. 2.

5 Y Cyfiawn a gypir i fynu gan yr Angylion; i gyfarfod a'r Arglwydd yn yr awyr, ac i fed gyd ag ef dros byth. Ond yr anghyfiawn a adewir yn ol; ym meddiant y diafol; ac i fyned gyd ag ef i'r tan amiffoddadwy. *1 Thes.* iv. 17. *Math.* xxiv. 31.

Cw Pa fath Gyrph a fydd i'r Seintiaid yn yr Adgyfodiad ?

Af 1 Cyrph canaid a dvgg'aer. Canys, Yna y llewyrcha y rhai cyfiawn, fel yr haul, yn uheyrnas eu Tad. *Math.* xiii. 43.

2 Cyrph cyffelyb i Gorph Crist. Yr hwn a gyfnewidi ein corph gwael ni, fel y gwneir ef yr un flurf a'i gorph gogoneddus ef. *Phil.* iii. 21.

3 Cyrph cwbl-berffaith, heb anaf, na diffyg na dim anharddwch. Eithr yn ol portreiaid Corph yr Arglwydd. Dy feirw a fyddant byw; fel fy nghorph i yr adgyfodant. *Esay* xxvi. 19.

4 Cyrph cwbl-bur oddi wrth yr holl lygriad a'r halogrwydd pechadurus sydd yddat yn awr. Canys, hwy a gyfodir mewn anllygredigaeth. *1 Cor.* xv. 42.

5 Cyrph hollol-iaclus, na fyddant yn ddiarostyngedig fel yn awr, i nebrhyw gystuddiau na marwolaeth byth. Canys, rhaid i'r marwol hwn wisgo arfarwoldeb. *1 Cor.* xv. 53.

6 Y Corph sy'n awr yn fadr wael, ac a ddefir i'r pŵll i'w gladdu allan o'r golwg, fel peth di-fri a ffaidd, a fydd yn Gorph gogoneddus yn yr Adgyfodiad. Efe a heuir mewn ambarch, ac a gyfodir mewn gogoniant. *1 Cor.* xv. 43.

7 Y Corph sy'n awr yn wanaidd, ac yn baroll i lesgau a diffygio beunydd, a fydd gryf a heini, par ei gyfodir, yn abl i gydsymud a gweithredu a'r Enaid, heb flino byth. Efe a heuir mewn gwendid; ac a gyfodir mewn nerth. *1 Cor.* xv. 43.

8 Y Cyrph anianol, sy raid eu meithrin yn awr a chwsg, a lluniaeth, a gwisgoedd; a fyddant yn yr Adgyfodiad o'r un fywiolaeth, ac mor wisg a bywiog i'g ysbrydion. Efe a heuir yn gorph anianol, ac a gyfodir yn

Serph. ysbrydol.—Y maent fel angylion Duw yn y nef.
1 *Cor.* xv. 43. *Math.* xxii, 30.

Cw. Beth a ddysgwob oddi wrth Adgysfodiad y Meirw?

At 1 Mi ddylwn ddiolch i Dduw, am ddadguddio'r pethau hyn i mi ymmlaen llaw, trwy Grist Iesu. Yr hwn a ddug fywyd ac anllygredigaeth i oleuni trwy'r esengyl.
2 *Dim.* i, 19.

2 Mi ddylwn lasurio am Adgysfodiad ysbrydol oddi wrth bechod i Sancteiddrwydd; fel y cafiwyf Adgysfodiad gogoneddus yn y Dydd olaf. Gwynfyddedig a sanctaidd yw'r hwn sydd a rhan iddo yn yr adgysfodiad cyntaf: y rhai hyn nid oes i'r ail farwolaeth awdurdod arnynt.
Dea. xx. 6.

3 Mi ddylwn ymarfer fy hun i gael Cydwybod ddirwysr tu ag at Dduw a ddynion, yn wastadol. Oblegid y bydd adgysfodiad i'r cyfiawnion, a'r anghyfiawnion hefyd. *Act.* xxiv, 16. *Ioan* v, 20.

4 Mi ddylwn fod yn helaeth yn fy Nghariad i'r Tlwm: a'r Truenus, Oblegid, se deir i ni (medd yr Anglwydd) yn adgysfodiad y rhai cyfiawn. *Luc* xiv, 14.

5 Mi ddylwn fod yn gysurus, pan fo'r Dawiol, sy awyl genyf, yn ymadael a'r byd hwn; canys ni gawn gytarfod a hwynt drachefu yn yr adgysfodiad. Oblegid y rhai a lunasant yn yr Iesu, a ddwg Duw hefyd gyd ag ef. Diddenwch eich gilydd a'r ymadroddion hyn.
1 *Theo.* iv. 14, 18.

6 Mi ddylwn fod yn ddiolchgar dan bob blinderau megys y rhai gynt, a ddigdynwyd, heb dderbyn ymwardd; fel y gallent gael adgysfodiad well. *Heb.* xi. 35.

Cw. Beth yw'r Pwng olaf or Credo?

At. Bywyd tragwyddol. Amen.

Cw. Beth ydych yn gredu am Fwyd tragwyddol?

At. Yr wyf yn credu, y bydd holl ddynolryw fyw yn dragwydd, ar ol eu cyfodi o feirw, heb ddiwedd byth. Canys, yr anghyfiawn a ant i gosbedigaeth dragwyddol; ond y rhai cyfiawn i fywyd tragwyddol. *Math.* xxv. 46.

Cw. Pa fath Fwyd tragwyddol a fydd i'r Cyfiawn?

At 1 Duw a sych ymaith bol deigr oddi wrth eu llygaid hwynt; a marwolaeth ni bydd mwyach; na thrist-

weh, na llefain, na phoeni bydd mwyach ; oblegid y pethau cyntaf a aeth heibio. *Dad. xxi. 4.*

2 Eu holl amherffeithrwydd a dynir ymaith, a'u natur a berffeithir yn gwbl. Canys, pau ddelo yr hyn sydd berffaith. yna yr hyn sydd o ran a ddileir. *1 Cor. xiii. 10*

3 Fe esyd Crist arnynt Anrhydedd mawr iawn a gogonedus, yn ngwydd yr holl fyd. Canys, efe a ddaw i'w ogoneddu yn eu saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai oll sydd yn credu. *2 Thes. i. 10.*

4 Hw a gant Gymdeithas gwblgyflawn a'r holl Nefoedd, a'r Seintiau a'r holl Angylion, ac a Duw ei hun a'i Fab yr Arglwydd Iesu ; ac i fod gyd ag ef yn wastadol. *Dad. xxi. 3. Hebr. xii. 22—24. 1 Thes. iv. 17.*

5 Fe fydd eu Gwynfyd yn sawr iawn. Fel y mae'n 'sgrifenedig ; Ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef. *1 Cor. ii. 9.*

Cw Yn mha ffordd yr ymddengys, fod Gwynfyd y Seintiau yn sawr yn y Nefoedd ?

At Mae Gwynfyd y Seintiau yn sawr,

1 Oblegid mai'r Duw mawr yw'r Awdwr o hono. Y mae iddynt ddinas, ag iddi sylfeini, Saer ac Adeiladydd yr hon yw Duw. *Heb. xi. 10.*

2 Oblegid y Pris mawr a gostiodd. Sef, nid aur nac arian, na phethau llygredig ; eithr gwerthfawr waed Crist. *1 Pedr i. 18, 19.*

3 Oblegid cymmaint y mae'r Seintiau weithiau yn profi o Lawenydd y Nefoedd ymlaen llaw yn y byd hwn. Y Salmydd a ddywed, Rhoddaist llawenydd yn fy nghalon, mwy na'r amser yr amlhaodd eu hyd a'u gwin hwynt.—Megys a mer ac a brasder y digonaist fy enaid *Salm iv. 7. lxiii. 5.*

4 Oblegid y Gwobrau mawr ag sy ar eu medr. Sef, Teyrnas Nefoedd, Coron Cyfiawnder, Trigfanau gogonedus. Hyfyd weh annhraethadwy, Mwynhaad o Ddew ac Etifeddiaeth anllygredig, a dhalogedig, a diddislaunedig sydd ynghadw iddynt. *1 Pedr i. 3, 4.*

5 Oblegid Naturiaeth briodol y Gwynfyd hwn.

Cw Beth yw Natur y Gwynfyd hwnw ?

At 1 Mae Gwynfyd y Seintiau, yn y Bywyd tragwyddol, yn gwblgyflawn, heb ddim yn ddifys ynddo. Digonol

rwydd llawenydd sydd ger dy fron.—Hwynthwy oll a gyflawnir a holl gyflawnder Duw. Salm xvi, 11. Eph iii, 19.

2 Mae Gwynfyd y Seintiau yn briodol addas i bob un o honyat. Canys, Pob un a dderbyn ei briod woler ei hun, yn ol ei lafur ei hun. 1 Cor. iii, 8. Dad. xxii, 12.

3 Y mae eu Gwynfyd yn ddigymunysg, yn ddifedur, ac yn ddiddiwedd, heb berygl o'i gollu byth. Ioan xvi, 22.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Fywyd tragywyddol y Seintiau?

At 1 Mi ddylwn garu Duw: am ddanfôn o hono ei unig-anedig Fab i'r byd, fel y byddemni fyw trwyddo, ef. 1 Ioan iv, 9.

2 Mi ddylwn geisio Rhan yn Mab Duw uwchlaw pob peth. Canys, Yr hwn y mae y Mab ganddo, y mae y bywyd ganddo: a'r hwn nid yw ganddo Fab Duw, nid oes ganddo fywyd. 1 Ioan v, 12.

3 Mi ddylwn, wrth ystyried gymmaint yw Gwynfyd y Bywyd tragywyddol, ymroi yn awyddus i bob Daioni ag allwyf. Yn gwneuthur daioni na ddiogwn: canys yn ei iawn bryd y medwn, oni ddiffygiwn. Gal. vi, 9.

Cw Beth a fydd i'r anghyfiawn ar ol yr Adgyfodiad?

At 1 Hwynthwy a geir allan o Deyrnas Nefoedd. Yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd, pan weloch Abia am, ac Isaac a Jacob; a'r holl brophwydi, yn nheyrnas D w, a chwithau wedi eich bwrw allan. Luc xiii, 28.

2 Crist y Barnwr a ddywed wrth y rhai a fyddant ar y llaw asswy, Ewch oddi wrthyf, rai melleddigedig, i'r tan tragywyddol, yr hwn abarotowyd i eddiafol ac i'w angylion. A'r rhai hyn a ant i gosbedigaeth dragywyddol. Math. xx, 41, 43.

3 Cosbedigaeth yr anghyfiawn, o hyny allan, a fydd yn fawr ac yn echrydus iawn.

Cw Pa lun yr ymddengys, y bydd Cosb yr anghyfiawn yn fawr?

At 1 Mae Cosb yr anghyfiawn yn echrydus iawn, weithiau, yn y byd hwn. Yr hen fyd a foddwyd a dwfr; Sodom a Gomorrah a losgwyd a than; y ddaear a agorodd ei safn, ac a lyngcodd Corah a Dathan, a'u holl dynion hwy, yn fwy yn uffern. Gen vii, xix. Nam. vi.

2 Mae'r anghyfiawn, trwy ddirmygu Trugaredd D w, yn cyfiroi Digllonedd Duw a'i Gyflawnder, i'w poenyddio yn ofnadwy iawn. Canys, Ar yr annuwiolion y glawia efe

teglau, tan a brwmstan, a phloethwynt ystodmus; dymma-
ran eu phiol hwynt. *Salm* xi. 6.

3 Mae Cosb yr anghyfiawn yn echrydus. Oblegid, y
rhwymir hwy draed a dwylaw, a hwy a fwrir i'r tywyllwch
eithaf: ac yno bydd eu llaf yn wylofus iawn. *Math.*
xxii. 13.

4 Mae eu Cosb, hwy yn llym angerddol, trwy bob ran o
honant, heb symryn o Gyssur na Gobaith am ben eu
Poen. Canys, hwy o yfant o win digofaint Daw, yr hwn
yn ddigymmysg a dywalltwyd yn phiol ei lid ef; a hwy
a bwrir mewn tan a brwmstan, yn ngolwg yr angylion
sanetaidd, ac yn ngolwg yr Oen. Dad. xiv. 19.

Mae eu Cosb hwy yn ddiorplurys, yn ddigwyn, ac yn
ddiddiwedd byth. Mwg eu poenedigaeth hwy sydd yn
myned i fynu yn oes oesoedd; ac nid ydynt hwy yn cael
gorphwysdra ddydd na nos—Canys, hwy a anti gosde-
thigaeth dragywyddol—Ele nid yw eu prys hwynt yn
maru, na'r tan yn ddirodd. Dad. xiv. 11. *Math.* xxv. 46.
Marc ix. 48.

Cw Beth a ddygwch addi wrth Gosb yr anghyfiawn?

At 1 Ni ddylar neb gynfigenu wrth llwyddiant yr
anghyfiawn yn y byd hwn Canys, y troseddwy'r a gyd-
ddistyrwir; diwedd yr amauwion a dorir ymaith. *Salm*
xxxviii. 38.

2 Fe ddylar'r amauwion weled ei Perrygl. Canys,
o's byw yr xdych yn ol y cnawd, meirw fyddwch.—O
hertyd hyn yr ymchngodd uffern, ac a agorodd ei
safn yn anferth; ac yno y disgyn eu gogoniant hwy.
Rauf. viii. 13. *Esay* v. 14.

3 Mi ddylwn ryfeddu Cariad Daw: yn rhodd i ni ei
maigunedig Fab, fel na choller pwy bynag a gredo yaddo
ef, ond caiffael o hono fywyd traggywyddol. *Isa* iii. 18.

4 Mi ddylwn ddysgu o'm Daw yn unig. Nac o'uwech
rhag y rhai a laddant y corph, ac nid allant ladd yr enaid:
eithr yn hytrach, o'uwech yr hwn a ddichon ddistyrwio
enaid a chorph yn uffern. *Math.* x. 28.

5 Dyled pawb a waret ryd, yw, clodferi Daw yn dra-
gywydd. Felly dywedod gwardigion yr Arglwydd, y
rhai a waredodd efe o law y gelyn.—Canys nid appwynt-
odd Daw ni i ddigofaint, ond i gaffael iechydwriaeth trwy
Arglwydd Iesu Grist. *Salm* cxvii. 2. *1 The* i. 9.

Cw Beth yw ystyr Amen, yn niwedd y Credo?

At Ystyr Amen, yn niwedd y Credo, yw, Felly mae; neu Felly y Credaf: ac ni a ddylem, bob un, ddywedyd Amen o'n calonau yn gywir, yn Gyffes o'n Ffydd i bob Pwngc o honi, o's mynwn fod trwy Ffydd yn gadwedig. Canys a'r galon y credir i gyfiawnder, ac ar genau y cyffesir i iechydwrïaeth. Rhuf. x. 10.

Y DRYDYDD RHAN.

YN CYNNWYS ESBONIAD O'R

DEG GORCHYMMYN.

Cwestiwn.

AM ba beth y mae'r Drydydd Ran o'r Catecism?

Atteb. Am ein Hufudd-dod i Gyfraith Duw. Sef, Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymnyinion.

Cw O herwydd pa ham y dylech ufuddhau i Gyfraith Duw?

At 1. Am mai Duw yw'n Creawdwr ni. Efe a'n gwnaeth, ac nid ni ein hunain; ei bobl ef ydym, a deilaid ei bortha. *Salm c. 3.*

2 Am mai Duw yw'n Cynhaliwr. Gan ei fod ef yn rhoddi i bawb fywyd, ac anadl, a phob peth oll. *Act. xvii. 25.*

3 Am mai Duw yw'n Barhwr. Efe yw'n Deddfwr efe yw'n Brenin; efe a'n ceidwr. *Esay xxxiii. 22.*

4 Am fod Digofaint Duw yn dysod ar blant yr anufudd-dod. *Eph. v. 6.*

5 Am fod yn dda i ddyn ufuddhau i Gyfraith Duw,

Rhodiwch yn yr holl ffyrdd a orchymmynais (medd yr Arglwydd) fel y byddo'n ddaionus i chwi. *Jer. vii. 23.*

Cw Pa Ddaioni fydd i'r rhai a ufuddhaant i Gyfraith Duw ?

At 1 Hwy fyddant Bobl ddewisol i Dduw ei hun. O's gan wrando y gwrandewch ar fy llais, a chadw fy nghysammod ; chwi a fyddwch yn drysor priodol i mi, o flaen yr holl bobloedd. *Ecsod. xix, 5*

2 Mae Duw yn eu bendithio hwy a'u holl Feddiant. Yr holl fendithion hyn a ddaw arnat, o's gwrandewi a'r lais yr Arglwydd dy Dduw.—Bendigedig a fyddi di yn dy ddyfodiad i mewn, ac yn dy fynediad allan. *Deut. xxviii. 2, 6.*

3 Mae Duw yn gwrthwynebu eu gwrthwynebwyr hwynt. Mi a fyddaf yn elyn i'rh elynion (medd yr Arglwydd) ac a wrthwynebas dy wrthwynebwyr.—Bendithiaf hefyd dy fendithwyr, a'rh feldithwyr a feldigaf. *Ecsod. xxii. 22. Gen. xii. 3.*

4 Mae Duw yn gwrando eu Gweddïau. Beth bynag a ofynom, yr ydym yn ei dderbyn ganddo ef.—Ond y neb a dry ymaith ei ust rhag gwrando'r gyfraith, sydd ffaidd ei weddi. 1 *Ioan iii. 22. Diar. xxviii. 9.*

5 Maent hwy yn anwyl gan Grist, a thrwyddo ef yn gadwedig. Canys efe a ddywedodd, Pwy bynag a wna ewyllys fy Nhaf yr hwn sydd yn y nefoedd, efe yw fy mrawd i, a'm chwaer, a'm mam. *Math. xii. 50. Dad. xxii. 14. Ioan xv. 14.*

Cw A ddylech chiwi ufuddhau i neb ond i Dduw yn unig ?

At Dylem. Canys mae Duw yn gorchymyn i ni ufuddhau.

1 I'n Llywiawdwyr. Ymddarostynged pob enaid i'r awdurdodau goruchel. *Rhuf. xiii. 1.*

2 I'n Hathrawon. Ufuddhewch i'ch blaenoriaid, ac ymddarostyngwch ; o blegid y maent hwy yn gwylis dros eich enedïau chiwi. *Heb. xiii. 17.*

3 I'n Rhieni. Y plant, ufuddhewch i'ch rhieni yn mhob peth ; canys hyn sydd yn rhyngu bodd i'r Arglwydd yn dda. *Col. iii. 20.*

4 I bob peth a ordemier yn gyfiawn gan ddynion. Ymddarostyngwch o blegid hyn i bob dynol ordinaad

o herwydd yr Arglwydd. Eithr nid i ddim a fo'n wrthwynëb i Gyfraith Duw. Canys, Rhaid yw ufuddhau i Dduw yn fwy nag i ddynion. 1 *Petr* ii. 13. *Act.* v. 29.

Cw A ellwch chwi ufuddhau yn berffaith i Gyfraith Duw?

At 1 Ni's gallaf ufuddhau yn berffaith i Gyfraith Duw, tra fyddwyf yn annychweledig. Canys, yr wyf yn gweled deddf arall yn fy aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy nghaethiwo i ddeddf pechod, yr hon sydd yn fy aelodau. *Rhuf.* vii. 23.

2 Ni's gallaf ufuddhau yn llwyr-ddibechod mewn stad o Ras, tra fyddwyf mewn cnawd pechadurus. Canys mewn llawer o bethau yr ydym ni bawb yn llithro. *Iago* iii. 2. 1 *Ioan* i. 8.

3 Mi ddylwn roddi'r Ufudd-dod gorau ag allwyf i Gyfraith Duw trwy Ffydd yn Nghrist, os mynaf enffeddu Bywyd tragwyddol. Magis y dywedodd Crist ei hun. O's ewyllysi fyned i mewn i'r bywyd, cadw'r gorchymynion. *Math.* xix. 17.

Cw Beth a ddylech ystyried ychwaneg ynghylch eich Ufudd-dod i Gyfraith Duw?

At 1 Na ddylai neb fod yn anwybodus o Gyfraith Duw, y Rheol o'n Hufudd-dod ni; rhag iddynt gyfeiliorni. Quid am hyn yr ydych yn cyfeiliorni, am nad ydych yn gwybod yr ysgrythyrau, na gallu Duw? *Marc* xii 24. *Salm* xc. 10.

2 Na ddichon neb, trwy broffes o Ffydd, heb Ufudd-dod, byth fyned i'r Nefoedd. Nid pob un sydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd; ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd. *Math.* vii. 21.

3 Mai trwy Ffydd yn unig ag sy'n gweithredu Ufudd-dod, y mae'n Cyfiawnhaad ni ger bron Duw. Gan wybod nad ydys yn cyfiawnhau dyn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Iesu Crist.—Eithr, megys y mae'r corph heb yr ysbryd yn farw, felly hefyd ffydd heb weithredoedd marw yw. *Gal.* ii. 16. *Iago* ii. 26.

Cw Pa fodd y rhoddwyd Gyfraith Duw i ddynion?

At 1 Fe roddwyd y Gyfraith yn 'sgrifenedig yn

natur a chalon dyn ar y cymtas, cyn iddo syrthio oddi wrth Dduw; ac sy ryw faint yu natur dyn etto, yn llychlyd ac yn ddwyll. Onid yw naturiaeth ei hun yn eich dysgu chwi? A'r Apostol a ddywed am y cenhedloedd, fod gweithredoedd y ddeddf yn 'sgrifenedig yn eu calonau hwynt. 1 Cor. xi. 14. *Rhuf.* xi. 14, 15.

2 Fe roddwyd y Gyfraith ar ol hyny, trwy Foses, i'r Iuddewon, yn 'sgrifenedig a Bys Duw ei hun, ar Lechau o Gerig; a chweddi hyny fe'i 'sgrifenwyd yn dra helaeth trwy Ysbryd Duw yn yr Ysgrythyrau. *Hosea* viii. 12.

Cw Pa sawl Cyfraith a roddwyd i'r Iuddewon trwy Foses?

At Tair.

1 Y Gyfraith Foesol; sef, y Deg Gorchymmyn; yn Rheol o Ufudd-dod i bawb. *Deut.* vi. 1. xxvi. 46.

2 Y Gyfraith Farnedigaethol; yn Rheol o Farnedig-aeth wladol rhwng yr Iuddewon a'i gilydd. *Lef.* xxvi. 46.

3 Y Gyfraith Ddefodol; yn Rheol o Addoliad Duw yn yr Eglwys Iuddewig. Yn cynnwys Cysgodau o Grist ac i ddiflanu, pan ddeuai Crist ei hun, y Sylwedd o honynt. *Col.* ii. 14,

Cw Dan ba Gyfammod y rhoddodd Duw y Gyfraith Foesol yn Rheol o Ufudd-dod?

At 1 Fe roddodd Duw y Gyfraith Foesol i'n Rhieni cyntaf, yn Mharadwys, cyn iddynt bechu, yn Rheol o Ufudd-dod, ac yn Ammod o Fywyd tragwyddol, dan y Cyfammod Gweithredoedd. Megis y mae Moses yn 'sgrifenu am y cyfiawnder sydd o'r ddeddf; Mai'r dyn a wnel y pethau hyny, a fydd byw trwyddynt. *Rhuf.* x. 5

2 Fe roddodd Duw y Gyfraith Foesol, yn Rheol o Ufudd-dod i bob Israel, ar Fynydd Sinai, dan y Cyfammod Gras; o herwydd i bawb dorir Cyfammod Gweithredoedd. Am hyny trwy weithredoedd y ddeddf ni chyfiawnheir un cnawd. *Rhuf.* iii. 20.

Cw Pa ham y mae Sant Paul yn cyffelybu Cyfammod Mynydd Sinai i Agar, ag oedd yn gaeth hi a'i phlant, os Cyfammod o Ras ydoedd? *Gal.* iv. 22—25.

At O herwydd iau gaeth yr aberthau a'r defodau seremoniawl yr oruchwyliaeth hyny o'r Cyfammod Gras. Ac o herwydd eu dallineb hwy, yn gwyrddroi'r Cyfam-

mod-Gras megis yn Gyfammod Gweithredoedd, trwy ymddiried yn eu cyfiawnder eu hunain. *Rhuf. ix. 30. 32. x. 4. 5.*

Cw Pa lun yr ymddengys, mai dan y Cyfammod Gras y rhoddwyd y Gyfraith Foesol i bobl Israel ?

At 1 O blegid i Dduw amlygu Addewidion y Cyfammod Gras i'n Rhieni cyntaf, ar ol iddynt dori'r Cyfammod Gweithredoedd; ac ni thynodd efe mo'i Addewid byth yn ol. Canys diedifarus yw doniau a galwedigaeth Duw. *Rhuf. xi. 29. Gal. iii. 15.*

2 O blegid i Dduw sicrhau Addewidion y Cyfammod Gras, ar ol hyny, i Abraham a'i had, yn Gyfammod tragywyddol; ac a ordeiniodd yr Enwaediad yn Sel o hono. Fel nad yw y ddeddf, oedd bedwar cant a deg ar hugain o flynyddoedd wedi, yn ei ddirymu, i wneuthur yr addewid yn ofer. *Gal. iii, 16, 17. Gen. xvii.*

3 O blegid mai trwy Ras yn unig yr oedd lechydwr iaeth i bobl Israel, megys i ninuau; ac nid trwy Weithredoedd. Trwy ras yr Arglwydd Iesu Grist, yr ydym ni yn credu ein bod yn gadwedig, yr un modd a hwythau.—Canys ni chyfiawnheir neb trwy weithredoedd y ddeddf ger bron Duw. *Act. xv. 11. Gal. iii, 11.*

4 O blegid bod Duw yn addaw cofio ei Gyfammod a thrugarau wrythynt, pan y cafaddefent eu pechodau. Ac yn addaw Trugaredd i filoedd o'r rhai a'i carant, yn yr ail Orchymmyn; a liir Hoedl i'r rhai a anrhydeddant eu Rhieni, yn y pummed Gorchymmyn: ac nid oes un Addewid yn y Cyfammod Gweithredoedd ar ol ei dori. *Lef. xxvi. 40, 42. Eccl. xx. 2, 6.*

5 O blegid mai Cysgodau o Grist, a'r pethau a berthyn i'r Cyfammod Gras, oedd yr holl Aberthau a'r Defodau a ordeiniwyd yn Nghysfammod Mynydd Sinai. Y rhai ydynt gysgod pethau i ddyfod; ond y corph sydd o Grist. *Col. ii, 17. Heb. x, 1.*

Cw A ydyw'n llesol i chiwi wybod, mai dan oruchwyliaeth y Cyfammod Gras yr oedd yr Iuddewon, pan y rhoddwyd y Gyfraith iddyn? ?

At Ydwy'n ddiammau yn llesol iawn.

1 O blegid, pan dorwyd hwynt yn aith oddi wrth y Cyfammod, i ni, y Cenhedloedd, gae einderbyn i mewn iddo: sef, i'r un Cyfammod a lwyf, ny ni a'n plant gyd

a ni yn awr, megys yr oeddynt hwythau gynt a'n plant gyd a hwy. Canys, ni a impiwyd i mewn yn eu plith hwy; se'n gwnaethpwyd yn gyfranog o wreiddyn ac o frasder eu holewydden hwy; sef, yn eu lle hwy dan y Cyfammod Gras; nad yw yn waeth yn awr i ni nac i'n plant, nag yr ydoedd gynt iddynt hwy. Eithr, Crist a wnaed yn Gyfryngwr cyfammod gwell. *Rhuf. xi. 17. Heb. viii. 6.*

2 Mae'n llesol i ni wybod, mai dan y Cyfammod Gras y rhoddwyd y Gyfraith; o blegid bod rhai yn gwrthwynebu'r Dyledswyddau a orchymmynir yn y Ddeddf, neu'r Gyfraith, fel pe bai hynny yn perthyn i'r Cyfammod Gweithredoedd yn unig, ac nid i Athrawiaeth Ffydd yn y Cyfammod Gras. Wrth hyn, a ydym ni yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym trwy ffydd? Na atto Duw. *Rhuf. iii. 31.*

3 Mae'n llesol i ni wybod, mai dan y Cyfammod Gras y rhoddwyd y Gyfraith, i'n dysgu i gyflawnu'r Dyledswyddau a orchymmynir ynddi: nid megis dan y Cyfammod Gweithredoedd, gan ymddiried ynddynt; eithr trwy Ffydd yn Nghrist, yn ol Athrawiaeth y Cyfammod Gras, fel yn dysgid yn fwy tywyll gynt; eithr yr awr hon a eglurwyd, a thrwy ysgrythyrau'r prophwydi, yn ol gorchymmyn y tragywyddol Dduw, a gyhoeddwyd yn mhllith yr holl genhedloedd, er mwyn ufudd-dod ffydd. *Rhuf. xvi. 26.*

Cw A ydyw'r Gyfraith Foesol, sef y Deg Gorchymmyn, yn Rheol o Ufudd-dod i'r Cristionogion dan yr Efengyl a'r Cyfammod Gras?

At Ydyw'n sicr.

1 O blegid fod y Gyfraith Foesol yn Rheol o Ufudd-dod i'r Iuddewon dan y Cyfammod Gras. Yr Arglwydd a ddywedodd wrth Foses, 'Sgrifena it' y geiriau hyn; oblegid yn ol y geiriau hyn y gwneuthum gyfammod a thi, ac ag Israel. *Ecsod. xxxiv. 27.*

2 O blegid na ddaeth Crist i ddistrywio'r Gyfraith ond fel y caem Ras i'w chyflawni'n well. Na thybiwch fy nyfod i dori'r gyfraith neu'r prophwydi; ni ddaethym i dori, ond i gyflawnu. *Math. v. 17.*

3 O blegid fod Athrawiaeth yr Apostolion yn cadarnhau Rhwymedigaeth ein Hufudd-dod i'r Ddeddf, neu'r

Gyfraith. A ydym ni yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym trwy ffydd? Na atto Duw; eithr yr ydym yn cadarnau'r ddeddf. *Rhuf. iii. 31.*

4 O blegid fod Athrawiaeth y Cyfammod Gras yn yr Efengyl, yn gwahardd yr un pechodau, ac yn dysgu'r un Dylédswyddau, fel ffrwythau o'n Ffydd yn Nghrist, ag a ddysgir yn Ngorchymmynion y Gyfraith: ac yn condemnio holl droseddwyr anedifeiriol y Gyfraith. *Luc xviii. 19, 20. 1 Cor. vi. 9, 10.*

Cw A ellwch chwi fod yn gadwedig trwy Ufudd-dod i Reol y Gyfraith?

At 1 Ni's gall neb fod yn gadwedig trwy Ufudd-dod i Reol y Gyfraith; o herwydd i ni oll ei throeddu hi, ac o blegyd amherffeithrwydd ein Hufudd dod gorau. *Canys nid oes ddyn cyfiawn ar y ddaear, a wna ddai- oni, ac ni phecha. Preg. vii. 20.*

2 Ni roldir y Gyfraith dan y Cyfammod Gras yn Rheol o'n Hufudd-dod, fel Ammod (neu Gondisiwn) o Fywyd a Chyfiawnhaad, megys yr oedd yn y Cyfammod Gweithredoedd. Yn yr ystyr hyn, nid ydym dan y ddeddf, eithr dan ras.—*Yn gwybod, nad ydys yn, cyfiawnhau dyn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Iesu Grist.* Er hyny, y mae'r Ddeddf, neu'r Gyfraith, yn Rheol fuddiol o'n Hufudd-dod. *Rhuf. vi. 14. Gal. ii. 16.*

Cw Yn mha ystyr y mae'r Ddeddf, neu'r Gyfraith, yn Rheol fuddiol o'n Hufudd-dod dan yr Efengyl a'r Cyfammod Gras?

At 1 Mae'r Gyfraith yn fuddiol i'n hargyhoeddu o'n trosedd. *Canys trwy'r ddeddf y mae adnabod pechod. Rhuf. iii. 20. vii. 9.*

2 Y mae'n fuddiol i weithio Troedigaeth ynom, a'n tywys at Grist oddi wrth hunan-hyder a phechod. *Gyfraith yr Arglwydd sydd berffaith, yn troi'r enaid.—Y ddeddf oedd ein hathraw ni at Crist, fel y'n cyfiawnhaid trwy ffydd. Salm xix. 7. Gal. iii. 24*

3. Mae'n fuddiol i gyfarwyddo'n Hymarweddiad, trwy ddilyn y pethau a orchymmynir, a gochelyd y pethau a waherddir ynddi. *Pa fodd y glanhau llanc ei hwyb? Wrth ymgadu yn ol dy air di. Salm cxix. 9.*

4 Mae'n fuddiol i ddangos y Perffeithwrydd difrych-
eulyd o Sancteiddrwydd, fel y Nod, ag y dylem gyrchu
yn y blaen, ac ymestyn tu ag atto fwyfwy. *Nid fel pe
bawn wedi ei gyrhaeddyd eisoes, neu fod eisoes wedi fy
mherffeithio; eithr dilyn yr wyf, fel y gallwyf ymaflwyd
yn y pethllynon hefyd yr ymaflwyd ynos gan Crist Iesu.*
—Yr ydwyf yn cyrchu at y nod, am gamp uchel al-
wedigaeth Duw yn Nghrist Iesu. Phil. iii. 12, 14.

5 Mae'n Dystiolaeth fuddiol o Wirionedd ein Ffydd ;
canys Ffydd yn gweithio Ufudd-dod Efangylaidd i Gy-
fraith Duw, sy'n rhoddi Hawl yn Nghrist a Bywyd tra-
gywyddol. *Gwyn eu byd y rhai sy yn gwneuthur ei
orchymmynion ef, fel y bo iddynt fraint yn mhren y
bywyd, ac y gollent fyned i mewn trwy'r pyrrh i'r
ddinas.* Dad. xxii. 14.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth fod y Gyfraith yn
Rheol fuddiol o Ufudd-dod ?

At 1 Mi ddylwn-glodfori Duw, am roddi ei Gyfraith
i ni, ag sydd gynnifer ffordd mor fuddiol. *Ni wnaeth
efe felly ag un genedl ; ac nid adnabuant ei farnedig-
aethau ef.* *Moloch yr Arglwydd.* Salm cxlvii. 20.

2 Mi ddylwn wrthod Athrawiaeth y rhai a wrthwy-
nebant y Gyfraith a rydd Duw yn Rheol o Ufudd-dod
i'w Bobl. Ac yn addaw hefyd ei 'sgrifennu yn eu calon-
au hwynt ; gan ddywedyd, *Myfi a ddodaf fy nghy-
freithiau yn eu meddwl, ac yn eu calonau yr ysgrifennaf
hwynt ; a mi a fyddaf iddynt hwy yn Dduw, a hwy-
thau a fyddant i minnau yn bobl.* Heb. viii. 10.

3 Ni a ddylem edrych am gadw Cyfraith Duw : gan
fod yn hunanymwadol, o herwydd amherffeithrwydd
ein Hufudd-dod. *Cadw fy ngorchymmynion, a bydd
fyw ; a'm cyfraith fel canwyll dy lygad—Gwedi i chwi
wneuthur y cwbl oll ag a orchymmynwyd i chwi, dy-
wedwch, Gwision ansuddiol ydym.* Diar. vii. 2.
Luc xvii. 10.

Cw Pa bryd y rhoddodd Duw y Gyfraith i bobl
Israel ?

At 1 Yn y tryddydd mis ar ol eu gwaredu o'r Aipht.
Canys y mae Duw yn disgwyl am Ufudd-dod gan y rhai
a waredir. *Ezra ix, 13, 14.*

2 Pan yz oedd Duw yn adnewyddu ei Gyfammod a

hwyl. *Canys dan Rhwymedigaeth o Ufudd-dod y mae Duw yn eu cymmeryd yn Bobl gyfammodol iddo.* Ecsod. xix. 5—8.

Cw Yn mha fodd y rhoddodd Duw y Gyfraith ?

At 1 Fe orchymmynodd Duw i'r bobl ymsancteiddio i dderbyn y Gyfraith oddi wrtho ef ar Fynydd Sinai. Canys, na ddichon pobl halogedig nesau at Dduw. Ecsod. xix. 9—11.

2 Fe barodd Duw fod ffin o amgylch y Mynydd ; ac na rhygai neb, fyned drosodd, na chyfiwrdd ag ef, rhag eu distrywio. Canys y mae'n beryglus i ruthro dros derfynau'r Gyfraith. Ecsod. xix. 12, 13.

3 Fe gymmerodd Duw Moses yn gyfryngwr rhyngddo a'r bobl. Ac wedi iddo aros gyd a'r Arglwydd ar Fynydd Sinai, heb fwyta nac yfed ddcugain niwrnod, fe roddodd Duw iddo y Deg Gorchymryn, wedi eu ysgrifennu gan Dduw : ei hun ar ddwy Lech. Ecsod. xxxiv.

4 Fe roddwyd y Gyfraith mewn modd dychrynadwy iawn a gogoneddus. Canys yr oedd taranau a mell, a chwmwl teib ar y mynydd, a llais udgorn yn grysiawn ; fel y dychrynodd yr holl bobl. A'r holl fynydd a grynodd yn ddirfawr, o herwydd disgyn o'r Arghwydd arno fel tan. Ecsod. xix. 16, 18.

Cw Pa ham y rhoddwyd y Gyfraith yn y fath fodd dychrynadwy ?

At 1 I ddysgu i ni roddi Ufudd-dod parchus i Gyfraith Duw. Canys, Efe a sawrha ei gyfraith, a c a'i gwna yn anrhydeddus. — Ac ni a ddylem wasanaethu Duw wrth ei fodd gyd a gwyllder a pharchedig ofn. Canys ein Duw ni sydd dan ysel. Esay xiii. 21. Heb. xii. 28, 29.

2 I ddysgu i ni geisio Crist yn Gyfryngwr rhyngom a Duw. Megis y dymunodd yr Isaeliaid i Foses sefyll rhyngddynt ag ef, pan welant y dychryniadau hyn. Ecsod. xx. 18, 19.

3 I ddysgu i ni ystyried mor ddychrynlyd fydd Dydd y Farn i drosoddwyr y Gyfraith. Y mynyddoedd a grynant rhagado, a'r bryniau a doddant, a'r ddeear a lysg gan ei olwg, a'r byd hefyd, a chiebl ag a drigant ynddo. Fwy a saif o flaen ei lid ef ! a phwy

a gyfyd ynghyddaredd ei ddigofaint ef! Ei lid a dynalltir fel tan, a'r craigion a furir i lawr ganddo. Nah. i. 5, 6. Seph. i, 14, 15. Dad. vi. 15—17.

4 I ddysgu i ni wranda'r Gorchymymion yn ystyriol pan y traethir hiwy yn yr Eglwys. Megys pe fyddem wrthym a'i Enau ei hun; nes byddo'n calonau yn crynu o arswyd. *Cany, ar hwn yr edrychaf, fe (medd yr Arghwydd) sef, ar y truan a'r cystuddiedig o ysbryd, ac sydd yn crynu wrth fy ngair.* Esay lvi. 2.

5 I ddysgu i ni gydnabod, pa gymmaint mwy o Diriodeb a amlygir dan yr Efengyl, na than y Gyfraith. *Cany ni elwir ni at fynydd yn llosgi gan dan, a dychrynfacedd afnawdy; eithr at Grist, i gael cyfeillach anwyl a Duw a'r holl nefoedd.* Heb. xii. 18, 22.

Cw Beth a ystyriwch yn flaenaf yn y Deg Gorchymymyn?

At 1 Eo Hawddardod; ag y ddylai rwymo pawb i fod yn ufudd iddynt. *Cany, Genau Duw a'u llefarodd a Bys Duw a'u sgrifennodd.* Deut. xi, 18, 19. xxvii, 10.

2 Eu Nifer; sef, nad ydynt ond deg. *Fel y bafn lawdd i bawb eu costio.* Diar. iii. 1.

3 Helaethrwydd yr Ystyr a gynhwysir yddynt, mewn ychydig o eiriau. *Megis y dynwedodd Dafydd, Dy orchymymyn di sydd dra chang.* Salm cxix. 96.

Cw Yu mha ddull y mae iawn ddyall y Gorchymymion hyn?

At 1 Mi ddylwn ddyall, fod Gorchymymion Duw yn rhwymo'r holl ddyn, a'r cwbl a berthyn i'w gorph a'i enaid; sef, ei holl dueddiadau a'i feddyliau oddi mewn, fel ei holl ymarweddiad oddi allan. *Cany ni a wyddom fod y ddeddf yn ysbrydol.* Rhuf. vii. 14.

2 Mi ddylwn ddyall, fod pob Gorchymymyn yn ei rhwymo i ochelyd pob pechodau a fo'n wrthwyneb i'r Dyledswyddau a orchymymynir yddynt: ac yn ei rhwymo i gyflawni pob Dyledswyddau a fo'n wrthwyneb i'r pechodau a waherddir ynddynt.

3 Mi ddylwn ddyall, fod pob Gorchymymyn yn ei rhwymo i ochelyd pob peth a fo'n tueddu i'r pechodau a waherddir ynddynt; ac yn ein rhwymo i bob peth y

fo'n tueddu tu ag at iawn gyflawniad y Dyledswyddau a orchymmynir yddynt.

4 Mi ddylwn ddyall, fod arnaf fi Rhwymedigaeth, nid yn unig i ochelyd pob achos o droseddu'r Gorchymmynion hyn fy hun, eithr hefyd na roddwyf achos i neb amall en troseddu. *Na fydd gyfraith o bechodau rhai creill.* 1 Tim. v. 22.

5 Mi ddylwn ddyall, fod Awdurdod goruchel Duw yn mhob un o'r Gorchymmynion fel ei gilydd; a'r fath gyssylltiad rhyngddynt, na's gellir tori un o'honynt, heb dori'r lleill i gyd. *Canys prwy bynag a gadwo'r gyfraith oll, ac a ballo rhwng un pwngc, y mae efe yn cuog o'r cwbl.* Iago ii. 10.

Cw Yn mha Drefn y roddir y Deg Gorchymmyn?

At 1 Mae Duw yn llefaru pob Gorchymmyn yn y Nifer unigol. Megis wrth bob dyn ar ei ben ei hun, *Fel y gwypo pob un y Rhwymedigaeth neillduol sy arno i fuddhau iddynt, ar Cyfrif neillduol a orfydd i bob un roi i Dduw am ei drosedd o'honynt.* Rhuf. xiv. 12.

2 Fe roddir y Gorchymmynion, gau mwyaf, mewn ffordd naccaol, i wahardd pechodau; o blegid cymmaint yw'n tueddiad ni i bechod; ac o blegid na fydd y Dyledswyddau a orchymmynir yn gymmeradwy, heb ochelyd y pechodau a waharddir.

3 Fe roddwyd y Gorchymmynion yn ysgrifenedig ar ddwy Lech. Sef, ein Dyledswydd i Dduw ar y Llech gyntaf, yn y pedwar Gorchymmyn blaenaf; a'n Dyled i'n Cymmydog ar yr ail Lech, yn y chwech Gorchymmyn olaf.

Cw Pa ham y dodir ein Dyled i Dduw yn y Llech gyntaf, a'n Dyled i Dynion yn yr ail Lech?

At 1 Am nad oedd gymmwys i'n Dyled i Dduw a Dynion fod am ben ei gilydd yn yr un Lech, fel pe buasent yn gydbwys a'i gilydd: canys ni a ddylem wahaniaethu rhyngddynt.

2 Fe roddir ein Dyled i Dduw yn y Lech gyntaf, o herwydd mai i Dduw yn benaf ac yn gwbl y mae'n holl Ufudd-dod yn ddyledus; ac o Ufudd-dod i Dduw y mae i ni gyflawni'n Dyled i Dynion, a gynhwysir yn yr ail Lech.

Cw Am ba beth yn neillduol y mae'r pedwar

Gorchymmyn blaenaf, a 'sgrifenwyd yn y Llech-gyntaf?

At 1 Am y Gwrthrych a ddylem addoli; sef, Duw.

2 Am y Modd y dylem ei addoli; sef, nid trwy ddellwau.

3 Am y Parch sy ddyledus i Enw Duw. 4 Am yr Amser mwyaf arbenig y dylem addoli Duw; sef, ar y Sabhath.

Cw Am ba beth yn neillduol y mae'r chwech Gorchymmyn olaf, a 'sgrifenwyd yn yr ail Lech.

At 1 Am Anrhydedd dyledus i'n Rhieni. 2 Am

Ddiogelwch Einioes pob Dyn. 3 Am ddiweirdeb dihalog yn mhawb. 4 Am Oustrwydd i Feddiant pawb.

5 Am Dystiolaeth gywir yn mhob peth. 6 Am Gadwraeth ein Calonau rhag pob Trachwant pechadurus.

Cw Yn mhâ Drefn y dylech ystyried y Deg Gorchymmyn?

At 1 Mi ddylwn ystyried y Rhagymadrodd o honynt.

2 Mi ddylwn ystyried y Pechodau a waherddir, a'r

Dyledswyddau a orchymmynir, yn mhob Gorchymmyn;

a'r Esamplau sy'n yr Yegrythyr am Farn Duw ar droseddwy'r Gorchymmynion.

Cw 1 Pa rai yw y Deg Gorchymmyn, a'n Rhagymadrodd?

At Y rhai hynny a lefarodd Duw yn yr ugeinfed Bernod o Ecsodus; gan ddywedyd, *Myfi yw'r Arglwydd dy Dduw*;

yr hwn at'h ddug di allan o wlad yr Aipht o dy y caethiwd.

Cw Beth a ystyriwch yn y Rhagymadrodd hwn?

At Tri pheth.

1 Yr *Ufudd-dod* parchus ag sy ddyledus i'r Gorchymmynion hyn; o blegid mai'r Duw mawr ei hun a'u llefarodd, Esay i. 2:

2 Bod yr Arglwydd yn Dduw i'r rhai a ufuddhaant i'w Orchymmynion. *Myfi (medd efe) yw'r Arglwydd dy Dduw.* Salm l. 7. Dent. x. 12, 13.

3 Bod Hawl Duw yn om, a Daioni Duw i ni, yn ein rhwymo i fod yn ufudd iddo. O blegid hyn y mas Duw yn dywedyd, wrth rai'r Gorchymmynion hyn: i bobl Israel, *Myfi yw'r Arglwydd dy Dduw*;

yr hwn at'h ddug di allan o wlad yr Aipht; o dy y caethiwd. Luc i. 74, 75.

Cw Beth yw'r Gorchymmyn centaf?

At Na fydded i' dduwiau ereill ger fy mton i.

Cu Beth mae'r Gorchymmyn hwn yn dal allan yn benaf?

At Mae'n dal allan dri pheth.

1 Y dylai fod genym ni oll Dduw i'w addoll.

2 Mai'r Gwir Dduw yn unig a ddylai fod gan pawb; nid duwiau ereill.

3 Y dylem ni ymgais am hyn, fel yngwydd Duw, Canys efe a ddywed, *Na fydded genyt dduwiau ereill ger fy mron i.*—Canys *ffyrdd dyn sydd yngolwg yr Arglwydd*; ac y mae efe yn dal ar ei holl twybrau ef. *Diar. v. 21.*

Cu Pa bethau a waherddir yn y Gorchymmyn cyntaf?

At i Byw yn ddidduw. Fel yr annuwiol, *sydd heb beth ganddynt, ac heb Dduw yn y byd. A'r ynfydion a ddwycedant yn eu calonau, Nid oes un Duw. Eph ii. 12. Salm xiv. 1.*

2 Arddel duw, neu dduwiau, heb y Gwir Dduw. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, *Na fydded i'w dduwiau ereill ger fy mron i.*—Ni chai gydnabod Duw ond myfi: ac nid oes lachawdur ond myfi. *Hos. xiii. 4.*

3 Syrthio i lawr i addoli rhyw greadoriaid. Pan syrthiodd Ioan wrth draed yr angel, *efe a ddywedodd Gwel na wnelych. Addola Dduw. Dad. xxii. 8, 9.*

4 Ymgynghori a chonsurwyr, twynwyr, a dewiniaid: canys y cyfryw a wadant Dduw, ac a gymmerant y diafol yn dduw iddynt. *Ai am nad oes Duw yn Israel, yr ydych chiwi yn ymosyn a Baalzebub?* 2 *Breu. i. 3. Ief. xix. 31. xx. 6, 7, 27. Dad. xxi. 8.*

5 Anghredu Rhagluniaeth Duw. Megys y rhai a ddywedant yn eu calon, *Ni wna'r Arglwydd dda, ac ni wna ddrwg. Seph. i. 12.*

6 Ymddiried mewn dyn, neu bethau ereill, yn lle ymddiried yn Nuw. *Melldigedig fyddo'r gwr a hydero mewn dyn.*—ac y cilio ei galon oddi wrth yr Arglwydd. *Jer. xvii. 5.*

7 Caru gogoniant dynion yn fwy na Gogoniant Duw. Megys y rhai di ffydd. *Pa fodd y gellwch chi greu y rhai gdych yn derbyn gogoniant gan eich gilydd, ac heb geisio y gogoniant sydd oddi wrth Dduw yn unig?* Ioan v. 41.

8 Diystyru Gwasanaeth Duw. *Megys y rhai a ddycedent, Pa beth ydyw'r Hollalluog, fel y gwasanaethem ef? a pha fudd fydd i ni, o's gwceddiwn arno?* Job xxi 15.

9 Arddel Duw yn rhagritbiol. *Megys rhai yn profesu yr addaeniant Dduw, eithr ar weithredodd ei wadau y maent; gan fod yn ffiaidd, ac yn anusudd ac at heb-guethred dda yn anghymmeradwy.* Dit. i, 16

Cw Pa Esamplau sydd yn yr Ysgrhythyr o Farn Duw ar droseddwy'r y Gorchymymyn cyntaf?

At 1 Pharaó, brenin yr Aipht; a wadodd Dduw, ac a'i dibrisiodd ei; a Daw a dywalltodd arno lawer o Farnau ar ol ei gilydd; ac yn y diwedd efe a'i fyddin a foddwyd yn y Mor Coch. *Ecsod. v. 2. xiv. 22. &c.*

2 Yr Inddewon a offrymasant idduwiau dweithr; a'r Arglwydd a dywalltodd ei lid arnynt, ar ddyn ac anifail; ar goed y maes, ac ar ffrwyth y ddacar. *Jer. vii. 8. 10, 20.*

3 Pobl Israel a ddistrywwyd yn echlrydus, am anghredu Rhagluniaeth Duw. Digofaint Duw fel tan a'u hysodd. A chwe' chan mil o honynt a ddistrywwyd yn yr anialwch am dychan yn erbyn Rhagluniaeth. *Salmlxxviii. 19—22. Num. xiv.*

4 Saul, brenin Israel, a adawodd yr Arglwydd, i ymgynghori a dewines; a thranoeth ei elynion a'i gorffygodd, ac efe a laddodd ei hun. Meibion Israel, bryd arall, a arferasen swyn a dewiniaeth; a hwy a reddwyd gan Dduw i ddwylaw eu hanrheithwyr, i'w caethiwo i wlad ddweithr. *1 Sam. xxviii, xxxi. 2 Bren. xvii. 17—20.*

5 Abazia a geisiodd gynger yn ei glefyd gan Baalzebub, duw Ecron; a thrwy Farn Duw a fu farw. Asa hefyd a fu farw o'i glefyd, am ymddiried yn y meddygon heb geisio'r Arglwydd. *2 Bren. i. 2. 2 Cron. xvi.*

6 O herwydd ei wagogoniant, yn lle gogoneddu Duw, y trowyd Nabucodonosor allan o'i frenhiniaeth, i gyd-fyw ag anifeiliaid y maes dros saith mlynedd; ac y lladdwydd Belsassar yn ddisymmwth; ac y trengodd Herod, gan bryfed yn ei ysu. *Dan. iv. 7. Act. xii.*

7 Llauer a ddistrywwyd, am ddiystyru a gwrthwynebu Addoliad Duw. *Jerusalem a gwmpodd, a Juda*

a syrthiodd; o herwydd fod eu tafod hwynt a'u gweithredoedd yn erbyn yr Arglwydd, i gyffroi lljgaid ei ogoniant ef. Essay iii. 8.

8 Proffes rhagrithiol o adnabod Duw, ac ar weithredoedd ei wadu ef, a ddygodd Ddigo faint Duw hyd yr eithaf ar genedl yr Iuddewon, i'w dinystrio hwy, ynghyd a'u Gwlad, a'u Dinas, a'u Teiml. 1 *Thes.* ii. 16. *Math.*

XXIV.

Cw Pa Dyledswyddau a gynhwysir yn benaf yu y Gorchymmyu cyntaf?

At 1 Bod genym un Duw, sef y gwir Dduw yn unig. Canys y Duw hwn yw ein Duw ni byth.—Nid oes i ni ond un Duw, y Tad, o'r hwn y mae pob peth.—Salm xlviii. 14. *1 Cor.* viii. 6.

2 Bod genym Wybodaeth am Dduw, a Ffydd ynddo. *Felyr adnabyddoch, ac y credoch fi (medd yr Arglwydd) ac y dyallach mai myfi ym.* Essay xliii. 10.

3 Bod i'r unig Wir Dduw gael ei wir addoli genym a'i ogoneddu megys Duw. *Maesoch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw; addolwch yr Arglwydd yn mhrydfertthwch ei sancteiddrwydd.* Salm xxix. 2.

4 Bod i ni ammodi a Duw, i'w gymmeryd ef yn Dduw i ni, ac i fod yn Bobl ffyddlon iddo hyd byth. *Gan lynu wrth yr Arglwydd trwy gysammod tragywyddol, yr hwn nid anghofir.* Jer. i. 5.

5 Bod i ni arferyd yn barchus holl Ordinhadan sanctaidd Duw yn ddiesgeulus. *Gan gadw cedwch orchymynion yr Arglwydd eich Duw, a'i dystiolaethu, a'i ddeddfau, y rhai a orchymynodd efe i ti.* Deut. vi. 17.

6 Bod i ni ymostwng yn foddlon i bob peth a drefno Duw i ni. *Yr Arglwydd yw efe; gwnaed a fyddo da yn ei olwg.* 1 Sam. iii. 18.

7 Bod i ni ymddiried yn Nuw, a'i ofni, a rhodio yn ei holl ffyrdd, a'i garu a'i wasanaethu a'n holl galon, ac a'n holl enaid. Deut. x. 12.

Cw Beth yw'r ail Orchymmyu?

At Na wna i't ddelw gerffedig, na llun dim a'r y sydd yn y nefoedd uchod, nac a'r sydd yn y ddaear isod, nac a'r sydd yn y dwfr-tan y ddaear. Nac ymgyrma iddynt, ac na wasanaetha hwynt; o blegid myfi yr Arglwydd

dy Dduw wyf Dduw eiddigus; yn ymweled ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm casaant; ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorchymynion.

Cw Pa sawl Rhan sydd yn yr ail Orchymyn ?

At Dwy Ran.

1 Gorchymyn, na bo i ni wneuthur delwau o ddim i'w haddoli.

2. Rhesymau am ein Hufudd-dod i'r Gorchymyn hwn.

Cw Pa rai yw'r Rhesymau a enwir yma am eich Ufudd-dod i'r Gorchymyn hwn ?

At 1 Awdurdod Duw drosom, a'i Berthynas i ni. Canys efe a ddywed, *Na wna i' ddelw gersfiedig; o blegid myfi yw'r Arglwydd dy Dduw. Efe yw ein Duw ni; a ninnau ym bobl ei borja ef.* Salm xc. 7. xlv. 11.

2 Eiddigedd Duw am ei Addoliad. Canys efe a ddywed, *Myfi wyf Dduw eiddigus.* Am hynny ni oddef Duw ein heilunaddoliad. *Ni rydd efe ei ogoniant i arall, nau sawl i ddelwau cersfiedig.* Ecsod. xxxiv. 14.

3 Cosh delwaddolwyr, a'u heppil ar eu hol. Canys Duw a ddywed, yr ymwel efe ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth. Ecsod. xxxiv. 7.

4 Casineb delwaddolwyr i Dduw. Canys efe a ddywed, *Mi a ymwelaf ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm casaant.*—*Mae'n gas ganddynt Dduw; ac yn elynion iddo mewn meddwl, trwy weithredoedd drwg.* Rhuf. i. 30. Coli. 21.

5 Trugaredd Duw i'r rhai a ufuddhaant iddo, ac i'w hiliogaeth hefyd. *Mae'n gwneuthur trugaredd i filoedd o'r rhai a'i carant ef, ac a gadwant ei orchymynion.*

Cw A ddylyd gwneuthur neb delwau na lluniau o unrhyw beth oll ?

At 1 Ni ddylai neb rhyfygu i wneuthur llun na delw o Dduw. *I bwy y cyffelebwch Dduw ? a pha ddilm a osodwch iddo ?* Esay xl. 18—25.

2 Ni ddylai neb wneuthur unrhyw lun neu ddelw i

ymgrymu iddo, na'i arferyd yn addoliad Duw. *Canys ffaidd gan yr Arglwydd, a mellaigedig yw'r neb a wnelo felly.* Deut. xxvii. 15.

3 Nid yw delwau cerfiedig, na lluniau, er harddwch cyffredin, yn anghyfreithlon. Megys y cerfiodd Salomon barwydydd y Deml a lluniau Cerubiad a Phalmwydd; a lluniau Cerubiad a wnaeth Moses i'r Drugareddfa. *Ecsod. xxv. 18. 1 Bren. vi.*

Cw A ydyw yn gyfiawn i ymwled ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth?

At 1 Y mae pob peth yn gwblygyfiawn a wnel Duw. Canys, *Cyfiawn yw'r Arglwydd yn ei holl ffyrdd a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.* Salm cxlv. 17.

2 Nid yw yn anghyfiawn i ymwled ag anwiredd eu tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth, y rhai a gasant Dduw, fel eu tadau; eithr y rhai a garant Dduw, a gant Drugaredd.

3 Nid ydyw Duw yn cosbi neb am anwiredd eu tadau ond y rhai a barhaant yn eu pechodau hwynt. *O's gwr a genhedla fab a wel holl bechodau ei dad y rhai a wnaeth efe, ac aysturia, ac ni zana felly; thwnw ni bydd marw am anwiredd ei dad; gan fywgy bydd-efe fyw.* Eze. xviii. 14, 17.

Cw Pa hant y mae Duw yn addam *Trugaredd*; i filoedd o'r rhai a'icarant; ac nad yw yn ymwled ag anwiredd ond hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth?

At Am fod Duw yn hoffi trugarham, y fwy hachoshi. Canys, Duw cariad yw. *Ni dderif efe ddisg byth; am fod yn hoff ganddo drugaredd.* Ploan iv. 16. Mic. vii. 18.

Cw Pa bechodau a wahertdir yn yr ail Orebymmyg?

At 1 Gwneuthur delwau a lluniau o Dduw, neu o ryw beth arall, i'w haddoli. *Deut. iv. 23. 24.*

2 Ymgrymu ac ymostwng i ddelwau a lluniau a wnelo ereill. *Deut. v. 9.*

3 Dychymmygu llun neu ddelw o Dduw yn eith meddyliâu; canys delwaddoliad yabrydot yw hyny. *Act. xvii. 29. 1 Cron. xxviii. 9.*

4 Esgeuluso addoli Duw; canys i'r dyben o addoli'r

Gwir Dduw y'n gwaherddir i addoli delwau ac eilunod
Dad. xiv. 7.

5 Chwanegu at Addoliad Duw, neu dynu oddi wrtho,
 yn anghyttun a Gair Duw. *Cany's efe a ddywedodd,*
Pob gair u wyf yn ei orchymmy'n i chwi, edrychwch am
wneuthur hyn; na chwanega atto, ac na thyn oddi
writha. Deut. xii. 82.

6 Cysnewid ac amrywio Addoliad Duw rwy ffordd
 neu gilydd, yn ol ein hewyllys ei hunain, oddi wrth y
 Rheol a roddodd Duw. *Cany's efe a ddywedodd, Na*
aphiliwch i'r tu deha, nac i'r tu aswy. Deut. v. 32.

7 Gwrthwynebu addoli Duw, yn y Drefn weddus y
 fo Eglwys Duw yn appwymio, yn gyttun a Gair Duw.
Cany's yr Ysbryd Glan a ddywedodd, Gwneler pob
peth yn weddaidd ac mewn trefn.—Ufuddhewch i'ch
blaenoriaid, ac ymddarostyngwch.—Ymddarostyng-
wch o blegid hyn i bob dynol ordinhaad, o herwydd yr
Arglwydd. 1 Cor. xiv. 40. Hebr. xiii. 17. 1 Pedr ii, 13.

8 Cysfathrachu ag eilunaddolwyr. *Na roddwyth eich*
merched i'w meibion hwy; ac na chymmerwch o'u
merched hwynt i'ch meibion, nac i chwi eich hunain.
Neh. xiii. 25.

Cw Pa Esamplau sydd o Farn Duw ar droseddwy'r
 yr all Orchymmy'n?

At 1 Tair mil o bobl Israel a laddwyd ar unwaith,
 am wneuthur llo iawdd i'w addoli. *Ecsod. xxxii.*

2 Jeroboam a wnaeth eilunod. *A gweddillion ei dy*
ef a furwyd allan fel tom. Y cwn a'u bwytaodd yn
y ddinas, ac adar y nesoedd yn y meusydd. 1 Bren.
xii. 26-28. xiv. 9-11.

3 Jehorani a bûteiniodd yn ol delwaddoliaeth; ac a
 fu farw o glefydau drwg. Ei goluddion a'i ymysgaroedd
 a aethant allan o'i gorph. Am ddelwaddoliaeth Manasse
 y rhoddodd Duw y bobl yn llaw eu gelynyon, yn anrhaith
 ac yn ysbail iddynt; ac a ddygodd arnynt bedwar rhy-
 wogaeth o farn; y claddys i ladd, y cwn i larpio, ac
 adar y nesoedd ac amteilaid y ddaear i ysu ac i ddifa.
 A Duw a yrodd y lleill o honynt yn grwydriad i holl
 deyrnasodd y ddaear. *2 Cron. xxi, Jer. xv,*

4 Gedeon, o'i ddychymmyg ei hun, a wnaeth Ephod
 i addoli Duw; a'r peth a aeth yn dramgwydd mayr;

ac a ddygodd ddiwistr ar holl dy Gedeon, a llawerodd greill. *Barn viii. 27.*

5 Nadab ac Abihu, plant Aatron, am addoli Duw yn amgen nag yr oedd Duw yn appwyntio, gan offrymu i Dduw dan dyseithr, a laddwyd yn y fan a than o'r nesoedd. *Lev. x.*

6 Yr Iuddemon a dynasant Felldith Duw ar eu penau am gadw rhan o'r Offryntau a'r Degwm a oedd yn perthyn i Addoliad Duw. *Mal. iii 8, 9.*

7 Pobl Israel a smygysfeillodd ag eithunedolwyr Baal-peor ; a Digofaint yr Arglwydd a ennynodd yn eu helyn ; ac efe a barodd i Foses grogi eu holl bennaethlaid hwynt. *Nam. xxv. 3, 4.*

8 Pobl Juda, yn nghildynrwydd eu calonau dymgionus, a acthant yn ol ac nid yn mlaen, yn Addoliad Duw. A'u celanedd hwy a waed yn swyd i ader y nesoedd, ac anisciliad y ddacur ; a'u gwlad a unaelwyd yn anrhaith. — A cheech ugain mil o wyr grymus a laddwyd mewn un diornod, am wrthod o honyt Arglwydd. Dduw eu jadau. *Jer. vii. 24, 33, 34. 2 Cron xxviii. 6, &c.*

Cy Pa Ddyledswyddau a gyphwysir yn yr ail Orchymmyrn ?

At 1 Bod i ni addoli Duw yn unig, ac nid neb arall ond ef. Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasgnaethi. *Math. iv. 10.*

2 Bod i ni addoli Duw, nid yn ol ei dychymmyg ein hunain, eithr yn ol y Rheol a osododd Duw i ni. Ns ogwydda oddi wrthi, er y llaw ddechau, nac er y llaw eswy. *Jos. i. 7. Heb. viii. 6.*

3, Bod i ni addoli Duw yn gyflawn yn ei holl Ordinhadau, heb esgeuluso neb a honyt. Gan gadw (mudi yr Arglwydd) bob peth a'r a orchymmynt i shui. *Math. xxviii. 20.*

4 Bod i ni addoli Duw yn gyson ; nid amhell waith. Eithr rhodio yn ol ei Orchymmyntion ef bob amser. *Deut. v. 29.*

5 Bod i ni addoli Duw gyd a'r Pardeb mwyaf sydd bosibl. Addolwch yr Arglwydd yn mhrydferthwch ef sefedeiddrwydd. *Salm xxix. 2.*

6 Bod i'n cyrph ymgrymu o flaen Duw yn ei Addoliad

megys yn gwaiberddir i wneuthur felly i elunod. Er gwerth y prynwyd chwi: gan byny gogoneddwch Dduw yn eich corph, ac yn eich ysbryd, y rhai sydd eiddo Duw. 1 Cor. vi. 20.

7 Bod i ni ddysoddef, yn hytrach nag ymgrymu i addoli dim ond Duw yn unig. Megys y tri llangc, a roddasant eu cyrph i'w hosgi yn y fflwr danllyd boeth, yn hytrach nag ymgrymu i ddelfw aur y brenin. *Dan iii.*

Cw Beth yw'r trydydd Gorchymymyn?

At Na clymimer Enw yr Arglwydd dy Dduw yn ofer, canws nid dieuog gan yr Arglwydd yr hwn a gymmro ei Enw ef yn ofer.

Cw Beth a ddylech ystyried yn y trydydd Gorchymymyn?

At Tri pheth. 1 Beth yw Enw Duw. 2 Beth yw cymmeryd Enw Duw yn ofer. 3 Beth yw Perygl o gymmeryd Enw Duw yn ofer; sef, na fydd y neb a wnelo felly yn ddieuog gan yr Arglwydd.

Cw Beth a feddyhir with Enw Duw?

At 1 Yr Enwau with ba rai y gelwir Duw yn yr Ysgrhythr. 2 Priodoliaethau Duw. 3 Gair Duw; sef, yr Ysgrhythr Lan. 4 Addoliad ac Ordinhadau Duw. 5 Gweithredoedd Duw, a phob peth arall a berthyn iddo, trwy ba rai y mae efe yn gwneuthur ei hun yn adnabyddus i ni.

Cw Yn mhla ffordd y cymmerir Enw Duw yn ofer?

At Fe gymmerir Enw Duw yn ofer;

1 Pan y sonir am Enw a Gair Duw, a'i Ordinhadau, a'r Phethau a berthyn iddo, yn ysgafu ac yn anystyriol. *Lef. xxii. 32.*

2 Pan fo dynion yn son am Air Duw a Phethau cyssegrddig yn fybrwyll; yn ddigofus, neu'n gellweirus. Gany yn ddwyllóg; yn ystyriol ac yn barchus iawn, y dylid crybwyll am Bethau sanctaidd.

3 Pan fo dynion yn rhuthro i Addoliad ac Ordinhadau Duw yn anystyriol. Nesha'r y maent at Duw oddi allan; ac oddi fewn yn mhell oddi wrtho; eithr yn ofer y maent yn ei anrhydeddu ef. *Math. xv. 8; 9.*

4 Pan fo dynion yn esgeuluso Moddion Gras, ac yn eu mwynhau yn ddiles. Maent yn derbyn Gras Duw, heb Moddion Gras, yn ofer. 2 Cor. vi. 1.

5 Pan dyngo dynion yn afreidiol ac yn ofer i Ew Duw, neu unrhyw Lw arall, y maent y cymmeryd Ew Duw yn ofer. *Math. v. 34-37.*

Cw A ydyw pob math o Lwon yn bechod ?

At 1 Y mae pob Lwon yn bechod a dyngir i unrhyw beth, ond i'r Gwir Dduw yn unig. Yr Arglwydd dy Dduw a ofni, ac i'w Ew ef y tyngi. *Deut. vi. 13. Jer. v. 7.*

2 Y mae pob Lwon byrbwyll, ofer, ac afreidiol, yn bechod. Oflaen pob peth, fy mhrodyr, na thyngwch nac i'r nef, nac i'r ddaear, nac un llw arall: eithr bydded sich le chwi yn i, a'c Nag e yn nag e; fel na syrthioch i farnedigaeth. *Iago v. 12.*

3 Y mae twngu anudon, sef tyngu'n gelwyddog, yn bechod ysgeler. Na thyngwch i'm Henw i anudon (medd yr Arglwydd) ac na haloga Ew dy Dduw. *Lev. xix. 12.*

4 Y mae cymmeryd eis Llw yn barchus i Dduw, ac yn gywir, yn Ddyledswydd, pan alwir arnom yn gyfreithlon i dystiolaethu y Gwirionedd, Yna y tyngi i'r Arglwydd mewn gwirionedd, mewn barn, ac mewn cyfiawder. *Jer. iv. 2. Ecsod, xxii. 11. Heb. vi. 18.*

Cw Beth yw y Perygl o gymmeryd Ew yr Arglwydd yn ofer ?

At Ni bydd yn-ddieuog gan yr Arglwydd, ni chais ei esgusodi, na ddisgic yn ddigerydd; eithr ei gosbi yn arswydus ac yn ddiafed. Duw ei hua a orchymymynodd i labyddio ac i ladd y neb a gablai Ew'r Arglwydd *Lev. xxiv. 16, 19.*

Cw Pa bechodau a wahetddir yn y trydydd Gorchymymyn ?

At 1 Diystyru Gwasanaeth ac Addoliad Duw. Fel y rhai a ddywedent, Oferedd yw gwasanaethu Duw; a pha lesiant sydd, er i ni gadw ei orchymymynion ef ? *Mat. iii. 14*

2 Tynu yn ol oddi wrth Wasanaeth ac Addoliad Duw, ar ol bod yn ei arddel ef. Ti a'm gadewaist, medd yr Arglwydd, ac a aethost yn ol; am hyny yr estynaf fy llaw yn dy erbyn, ac a'th ddyfethaf. *Jer. xv. 6*

3 Arfeiriad diofal ac esgeulus o Ddyledswyddau Credydd. Melldigedig fyddo'r hwn a wnelo waith yr Arglwydd yn dwylodrus. *Jer. xlviii. 10.*

4 Pob math o regfeydd a meiddithion. Canys yr Arglwydd a ddywed, Bendithiŵch, ac na felldithiŵch. *Rhuf.* xii. 14.

5 Pob llwon anghywir ac anudon. Canys Y rhai a dyngant, i Enw'r Arglwydd, ac a goffiant am Dduw Israel; nid mewn gwirionedd, nac mewn cyfiawnder. *Essay* xlviii. 1.

6 Pob llwon ofer ac afreidiol, neu llwon cyffredin diachos. Canys, pob un a dyngo telly, a derir ymaith. — Yr hwn a dyngo lawer, a lenwir o anwired; ac nid ymedd dialedd a dy ef. *Zech.* v. 3. *Ecclus.* xxiii. 11.

7 Pob arferiad ysgafn ac annharchlys o Enw Duw, yn ein hymadroddion cyffredin. Gelynion yr Arglwydd a gymmerant ei Enw ef yn ofer, *Salm* cxxxix. 20.

8 Arferyd Enw Duw mewn swyngyfaredd a dewinmaeth; yr hyn, yw gwaith y diafol, ag y mae Duw yn wahardd. O herwydd ffeidd dra gan yr Arglwydd yw pawb a wnelo hyn. *Deut.* xviii. 10—12.

9 Gwawdio Pob Duw a elwir ar ei Enw ef. Canys y mae'r cyfryw yn dirmygu Duw ei hun, ac yn difennu ei Enw ef. *1 The.* iv. 8. *Salm* lxxiv. 18.

10 Esgeuluso cyflawni Addunedau cyfreithlon, neu wneuthur, addunedau cyfeiliornus yn Enw Duw, sydd bechod mawr a chaledd ar Enw Duw. *Pre.* i. 4, 5. *1 Sam.* xiv. *Math.* xiv.

11 Celsio gogoniant i'n henwau ein hunain, yn lle gogoneddu Enw Duw. Nid i ni, O Arglwydd! nid i ni, ond i'th Enw dy hun dod ogoniant. *Salm* cxv. 1.

12 Bueheddu drwg dan broffesiad o Grefydd; ag sy yn dianrhydeddu'r Arglwydd. Canys Enw Duw o'ch plegid clwi a' geblir yn mhlith y cenhedloedd. *Rhuf.* ii. 23, 24.

Cw Pa Esamplau sydd o Farn Duw ar drosedd wyr y trydydd Gorehymyn?

A'r T Senacerib, brenin Assyria, a gablodd Enw Duw A'r noson hono angel yr Arglwydd a laddodd bump a phedwar ugain a chant o filodd yn ei wersyll ef. Ac yntef ei hun a laddwyd gan ei feibion ei hunan, yn mhen ythydig ar ol hyny. *2 Bren.* xix.

2 Mab i wraig o Israel a gablodd Enw yr Arglwydd ac a felldigodd; a Daw a ddywedodd wrth Foses,

dwg y cablydd i'r tu allan i'r gwtersyll, a rhoddod pawb
a'i clywsant ef eu dwylaw ar ei ben ef, a llabyddied y
holl gynulleidfa ef. *Lef. xxiv. 14.*

3 Sedecia, brenin Jerusalem, am dori ei Lw a brenin
Babilon, a ddaliwyd gan y Caldeaid, ac a laddasant ei
feibion o flaen ei wyneb; a chwed yn a dynasant ei
lygaid ef o'i ben, ac a'i rhwymasant yn garcharor, mewn
gefyrau pres; ac ar ol hyny a losgasant dy'r Arglwydd
a thy'r brenin, a holl dai Jerusalem, a than. *Ezec. xvii.
18, 19. 2 Bren. xxv. 5-9. 2 Cron. xxxvi. 13.*

4 O herwydd amherchi Enw'r Arglwydd, trwy
Lwon ofer halogedig, mae palasau a theyrnasodd yn
chwydu allan eu trigolion, a theiau mawrion a theg heb
drigianydd, *Jer. xxiii. 10. Hos. iv. 2, 3.*

5 O herwydd i Saul a phobl Israei dori Adduned a
wnaethent hwy, yn Enw'r Arglwydd, a'r Gibeonaid;
yr Arglwydd, a ffonodd, ar ol hyny, newyn arnynt dros
dair blynedd; a saith o feibion Saul a grogwyd. A
Samson a golodd ei nerth, ei lygaid, a'i fywyd, trwy
dori Adduned ei Nazaread. A'r Iuddewon, am dori
Adduned a wnaethent i Dduw, i ollwng eu brodyr, yn
rhydd o gaethiwed, a roddwyd gan Dduw i'r cleddyd
i'r haint, ac i newyn. *2 Sam. xxi. Barn. xvi. Jer.
xxxiv. 8-17.*

6 Meibion Scefa a anmharchasant Enw'r Arglwydd,
trwy gonsarneth; a'r dyr a oedd yr ysbryd dwg
ynddo a fu agos eu lladd. Ac o achos ymofyn dewn-
iaeth, yn lle ymgynghori a'r Arglwydd, y collodd Saul
ei frenhjaiaeth a'i fywyd. *Act. xix. 1 Cron. x. 13, 14.*

7 Pobl Jerusalem a dremygasant Eriau'r Arglwydd;
a hwy a roddwyd i gleddyfau'r Caldeaid, y llodd, yn
hen a ieuangc; a hwy a losgasant y Deml ar Ddinaf;
a'r holl Drysorau a ddygasant yn ysbail i Babilon. A'r
brenin Jeroboam a estynodd ei law yn erbyn y Prophwyd
a ddaeth atto yn Enw'r Arglwydd; a'i law ddiffrwythodd
fel pad allan ef e ei thynu hi atto. *2 Cron. xxxvi. 14, 15
Bren. xiii. 4.*

8 Eutycus a gysgodd dan Bregethig Gair Duw; ac
a gwympodd i lawr yn farw. Ac Elymus a withwyn-
odd Weinidogaeth Barnabas a Phaul; ac efe a darawyd
a ddallineb. *Act. xx. 9, xii. 8-11.*

Yn y 17 ym 1840 ydych chi'n gweld ym 1840.

Yn y 17 ym 1840 ydych chi'n gweld ym 1840.

9. Elawer o Corinthiad a farawyd a chlefydau; a llawer a fuont feirw, am ddyfod yn annheilwng i Swpper yr Arglwydd. A chyd a'r tamaid a fwytaodd Judas Iscariot yn annheilwng ar Fwrdd yr Arglwydd, yr aeth Satan i mewr i'w galon ef i fradychu Crïst; ac ar ol hyn y gogododd ei hun. 1 Cor. xi, 29, 30.

10 Amasia; brenin Juda, wedi addysgu dechrau amhyddeddu Enw'r Arglwydd, a ymadawodd oddi wrthio; ac a dynodd yn ol, a gosbwyd yn drwm am y Cabledde a ddygodd ei wrthgihad ar Enw Duw; canys bradwriaeth a gododd yn ei erbyn: ac esef a laddwyd. Plentyn Dafydd a fu farw; a Duw hefyd a barodd, nad ymadawair cledlys a'i dy ef byth: o herwydd i'w bechod ef achos i elynion yr Arglwydd i gablu. 2 Cron. xxv. 27. 2 Sam. xii, 10, 14.

Cw Pa Ddyledswydau a gynhwysir yn y trydydd Gorchymyn?

At 1 Bod i ni ogoneddu Enw Duw yn mhob peth a feddylion, a ddywedom, ac a wnelom Beth bynag a wneloch, gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw. 1 Cor. x. 31.

2 Bod i ni ogoneddu Enw Duw yn ein holl feddianau. Anghydedda'r Arglwydd a'th gyfoeth, ac a'r peth penaf o'th holl ffrwyth. *Diar. iii, 9*

3 Bod i ni ogoneddu Enw Duw yn ei holl Ordinhadau, a phob Rhan o'r Addoliad. Datgenwch ogoniant ei Enw; a gwnewch ei foliant yn ogoneddus. *Salm xvi, 2*

4 Bod i ni gyflawni yn ffriddlon ein holl Addunedau cyfreithlon. A berthia foliant i Dduw; a thal i'r Goruchaf dy addunedau. *Salm i, 14.*

5 Bod ein Llwyon cyfreithlawn yn gywiß ac yn barchus. Yr hwn ni thyngo i dwylo, a dderbyn feldith gan yr Arglwydd. *Salm xxiv, 4, 5.*

6 Bod i ni ogoneddu Duw, trwy ystyried yn barchus ei Weithredoedd ef. Hysbyswch ei weithredoedd yn mblith y bobloedd.—Ymadroddwch am ei holl ryfeddodau. 1 Cron. xvi, 8, 9.

7 Bod i ni anrhydeddu Enw gogoneddus Duw uwch law pob peth: a rhoddi Parch dyledus i bob Peth cyssegredig a berthyn iddo. Rhoddwch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw.—Cofiwch mai dyrchafedig yw ei Enw ef. *Salm xcvi, 8. Eccl. xii, 4.*

Cw Beth yw'r pedwerydd Gorchymmyn?

At Cofia y Dydd Sabbath i'w sancteiddio ef, Chwe' diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith. Ond y seithfed Dydd yw Sabbath yr Arglwydd dy Dduw; na wna ynddo ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anifail, na'th ddyeithr ddyn a fyddo o fewn dy byrth. O herwydd mewn chwe' diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd y nefoedd, a'r ddaear, y mor, a'r hyn oll sydd ynddynt, ac a orphwysodd y seithfed Dydd; am hyny y bendithiodd yr Arglwydd y Dydd Sabbath, ac a'i sancteiddiodd ef.

Cw Beth a ystyriwch yn y pedwerydd Gorchymmyn?

At Dau beth yn henaf. 1. Y Gorchymmyn ei hun. Ac, 2. Y Rheysman a roddir am gadw'r Gorchymmyn hwn.

Cw Pa beth a orchymmynir ynddo?

At Pum peth.

1. Bod i ni gofio y Dydd Sabbath. Fel na feiddio heb fod yn anghofus nac yn ddiofal yn ei gyleh. Cofia y Dydd Sabbath.

2. Bod i ni gadw y Sabbath yn sanctaidd; nid ei hulegi. Cofia y Dydd Sabbath i'w sancteiddio ef.

3. Bod i ni wneuthur ein holl waith cyffredin mewn chwe' diwrnod. Chwe' diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith.

4. Bod i ni orphwys oddi wrth ein gwaith cyffredin at y Sabbath; sef, y seithfed Dydd. Y seithfed Dydd yw Sabbath yr Arglwydd dy Dduw; na wna ynddo ddim gwaith.

5. Bod i ni, a'n holl ddynion a'n da hefyd, orphwys ar y Sabbath. Na wna ynddo ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anifail, na'th ddyeithr ddyn a fyddo o fewn dy byrth.

Cw Pa Resymau a roddir ymma am gadw y Sabbath?

At Pump.

1. Am i Dduw roddi i ni chwe' diwrnod i weithio, ac ond un yn unig i orphwys. Lle gallasai roddi ond un i weithio, a chwech i orphwys.

2. Am fod Duw yn cadw ei Hawl o'r seithfed Dydd

iddo ei hun; i'w dreulio yn ei Addoliad ef. Cyssegrysbeilio Duw yw ei dreulio mewn modd arall. Y seithfed Dydd yw Sabboth yr Arglwydd dy Ddauw.

3 Am i Ddauw ei hun orphwys y seithfed Dydd yn Nghreadigaeth y byd, yu Esamp i bawb orphwys ar y Sabboth.

4 Am fod y Sabboth yn Ddydd o Fendith i'r rhai a'y parchant, ac a addolant Dduw. Am hyny y bendithnodd yr Arglwydd y Dydd Sabboth.

5 Am mai Dydd sanctaidd yw y Sabboth, sancteiddiwyd gan Dduw ei hun; ac ni ddylaf neb halogi y Dydd a gyssegrodd Duw.

Cw i ba ddyben yr ordeiniwyd y Sabboth?

At Fe ordeiniwyd y Sabboth.

1 I Bobl Duw ymgynnull i addoli Duw, yn fwy cyhoeddus ac arhenig ar y Dydd hwnw nag ar brydiau ereill.

2 I goffau yn barchus am Weithredodd gogoneddus Duw.

3 I fod yn Gyffelybiaeth o'r Sabboth trwywyddol; sef, o'r Orphwysfa sydd etto yn ol i Bobl Duw yn y Nef. Canys y Sabboth gorphwysfa sanctaidd yw. *Hebr. ix.*

Cw Pa bryd yr ordeiniwyd y Sabboth?

At 1 Fe ordeiniwyd y Sabboth, o'r dechreuad, ym stat ddiwiweidrwydd dyn, yn goffadwriaeth o Greadigaeth y byd. *Gen. ii. 2, 3.*

2 Fe ordeiniwyd y Sabboth, megys o'r newydd, yn goffadwriaeth i bobl Israel o'u Gwaredigiaeth allan o wlad yr Aipht, pan yr adnewyddodd Duw ei Gyfammod a hwynt, ac y rhoddodd y Gyfraith iddynt ar Fynydd Sinai. *Deut. v, 15.*

3 Fe ordeiniwyd y Sabboth, dan yr Efengyl, yn goffadwriaeth, nid yn unig o Greadigaeth y byd, ond yn henaf o Brynedigaeth y byd trwy Adgyfodiad Crist o feirw.

Cw Pa Ddydd o'r wythnos yw y Dydd Sabboth?

At Y Seithfed Dydd oed y Sabboth, o Greadigaeth y byd hyd ddyddiau yr Efengyl; ac yna fe newidwyd y Sabboth i'r Dydd cyntaf o'r wythnos, er goffadwriaeth o Adgyfodiad Crist.

Cw Pa lun yr ymddengys, i'r Sabboth gael ei newid o'r seithfed i'r Dydd cyntaf o'r wythnos?

At I Mae yn ddiammaw, fod gan Crist Awdurdod i wneuthur hynny: *Canna, y mae Mab y dyn yn Arglwydd ar y sabboth.* Marc ii, 28.

2 Ar y Dydd cyntaf o'r wythnos y cyfododd Crist o feirw: ac am hynny yn deilwng i'w gadw yn sanctaidd i'r Arglwydd.

3 Ar y Dydd cyntaf o'r wythnos yr vmdangosodd Crist gyntaf, a'r ail waith hefyd, i'w Ddisgyblion, ar ol ei gyfodi. *Math. xxviii. 1—6. Ioan xx. 19, 20, 20.*

4 Ar y Dydd cyntaf o'r wythnos yr oedd yr Apostolion yn dysgu'r bobl i ddyfod ynghyd, i gyflawni Addoliad y Sabboth. *Act. i, 2, 3. xx. 7.*

5 Y Dydd cyntaf o'r wythnos a alwyd yn Ddydd yr Arglwydd; ac ar y Dydd hwnw a anfonodd yr Arglwydd yr Ysbryd Glau ar yr Apostolion; ac ar y Dydd hwnw y rhoddwyd Datguddiedigaethau rhyfedd i Ioan y Difnydd; a'r Dydd hwnw a galwai yr holl Cristionogion gynt yn Sabboth i'r Arglwydd. *Act ii. 1—4. Dad. i. 10.*

Cw Pa bryd y mae'r Sabboth Cristionogol yn dechrau?

At Pan oedd y Sabboth Iuddewig yn diweddu r-sef, a hi yn dyddhau y dydd cyntaf o'r wythnos. Eithr fe ddylid ei gofio, umbarotol ar ei fedr, ynghlawn llaw. *Math. xxviii. 1.*

Cw Pa faint o'r Sabboth sydd i'w sancteiddio i Dduw?

At Nid awr neu ddwy, eithr yr holl Ddiwrnod, ond a fo yn angenrheidiol i achosion ereill. *Bob borau i foliannu, ac i ogoneddu yr Arglwydd; ac felly hefyd brydnhawn. 1 Cron. xxiii, 30.*

Cw A ddylid gwneuthur dim gwaith ar y Sabboth?

At Mae tri math o waith i'w gwneuthur ar y Sabboth

1. Dyledswyddau Crefydd, a'r Peithau a berthyn iddynt.
2. Gwaith angenrheidiol, na's gellir ei wneuthur bryd arall.
- Ac, 3. Gweithredoedd o drugaredd i ddyn ac anifail; o herwydd fod *Duw yn ewyllysio trugaredd o flaen aberth* Math. xii. 7.

Cw Pa Ddyledswyddau a gynhwysir yn y pedwerydd Gorchymmyn ynghylch y Dydd Sabboth?

At I Bod i mi orphwys oddi wrth ein gwaith ein

1 hunain ar y Dydd Sabboth. *Ar y seithfed dydd y mae uchelwyd i'r Arglwydd dy Dduw ; ni chaf wneuthur dim gwaith ynddo.* Deut. xvi. 8.

2 Bod i ni a'n holl eiddo orphwys ar y Sabboth oddi wrth boen a lludded y byd. *Ar y seithfed dydd y gorphwysai ; fel y caffo dy ych a'th asyn lonyddwch, ac y cymmro mab dy. forwyn gaeth, a'r dicithr ddyn ei anedl atto.* Ecsod. xxiii. 12.

3 Bod i ni roddi heibio ein difrwch ein hunain, ein ffordd a'n geiriau ein hunain, i anrhydeddu y Sabboth ac ymhyfrydu ynddo. *Esay lviii. 13.*

4 Bod i ni ymgynnull yn gyson ar y Sabbothau, i addoli Duw yn y Gymmanfa. *O sabboth i sabboth (y bydd) i bob enwad ddyfod i addoli ger fy mron i, madd yr Arglwydd.* Esay lxvi. 23.

5 Bod i ni ymuno yn gyflawn a'r Gymmanfa yn mhob Rhan o Addoliad Duw ar y Sabboth. *Fel yr oedd y Cristionogion gynt yn parhau yn athrawiaeth yr apostolion, ac yn tori bara, ac mewn gweddiau.* Act. ii, 42.

6 Bod i ni ddyfod mewn pryd, ac nid yn ddiweddar i Addoliad Duw ar y Sabboth. *Ar y seithfed dydd y codasant yn forau, ar godiad y wawr.* Jos. vi. 15.

7 Bod i ni hoffi y Sabboth, a llawenychu ynddo. *Dynama'r dydd a wnaeth yr Arglwydd ; llawenychwn a gersfoledwn ynddo.* Salm cxviii. 24.

8 Bod i ni nesau yn wylidwrs ac yn barchus at Addoliad Duw ar y Sabboth. *Gwylia ar dy droed, pan fydddech yn myned i dy Duw.* Preg. v. 1.

9 Bod i ni bob Sabboth ymaflŷd, megys o'r newydd yn Nghyfammod Duw. *Gwyn ei fyd y dyn a wnelo llyn, a mab y dyn a ymaflo ynddo.* Esay lvi. 2, 4.

10 Bod i ni gofio ac ymbarotoi i sancteiddio y Sabboth cyn eiddyfod, a chofio i ddefnyddio Ordinhadau y Sabboth yn ofalus ar ol ei fyned heibio ; fel y bo'r Sabboth yn Arwydd rhyngom ni a'r Arglwydd, ei fod ef yn Dduw i ni. *Exec. xx. 20.*

11 Bod i ni edrych yn ddiesgeulus, er i bawb o'n teulu, sef ein plant a'n gwasanaethwyr, a'r dyeithriaid o fewn ein pyrth, sancteiddio y Sabboth ; a'u dysgu hwynt ynol Gorchymmyn Duw. *Canysefe a sicrhodd dystiolaeth yn Jacob, ac a osododd gyfraith yn Israel, y rat a*

orchymmynodd efe i'n tadau eu dysgu i'w plant. Salm lxxviii. 5.

12 Rod i bawb ag sy mewn awdurdod edrych yn ofalus am gadwraeth y Sabboth. Megys y ceryddodd Nehemia y rhai a halogent y Sabboth; ac a osododd ei weision i wyllo rhag iddynt wneuthur felly drachefn. *Neh. xiii. 15—21.*

Cw Pa bechodau a waherddir yn y podwarydd Gorchymmyr?

At 1 Gweithio, siwrneia, a gwneuthur negesau, ar y Sabboth. *Pob enaid (medd yr Arglwydd) a wnelo iddim gwaith o fewn corph y dydd hwno, difethaf yr enaid hwno o fysg ei bobl.* Lef. xxiii. 30.

2 Dilyn diota, a chwarenon, neu ryw ddifyrwrch ofer a chweddeua ein geiriau llygredig ein hunain, ar y Sabboth. *Esay lviii. 13, 14.*

3 Cysgu, a segura, a phorthi diogi gartref, yn lle addoli Duw yn ei Eglwys, ar y Sabboth. *Y gwas drwg a drog hwnw a ddeflir i'r tywyllwch eithaf.* Math. xxv. Diar. vi. 8.

4 Dyfod i'r Eglwys ar y Sabboth i gam ddiben, ac i wneuthur rhyw negesau yno. *Canys felly y mae rhai yn gwneuthur ty Duw yn dy marchnad.* Ioan ii. 18.

5 Byw yn ddrygionus ar hyd y wythnos, er dyfod i'r Eglwys ar y Sabboth. Megys yr eilunaddolwyr y dywed Duw am danynt: *Fy Sabbothau a halogasant. Canys pan laddasant eu meibion i'w heilunod, y daethant i'm cyssegr.* Ezech. xxiii. 38, 39.

6 Esgeuluso cofio am y Sabboth, i barodi ar ei fedr eyn ei ddyfod, a'i ddefnyddio ar ol ei ddarfod. *Cofia y sabboth i'w sancteiddio.—Meddwl hyn, Jacob ac Israel.* Ecsod. xx. 8. Esay xlv. 21.

7 Esgeuluso edrych yn ofalus am i bod un o'n tenlu gadw y Sabboth gyd a ni. *Sancteiddia y sabboth; ac na wna ddim gwaith ynddo (medd yr Arglwydd) tydi na'th fab, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anisail, na'th ddieithr ddyn a fyddo o fewn dy byrth.*

Cw Pa Esamplau sydd yn yr Ysgrhythyr o Farn Daw ar droseddau y Sabboth?

At 1 Daw ei hun a ddywedodd, *Llwyr-roddeir i*

*far:colacth yr hwn a halogor sabbath ; pwy bynag u
twelo weith arno, terir ymaith yr enaid hwnw o blith
ei bobl. Ecsod. xxxi. 14, 15.*

2 Holl gynnulleidfa meibion Israel a labyddiasant y
gwr a gawsant yn cynnuta ar y Sabbath a meini fel y bu
ele marw : megis y Gorchymmynodd yr Arglwydd i
Poses. Num. xv. 32, 36.

3 Pobl Israel, trwy halogi'r Sabbath, a gyffroisant
Ddigo faint Duw i'w difetha yn yr anialwch. Eze. xx, 18.

4 Pobl Jerusalem a ddygent feichiau ar y Sabbath
i hyrth y ddinas : a'r ddinas a losgwyd a than. Canys
yr Arglwydd a ddyddiodd, *Mi a gynnuaf dan yn ei
phyrth hi ; ac efe a ysa balasa Jerusalem, ac ni's
diffoddir. Jer. xvii. 27.*

5 Duw a ddygodd ymaith ei Addoliad, a'i Sabbathau
hefyd, oddi ar yr Iuddewon ; o herwydd fod y bobl yn
yn eu halogi hwy. *Efe a onrheithiodd ei babell ;
dinystriodd leoedd ei gymmansa ; a'r Arglwydd a
wnacth anghofio yn Sion yr uchelwyl a'r sabbath.—
Efciddiodd yr Arglwydd ei gyssegr, ac a roddodd
gaerau ei phalasa hi yn llaw'r gelyn. Galar. ii, 6 7.*

6 Duw a dywalltodd ei Ddigo faint ar Cffeiriaid yr
Iuddewon, a than ei Lidiowgrwydd ef a'u dyfethodd
hwy ; o herwydd iddynt guddio eu llygaid oddi wrth y
Sabbathau, ac nad edrychasant am gadwraeth y Sab-
bath. Eze. xxii. 26, 31.

7 Megys y mae'r Sabbath yn Arwydd Cyfammod,
ae yn Ddydd o Fendith, i'r rhai a'i sancteiddiant ; mae'n
ddiammau fod melldith yn dyfod ar ei halogwyr. *Fel
hyn y dywed Arglwydd Dduw Israel ; Melldigedig
fyddo'r gwr ni wrendy ar ciriau'r cyfammod hwn.
Jer xi, 3.*

Cw Beth yw y pummed Gorchymmyn ?

*At Anrhydedda dy dad a'th fam ; fel yr estyner dy
ddyddiau ar y ddaear, yr hon y mae yr Arglwydd dy
Dduw yn ei rhoddi i ti.*

Cw Am ba beth y mae'r pummed Gorchymmyn ?

*At Am yr anrhydedd sy ddyledus i'm Rhieni ; sef,
fy Nhad a Mam, ac i bawb ereill yn ol eu graddau.*

*Cw Pa beth y dodir ein Dyled i'n Rhieni yn flaenaf
yn yr ail Lech, o flaen ein Dyled i Ddynion ereill ?*

At O blegid fod y Rbwymedlgaeth fwyaf arnom, nesaf at ogoneddu Duw, Tad ein brybryddedd, ac Aw-dwr ein bywyd, i abryddedd ein Rhieni naturiol, trwy ba rai y rhoddodd Duw fod a bywyd i ni.

Cw: Beth sydd i'w ystyried yn y pummed Gorchym-myn 8.

At Tri pheth.

1 Y Ddyledswydd y mae Duw yn orchymymyn; sef, Anrhydeddu; hyny yw, cyflawni yn ostyngedig ac yn barchus bob peth a ofynir yn y Gorchymymyn hwn.

2 Pwy a ddylwn anrhydeddu; sef, fy Nhad a'm Mam; hyny yw, fy Rhieni yn benaf, a phawb ereill ag y mae Anrhydedd yn ddyledus iddynt.

3 Yr Addewid, a roddir i annog fy Usodd-dod i'r Gorchymymyn hwn; sef, *fel yr estynwr dy ddyddiau ar y ddacwr, yr hon y mae yr Arghwydd dy Dduw yn ei rhoddi i ti.*

Cw: A ydyw y rhai a anrhydeddant eu Rhieni, yn estyn eu dyddiau yn hwy nag ereill?

At 1 Ni thorir hwy ymaith cyredu hamser trwy Farn Duw; megis y mae yn digwydd yn fynych i ereill, o blegid eu drigionol. *Ofn yr Arglwydd a estyn ddyddiau; ond blyniddodd y drigionol a fyrheir.* Diar. x. 27.

2 O's bydd dyddiau'r Duwiol yn fyrach, maent yn llawer gwell na hys oes yr anhuwiol; o herwydd Bendlis yr Arglwydd. Canys, *Y pechadur yn sab canmlwydd a feldithir.* Esay lxx. 20. Deut. v. 16.

3 Y mab a anrhydeddo Dduw a'r Rhieni, a gaiff fyw ynddigon hir ar y ddacwr, i fwynddigon Bywyd tragywydd-ol yn y Nef ar ol hyny. *Digonaf ef (madd yr Arghwydd) a hit ddyddiau; a danghosaf iddo fy iechydwrineth.* Salm xxi. 16, xxxvii. 18.

Cw: Pa Rënnir ddylech anrhydeddu, yn ol ystyr y Gorchymymyn hwn?

At 1 Ein Rhieni gwladol; sef, y Brenin, a'r Llywi-awdwr gwladol; canys megis Rhieni yr orddinodd Duw iddynt fod i ni. *Esay xlix. 23. 1 Petr ii. 13, 14.*

2 Ein Rhieni ystrydol; sef, Gweinidogion Gais Duw, mab Mathrawon. *2 Bren. xiii. 14. Barn. xvi. 10.*

3 Ein Rhieni naturiol; sef, ein Tadan a'n Mamau.

a'n eenbeddolaik, a phawb a'u Trason hwynt yn ol eu gradd a'u perthynas.

4 Ein Rhieni teuluol; sef; Anrhydedd dyledus i Feistr a Meistress y Ty oddi wrth eu Tylwyth. Gweision Naaman a alwent eu Meistryn Ddu. 2 Bren. v. 13.

5 Mae i bawb o'n gwell, a phawb ereill hefyd, gael yr Anrhydedd a fo'n ddyledus iddynt. *Porchwch dynob. — A byddwch bawb yn ostyngedig i'ch gilydd. — Gan dybied ereill yn well na chwi rich hwnain.* 1 Pedr ii. 17, v. 5. Phil. ii. 8.

Cw Pa ham y cyfrifir Llywlawdwyr ac Athrawon fel Rhieni?

At 1 I ddysgu iddynt llwy ymddwyn tu ag atom yn garuidd ac yn serchog, fel Rhieni tu ag at eu plant.

2. I ddysgu i ninnau ymddwyn yn ostyngedig ac yn barchus tu ag at yst. lwy, fel Plant tu ag at eu Rhieni; fel y byddo yr un gyffelyb Ffyddlondeb a Chariad rhwng pob gradd a'r gilydd; ag y ddylai fod rhwng Rhieni a'u plant. 1° Pedr iv. 8.

Cw Beth yw eich Dyled i'ch Llywlawdwyr fel eich Rhieni gwladol?

At 1 Ufudd-dod i'w holk Ordinhadu cyfreithlon hwy. Ymddarostyngwch o blegid hyn i bob dynol ordinhad, o herwydd yr Arglwydd: pa am bynag ai i'r breinia, megys Gorchaf; ai i'r llywlawdwyr. 1 Pedr ii. 13, 14. Rhuf. xiii. 1, 2; 5. Di. iii. 1.

2 Llefaru am danynt yn barchus, ac nid yn gablledus. *Canye 'agrifnedig yw, Na ddynod ymddrwg anbenach dy bobl. — Na chabla'r wyddogion.* Act. xiii. 5. Ecsod. xiii. 28.

3. Talu'r Deyrnged a fo ddyledus iddynt. *Talu'r i bawb eu dyledion; teyrnged i'r hwn y mae teyrnged yn ddyledus; toll, i'r hwn y mae toll; osn i'r hwn y mae osn; parch, i'r hwn y mae parch yn ddyledus.* Rhuf. xiii. 7.

4 Cadw yn ffyddlon Adduned ein Llo iddynt. *Yn ydwyf yn dy nybuditia i gado gorchymyn y breinia; ei hwy o herwydd Du. Duw.* Ereg. xiii. 6. Rhuf. xiii. 5.

5 Amostwngi'r Farn aroddoul. *Canye, Oddi wrthy Arglwydd y mae barn pob dyn. — Duw sy'n barau; est sostwngi'r malk, lae a gysyd y malk Din.* Lxxix. 26. Salm lxxv. 7.

6 Gweddio drostynt; canys felly y mae'r ddybedus.
Yn mlaen pob peth, fedymbiliau, gweddiau deisyfadau
a thatu diolck, dros bob dyn; dros frenhinoedd, a
phamb sy mewn gornchafaeith. 1 Dim. iii. 1, 2.

Cw Pa rai yn benaf yw'r Pechodau yn erbyn Llywi-
awdwyr, ag y mae Daw yn wahardd ac yn ceshi?

At i Gwrthwynebu'r Awdurdod a ordeiniodd
Duw; yr hyn a ddwg Farn ar y neb a'i gwneio. Pwy
hynag sydd yn ymosod yn erbyn yr awdurdod, sydd yn
gwrthwynebu ordinaad Duw: a'r rhai a wrthwyneb-
bant, a dderbyniant farnedigaeith. Iddynt eu hunnia.
Rhuf. xiii. 2.

2 Diystyru a chablu y Llywodraeth sydd drosom.
Yr anghyfiawon a byddir yn nydd y farn; ac yn henaf
y rhai sy yn rhodio ar ol y cyntaf, mewn chwant afen-
did, ac yn diystyru Llywodraeth. Rhysygu ydynt, cy-
dyn; nid ydynt yn arwyddo cablu urddas. 2 Petr
ii. 9—12. Jud. 8.

8 Dywedyd yn erbyn ein Llywiawdwyr eyfraithlon.
Miriam a lefarodd yn erbyn Moses; a Daw a'i lara-
modd hi a gwahanglwyf. —Cora, Dathan, ac Abiram,
a wrthwynebasant Moses; a'r ddugar a agerodd, ac a'u
llyngcodd hwy yn fyw i uffern. A thranoeth eilsh-
waith y bu farw o'r pla dros bedair mil ar ddeg a hobl.
A llawer ychwaneg a laddwyd a seirph tanllyd, yn
mhen ychydig ar ol hyny, am ddechrau yn erbyn Moses
ac Aaron. Num. xii. xvi, a xxi.

4 Tori ain llw i'r Brenin a'r Llywodraeth. Diga-
faint yr Arglwydd a ennynodd yn erchyll yn erbyn yr
fuddewon, am dori eu llw i frenin Babilon; canys
byddinoedd Israel a roddwyd i'r cloddyf, a'r gweddill
o honynt a wasgarwyd. Ezeo. xvii. 12—21.

5 Mae Ufudd-dod anghyfiawn i'u Llywiawdwyr, yn
y pethau a orchynnymant yn wrthwyneb i Gyfraith
Duw, yn Bechod peryglus iawn. O herwydd i bobl
Israel ymostwng i ddeddfau annuwiol eu penaethiaid,
yr Arglwydd a'u bwriodd hwynt ymaith oddi wrtho,
ac a'u cystuddiodd hwy yn drwm iawn, ac a'u rhodd-
odd hwynt yn llaw eu hanrhcithwyr. 2 Bren. xvi.

Cw Beth yw eich Dyled i'ch Rhieni ysbrydol; sef,
Gweinidogion ac Athrawon Gair Duw?

1. At i Gweiddia ein Weainidogion fyddlon. Attoly-
gion i arglwydd yr cynhyrfaſ aſon gweithwyr i'n
gynharaf. Math. ix. 38.

2 Gweddio dros y Gweinidogion y mae Duw yn roddi
ni. Megis y mae Sant Paul yn dywedyd; O frodyr,
gweithwch drosom ni. 1 *Thes.* v. 25. *Rhuf.* xv. 30.
31. 2 *Thes.* iii. 1, 2.

3 Ymostwag yn ufudd i Addysg diluwiol ein Gwein-
idogion. *Iſuddhwech i'ch blaenorïaid; ac ymddarostyn-
gwech; o blegid y maent hwy yn gwytio dros eich
heneiddian chi.* Hebr. xiii. 17.

4 Ymddwyn yn addas i Athrawiaeth ein Gweinidog-
ion. Heb roddi dim achos tramgwydd mewn dim;
fel na feier ar y weinidogion. 2 *Cor.* vi. 8.

5 Rhoddi yn haelionus tu ag at Gynhyrfaeth ein
Gweinidogion. Cyfraned yr hwn a ddysgwyd yn y
gair, a'r hwn sydd yn ef ddysgu, yn mhob peir da.
Gal. vi. 6.

6 Dangos Parch a Chariad i'n Gweinidogion. Cy-
frifer yn henuid sy'n llywodraethu yn dda, yn deilwng
o barch dauddyblwg; yn enwedig y rhai sy yn poeni yn
y gair a'r athrawiaeth.—Gan wneuthur cyfrif mawr o
honynt mewn cariad; er mwyn eu gwaith.—Danghos-
wech iddynt hwy hysbysrwydd o'ch cariad. 1 *Tim.* v.
37. 1 *Thes.* v. 13. 2 *Cor.* viii. 24.

7 Amddiffyn ein Gweinidogion oddi wrth ei Perygl.
Pan y bwriadodd yr Iudeſewon i ladd Paul, y disgybion
a'i cymmerasant ef, o hyd nos, ac a'i gollyngasant i wa-
red dros y mwr mewn basged. *Act.* ix. *Rhuf.* xvi. 3, 4.

8 Cynorthwyo ein Gweinidogion yn eu Gwaith.
Fel y byddom yn gydgyinhorthwyr i'r gwirionedd.
—Fe synia Paul am rai gwyr da, ac am wragedd hefyd,
ag oedd yn yr Efengyl yn cydrafurio ag ef, ac yn gyd-
weithwyr iddo. 3 *Ioan* 8. *Phil.* iv. 3.

9 Ymwrthod a phob anghlydfod mewn Crefydd, a
fo'n achos o ddigalondid a rhwystr i'n Gweinidogion.
Yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, graffu ar y rhai sy'n
peri anghlydfod a rhwystrau, yn erbyn yr athrawiaeth a
ddysgarech chwi; a chiriwch oddi wrthynt. *Rhuf.* xvi.
17. *Diar.* xix. 27.

10 Undeb Barn, a Chymunundeb Eglwysig, er mwyn

Crist, ac er cyrus i'n Gweinidogion. Yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, trwy Enw ein Harglwydd Iesu Grist, ddywedyd o hawb o honoch chwi yr un peth, ac na byddo ymbleidio yn eich plith; eithr bod o honoch wedi eich cyfangyssylltu yn yr un meddwl ac yn yr un farn. *1 Cor. i, 10. Phil. ii, 1, 2.*

Cw Pa rai yn benaf yw'r Pechodau yn erbyn Gweinidogion, ag y mae Duw yn wabardd ac yn gosbi?

At 1 Dibrisio Athrawiaeth Gwenidogion; ag sy'n dwyn y Ddammedigaeth waethaf. Canys Crist a ddywed, Y bydd esmwythach i'r Sodomaïd a'r Gomorraïd yn nydd y farn, nag i'r rhai a wnelo felly. *Math. x, 14, 15.*

2 Cadw oddi wrth Weinidogion ran o'u Cynhaliaeth; sy'n tynu Melfdith Duw ac Aflwydd ar y neb a wnelo felly. A ysbeilia dyn Dduw? etto chwi a'm hysbeiliasoch i. Ond chwi a ddywedwch, Yn mha beth y'th ysbeiliasom? Yn y degwm a'r offirm. Melldigedig ydych trwy felfdith: canys chwi a'm hysbeiliasoch i. *Mal. iii, 8, 9.*

3 Gwag-siarad yn erbyn Gweinidogion, a'u dirmygu. Yr hyn a dynodd ddinystrechrydus ar yr Iuddewon. Digofaint yr Arglwydd a gyfododd yn eu herbyn; ac efe a'u rhoddodd hwynt i frenin y Caldeaid, i'w lladd hwynt oll a'r cleddyf, heb arbed hen na ieuangc. *3 Cron. xxxvi, 16, 17.*

4 Symud o blaid i gilydd, er digalondid i Wenidogion. Canys y mae'r Ysbryd Glan yn cyfrif ymbleidio yn un o weithredoedd y cnawdd, ac yn mysg y pechodau mwyaf; ac yn dywedyd, Na chlaiff y rhai sy'n gwneuthur y cyfryw bethau eliseddu teyrnas Duw. *Gal. v, 19-21.*

5 Esgeuluso cynhorthwyo Gweinidogion yn Ngwaith Duw. Melldigwch Feroz (eb angel yr Arglwydd) gan felddigo melldigwch ei thrigolion: am na ddaethant yn gynhorthwy i'r Arglwydd, yn gynhorthwy i'r Arglwydd yn erbyn y cedyrn. *Barn. v, 23.*

6 Ymgaledu dan Gerydd Gweinidogion. Y gwr a gerydder yn synych, ac a galeda ei war, a ddryllir yn ddiaymmwth, fel na byddo meddyguiaeth. *Diar. xxix, 1.*

7 Amnyoddefgatwch dan Athrawiaeth Gweinidogion. Megys y rhai gynt addwyweddent with eu hathrawon, Na phrophwydych i ni bethau union; treuthwch i ni weni-iaith. Am hynny, medd yr Arglwydd; y bydd yr anwired hwn i chwi fel rhwygiad chwyddedig mewn mur uchel ar syrthio, yr hwn y daw ei ddryliad yn ddisym-mwth heb attreg. *Esay* xxx. 10, 13.

Cw Beth yw eich Dyled i'ch Rhieni naturiol; sef, eich Tad a'ch Mam?

At 1 Ymddwyn yn ostyngedig ac yn barchus tu ag at ein Rhieni. Aurhyddeda dy dad a'th fam;—fel y byddo yn dda i ti, ac fel y byddech hirboedlog ar y ddaear. *Eph.* vi. 2, 3.

2 Ufudd-dod i holl Eirchion cyfreithlon ein Rhieni. Y plant, ufuddhewch i'ch rhieni yn mhob peth; canys hyn sydd yn rhyngu bodd i'r Arglwydd yn dda.—Duw a fendithiodd dylwyth y Recabïaid, am gadw gorchym-myn Jonadab eu tad. *Col.* iii. 20. *Jer.* xxxv. 18, 19.

3 Mawrthau ein Rhieni yn eu Henaint a'u Hangen. Can dalu'r pwyth iddynt; canys hyn sydd dda a chymmer- adwy ger bron Duw. *1 Tim.* v. 4.

4 Perswadio ein Rhieni yn serchogaidd yn erbyn pob drwg. Megis y dywedodd Jonathan yn deg iawn ac yn barchus with Saule ei dad, yn erbyn ei ddwrwg fwriad ef i ladd Dafydd.—Na cherydda hynafgwr; eithr cyng- hora ef, megys tad. *1 Sam.* xix. 4—6. *1 Tim.* v. 1. *2 Tim.* ii. 25.

5 Ofsi ein Rhieni yn barchedig; a chadw eu Cyngor, duwiol, a'u Cerydd. Ofsiwch bob un ei fam, a'i dad.—Fy mab, gwraudo addysg dy dad; ac mac ymadau a chy- fraith dy fam. *Lev.* xix. 3. *Diar.* i. 8. xv. 5.

6 Gweddio dros ein Rhieni; gyd ag Ymddygiad doeth a duwiol, er Cysur a Llawenydd iddynt. Tad y cyhawn a orfoleda yn sawr; a'r neb a genhedlo fab doeth, a lawenha o'i llegid. *Diar.* xxiii. 24. x. 1.

7 Gofyn Cyngor a Chydsyniad ein Rhieni yn mhob peth; yn enwedigol pan fecllysiom am fyned i Stad Briodas. Isaac a briododd yn ol ewyllys ei dad; a Duw a'i bendithiod ef yn helaeth iawn. *Gen.* xxiv.

Cw Pa rai yn benaf yw eich Pechodau yn erbyn eich Rhieni, ag y mac Duw yn wahardd ac yn gohi?

At 1 Diystyru Cerydd ein Rhieni. Dau fab Eli ni wrandawent ar lais eu tad ; a hwy eu dau a laddwyd ar yr un dydd. 1 *Sam.* ii, a iv.

2 Cymmeryd Meddiant ein Rhieni heb eu Cenad. Y neb a ysbeilia ei dad, uen eu fam, ac a ddywed, Nid yw hyn gamwedd ; sydd gymmar i ddinystriwr. *Diar.* xxviii. 24.

3 Ansfudd-dod i'n Rhieni. O bydd i wr fab cyndyn, ac ansfudd, heb wrando ar lais ei dad, neu ar lais ei fam ; a phan geryddant ef, ni wrendy arnynt ; yna holl ddynion ei ddinas a'i llabyddiant ef a meini, fel y byddp farw. *Deut.* xxi. 18, 21.

4 Dirmygu neu wawdio ein Rhieni. Melldigedig yw'r hwn a ddirmygo ei dad, neu ei fam ; a dywedod yr holl bobl, Amen.—Llygad yr hwn a watwaro ei dad, ac a ddiystyro ufuddhau ei fab, a dyn cigfrain y dyffryn, a'r cywion eryrod a'i bwyty. *Deut.* xxvii. 16. *Diar.* xxx 17. *Ezec.* xxii. 7.

5 Taro neu felldithio ein Rhieni. Y neb a darawo ei dad, neu ei fam ; rhodder ef i farwolaeth.—O's bydd neb a felldigo ei dad neu ei fam ; lladder ef yn farw ; ei dad, neu ei fam, a felldigodd efe ; ei waed fydd arno ei hun. *Ecsod.* xxi. 15. *Lef.* xx. 9.

6 Trachwantu Etifeddfaeth ein Rhieni yn amser eu Bywyd. Absalom a chwennychodd freniniaeth Dafydd ei dad ; ac wrth farchogaeth ar ei asyn, efe a ddaliwyd ynghrog yn mrig derwen, hyd oni laddwyd ef. 2 *Sam.* xviii.

7 Cyhoeddi Gwradwydd ein Rhieni, yn lle ei orchguddio. Cam, mab Noa, a fynegodd wrth ei frodyr am noethni ei dad ; ac efe a felldithiwyd, ac a wnaed yn was gweision ei frodyr. *Gen.* ix.

8 Priodi heb Gyngor ein Rhieni. Trigolion yr hen fyd a briodent yn ol ei chwant ; a hyn a amhaedd eu pechod yn ddirfawr, ac a ddigodd y diluw arnynt.—Ac Esau a briododd yn erbyn ewyllys ei dad a'i fam ; ac efe a gollodd y fendith, a'i enedigaethfaint. *Gen.* vi. xxvi, a xxvii.

Cio Beth yw Dyled Rhieni tu ag at eu Plant ?

At 1 Dwyn eu Plant at Grist, trwy'r Bedydd a ordeiodd Crist, i'w doddi yn Nheyrnas Duw ; sef ei Eglwys

ef, ag sy'n eiddo iddynt, yu ol Gair Crist ei hun. Gwelwch i blant bychain ddyfod attah, ac na waherddwch iddynt: tairys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Duw.—Gan ei bedyddio hwy yn Ew y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glan. *Marc. x. 14. Math. xxviii, 19.*

2 Dysgŷ eu Plant yn Ngair Duw, a'r Pethau a berthyn-i lechyduriaeth. Efe a sierhaodd dystiolaeth yn Jacob, ac a osododd gyfraith yn Israel; y rhai a orchymynodd efe i'n tudau ddysgu i'w plant; fel y gwybyddai'r oes a ddol, sef y plant a enid; a phan gyfodent y mynegant hwy i'w plant hwythiau, *Salu lxxv iii, 5, 6. Diar. xxii. 6.*

3 Llefaru wrth eu Plant am Weithrededd Duw. Sef, Gwaith y Grendigaeth, Rhagluniaeth Duw, a Phrynedigaeth y byd, ac Ordinhadau Crefydd. Hysbysa hwynt i'w feibion; ac i feibion dy feibion. *Deut. iv. 9.*

4 Ceryddu eu Plant; pan fyddo yn angenrheidiol, er Lles iddynt. Heb serchu un o honynt yn fwy na'i giilydd, a'u gadael yn ddigerydd. Yr hwn a arbedo'r walen, sydd yn castrau ei fab; ond yr hwn a'i ear, a'i cerydda mewn amser. *Diar. xiii. 21. xix. 18. xxii. 15. xxiii. 13, 14. xxix. 15. 17.*

5 Rhoddi Esampl dda i'w Plant, trwy fyw yn fucheddol eu hunain; fel y byddo yn dda iddynt hwy, ac i'w Plant hwynt ar eu bol. Y cyfiawn a rodia yn ei uniondeb; gwyn eu byd ei blant ar ei ol ef.—Cenhladaeth y rhai uniawn a fenditlir. *Diar. xx. 7. Salu xxii. 2.*

6 Dwyn eu Plant i fynd i ryw Waith a Galwed ouest ag y fyddont yn fwyaf cymawys iddo. Un o blant Adda, blaenoriaid y byd, oedd Isurwr; a'r llall oedd fugail defaid. Ac ni ddylai neb fod heb ei Alwad. *Gen. iv. 2. 1 Cor. vii. 20.*

7 Gweddio beunydd dros eu Plant. Job a gyfodai yn forau, ac a offrymai boeth-offrymau dros ei blant, yn ot eu rhifedi hwynt oll. *Job i, 5.*

8 Priodi eu Plant a Theulu y Ffydd; fel na iauer hwynt yn anghymharus gyd a'r rhai digred. Ni fynai Abraham wraig i'w fab o ferched y Canaancaid; eiffr efe a anfonodd am briod iddo o'i dylwyth ei hun, a theulu'r ffydd. *2 Cor. vi. 14. Gen. xxiv.*

9 Ymddwyn yn garuaidd ac yn weddus iu ag at eu Plant. Nid yn ddigofus, nac yn afresymol mewn dim i'w digaloni, neu gyffroi digllonedd ynddynt. Na yrwsb eich plant i ddygin, ond maethwch hwynt yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd.—Na chyffrowch eich plant fel na ddigalonont. *Eph. vi. 4. Col. iii. 21.*

10 Dangos eu hanfoddionrwydd i'w Plant anhyweth. Jacob wrth farw a felldigodd greulondeb Simeon a Lefi, am iddynt ladd Hemor a Sicem; ac a ddietheddodd Reuben o'i enedigaeithfaint, am iddo halogi gwely ei dad. *Gen. xlix. 3—7. 1 Cron. v.*

Cw Pa rai yn benaf yw Pechodau Rhieni?

At 1 Esgeuluso Magwriaeth eu Plant; yr hyn sy'n fwy diserch na bwystfilod yr anialwch. Y dreigiau a dynant allan eu bronau, ac a roddant sugn i'w cewawon. *Galar. iv. 3.*

2 Gadael eu Plant i fynd ar ddisberod a chysulierni, o eisiau dysgu Gwybodaeth iddynt, a'u hyfforddu yn Ngair Duw. Pa fodd y glanha llange ei lwybr? Ond wrth ymgatw yn ol gair Duw?—Hyfforddia blentyn yn mhen ei ffordd? a phan heneiddio, nid ymedy a hi. *Salm cxix. 9. Dicar. xxii. 6.*

3 Goddef eu Plant i fyw yn ddrygionus ac yn ddergerydd. O herwydd na cheryddodd Eli yr offeiriad ei feibion, yr offeiriadaeth a dorwyd oddi wrtho ef a'i eppil; a'i ddau fab a laddwyd yn yr un dydd; ac yntef ei hun ar yr un diwrnod a gwymrodd o'i stol, ac a dorodd ei wddf. *1 Sam. ii. iii. a iv.*

4 Gormod Serch i'w Plant, neu rai o honynt yn fwy na'r lleill. A chan y rhai a hoffant fwyaf, mae yn arferol iddynt gael eu gofidio fwyaf. Yr oedd yn hoff iawn gan y brenin Dafydd am ei ddau fab, Absalom ac Adonia; a hwynthwy ill dau a wrthryfelasant yn erbyn Dafydd ei tad. *2 Sam. xv. 1 Bren. i.*

5 Esgeuluso hyfforddi eu Plant i ryw Alwad addas iddynt, a'u gadael i rodiennu yn segur; ag sydd yn arwain i Brofed. gaethau eubydus. Pan oedd Dafydd yn segur ar uen ei dy, y temtiwyd ef i odineb a galanastu. Pan oedd Dina, merch Jacob, yn rhodio oddi amgyleb, y treisiwyd hi gan Sicem; yr hyn a dynodd ddistryw mawr a melleddith. *2 Sam. xi. Gen. xxiv.*

6 Rhwystro Iechydwriaeth eu Plant, trwy Esamplau drwg eu Bywyd. Gwae'r dyn trwy'r hwn y del rhwystrau. Gwell fyddai iddo pe crogid maen melin oddi amgylch ei wddf ef, a'i dafu i'r mor, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain hyn. *Luc* xvii, 1, 2.

Cw Beth ydyw eich Dyled i'ch Meistraid a Phenau-teuluodd ?

At 1 Dewis Meistraid duwiol ; fel na lygrer ni yn eu Teiau hwynt. Canys, Y mae ymddiddanion drwg yn llygru moesau da—Joseph a ddysgodd dyngn yn llys Pharaon. *1 Cor.* xv, 33. *Gen.* xlii, 15.

2 Ufuddhau yn ddinag i'n Meistraid. Y gweision, ufuddhewch i'r rhai sydd arglwyddi i chi yn ol y cnawd gyd ag ofn a dychryn, yn symirwydd eich calon, megis i Grist : nid a golwg wasanaeth, fel boddlonwyr dynion ond fel gweision Crist : yn gwneuthur gwasanaeth, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynion. *Eph.* vi. 5—7.

3 Perchi ein Meistraid. Cynnifer ag sy wasanaethwyr, dan y iau, tybiant eu Meistraid eu hun yn deilwng o bob anrhydedd ; fel na chabler Enw Duw, a'i athrawiaeth ef. *1 Tim.* vi. 1.

4 Bod yn onest, yn ffyddlon, ac yn ostyngedig, i'n Meistraid. Cynghora weision i fod yn ddarostyngedig i'w meistraid eu hun, ac i ryngu bodd iddynt yn mhob peth ; nid yn gwrthddywedyd, nid yn darnguddio, ond yn dangos pob ffyddlondeb da ; fel yr harddont athrawiaeth Duw ein iachawdwr yn mhob peth. *Dit.* ii. 9. 10. *1 Pedr.* ii. 18.

5 Bod yn Genhadon ffyddlon yn Negesau ein Meistraid. Megys oerder eira yn amser cynhanaf, yw cenad ffyddlon i'r rhai a'i gyrrant ; canys efe a lawenycha enaid ei feistraid. *Diar.* xxv. 13.

6 Ceisio Lles, a rhagflaenu pob Colled, a Pherygl, a Blinder, ein Meistraid, hyd yr eithaf o'n gallu. Gwas Abigail, trwy fynegu i'w feistres fygythion Dafydd yn erbyn ei feistr, a achubodd ei feistr a'i feistres, a'r holl dylwyth, rhag eu distrywio cyn y borau dranoeth.—Trwy gyfarwyddyd morwyn fechan, yr aeth Naaman i gael iachad o'i wahanglwyf.—A geiriau dyallus o enau ei weision, a berswadiodd Naaman i ymolchi yn y Iorddonen ; onid e, efe a aethai yn ei ol heb ei iachau. *1 Sam.* xxv. *2-Bren.* v.

7 Gweddio dros ein Meistrad, ac am eu Llwyddiant Megis y gweddiodd gwas Abraham am llwyddiant yn achos ei feistr; a Duw a roddodd lwyddiant iddo.—Yr oedd pob peth yn llwyddo ag y wnai Joseph yn ngwasanaeth Putiphar.—A Laban a welodd fod Duw yn ei fendithio ef, tra fu Jacob yn was iddo. *Gen. xxiv. 12. xxxix. 3, 23. xxxi. 27.*

Cw Pa rai yn benaf yw Pechodan Gwasanaethwyr?

At 1 Anufuddbau a gwrthddywedodd ein Meistrad, a siarad yn gyadyd yn eu herbyn. Dyn i'r ffaith, a gwr anwir, a rodia agenau cydyn. *Diar. vi. 12.*

2 Anonestrwydd, neu Anffyddlondeb, yn Ngwasanaeth ein Meistrad. Daw Arglwydd y gwas hwnw mewn dydd nad yw efe yn gwybod; ac a'i gwahana ef, ac a esyd ei ran ef gyd a'r anffyddlonaid. *Luc xii. 48.*

3 Dywedyd Anwiredd, a gwneuthur Cynsodion celwyddog i gelu'r Gwir rhag ein Meistrad. Gehezi, gwas Eliseus y prophwyd, a ddywedodd gelwydd wrth Naaman y gwahanglwyfus; a gwahanglwyf Naaman a lymodd wrth Gehezi a'i had yn gragwydd. *2 Bren v.*

4 Diofalwch, Syrthni, a Diogi, yn Ngwaith ein Meistrad. Y gwas drwg a dioga fwrir i'r tywyllwch eiddaf; lle bydd wylofain a rhingcian dannedd. *Math. xxv. 26—30.*

5 Gwrthwynebu Cyngor a Cheryddon ein Meistrad. Gwr a gerydder yn ffn, ch, ac a galeda ei war, a ddryllir yn ddisymmwrth, fel na byddo meddyginiaeth. *Diar. xxix. 1.*

Cw Beth yw Dyled Penauteluodd a Meistrad i'w Gwasanaethwyr?

At 1 Edrych am iddynt hwy eu hunain, a'u Teulu hefyd, wasanaethu Duw. Josua a ddywedodd, Myfi a'm tylwyth a wasanaethwn yr Arglwydd.—A Choroneus oedd yn wr defosiynol, yn ofni Duw, ynghyd a'i boll dy. *Jos. xxiv. 15. Act. x. 2.*

2 Dewis iddynt Deulu duwiol; fel y llwyddo eu Gwaith. Meistr Joseph a'i gwnaeth ef yn olygw'r ar ei dy; a bu i'r Arglwydd fendithio ei dy er mwyn Joseph.—Tra fu Jacob yn ngwasanaethu Laban, Duw a'i bendithiodd ef er mwyn Jacob. *Gen. xxxix. 4, 5. xxx. 27.*

3 Gyru ymaith o'u Teulu y rhai drygionus, na fyne

cdiwygio. *Megis y dywedodd Dafydd; Ni thrig o fewn fy nghy yr un a wnelo dwyll; ni thrig yn fy nghog yr un a ddywedo gelwydd.* Salm ci 7.

4 Edrych am i'w Teulu gadw y Sabboth. *Na wna ynddo ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anifail, na'th ddyeithr ddyn a fyddo o fewn dy byrth.* Ecsod. xx, 10.

5 Darparu i'w Teulu, Gynhaliaeth gyfaddus iddynt. *Od oes neb heb ddarbod dros yr eiddo, ac yn enwedig ei deulu; efo a wadodd y ffydd, a gwaeth yw na'r di-ffydd.* 1 Tim. v. 8.

6 Delio yn gyfiawn a'u Teulu, a thalu eu Cyflogau iddynt. *Y meistrad, gwnewch i'ch gweision yr hyn sydd gyfiawn ac uniafn; gan wybod fod i chwithau Feistr yn y nefoedd.* Col. iv, 1.

7 Ymddwyn yu dirion, nid yn fygythus nac yn draws, tu ag attypt; a'u perswadio i barhau yn Ngwasanaeth Duw. *Megis y dywedodd Duw am Abraham: Mi a'i hadwaen ef, y gorchymyn ef i'w blant, ac i'w dylwyth ar ei ol, gadw o'honynt ffordd yr Arglwydd.* Gen. xviii. 19.

Cw: Pa rai yn benaf yw Pechodau Penauteuluoedd a Meistrad, yn erbyn y pummed Gorchymyn?

At 1 Gorchymyn i'w Gwasanaethwyr y peth fo'n anghyfreithlon. *Rhaid yw ufuddhau i Dduw yn swy nag i ddynion.—Brenin Assyria a anfonodd Rabsace, ei was, i wradwyddo Israel; a Duw yn mhen ychydig ar ol hynny, a'i distrywiodd ef.* Act. v. 29. Esay xxxvii.

2 Delio'n rhy galed a'u Gwasanaethwyr. *Pharao a fynai briddseini heb wellt gun y bohl; a'i ddiwedd ef fu, boddi yn y Mor Coch.* Ecsod. v. a xiv.

3 Attal Coflogau en Gwasanaethwyr, ac oedi eu talu pan fyddont yn ddyledus. *Duw a ddywed, y bydd ef ei hun yn dyst cyflym yn erbyn cammattalwyr cyflog y cyflogedig.* Mal. iii. 5. Iago. v. 4.

4 Esgeuluso dysgu eu Gwasanaethwyr; a hyw heb Atddoliad Duw yn eu Teulu. *Tywallt dy lid ar y cennhedloedd ni'th adnabuant, ac ar y teuluoedd ni alwasant ar dy Enw.* Jer. x. 25.

Cw: Beth yw eieh Dyled tu ag at y rhai a fo yn hyn, neu yn uwch eu Gradd, na chwi mewn Bonedd, Dysg, neu Ddoniau, neu yn uurhyw ystyr arall?

At 1 Mi ddylwn ymddwyn yn ostyngedig ac yn barchus tu ag attynt. *Bydded yr ieuaingc yn ostyngedig i'r henuriaid.*—*Cyfod ger bron penwyni; a pharcha wyneb henuriad.* 1 Pedr v. 5. Lef. xix. 32.

2 Mi ddylwn fod yn bwylllog yn ty Ymadrodd; ac nid yn rhy awyddus i ddywedyd fy chwedl o flaen fy ngwell, neu y rhai a fo'n hyn na mi. *Elihu a arhosai nes darfod i Job a'i gyfeillion iefaru; o blegid eu bod hwy yn hyn nag ef,* Canys ete a ddywedodd, *Dyddian a draethant, a lliaws o flynyddoedd a ddysgant ddoethineb.* Job xxxii. 4—7. Iago i, 19. Diar. xvii. 27.

3 Mi ddylwn roddi y lle blaenaf i bawb o'm gwell, pan fyddwyf yn eu cymdeithas. *Pan y'th wahodder gan neb i neithior, nac eistedd yn y lle uchaf, rhag bod un anrhydeddusach na thi wedi ei wahaudd ganddo.* Luc xiv. 8.

4 Mi ddylwn ddywedyd yn serchogaidd ac yn barchus wrth bawb o'm gwell, am y beiau a fo ynddynt. *Na cherydda hynafgwr, eithr cynghora ef megys tad; a'r rhai ieuaingc, megis brodyr; yr hen wragedd, megis mamau.* 1 Tim. v. i, 2.

Cw Pz fodd y dylech chwi, fyddoch yn hynafgwr, ymddwyn tu ag at y rhai a fyddo yn iau neu yn is na chwi?

At 1 Fe ddylai hynafgwr fod yn sobr, yn onest, yn gymhesur, yn iach yn y ffydd, yn ngariad, mewn amynedd. *Bod o'r hynafwragedd yr un ffynyd mewn ymddygiad, jel y gweddai i sancteiddrwydd; nid yn eallibaid, nid wedi ymroi i win lawer, yn rhoi athrawiaeth o dalaioni.* Dit. ii. 2, 3.

2 Mi ddylwn fod yn serchog i'r lleiaf a'r iselaf o ddynion: ac na ddiystyriwyf neb o honynt. *O blegid ein Harglwydd a ddywedodd, Edrychwch na ddirmygoch un o'r rhai bychain hyn.* Math. xviii, 10. 1 Sam. ii, 3.

3 Mi ddylwn gynhorthwyo y rhai sy wanach na mi; a chydgyfranu a hwynt. *Nyni y rhai ydym gryffon, a ddylem gynnal gwendid y rhai gweiniad, ac nid rhynge ein bodd ein hunain.*—*Pob un megys y derbyniodd rodd, cyfrenwch a'ch gilydd.* Rhuf. xv. 1. 1 Pedr iv. 10.

4 Mi ddylwn ymwelod a'r rhai sy mewn Tristwch ac

Adfyd, i'w cysuro. Crefydd bur a thikaledding ger bron
Duw a'r Tadyr hyn: Ymweled a'r amddisaid a'r gwraig-
edd gweddwan yn eu hadsyd, a'i gadw ei hun yn ddi-
frycheulyd oddi wrth y byd. Iago i, 27.

Cw Beth yw eich Dyled i'ch Cydraddau cyffredin ?

At 1 Ni a ddylem geryddu Beiau ein gilydd mewn
Cariad. Na chasha dy frwad yn dy galon: gan
geryddu ceryddu dy gymmydog, ac na ddyoddef bechod
ynddo. Lef. xix. 17.

2 Ni a ddylem gydystyried bawb ein gilydd i ym-
nog i gariad a gweithredoedd da; heb esgulusu o'n
cydgynhulliad ein hunain, megys y mae orser rhai; ond
annog bawb ein gilydd: a hyny yn fwy, o gymmeint
a'n bod yn gweled y dydd yn neshau. Heb. x. 24, 25.

3 Ni a ddylem ddelio'n onest a'n gilydd yn mhob
peth. Pa bethau bynag oll a wyllysioch eu gwneuthur
a ddynion i chwi felly gwneioch chwithau iddynt hwy;
canyis hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi. Math. vii, 12.

4 Mi ddylwn fod yn heddychol a phawb; ac yn wr-
ostyngedig. Canys trwy falcher yn unig y cyffry cyn-
en.—O's yw bosibl, hyd y mae ynoch chiwi, byddoch
heddychlawn a phob dyn. Rhuf. xii. 18. Gal. v. 26.
1 Pedr v. 5.

5 Ni a ddylem geisio Lles ein gilydd, a gweddio
dros ein gilydd, a dangos ein Cariad i'n gilydd yn
mhob peth. Mewn cariad brawdol byddoch garedig
i'ch gilydd.—Gwneir eich holl bethau chiwi mewn
cariad. Rhuf. xii, 10. 1 Cor. xvi 14. Phil. ii. 4

Cw Beth yw y chweched Gorchymyn ?

At Na ladd.

Cw Am ba beth y mae y chweched Gorchymyn ?

At Am Ddiogelwch ein Heintoes ni ac ereill: sef, na
ho i neb ladd ei hun, na neb arall, na drygu Bywyd
un dyn.

Cw Onid yw yn gyfreithlon i rheddi rhai i Farwol-
aeth ?

At Ydyw.

1 Mae yn gyfreithlon i Farwyr gosbi Drwgweithred-
wyr a'r Farwolaeth a haeddant. Na arbeded dy lygod
bydded einioes am einioes. Deut. xix 21.

2 Mae yn gyfreithlon i ladd ein Gelynion mewn Rhy-

fel. *Canys mae Duw yn addo i fod gyd a'i bobl mewn rhyfel. A'r milwyr a gynghorir, nid i adael eu swydd ond i gmddwyn ynddi yn ddiargyoeidd.* Num. x. 9. Luc iii. 14. Barn. v. 23.

3 Mae y neb a laddo Lofrudd, neu Leidr, yn ei Amddiffyniad ei hun, yn ddienuog. *O's cair lleidr yn tori ty, (yn nhwyllhock y nos) a i daro fel y byddo marw; na choller gwaed am dano.* Ecsod. xxii. 2, 3.

4 Mae y neb a ddygwyddo i ladd un arall yn ddifwraidd drwg, yn ddienuog. *Megys pan elo un gyd a'i gymmydog i'r coed, i gymynu pren, ac a estyn ei law a'r fwyall i dori pren, a syrthio'r hâiarn o'r menybyr, a chynhaeddwyd ei gymmydog fel y byddo farw; eise a guiff ffoi i un o'r dinasoedd hyn, a byw.* Deut. xix 5.

Cw Beth a waherddir yn y chweched Gorchymmyn?

At Pob peth a fo yn tueddu i Lofruddiaeth, neu at ddrygu Einioes neb. Megis,

1 Llettya Meddyliau drwg yn y Galon. *Canys o'r galon y mae meddyliau drwg yn dysod ellan; lladdiadau, tor-priodasau, godinebau, lladradau, a'r cyffelyb.* Math. xv. 19.

2 Llid, Digasedd, a Chasineb. *Canys pob yn sydd yn caskau ei frawd, lleiddiad dyn yw.—A phob un a ddigio ei frawd heb ystyr, a fydd euog o farn.* 1 Ioan iii. 15. Math. v. 22.

3 Cyfeillach a dynion drwg digofus. *Canys eu traed a redant i ddrygioni, ac a brysurant i dywallt gwaed.* Diar. i, 16.

4 Cynfigenu wrth ereill. *Yr hyn a barodd i Gaius ladd ei frawd.—A thrwy gynfigen y bwriadodd brodyr Joseph ei ladd yntef.* 1 Ioan iii 12. Gen. xxxvii. 18.

5 Camfarnu neu gondemnio y Diniwed i farw. *Am hyny y dywed Duw wrth bob barnwr, Na ladd na'r gwirion, na'r cyfiawn; canys ni chyfiawnhaaf i yr annuwiol.* Ecsod xxiii. 7.

6 Cam Dystiolaeth. *Trwy'r hyn y lladdwyd Naboth, a Stephan, a Christ ei hun, a llawer ereill.* 1 Bren xxii. Act. vii. Marc xiv.

7 Gwneuthur Athrod rhwng dynion a'i gilydd, a chario Chwedlau rhyngddynt: ag sy yn peri Cynen ac Ymladdau yn fynych, a Mwddra weithiau. *Na rodia yn*

athroddu yn llyng dy bobl; na saf yn erbyn gwaged dy gymnydog. *Lev. xix, 16.*

8 Mae holl Chwantau y Cawd yn tueddu i Fwrddra O chwant ymddial y bwriadodd Jezebel i ladd y prophwyd — O falchder a gwagagoniant y ceisiodd *Haman* ddysfetha *Mordecai* a'i holl genedl ef ar *urneith*. — Cybydd-dod a barodd i *Ahab* fwrddro *Naboth*; a llawer a laddasant eu gilydd mewn meddwod. 1 *Bren. xix. Esth. iii. 1 Bren. xxi.*

9 Mae difetha Baban yn y Groth, neu beri i Feichiogi Gwraig fyned oddi wrthi, yn Fwrddra. *Ac o's marwolacth fydd, rhodder einioes am einioes. Ecsod. xxi. 23.*

Gw Eowch rei Esamplau o Farn Duw ar Fwrddrwyd At 1 Y brenin Dasydd a ddyfeisiodd i ladd *Uria* a chleddyf meibion *Ammon*. Ac o herwydd hynny y dywedodd Duw, nad ymadawai y cleddyf a'i dy ef byth. Ac felly y bu. Tri o'i feibion ef a laddwyd a'r cleddyf; ac un o'i blant a laddodd ei frawd, ac a fwrriadodd i ladd Dasydd ei dad. 2 *Sam. xii. 9, 10.*

2 *Jehoram*, brenin *Juda*, a laddodd ei frodyr: a Duw a'i coebodd ef yn eohrydus yn ei bobl, a'i olud, a'i wragedd, a'i blant; ac a'i tarawodd ef a chlefyd mawr iawn, fel yr aeth ei goluddion ef allan o'i gorff, nes iddo farw'n druenus. 2 *Cron. xxi.*

3 *Jonas*, brenin *Juda*, a barodd ladd *Zecaria*, am ei rybuddio ef yn erbyn ei bechod; a Duw a ddygoddi arno lu o elynion, ac a'i tarawodd a chlefydau mawrion; a thwy gyfiawn farn Duw, ei weision a'i lladdasant ef ar ei wely. 2 *Cron. xxiv.*

4 *Pharao*, brenin yr *Aipht*, a barodd i foddi plant garyward pobl *Israel* yn y rason gynted ag y genid llyw; a *Pharao* ei hun a'i holl lu a foddwyd ar ol hynny yn y *Mor Coch*, fel na ddiangodd un o honynt. *Ecsod. i, 22 xiv. 26—28.*

5 *Zimri*, gwas *Asa* brenin *Juda*, a laddodd ei feistr, pan oedd efe yn seddw, i gymmeryd ei frenhiniaeth ef iddo ei hun; eithr yn mhen wythnos i'r dydd hwnw, efe a yrrwyd, gan ddychryn a chyfyngder, i losgi ei hun yn uhy'r frenia. 1 *Bren. xvi.*

Llo A ydyw yn Bechod i Bdyn ddistrywio ei Fywyd ei hun?

At Ydwy'n ddiagramau yn bechod mawr iawn.
Canys,

1 Mae y neb a ddistrywio ei hun, yn distrywio Delw Duw. Canys ar ddelw Duw y'n gwnaed ni. *Gen. i.*

2 Mae'n distrywio Teml Duw. Oni wyddoch chi mai teml Duw ydych, u bod Ysbyrd Duw yn trigo ynoch? O's llygra neb deml Duw, Daw a lygra'hwyr. *1 Cor. iii. 16, 17*

3 Mae'n tori Gorchymymyn Duw. Canys efe a ddywedodd, Na ladd; hyny yw, Na ladd dy hun, na neb arall, Mwrddrwr gan hyny yw y neb a laddo ei hun, fel yr hun a laddo arall.

4 Mwrddrwr mwyaf annaturiol yw y neb a laddo ei hun. Canys ni chashaodd neb erioed ei gwrawd ei hun eithr ei fagu a'i feithrin y mae. *Eph. v. 29.*

5 Mae y neb a ddistrywio ei Ennoes ei hun, yn damnio ei Enaid ei hun; gan farw mewn Mwrddra, heb amser i edifarhau. A'n Arghwydd a ddywed, Onid edifarhewch, chi a ddifethir oll. *Luc xiii. 3.*

Ceo. Pa beth a orchymymynir i chi ynghylch eich Bywyd eich hun?

At Pob peth ag sy yn angenrheidiol i Ddiogelwch ein Bywyd ni. Megis.

1 Arfeiriad cymhedrol o Luniaeth, a Physygwriaeth hefyd pan fo raid. Bwyta a'th wasanaetho. Yf ychydig win, er mwyn dy gylla, a'th fynych wendid.—Gosod swp o ffagys wrth dy gorauwyd. *Diar. xxv. 16. 1 Tim v. 23. Eney xxxviii. 21.*

2 Ceisio Bendith Duw ar ein Lluniaeth. Canys y mae mellidith ar doesa chawell yr amrwyl; ac ar ffwrth eu tir, a'u holl amlafiaid.—Eithr hwy a sancteiddir i'r ffyddloniaid trwy air Duw a gwreiddi. *Deut. xxviii. 17, 18. 1 Tim. iv. 3, 5.*

3 Byw yn gysurus; ac nid ymosidlo yn anfeddlongar ac yn athrist. Canys, tristwch y byd sy'n gweithio angau.—Calon lawer a wna les fel meddyginaeth; ond meddwl trwm a syb yr esgyrn. *2 Cor. vii. 10. Diar. xvii. 22.*

4 Llafurio am Ras i fyw yn ddurwl; rhag i Satan eirfantio i ddistrywio ein hunain. Alistophel oedd ben cryghogwr deothianau; ond fe a ddigiodd pan groeswyd

ei gyngor ef; a'r diafol a'i temtiodd ef i ymgrogi.—
A Saml a bechodd ymaith Ysbryd Duw oddi wrtho; ac
mewn cyfyngder a dychryn, efe a syrthiodd ar ei gled dyf
ei hun. 2 Sam. xvii. 1 Sam xxxi.

5 Tymor ac Ymadrodd pwyllog; rhag i ni gyffroi
Digllonedd rhyw rai ereill i'n lladd ni, yn eu Poethder.
Taeogrwydd Nabal a ddygai ddinystir arno ei hun a'i
holl dylwyth, oni buasai doethineb ei wraig ef.—Y neb
a geidw ei enau, a geidw ei enioes; ond y neb a led o ei
wefusau, a ddinystir. 1 Sam. xxv, *Diar.* xiii. 3.

6 Ffoi ymaith a wydd dynion lliidiog adigllon; rhag
i Satan eu temtio hwy i dywallt ein Gwaed ni. Jacob
a fodd at Laban ei ewythr, pan oedd Esau ei frawd yn
ei fwgwith, nes ciliodd digofaint ei frawd oddi wrtho—
A Christ a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Pan y'ch
erludiant yn y ddinas hon, ffowch i un arall. *Gen.* xxvii
Math x-23

Cw Beth a orchymynir i chwi ynghylch Bywyd
rhai ereill?

At Pob peth ag y fo ar ein dwylaw i wneuthur dros
Ddiogelwch eu bywyd. Sef,

1 Sefyll yn Mblaid y rhai a ddyoddefaint yn gam-
weddus. Agor dy enau dros y mud, yn achos holl blant
dinystir. *Diar.* xxxi, 8. xxiv. 11.

2 Rhagflaenu Perygl rhai ereill. Megis y perswadiodd
Reuben ei ffrdyr rhag tywallt gwaed Joseph, pan
oeddynt ar fedr ei ladd ef—Ac y rhwystrodd y bobl i
Saul ladd Jonathan ei fab. *Gen.* xxxvii, 10—22, 1
Sam. xiv 45

3 Anturio ein Bywyd i achub Bywyd ereill a fo yn
fwy gwasanaethgar na ni. Obadia, yn mherygl ei fywyd,
a guddiodd gant o brophwydi'r Arglwydd mewn ogof;
rhag i Jezebeleu lladd—A Phriscilla ac Acwila a ddod-
asant eu gyddfaeu eu hunain i lawr dros fywyd Paul. 1
Bren xviii, *Rhuf.* xvi, 3, 4, 1 *Ioan* iii, 16

4 Na adawon Dramgwydd ar ffordd neb i gael Niwed
rhag i'w gwaed fod arnom. Megys camfa serth ar lwybr
neu bwell heb eu gau, neu bont heb ganllaw, a'r cyffelyb
Pan adeiladech dy newydd, yna y gwnai ganllawia o am-
gylch it'h nen; fel na psodych waed ar dy dy, pan
syrthio neb oddi arno—O's egyr bydew, neu o's eladdis

yn bydew, ac heb gau arno; a syrthio yno ych neu asyn; perchen y pydew a dal am danynt. *Deut xxii. 8. Ecsod. xxii. 33, 34.*

5. Bod yn elusengar i'r Tlodion; rhag i neb o honynt farw o Eisiau, neu fagu Nychdod o Ddiffyg. Job a ddywedodd, O's bwyteais fy mwyd yn unig, ac oni fwytaodd yr amddifad o hono;—o's gwelais neb yn marw o esiau dillad, a'r anghenog heb wisg; o's ei lwynau ef ni'm bendithiasant, ac oni chynhesodd efe gan gnu fy nefaid;—syrthied fy mhraich oddi wrth fy ysgwydd; a thorer fy mhraich oddi wrth y cymmel. *Job xxxi. 17—22.*

6 Tynu ereill, hyd ag allom, oddi wrth eu Ffyrdd pechadurus, ag sy'n tywys i Angau. Bydd i'r hwn a drodd bechadur oddi wrth gyfeiriorni ei ffordd, gadw enaid rhag angau, a chuddio lliaws o bechodau. *Iago v. 20.*

7 Caru ei gilydd mewn Gwirionedd; fel y byddom yn mhob ffordd yn gydgyuhorthiwyel i Fywyd ei gilydd. Hon yw'r gennadwri a glywsoch o'r dechreuad; Bod i ni garu ein gilydd. Nid fel Cain, yr hwn oedd o'r drwg, ac a laddodd ei frawd. *1 Ioan iii. 11 12*

Cw Beth yw y seithfed Gorchymmyr?

A Na wna odineb.

Cw Am ba beth y mae'r seithfed Gorchymmyr?

At Am Ffyddlondeb Gwyr a Gwragedd i'w gilydd; a'r Diweirdeb a ddylai fod yn mlawb.

Cw Pa ham y gorchymmyr, Na odineba, yn nesaf at Na ladd?

At O herwydd mai y Pechod mwyaf, nesaf at Ladd yw Godineb; ac y dylai'n Diweirdeb fod mor anwyl genym a'n Bywyd.

Cw Pa Bechodau yn neillduol o waherddir ynma?

At 1 Y Godineb a wnelir pan fo'r ddau, neu un o'r ddau, yn briod. Na chydorwedd gyd a gwraig dy gymmydog. *Lev. xviii. 30.*

2 Puteindra rhwng dau a fyddo yn sengl. Na fydded putain o ferched Israel, na phuteiniwr o feibion Israel. *Deut xxiii. 17.*

3 Llosgach ffaidd Gwrrywygydwyr. Y gwr a orwedde gyd a gwr, fel gorwedde gyd y gwraig; ffaidd-dra a waethant ill dau: liadder hwynt yn farw. *Lev. xx. 13.*

4 Priodasau anghyfreithlon rhwng Ceraint agos i'w gilydd. Canys y mae Duw yn gorchymmyn i dori ym-
mish, o blith eu pobl, y rhai a wnelo felly. *Lev.*
xviii. 6, 29

5 Ymadael a'i gilydd, ar ol priodi; neu briodi dra-
chefs, cyn darfod y Briodas gyntaf. Yn wrthwyneb i
ordinaad Duw; yr hyn ni ddiange heb ddial. *1 Cor.*
vii. 2. *Math.* v. 4—6.

6 Oymysgedd halogus a rhyw Anifeiliaid. Lladder
yn farw (medd yr Arglwydd) y gwr y ymgydio ag anifail
lladder belyd yr anifail. *Lev.* xx, 15.

7 Trais, neu halogi neb o'u Hanfodd. Mae'r treisiwr
i'w roddi i farwolaeth, wrth gyfraith Duw. *Deut.*
xxii. 25.

8 Hunanhalogiad; sef Pechod Onan. Yr hwn a
gollodd ei had ar y llawr. A'r peth oedd ddrygionus
yn ngolwg yr Arglwydd; ac am byny yr Arglwydd a'i
hladdodd ef. *Gen.* xxxviii. 9, 10. *Lev.* xv, 16, 17

9 Chwantau aflan yn y meddwl. Canys, y mae pob
un sydd yn edrych ar wraig i'w chwennych hi, wedi
gwneuthur eisoes odineb a hi yn ei galon. *Math.* v, 28.

10. Mae pob peth yn waharddedig, ag y fo yn tueddu
i fagu, neu ddeffroi, Chwantau aflan. Megys Chwareuon
a chaneuau anllad; chwedlau, ac ymddigiad, a gwis-
gadau, a phicturau anlad; a segudra, a phesgi y chawd
a'r cyffelyb. *Eph.* v. 3, 4. *Esay* iii. 16, 17. *Ezec.*
xvi. 49, 50. xxiii, 14, 16.

Cio Beth a ddywed yr Ysgrythyr am y Gosp a'r
Dwrg o Odineb.

At 1 Mae Godineb yn Bechod ysgeler, yn ysu ac yn
anrheithio fel tan. Ysgelerder ydyw hyn, ac anwiredd
ydyw i'w gosli gan faruwyr. Canys tan ydyw a ysa
oni anrheithio; ac efe a ddadwreiddia fy holl firwyth.
Jeb. xxxi. 11, 12.

2 Mae Duw yn barnu Godinebwyr yn euog o Farwol-
aeth, yr un gyffelyb a Mwrddrwy. Yr hwn a odinebo
gyd a gwraig ei gymmydog, lladder yn farw y godineb-
wr a'r ordinebwraig.—A'r llanges (mabhefir yn forwyn
pan briodir hi) a ddygant at ddrws ty a thad; a dynion
y ddinas a'i llaburdiant hi a meini, neu iddi farw. *Lev.*
xx. 10. *Deut.* xxii. 20, 21.

3 Mae Godineb yn troi ymaith holl Sarch Dyn oddi wrth Dduw, a phob Daioni. Godineb a gwisg newydd a ddwg y galon ymaith. *Hos. iv. 14.*

4 Mae Godineb yn halogi Teml Duw ac Aelodau Crist. Oni wyddoch chwi, mai teml Duw ydych? O's llygra neb deml Duw, Duw a lygra hwnnw.—Oni wyddoch ehwi, fod eich cyrph yn aelodau i Grist i Gan lyny a gymmeraf fi aelodau Crist, a'u gwneuthur yn aelodau putain? Na atto Duw. *1 Cor. iii. 16. 17. vi 15.*

5 Mae Godineb yn dwyn Tlodi, a Gwarth a Chlefydau blin. O blegid y fenyw buteinig y daw dyn i damaid o fara.—Archoll a gwarth a gaiff efe; a'i gywilydd ni ddileir.—Y neb a fyddo gyfaill i buteiniaid, a ddifa ei dda.—Hyd oni ddryllio'r saeth ei asu ef. *Diar. vi. 26, 33. xxix. 3. vii. 23.*

6 Mae Godineb yn damnio dau Enaid ar unwaith; a Hudoliaeth y Butain a rhwystrau iddynt ddychwelyd Pwy bynag a elo i mewn atti hi, ni ddychwelant, ac nid ymafaelant yn llw, brau'r bywyd.—Ffordd i uffern yw ei thy hi, yn disgyn i 'stafelloedd angau. *Diar. ii. 19, vii. 27.*

7 Mae Godineb yn cau y Godinebwyr allan o Deyrnas Nefoedd. Duw a fydd yn dyst cyflym yn eu herbyn.—A melltigedig yw eu rhandir hwy ar y ddaear. *Mal. iii. 5. Job xxiv. 18. 1 Cor. vi. 9, 10.*

Cw Pa Esamplau sydd i o Farn Duw ar y Godinebwyr yn y byd hwn?

At 1 Duw a darawodd Pharaon a'i deulu a phlaau mawrion, am gommeryd Sarai, gwraig Abram, i'w dy; er na halogwyd hi. *Gen. xii.*

2 Sicem, mab Hemor, a laddwyd, a phob gyrryw a oedd yn perthyn iddo, am dreisio Dina.—Ac Amnon a laddwyd am dreisio Tamar. *Gen. xxxiv. 2 Sam. xiii.*

3 Samson, trwy hudoliaeth ordderchwraig, a golled ei nerth, a'i lygaid, a'i fywyd hefyd. *Barn. xvi.*

4 Pedair mil ar hugain a laddwyd a'r pla mewn un dydd, am odineb Zimri a Chosbi; a hwyntau eu hunain a wanwyd a gwaywffon trwy eu ceudod, yn ngweithred eu gofineb. *Num. xxv. 6—7*

5 Deugain mil o wyr Juda, a phum mil o wyr Benjamin, a laddwyd a'r cleddyf, o achos godineb un nonwaith. *Barn. xix. a xx.*

6 Nabucodonomosor, brenin Babilon, a rostiodd wrth y tan ddau gau brophwyd, am eu godineb. *Jer. xxix.*

7 Sodom a Gomorra, am eu puteindra, a osodwyd yn esampl; gan ddyoddef dialedd tan tragywyddol. *Jud. 7. Gen. xix.*

Cw Pa rai yn benaf yw y Dyledswyddau ynghylch Diweirdeb, yn y seithfed Gorchymryn?

At 1 Cyflwyno ein hunain, Gorph ac Enaid, i Wasanaeth Duw; ac nid i Aflendid a Godineb. Rhoddwch eich hunain i Dduw, megis rhai o feirw yn fyw.—Megys y rhoddusoch eich aelodau yn weision i aflendid ac anwiredd; felly, yr awr hon, rhoddwch eich aelodau yn weision i gyfiawnder, i sancteiddrwydd. *Rhuf. vi. 13, 19*

2 Llafurio am wir Sancteiddiad, ag sy'n wrthwyrneb i bob Chwantau aflan. Canys hyn yw ewyllys Duw: sef eich sancteiddiad chwi, ar ymgadw o honoch rhag godineb. *1 Theo. iv. 3.*

3 Ymwrthod a phob Cyfeillach ansyber ac anllad; gan geisio yn ddysfal Gyndeithas yr Ysbryd Glan. Rhodiwch yn yr Ysbryd, ac na chyflawnwch drachwant y cnawd. *Eph. v. 11. Gal. v. 16.*

4 Darostwng ein Gwyniau trythyll, trwy ychwaneg o Ddysfalwch yn ein Gwaith a'n Galwad, bwyta ac yfeid yn brinach, gyd ag Ymprydiau. Canys fel hyn y dywedai Paul; Yr wyf fi yn cosbi fy nghorph, ac yn ei ddwyn yn gaeth; rhag i mi fod yn anghymmeradwy. *1 Cor. ix. 27.*

5 Gochelyd pob rhyw Brofedigaethau a fyddo yn magu Chwantau ynom. Chwantau ieuengetid, ffo oddi wrthynt.—Canys, chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar bechod; a phechod, pan orphener, a esgor ar farwol-aeth.—Cadw dy ffordd yn nbhell oddi wrthi hi (y fenyw edinebus) ac na nesa at ddrws ei thy hi. *2 Tim. ii. 22. Iago i. 15. Ddar. v. 8.*

6 Bod i'r sawl nid oes iddynt Ddawn Diweirdeb, briodi; megys yr ordeiniodd Duw. Rhag godineb, bydded i bob gwr ei wraig ei hun. Onid allant ymgadw, priodant; canys gwell yw priodi, nag ymlosgi. *1 Cor. vii. 2, 9.*

7 Mae Rhwymedigaeth ar bawb sy'n priodi, i gyflawni yn ffyddlon eu Dyled i'w gilydd; sef, y gwyr i'w Gwagedd, a'r Gwagedd i'w Gwyr.

Cro Beth yw Dyled Gwyr i'w Gwagedd?

At 1 Mawrhan eu Gwagedd, a'n caru. Y gwyr cerwch eich gwagedd, megys ag y carodd Crist yr eglwys, ac a'i rhoddas ei hun drosti. Felly y dylai'r gwyr garu eu gwagedd, megys eu cyrph eu hunan.— Y gwyr, cerwch eich gwagedd, ac na fyddwch chwerau wrthynt. *Eph. v. 25, 28. Col. iii. 19.*

2 Ymgadw an ddiwair i'w Gwagedd. Anrhydeddus yw priodas ym mhawb, a'r gwely dibalogedig; eithr pteinwyr a godinabwyr a faras Duw. *Hebr. xiii. 4.*

3 Cydfyw a'u Gwagedd. O blegid hyn y gad dyn dad a mam, ac y glyn wrth ei wraig: a'r ddau a fyddant yn un cnawd. Y peth gan hyn y gysylltodd Duw, na ysgared dyn. *Math. xix. 5, 6. Marc. x. 2-9.*

4 Perghieu Gwagedd; ac nid eu diystyru, na rhoddi anair drwg iddynt. Gan roddi parch i'r wraig, megys i'r llestr gwanaf, fel rhai sy gydetifeddion gras y bywyd: rhag rhiwystro eich gweddiau. 1 *Pedr. iii. 7.*

5 Rhoddi i'w Gwagedd ddyledus. Ewyllys da; a'r un oedd y Gwagedd i'r gwyr. A'u harferyd mewn sancteiddrwydd a pharch; nid mewn gwyn trachwant megys y cenhedloedd nid adwaquant Duw. 1 *Cor. xiii. 8-13. 1 Thea. iv. 4, 5.*

6 Ymgeleddu eu Gwagedd ar bob achos, a'u cysuro dan eu blinderau. Megis Eleana, pan yr oedd Hanna ei wraig yn ofidus, am nad oedd naib iddi. Efe a ddywedodd, Hanna, pa ham yr wyt? a pha ham na fwyta? a pha ham y mae yn fan ar dy galon? onid wyt fi yn well i ti na deg o feibion? 1 *Sam. i. 6, 8.*

7 Dyled y Gwyr, a'r Gwagedd hefyd, yw cynghori a chynorthwyo ei gilydd yn garuaid, yughylech bechydwnaeth eu Heneidiau, a Gwpsanaeth Duw. Beth a wyddost ti, wraig, a gedwi di dy wr? Beth a wyddost ti, wr, a gedwi di dy wraig? 1 *Cor. vii. 16.*

8 Dyled y Gwyr yw, ymogelyd, rhag i'w Gwagedd eu cyffroi un amser i beghu yn erbyn Duw. Gwraig: Job a ddywedodd wrtho (yn ei ofid chwerau) A wyt ti yn parhau yn dy berffeithrwydd? mellestia Duw, a bydd farw. Oad efe a ddywedodd wrthi, Llefaraiest fel y llefarai un o'r ynfydion; a dderbynynn ni gan Duw yr hysgud dda, ac onid derbynynn yr hysgud ddrwg? *Job.*

Yn hyn i gyd ni phechodd Job a'i wefusau. *Job ii. 9, 10*

Cw Beth yw Dyled Gwagedd i'w Gwyr ?

At 1 Ufuddhau i'w Gwyr ; ac nid ymawdurdodi arnynt. Y gwagedd, ymostyngwch i'ch gwyr priod, megis i'r Arglwydd. O blëgid y gwr yw pen y wraig, megis y mae Crist yn ben i'r eglwys. Ac felly mae'r eglwys yn ddarostyngedig i Grist, felly hefyd bydded y gwragedd i'w gwyr priod yn mhob peth. *Eph. v. 22—24.*

2 Perchi eu Gwyr ; ac nid eu gwradwyddo a'u cabluf Edryched y wraig ar iddi berchi ei gwr.—Megys yn ufuddhaodd Sara i Abraham, gan etalw ef yn Arglwydd : merched yr hon ydych chiwi, tra fyddoch yn gwneuthur yn dda. *Eph. v. 38. 1 Pedr iii. 6.*

3 Ymddwyn yn dâwel, yn araf, ac yn serchog ; tu ag at eu Gwyr, a'u Tylwyth. Gwell yw ards yn yr anialwch na chyd a gwraig anynad ddigllôn.—Desni parhaus ar ddiwrnod glawog, a gwraig anynad, cyffelyb yddynt. *Diar. xxi. 19. xxvii. 15.*

4 Rhoddi Esampl dda i Wragedd ereill. I fod yn bwylllog ; i garu eu gwyr, i garu eu plant ; yn sobr, yn bur ; yn gwarchod gartref ; yn ddarostyngedig i'w gwyr priod ; fel na ehabler gair Duw. *Bit. ii. 4, 5*

5 Ymarweddiad gweddaidd a diwair tu ag at eu Gwyr. Fel od oes rhai heb gredu i'r gair, y galler, trwy ymarweddiad y gwragedd, eu hennill hwy heb y gair, wrth edrych ar eich ymarweddiad diwair chiwi ynghyd ag ofn—A'u trwmad yn weddus, nid yn goeglyd, gyd ag ysbryd addfwyn a llonydd ; ag sydd ger bron Duw yn werthfawr. *1 Pedr iii. 1—4.*

6 Cynghori, a chysuro, a chymmorth eu Gwyr yn eu holl bnderau, yn orau yn allont. Rahel a roes gyngor dai Jacob ei gwr, pan oedd Laban ei thad yn drawsiddo ; Yr hyn oll (eb hi) a ddywedo Duw wrthyd, gwna. Gwraig Manoa a gysutodd ei gwr, pan oedd efe dan lawer o ffaw ac ofn.—Ac Abigail, gwraig Nabal, trwy gallineb a achubodd ei gwr a'i thylwyth rhag cael eu lladd. *Gen xxxi. Barn. xiii. 1 Sam. xiv.*

7 Cadw eu Gwyr yn ian, a'u Tylwyth yn drefnus ; gan fod yn ddioeth ac yn serchog yn mhob peth. Dyna'r fath yw Gwraig rihweddol. Hynod yw ei gwr hi yn y pyll, pan eisteddo gyd a henuriaid y wlad. Hi a egyr ei

genau yn ddoeth; a chyfraith frugaredd sydd ar e
thafod hi. Hi a graffa ar ffyrdd tylwth ei thy; ac ni
fwyty hi fara seguryd. *Diar. xxxi. 23, 26, 27.*

8 Bod i'r Gwraedd edrych na roddont annogaeth
ddrwg i w Gwyr: ac na chydsoniont a hwynt un amser
i bechu yn erbyn Duw. *Ananias a'i wraig Saphira a
gydunasant i ddywedyd cefwydd; a buont feirw ill dau
ger bron yr Arglwydd.—Jezebel, gwraig Ahab, a
annogodd ei gwr i wneuthur dryglont ysgeler, yn lle
ei gynghori yn ei erbyn; a distryw gresynus a ddaeth
arnynt ill dau, a'u heppil gyd a hwynt.* Act. v, 1 Breu xxi

Cw Beth yw yr wythfed Gorchymryn?

At Na ladraffa.

Cw Am ba beth y mae'r Gorchymryn hwn?

At Anfein Rhwymedigaeith i fod yn gwir ac yn onest
i Feddiant pob un; na chamgollodm neb; eithr ceisio
Elw cyfreithlon ereill, fel yr eiddo ein hunain.

Cw Pa rai yn benaf yw y Pechodau a waherddir yn yr
wythfed Gorchymryn?

At Pob Pechod a fo yn tueddu, yn un rhyw ffordd;
i golladu neb yn en Moddion. Sef,

1 Pob rhyw Lledrad; a Chysser-ysbeiliad, y gwaetha
at o bob Lledrad; sef, dwyn neu gadw y peth a rodd-
wyd i Wasanaeth Duw; megys y Bobl y mae Duw yn
felldithio am ei 'sbeilio ef yn y Degwm a'r Oflwrn.
Mal. iii. 8, 9.

2 Cam Dystiolaeth mewn barn; trwy'r hyn y dy-
oddefo ueb Gollod yn anghyfiawn. Y neb a ddywedo'r
gwir, a ddengys gyfiawnder; ond gau dyst a draetha
dwyll. *Diar. xii. 17.*

3 Delio yn hosedus wrth Brynu a gwerthu. *Pan
werthoch i ddim i'ch gymmydog, neu brynu ar law dy
gymmydog, na orthrymnoch bawb eich gilydd.* Lest
xxv. 14.

4 Celu y Camwedd a wnelo ereill, er Colled i'r neb a
fo yn dyoddef y Cam. *Pan welaist leidr, cydunaist
ag ef.—A'r neb a fo cyfranog a lleidr, a gaso ei enaid
ei hun; efe a wrendy ar felldith, ac ni's mlynegai.*
Salm l. 18. *Diar. xxix. 24.*

5 Cam Fesurau, a cham Bwysau. *Amryw bwysau
ac amryw fesurau, ffaidd gan yr Arglwydd bob un o'n
ddau.* *Diar. xx. 10.*

• **Affal** talu ein Dyled, a'r hyn a fenthycioni. *Na ohammattel oddi wrthdy gymnydog, ac na ysbeilia ef na thriged cyflog y gweithwyr gyd a thi hyd y borau.* — *Yr annuwiel a fenthycia, ac ni thal y dref.* Lef. xix. 13. Salm xxxvii. 21.

7 **Chwiwieta** pethau bychain. *Y neb sydd anghyfiawn yn y lleiaf, sydd anghyfiawn hefyd mewn llawer.* Luc xvi. 10.

8 **Pob rhyw** Ochroth, neu Daliad anghyfreithlon, am Echwyn. *O's echwyni arian i'm pabl sy dlawd yn dy gymyl, na fydd fel oerwr iddynt; na ddod uerxiacth arnynt.* Ecsod. xxii. 25.

9 **Symmud** Ffiniau rhwng Tiroedd. *Na symmud yr hen derfyn, yr hwn a oadodd dy ddad.* — *Melldigedig yw y neb a symmuda derfyn ei gymnydog; a dyweddd yr holl bobl, Amen.* Diar. xxii. 28. Deut. xavii. 17.

10 **Syrthni** a Sagurdra; trwy'r hyn y mae llawer yn twyta Bara lledrdaidd. *O blegid fo erddimysyd, O's byddai neb ni fynai weithio, na chai fwyta chwath.* 2 Thes. iii. 10.

11 **Gloddestau** a Meddwdod, Difyrwch ofer a Chwareuon; neu sechnio yu syrbyyll dros ereill; trwy'r llyn bethau y mae llawer yn ysbeilio eu plant a'u Tylwyth. Diar. xxi. 17. xxii. 20.

12 **Pob math o Dwyll**, a Chelwydd, a Chamwedd, a Thrachwantau cybyddus, a fo yn achos a Golled i neb. *Na ledratewch, ac na ddywedwch, gelwydd, ac na thwyllwch bob un ei gymnydog.* — *Canyys ffaidd gan yr Arglwydd dy Ddau bob un a wnela hyn; sef, pawb a'r a wnel anghyfiawnder.* Lef. xix. 11. Deut. xxv. 18. 1 Thes. iv. 6.

Cw Pa Ddrwg a Chosh sy'n dyfod o drosodau'r wythfed Gorchymryn?

At 1 Mae y neb a fyddo yn dra chwannog i Ely, yn terfygu ei dy. *Ad y maent hwy yn cynllwyn am eu gwared eu hun; am eu heiniocs eu hun y maent yn llechu.* Felly y mae llwybrau y rhai oll sydd chwannog i eho; yr hwn addug einioes eiberekenegion. Diar. xv. 27. i. 18, 19.

2 Mae llawer o'r rhai trachwantus yn moru cyn eu hamser. *Fel petrus yn ei statd, ac heb adeer, yw'r hwn*

a helio gyfoeth yn annheilwng; yn hanner y ddyddiau ygedy hwynt, ac yn ei ddiwedd ynfyd fydd. Jer xvii. 11

3 Gelyniaeth yn erbyn Duw, a Phuteindra, Eilun-addoliad, a Lledrad, y mae'r Ysgrythyr yn galw pob Trachwantau cybyddus. Gwae a Melldith sydd yn eu canlyn. *Gwae a clwo clw drwg i'w dy, i osod ei nyth yn uchel.*—*A chanddynt galon wedi ymgynnefino a chybydd-dra; plant y felldith.* Hab. ii. 9. 2 Pedr ii, 14. Col. iii. 5. Iago iv. 4.

4 Mae Duw yn digio'n erchyll wrth y cybyddus; ac yn gwahardd cyfeillach y cyfryw ddyn i'w Bobl. *O's bydd neb a elwir yn frawd yn gybydd, gyd a'r cyfryw un na chydswyta.*—*Am anwiredd ei gybydd-dod ef y digiais, ac y toreuais ef.* 1 Cor. v. 11. Essay lvii. 17.

5 Y bobl gynt a orthrymasant y Tlawd a'r Truan yn anghyfiawn. *Am hyny (medd yr Arglwydd) y tywelltais fy nigofaint arnynt: a thun fy lldiowgrwydd y difethais hwynt: eu ffyrdd ei hunain a roddais ar eu penau hwynt, medd yr Arglwydd Dduw.* Eze. xxii. 31.

6 Mae y rhai sy'n cwylllysio ymgysfethogi, yn syrthio i brofedigaeth, a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidiol, y rhai sy yn boddi dynion i ddinystyr a choll-edigaeth. *Canys gwreiddyn pob drwg yw ariangarwch; yr hon, a rhai yn chwannog iddi, hwy a gyfeiliornasant oddi wrth y ffydd, ac a'u gwnasant eu hunain a llawer o ofidiau.*—*Ac oni wyddoch chi, na chaiff y rhai anghyfiawn, na chybyddion, na chribddeilwyr, etifeddu teyrnas Duw?* 1 Tim. vi. 9, 10. 1 Cor. 9, 10.

7 Mae Dinystyr echrydus yn dyfod weithiau yn glau iawn ar ddynion trachwantus yn y byd hwn. *Am drachwantu'r llafrn aur, y llosgwyd Acan a'i deulu, a'r ewbl ag y feddai, yn glau ar ol y weithred.*—*Balaam a drachwantodd wobwr anghyfiawn; ac yn mhen ychydig a laddwyd a'r cluddf.*—*Dinystyr dychrynllwyd a ddaeth ar Ahab a'i wraig, am drachwantu gwinllan Naboth.* Trachwant Gehezi a dynodd farn Duw arno yn ebrwydd; a gwaktanglwyf a lynodd wrtho ef o'i had yn dragyrydd.—*Ac yn ebrwydd ar ol i Judas fradychu Crist, o drachwant i'r deg ar hugain arian efe a grogodd ei hun, ac a derodd yn ei ganol; a'i holl*

ymysgaroedd a ddywalltwyd allan. Jos. vii, a xiii.
1 Bren. xxi. 2 Bren. v. Act. i. 18.

Caw Pa Ddylestwyddau a gynhwysir yn yr wythfed Gorchymyn ?

At Pob peth ag sydd yn ddyledus tu ag at ei bob dyn fwynhau ei Feddiant gonest ei hun yn ddigolled.

1 *Na feddylion ddrygu neb yn eu Moddion. Na feddwel ddrwg yn erbyn dy gymmydog, ac yntef yn trigo yn ddiosol yn dy ymyl.* Diar. iii, 29.

2 *Ni a ddylem rhagflaennu Colled rhai ereill, hyd ag allom ni. Ni chaf weled eiddon dy frawd neu ei ddasfad yn cyseitiorni, ac ymguddio oddi wrthynt: gan ddwyn dwg hwynt drachefn i'w frawd. Ac felly y gwnai i'w asyn ef, ac felly y gwnai i'w ddillad ef; ac felly y gwnai i bob collbeth i'w frawd, yr hwn a gyll oddi wrtho ef, a thithau yn ei gael; nid elli ymguddio.* Deut. xxii. 1, 3.

3 *Ni a ddylem geisio Lles a Llwyddiant ereill, ac nid yr eiddo ein hunain yn unig. Nac edrychwch bob un ar yr eiddo eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo ereill hefyd.* Phil. ii, 5.

4 *Ni a ddylem roddi i bawb eu Heiddio, a thalu'n Dyled yn ddigymmet; canys Lledrad yw cadw Eiddo neb oddi wrthynt. Telwch gan hyuy i bawb eu dyledion. Na fyddwch yn nyled neb o ddim, ond o garu bawb eich gilydd.* Rhuf. xiii. 7, 8

5 *Ni a ddylem roddi yn ol Gwystl a roddo yr Angbenus i ni am Fenthyg. O's gwr tlawd fydd efe, na chwsg a'i wystl gyd a thi.* Deut. xxiv. 12.

6 *Ni a ddylem weithio yn ddiesgeulus yn ein Galwedigaeth am Gynhaeliaeth gonest; fel na themtier ni i ledrata nac i dwyllo; na gorthymmu neb. Yr hwn a ledrataodd, na ledrated mwyach; eithr yn hytrach cymmered boen, gan weithio a'i ddwyllaw yr hyn sydd dda, fel y byddo ganddo beth i'w gyfranu i'r hwn y mae angen arno.—Yr hwn a lasuria ci dir, a ddigonir o fara; ond y'r hwn a galyno ofcrwyr, a gaiff ddigon o dlodi.* Eph. iv. 28. Diar. xxviii. 19.

7 *Ni a ddylem wneuthur ein gorau i gennal y Gweinraid: fel na themtier hwy i ledrata o Newyn. Yr hwn sydd ganddo dda'r byd hwn, ac a welo ei frawd mewn*

eiiau, ac a gano ei dosturi oddi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef? 1 Ioan iii. 17.

8 Ni a ddylem edrych am y Meddiant a fo genym. *Y neb a geidw ei figysbren, a swty a'i ffrwyth ef. Edrych yn ddysfal ar dy anifeiliaid; gsfala am dy braid. Yr wcn a'th ddillada; ac o'r geifr y cci werth tir.* Diar. xxvii. 18, 23, 26.

9 Ni a ddylem ystyried Gwagedd y Byd; fel na hudir ni ganddo i Anonestrwydd. *Gan fod llawer o bethau yn amlhau gwagedd, beth yw dyu wall? Pa fudd sydd i'r neb a lasuris am y gwynt? Preg. vi. 11 v. 16. ii. 11. 20.*

10 Ni a ddylem ddelio mor onest, mor gyfiawn a chymwynasol ag ereill, ag y dymunem i ereill ddelio a ni. *Pa bethau bynag oll a cwyllysioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddynt hwy; canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.* Math. vii. 12.

Cw Beth yw y nawfed Gorchymmyu?

At Na ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy gymmydog.

Cw Am ba beth y mae y nawfed Gorchymmyu?

At Am y Rhiwmedigaeth sydd arnom i roddi Tystiolaeth gywir ym mhob peth a berthyn i Eiddo ac Enw pob dyn.

Cw Pa rai yn benaf yw y Pechodau a waherddir yn y nawfed Gorchymmyu?

At 1 Pob math o Gelwydd ac Anwiredd. Canys, Ffiiaidd gan yr Arglwydd wsfusau celwyddog; ond y rhai a wnant yn ffyddlon, a ryngant ei fodd ef.—Gan fwrw ymmaith gelwydd, dymweddech y gwir bob un wrth ei gymmydog. Diar. xii. 22. Eph. iv. 25.

2 Pob cam Lw, neu dyngu yn anudon. *Na thyngwch i'm Henw yn anudon, ac na haloga Enw dy Dduw.* Lef. xix. 12.

3 Gwobrwyo neu gyflogi ereill i wneuthur cam Lw. *Megys y cyflogodd gwraig Abab gan dystion i ddwyn bywyd a gwinllan Naboth oddi arno.* 1 Bren. xxi.

4 Camdroi a gwyro Geiriau rhai ereill. *Megys y haerodd rhai o'r Iuddewon i Grist ddywedyd, y dinystriai efe y deml yn Jerusalem; ac yr adeiladai un arall mewn tridiau; pan nad oedd Crist wedi dywedyd ond am deml ei gorph yn unig.* Iacon ii. 19—22.

5 Camfarnu Gweithredodd rhai ereill. Megys yr oedd yr Iuddewon yn dywedyd am Grist, mai trwy Feelzebub yr oedd efe yn bwrw allan gythreuliaid.—Ac mai meddw ar win newydd oedd yr Apostolion pan oeddynt yn llefaru a thafodau dweithr trwy'r Ysbryd Glan. *Math* xii, 22—14. *Act.* ii, 4, 13.

6 Cablu a gwradwyddo Enwau da rhai ereill. Megys y dywedodd rhai am Grist, mai dyn glwth, ac yfwr gwin ac mai cyfaill publicanod a phechaduriaid; oedd efe—A phryd arall y dywedent, fod cythraul ganddo; ac ei fod yn ynfydu. *Math.* xi. 19. *Iean* x. 20.

7 Pob cam Achwynion. Megys y dygodd yr Iuddewon achwynion trymion yn erbyn Paul, o flaen Ffestus; y rhai ni's gallent eu profi—Ac fel y gwnaeth Haman ar yr Iuddewon o flaen Ahasferus, o fwriad i ddyfetha yr holl genedl. *Act.* xxv. 7. *Esth.* iii. 8.

8 Cyhuddo peth diniwed i Ddyben drwg. Megys y cyhuddodd Doeg, Ahimelec yr offeiriad roddi bara, a chleddyf Goliath, i Dafydd, pan yr oedd efe yn ffoi o wydd Saul: yr hyn a fu yn achos o lanastrea greulon iawn a chamweddus—Na fydd dyst heb achos yn erbyn dy gymmydog. Yr hwn a rodia yn athrodwr, a ddadguddia gyfrinach: ond y ffyddlon ei galon a gela'r peth 1 *Sam.* xxii. *Diar.* xxiv. 28. xi, 13. xxv. 9.

9 Dywedyd neu dderbyn Enllib a Chwedlau sarhaus, neu ddrwg Absen, am ereill, yn eu cefnau. Na chyfod enllib; na ddod dy law gyd a'r annuwiol i fod yn dyst anwir.—Mellidgedig yw'r hwn a darawo ei gymmydog yn ddirgel; a dywedod yr holl bobl, Amen. *Ecsod.* xxiii. 1 *Deut.* xxvii. 24.

10 Cablu a Da, neu ganmoly Drwg. Y neb a gyfiawnhao'r drygionus, ac a gondemnio'r gwirion; ffaidd gan yr Arglwydd ydynt hwy ill dau.—Gwae y rhai a ddywedant am y dwrg, Da yw; ac am y da, Drwg yw; gan osod tywyllwch am oleuni, a goleuni am dywyllwch. *Diar.* xvii. 15. xxiv. 24. *Esay* v 20.

Cw Beth a ddywedir yn yr Ysgrhythyr am gau Dystiolaeth?

At 1 Ni oddef Duw i neb gau Dystion ddiange yn ddigosp. Tyst celwyddog ni bydd dieuog; a lluniwyr celwyddau ni ddiange. *Diar.* xix. 5.

2 Mae Duw yn gorchymyn, i wneuthur i'r neb a dystio ar gam, megys yr oedd efe yn bwriadu i arall. Gwnewch iddo fel yr amcanodd wneuthur i'w frawd ; a thyn ymaith y drwg o'th fysg. *Deut.* xix. 19.

3 Pobl rhagrithiol yw y rhai a enllibiant, ac a dystiant yn erbyn ereill yn gamweddus. A Duw ei hun a'i harchollu hwynt yn ddisymmwthi. Rhagrithiwr a'i enau a lygra ei gymmydog.—Eithr Duw a'u saetha hwynt : a saeth ddisymmwth yr archollir hwynt. *Diar.* xi. 9. *Salm* lxiv. 7.

4 Mae y gau Dyst a'r Absenwr yn drygu pawb o amgylch iddo ; a phan ddél ei Ddinystr, ni bydd neb i dosturio wrtho. Y cyfiawn a welant hyn, ac a ofnant, ac a chwarddant am ei ben, *Salm* lii. 6.

5 Mae Melldith Duw ar ben y gau Dyst. A hi a ddaw i mewn i dy'r lleidr, ac i dy neb a dyngo i'm Henw i ar gam (medd yr Arglwydd) a hi a erys yn nghanol ei dy ef, ac a'i difa ef, a'i goed, a'i gerig, *Zech.* v. 4.

6 Elw drwg, dinystriol, a dibarhaad, sy yn dyfod trwy Dwyll, a Chelwydd, a cham Dystiolaeth. Trysorau a gagler a thafod celwyddog, a chwelir megys gwa-gedd gan y neb sydd yn ceisio angau. *Diar.* xxi. 6.

7 Mae Athrodwyr ac Enllibwyr, gau Dystion a Thwyllwyr, a phob Dynion anwireddus, yn ffaidd gan Dduw, ac yn blant i'r diafol ; ac a gauir allan o Deyrnas Nef. Ffaidd gan yr Arglwydd wesusau celwyddog. — Q'u tad diafol y maent hwy : canys y mae yn gelwyddog, ac yn dad iddo.—A'r holl gelwyddwyr a fydd a'u rhan yn y llyn sy'n llosgi a than a brwinstan. *Diar.* xii. 22, *Ioun* viii. 44. *Dad.* xxi, 8.

Ow Pa Esamplau sydd o Farn Duw ar gau Dystion a Chelwyddwyr ?

At 1. Y gwyr a ddanfonodd Moses i chwilio gwlad Canaan, ac a roddasant air dwrg i'r wlad dda, a gauwyd allan o Ganaan, o blegid hyny, ac a laddwyd a'r pla yn y diffenthwch. *Num.* xiv.

2 Meibion Ammon a gaudystiodd am y cenhadau a ddanfonodd Dafydd i gysuro y brenin ar farwolaeth ei dad : a hwy a boenydiwyd yn chwerrw. Canys hwy a osodwyd dan lifiau a thar ogau heiyrn a than swyylt

heivrn, ac a fwriwyd i'r odynau calch. 2 *Sam.* x. 1—5. xii. 26—31.

3 Jezebel, gwraig Ahab, a gsflogodd gan dystion yn erbyn Naboth. Ac yn mhen ychydig hi a dafliwyd y maes trwy'r ffenestr, ac a ddamseiniwyd dan draed i farwolaeth; a'r cwn a fwytasant ei chnawd hi. 1 *Bren.* xxi. 2 *Bren.* ix.

4 Haman a gamachwynodd ar yr Iuddewon wrth Ahasferus; ac efe a grogwyd ar y crogbren a gyfodasai efe o falais i Fordecai. *Llyfr Esther*

5 Amazia. offeiriad Bethel, a lyselodd anwiredd yn erbyn y Prophwyd Amos; a'i wraig ef a aeth yn butain; a'i feibion a'i ferched a laddwyd a'r cleddyf; ac yntef ei hun a fu farw dan gaethiwed mewn gwlad ddyeithr. *Amos* vii. 10—17.

6 Ananias a Saphira ei wraig a suant feirw ill dau yn ddisyfyd, am roddi tystiolaeth anwireddus i'r Apostol ynghylch y tir a werthasant. *Act.* v.

7 Yr Iuddewon, a'u gwlad, a'u dinas, a'u teml, a ddistrywwyd yn echrydus, a'u heppil ydynt dan farn a melldith Duw hyd heddyw, am eu cam dystiolaeth yn erbyn Crist a'i Apostolion.

Cw Pa Ddyledswyddau a gynhwysir yn y nawfed Gorchymmyn?

At 1 Ni a ddylem fod yn ufudd i dystiolaethu'r Gwirionedd, yn gywir ac yn gyflawn, heb wyro oddi wrtho yn un ffordd; fel na ddyoddefo neb Gam yn eu Henwau da na'u Môddion o'n hachos ni. Ynneb a ddywyo'r gwir, a ddengys gyfiawnder; ond gau dyst a draetha dwyll. *Diar.* xii. 17.

2 Ni a ddylem ragflaenu Tystiolaeth ddrwg am ein Henwau ein hunain, hyd y bo yn bosibl; trwy ddilyn Daioni yn ofalus. Fel y byddo i'r hwn sydd yn y gwrthwyneb gywilyddio, heb ganddo ddim drwg i ddywedyd am danoch chiwi. *Dit.* ii. 8. *Dan.* i. 5. 3 *Ionn* 12.

3 Ni a ddylem geryddu yn llym bob Absen a fo yn magu Athred. Ac nid derbyn enllib yn erbyn ein cymmydog. Gwynt y gogledd a yr y glaw ymaith; felly y gyr wynebpryd digillon dafod athroddgar. *Diar.* xxv, 23.

4 Ni a ddylem orchguddio Ffæledd ereill yn gariadus; ac nid ei gyhoeddi yn ddiachos, er Niwed neu

Wrachwydd iddynt. Cariad a guddia bob camwedd. Y neb a gud fia bechod, sydd yn ceisio cariad; ond y neb a adnewyddafai, sydd yn neillduo tywysogion. *Diar. x. 12. xvii. 9.*

5 Ni a ddylem hysbysu yn ddibartiol ynghylch y Dystiolaeth a fo ereill yn ei roi am ei gilydd: rhag i ni wneuthur neu godio yn gamweddas am neb. Pa hyd y bernv h argam; ac y derbyniwch wynch y rhai annuwiol? *Salm lxxxii. 2.*

6 Ni a ddylem ymattal yn ofalus rhag ddedwedd yn anwireddus am neb, nac ymattal yn gableddus am neb yn ddiachos. Na ddwywedwch yn erbyn eich gilydd, frodyr. O's yw neb yn eich mysg yn cymmeryd arno fod yn grefyddol, heb attai ei dafod, ond twyho ei galon ei hun; ofer yw crefydd hwn. *Iago iv. 11. i. 26.*

7 Ni a ddylem fod yn amyneddgar, pan fo ereill yn dywedyd yn gableddus am danon. O's, a chwi yn gwneuthur yu dda, ac yn dyoddef, y byddwch dda eich amynedd; hyn sydd rasol ger bro Dda. *1 Petr ii. 20.*

Cw Beth vw y degfed Gorchymmyn?

At Na chwennychdych, dy gymmyddog, na chwennychwraig dy gymmyddog, na'i wasanaethwr, na'i wasanaethferch, na'i ych, na'i asyn, na dim a'r sydd eiddo dy gymmyddog.

Cw Am ba bethau y mac'r degfed Gorchymmyn?

At Am y Rhwymedigaeth sydd arnom, na chwennychom, yn ein calonau, ddim o eiddo neb yn anghyfreithlon.

Cw Beth a ystyriwch ynghylch y Gorchymmyn hwn?

At Tri pheth.

1 Fod Cyfraith Duw yn rhagori ar holl gyfreithiau dynion; o blegid na ddichon neb ond Duw yn unig osod Rhwymedigaeth ar Galon a Meddwl Dyn. Canys ti yn unig a adwaenost galonau holl feibion dynion. *1 Bren. viii. 39*

2 Fod Rhwymedigaeth ysbrydol pob un o'r Gorchymmynion yn cael ei amlygu yn y Gorchymmyn hwn. Canys, er fod y lleill yn dod i Rhwymedigaeth ar galon a meddyliau pob dyn oddi mewn; etto, yn y degfed Gorchymmyn, yr hysbysir hyn yn amlwg i bawb. *Me-*

gys y dywedodd Paul ; Nid adnabuaswn i drachwant, bini bai ddywedyd o'r ddeddf, Na thrachwanta. *Rhaf.* vii. 7.

3 Fe roddodd Duw y Gorchymmyn hwn, yn bennodol, ynghylch Chwennychiad y Galon ; o blegid mai o'r Galon y daw allan yr holl Bechodau y mae Duw yn wahardd. Ac yn ol cadwraeth ein calonau oddi fewn, y bydd ein bywyd oddi allan. Cadw dy galou yn dra diesgeulus ; canys allan o honi y mae bywyd yn dyfod. *Diar.* iv. 23.

Cw Pa sawl Rhan sydd yn y degfed Gorchymmyn ?
At Dwy Ran.

1 Y Weithred yn Nghalon Dyn, ag y ddylem wrthwynebu ; sef, Na chwennych.

2 Y pethau enwedigol na ddylem ni chwennych ; sef, Na chwennych dy dy gymmydog, na chwennych wraig dy gymmydog, na'i wasanaethwr, na'i wasanaethferch, na'i ych, na'i asyn, na dim a'r sydd eiddo dy gymmydog.

Cw A ddylech chwi chwennych dim mwy nau gilydd ?

At 1 Mae yn rhydd, ac yn ddyledus, i mi chwennych yr hyn a fo yn dda, yn gyfreithlon, ac yn angenrheidiol i mi. Chwennychwch ddiwyll laeth y gair ; fel y cynhyddoch trwyddo ef.—*Deisyfwech* ddoniau ysbrydol. 1 *Pedr* ii. 2. 1 *Cor.* xiv. 1.

2 Mae yn Bechod ysgeler i chwennych unrhyw beth, o eiddo ein Cymmydog, a fo yn anghyfreithlon. Sef, nad yw gyfreithlon i ni geisio, nac yn gyfreithlon iddo yntef ganiatau.

3 Mae yn Bechod i geisio pethau cyfreithlon mewn unrhyw ffordd angyfreithion, nac ychwaith gyd a gormod o Serch neu Chwant anghymhedrol am danynt. Hyn a barodd i Ahab glafychu o ofid calon, a phechu yn aruthr, pan ballodd Naboth ei wiullan iddo. 1 *Bren.* xxi.

Cw Pa Bechodau a waherddir yn y degfed gorchymmyn ?

At Pob Bechod ag sy'n magu Chwennychiad pechadurus ynom. Sef,

1 Anfoddlonrwydd i'n Cyflyrau ein hunain. Yr hyn a bair i ni, fel Ahab, chwennychu eiddo ereill. 1 *Bren* xxi

2 Balchder ; ag a bair i ni chwennych yr Anrhydedd a'r Parch a berthyn i ereill. Canys y balch a helaetha ei feddwl fel uffern ; y mae fel angau, ac ni's digonir. *Hab. ii. 5, 6.*

3 Cynfigen ; neu ymddigio o herwydd Rhagoriaeth rhai ereill. O gynfigen y chwennychodd plant Jacob ddistrywio Joseph.—Ac y chwennychodd Saul ladd Dafydd. *Act. vii. 54. 1 Sam. xviii. 5—11.*

4 Serch awyddus i Elw y Byd : na's gellir ei foddloni byth. Y neb a garo arian, ni ddigonir ag arian : na'r neb a hoffo amltra, a chyunyrch. *Preg. v. 10.*

5 Byw yn foethus ; ag sy yn chwannog i fagu Chwantau. Bord y glwth a'r moethrus sy'n rhwyd, ac yn fagl, ac yn dramgwydd iddynt. Na wnewch gan hyny ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawni ei chwantau ef. *Rhuf. xi. 9. xiii. 14.*

6 Gadael y Meddwl i redeg ar of rhyw Chwant neu Chwennychiad pechadurus. Chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar bechod ; a phechod hefyd, pan orphener, a esgor ar farwolaeth.—Gwylia arnat, rhag bod yn dy galon ddrwg feddwl. *Iago i. 15. Deut. xv. 9.*

7 Pob math o Annuwioledeb. Canys, Enaid yr annuwioledeb a ddeisyf ddrwg ; nid grasol yw ei gymnydog yn ei olwg ef. *Diar. xxi. 10.*

Cw Beth a ddywedir yn yr Ysgrhythyr am bob Chwennychiad pechadurus ?

At 1 Mae Chwennychiad pechadurus yn'sbeilio Dynion o'u holl Esmwythder. Chwennychiad drwg Hauran tu ag at Fordecai, a barodd, nad oedd ei holl fawredd a'i olud yn lleshau dim iddo. *Esth. v.*

2 Mae yn gwneuthur Dynion yn rhagrithiol yn eu Proffes ; a Gair Duw yn ddiles iddynt. Canys a'u geueuau yn unig (medd y Prophwyd) danghosant gariad, a'u calon sydd yn myned ar ol eu cwydd-dod.—Y mae hudoliaeth golud, a chwantau am beithau ereill, yn dyfed i mewn, ac yn tagu'r gair ; a myned y mae yn ddi-firwyth. *Ezec. xxxiii. 31. Marc iv. 19.*

3 Mae yn gwrthwynebu yr Ysbryd Glan, a Iechydwrriaeth ein Heneidiau ni. Ymgedwch oddi wrth chwantau cnawdol, y rhaisydd yn rhyfela yn erbyn yr enaid.—Canys y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Ysbryd. *1 Pedr ii. 11. Gal. v. 17.*

4 Mae yn rhwystro ein Gweddian. Gofyn yr ydych, ac nid ydych yn derbyn; o herwydd eich bod yn gofyn ar gam, fel galloch eu treulio ar eich meluschwantau. *Iago* iv. 3.

5 Oddi wrth Chwennychiad pechadurus y Galon y mae lladdiadau, tor-priodasau, godinebu, lladradau, camdystiolaethau, cablau, cybydd-dod, balchder, a phob drygioni, yn dyfod; ag sy'n halogi dyn, ac yn tynu digofaint Duw ar blant yr anufudd-dod. *Marc* vii. 21—23. *Col.* iii. 5. 6.

Cw Pa Esamplau sydd o Farn Duw a'i Gosp yn y Byd hwn am Chwennychiad pechadurus?

At 1 Chwennychiad Efa o'r firwyth gwaharddedig, a ddygodd bob rhyw bechodau a drygau i'r byd gyntaf erioed—Ac a dynodd farn marwolaeth a cholledigaeth dragywyddol ar holl ddynolryw. *Gen.* iii. *Rhuf.* v.

2 Chwennychiad cynigenus a barodd i Gain ladd Abel ei frawd; ac yna yr aeth efe fel gwibiad, a chrwydrad ar wyneb y ddaear; ac euogrwydd ei lanastr a barodd iddo lefain yn ofidus yn chwerwder ei anobaith gan ddywedyd, Mwy yw fy anwiredd na's gellir i faddau. *Gen.* iv.

3 Chwennychiad Acan o'r llafn aur, a'r fantell Babilonig deg, a'i dygodd ef a'i holl eiddo i'w llosgi a than. *Jos.* vii.

4 Chwennychiad pechadurus Gehezi am rodd gan Naaman, a barodd i wahanglwyf Naaman lynu wrtho ef a'i had yn dragywydd. 2 *Bren.* v.

5 Chwennychiad pechadurus pobl Israel, yn blyso am gig, a dynodd bla dinystriol arnynt. Tra yr ydoedd eu bwyd yn eu safnau, digllonedd Duw a gynneuodd yn eu herbyu hwynt, ac a laddodd y rhai brasaf o honynt, ac a gwmpodd etholedigion Israel. *Salm* lxxviii, 30, 31.

Cw Pa Ddyledswyddau a gynnwysir yn y degfed Gorchymyn?

At Pob Ddyledswyddau angenrheidiol i orchfygu Chwennychiad a Chwantau pechadurus. Sef,

1 Ni a ddylem ddysgu boddloni i'r Cyflwr a drefno Duw i ni. O bydd genym ymborth a dillad, ymfedd, lonwn ar hynt. 1 *Tim.* vi. 8.

2 Ni a ddylem ddiddyfnu ein Serch oddi wrth wag

Elw y Byd ; ag sy yn temtio Dynion i Drachwant. *Dafydd a ddywedodd, Gosodais, a gostegais fy enaid, fel un wedi ei ddiddysnu oddi wrth ei fam ; fy enaid sydd ynos fel un wedi ei ddiddysnu.* Salm cxxxi. 2.

3 Ni a ddylem ddewis yr Arglwydd yn Rhan i ni ; yr hyn ya unig a ddigona ein Heneidiau, fel na bo ynom le i Drachwant am bethau ereill. *Yr Arglwydd yw rhan fy etifeddiaeth i a'm phiol. Megys a mer ac a brasder y digonir fy enaid.* Salm xvi. 5. lxiii. 5.

4 Ni a ddylem weiddio ar Dduw, i ddwyn ein calonau oddi wrth y Byd dan Reolaeth ei Air ef. Gostwng fy nghalon at dy dystiolaethau, ac nid at gybydd-dra *Salm cxix. 30.*

5 Ni a ddylem farwau yr holl Chwantau enawdol a fo yn magu Chwennychiad pechadurus ynom. *Y rhai sydd yn eiddo Crist, a groeshoeliasant y cnawd, a'i wyniau, a'i chwantau.* Gal. v. 24.

6 Ni a ddylem laturio yn ddyfal am ein Cynnaeliaeth ; fel na chwennychom eiddo ereill. *Nid segura, eithr cymmeryd poen, gan weithio a'n dwylaw yr hyn sydd dda. Ac fel y dywedodd Sant Paul ; Arizn, neu aur, neu wisg neb, ni chwennychais. Chwi a wyddoch ddar-fod i'r dwylaw hyn wasanaethu i'm cyfreidiau i.* Eph. iv. 28. Act. xx. 33, 34.

7 Ni a ddylem chwennychu y pethau a foddio ereill, ac nid ein bodd ein hunain yn unig. Boddhaed pob un o honom ei gymmydog, ya yr hyn sydd dda iddo er adeiladaeth. *Rhuf. xv. 2.*

Cw Beth yr wyt ti yn ei ddysgu yn benaf wrth y Gorchymmyinion hyn ?

At Yr ydwyf yn dysgu dau beth ; fy nyled tu ag at Dduw, a'm dyled tu ag at fy nghymmydog.

Cw Pa beth yw dy ddyled tu ag at Dduw ?

At Fy nyled tu ag at Dduw yw,

1 CREDU ynddo. *Credwch yn yr Arglwydd eich Duw, a chwi a sicrheir.* 2 Cron. xx. 20.

2 Ei ofni. *Ofna Dduw, a chadw ei orchymmyinion : canys hyn yw holl ddyled dyn.* Preg. xii. 13.

3 Ei garu a'm holl galon, a'm holl feddwl, a'm holl enaid, ac a'm holl nerth. *Luc x. 27.*

4 Ei addoli ef. *Yr Arglwydd dy Dduw a addoli,*

ac ef yn unig a wasanaethi. Math iv. 10. Salm xcv. 6. Ioan iv. 24.

5 Diolch iddo. *Yn mhob dim diolchwch: canys hyn yw cwylllys Duw yn Nghrist Iesu tu ag attoch chi.* 1 Thes. v. 18. Salm xcii. 1.

6 Rhoddi fy holl ymddiried ynddo. *Gobeithio yn yr Arglwydd a'th holl galon; ac nac ymddiried i'th ddyall dy hun.* Diar. iii. 5.

7 Galw arno. *Gan weddio bob amser a phob rhyw weddi, a deisyfiad yn yr Ysbryd Glan.* Eph. vi. 18.

8 Anrhydeddu ei Enw sanctaidd ef, a'i Air. *Moeswch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw. Ti a fawrheiaist dy Air uwch law dy Enw oll.* Salm xxix. 2. cxxxviii. 2. lvi. 10. cxix. 161.

Ac, 9. Ei wasanaethu yn gywir holl ddyddiau fy mywyd. *Bydded genym ras, trwy'r hwn y gwasanaethom Dduw wrth ei fodd gyd a gwylder a pharchedig ofn.* Heb. xii. 28. Luc i. 74, 75.

Cw Pa beth yw dy ddyled tu ag at dy gymmydog? *At Fy nyled tu ag at fy Nghymmydog yw.*

1 Ei garu ef fel fi fy hun. *Car dy gymmydog fel ti dy hun.* Math. xxii. 39.

2 Gwneuthur i bob dyn, megys y chwennychwn iddo wneuthur i minnau. *Pa bethau bynag oll a cwyllysioch eu gwneuthur o ddynion i chi, felly gwnewch chiwithau iddynt hwy; canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.* Math. vii. 12.

3 Caru o honof, anrhydeddu, a chymmorth, fy Nhad a'm Mam. *Canys Duw a orchymmynodd, gan ddwyed, Anrhydeddu dy dad a'th fam.* Math. xv. 4.

4 Anrhydeddu, ac ufuddhau i'r Brenin, a'r Swyddogion *Ofnwch Dduw. Anrhydeddwch y brënin.* 1 Pedr ii. 17.

5 Ymddarostwng i'm holl Lywiawdwyr, Dysgawdwyr a'm Bugeiliaid ysbrydol. *Ufuddhewch i'ch blaenorïad, ac ymddarostyngwch.* Heb. xiii. 17.

6 Ymddarostwng i'm Meistrïad, a'm Hathrawon. *Y gwëision, byddwch ddarostyngedig gyd a phob ofn i'ch meistrïad; nid yn unig i'r rhai da a chyweithas, eithr i'r rhai anghyweithas hefyd.* 1 Pedr ii. 18.

7 Ymddwyn o honof yn ostyngedig, gan berchi pawb

o'm gwell. Yr ieuaingc, byddwch ostyngedig i'r henuriaid. Perchwch bawb. Cerwch y brawdoliaeth.
1 Pedr v. 5. ii. 17.

8 Na wneulys niwed i neb, ar air, na gweithred. *Fel y byddoch ddiargyoeidd, a diniwed, yn blant disciys i Dduw.* Phil. ii. 15 Math. v. 44.

9 Bod yn gywir ac yn uniawn ym mhob peth a wneulys. *Pa bethau bynag sydd wir, pa bethau bynag sydd onest, pa bethau bynag sydd gyfawn; maddylwch am y pethau hyn.* Phil. iv. 8. Heb. xiii. 18.

10 Na bo na chas na digasedd yn fy nghalon i neb. *Rhoddwch chwithau ymaith yr holl bethau hyn; digter, llid, drygioni.* Col. iii. 8. Eph. iv. 31. Lef. xix 17. 1 Ioan iii, 15.

11 Cadw o honof fy nwyllaw rhag chwileua a lledrata. *Yr hwn a ledratodd, na ledrated mwyach; eithr yn hytrach cymmeryd boen, gan weithio a'i ddwyllaw yr hyn sydd dda.* Eph. iv. 28.

12 Cadw fy nhafod rhag dywedyd celwydd, cableiriau na drwgabsen. *Na ddywedwch gelwydd wrth eich gilydd.—Bod heb gablu neb.* Col. iii. 9. Dit. iii. 2. Salma ci. 5. Eph. iv. 25. Iago i. 26.

13 Cadw fy nghorph mewn cymledroldeb, sobrwydd a diweirdeb. *Nid mewn cyfeddach a meddwod; nid mewn cydorwedd ac anlladrwydd.* Luc xxi. 34. Rhuf. xiii. 13. Dit. ii. 12. 1 Thes. iv. 3, 4.

14 Na chybyddwyf ac na ddeisyfwyf dda na golud neb arall. *Bydded eich ymarweddiad yn ddiariangar; gan fod yd joddlon i'r hyn sydd genych.* Heb. xiii. 5.

15 (Ac, yn olaf) Dysgu a llafurio yn gywir, i geisio ennill fy mywyd, ac i wneuthur a ddylwyf, yn mha ryw fuchedd bynag y rhengo bodd i Dduw fy ngalw. *A gwneuthur eich gorchwylion eich hunain, a gweithio a'ch dwyllaw eich hunain.—Pob un yn yr alwedigaeth y galwyd ef, yn hono arkosed.* 1 Thes. iv. 11. 1 Cor. vii. 20.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Esboniad y Deg Gorchymmyn?

At 1 Ni a ddylem weled, mor helaeth yw ystyr Cyfraith Duw. Gan fod pob rhyw Ddyledswyddau yn orchymmynedig, a phob rhyw Bechodau yn wa-

**haddedig, yn y Deg Gorchymyn. Dy orghymyn-
ion di ydd ŵra ching. Salm cxi. 96.**

2 Ni a ddylem weled, mor fawr yw Gofal Duw am danom, yn gosod Rhwymedigaeth ar bawb i wneuthur yn dda i'w gilydd; ac na ddrygo neb ein Bywyd, na'n Meddiant, na'n Henw da, mewn Meddwl, Gair, neu Weithred. *Pa beth yw dyn, i ti feddwl am dano?* Heb. ii. 6.

3 Ni a ddylem ystyried, mor aml ac amrywiol yw troseddau y Gorchymynion, mor aneirif yw ein Pechodau ni yn erbyn Duw a Dynion. *Canys, trwy'r ddeddf y mae adnabod pechod.* Rhuf. iii. 20.

4 Ni a ddylem ddiolch i Dduw am Grist, a chredu ynddo ef; canys trwy weithredoedd y Ddeddf (a droseddasom ni aneirif o fflydd) ni chyfiawnheir un cnawd yn ngolwg Duw; ond trwy Grist yn unig. *Trwy'r hun y cyfiawnheir pob un sydd yn credu, oddi wrth yr holl bethau, y rhai nid allech trwy gyfraith Moses gael eich cyfiawnhau oddi wrthynt.* Act. xiii. 39.

5 Ni a ddylem, wrth ystyried amled yw ein Pechodau yn erbyn Cyfraith Duw, ddeisyf Trugaredd i faddau ein Pechodau a aeth heibio, a Chymmorth i gadw Cyfraith Duw yn well rhag llaw: megys y'n dysgir i weddio yn ystyriol, yn yr Eglwys, ar ddiwedd pob Gorchymyn: *Arglwydd, trugarga wrthym, a gostwng ein calonau i gadw'r Gyfraith hon.—Arglwydd, trugarga wrthym ac ysgrifena yr holl Ddeddfau hyn yn ein calonau, ni a attolygw'n i ti.*

Y BEDWAREDD RAN.

YN CYNNWYS ESPONIAD O

WEDDI YR ARGLWYDD.

Cwestiwn,

AM ba beth y mae y Bedwaredd Ran o'r Catecism?

Atteb. Am Weddi, a'r Petllau a berthyn iddi.

Cw Beth yw Gweddi?

At 1 Mae Gweddi yn arwyddocau holl Addoliad Duw, weithiau. *A bydd, yr achubir pob un a alwo ar Enw'r Arglwydd.* (*sef, y sawl a wir addolant Dduw*) Joel ii. 32.

2 Y mae mewn Gweddi amryw Ranau; *sef*, 1. Cyfiriad parchus o'n Deisyfiadau at Dduw, wrth ei Enwau a'i Dittlau. 2. Cyfaddefiad o'n Pechodau. 3. Erfyniau am Drugaredd. 4. Eiriolaeth dros eraill. 5. Diolchgarwch am ddaioni Duw i ni.

3 Y mae Gweddi o amryw fath; *sef*, 1. Gweddi Public, yn yr Eglwys. 2. Gweddi Deuluol, yn y Ty Gartref. 3. Gweddi Breifat, pob un ar ei ben ei hun. 4. Gweddi y meddwl, heb leseredd y genau. *Eph.* vi, 18.

4 Gweddi, yn yr ystyr briodol o honi, yw, tywallt allan Ddeisyfiad ein Calonau ger bron Duw. *O bobl, tywelltwch eich calonau ger ei fron ef.* Salm lxii. 8.

Cw Ar bwy y dylech weddio?

At 1 Nid ar eilunod meirwon a delwau. *Y rhai y mae clustiau iddynt, ond ni chlywant.* Salm cxxxv. 17.

2 Nid ar y Seintiau, y rhai ni wyddant oddi wrthym. *Nid edwyn Abraham ni, ac Israel ni'n cydnebydd.* Esay lxiii, 16.

3 Ar Dduw yn unig y dylem weddio. *Onid a'u Duw yn ymosyn pobloedd?* Esay viii. 19.

Cw Pa ham y dylech weddio ar Dduw yn unig?

At 1 O blegid mai Duw yn unig sydd Hollbresennol, ac yn agos attom, pa le hynag y gweddiom arno: *Jer.* xxiii. 23. 24.

2 O blegid mai Duw yn unig sydd Hollwybodol; *Efe yn unig a wybydd ein holl Ddeisyfiadau.* 1 *Bren* viii. 39.

3 O blegid mai Duw yn unig sydd Hollalluog, ac yn gwbl abl i gyflawni ein Gweddiau. *Eph.* iii, 20.

4 O blegid mai Rhan o'r Addoliad sydd ddyledus i Dduw yn unig, yw Gweddi. *Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi.* Math. iv, 10.

Cw Yn Enw a thrwy Gymmorth pwy y dylech weddio?

At 1 Mi ddylwn weddio trwy ffydd yn Enw Crist. *Canys efe a ddywedodd, O's gofynwch ddim yn fy Enw i mi a'i gwnef.* Ioan. xi. 14.

2 Trwy Gymmorth Ysbryd Duw. *Mae'r Ysbrydyn gynhorthwgo ein gwendid ni, Canys ni wyddom ni beth a weddiom, megys y dylem: eithr y mae'r Ysbryd ei hun yn ersyn drosom ni ag ocheneidiau annhraethadwy.* Rhuf. viii. 26.

Cw Am ba bethau y dylech weddio?

At Am hob peth angenrheidiol, a chydunol ag Ewyllys Duw. *Canys, hyn yw'r hyfder sydd genym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, o's gyffynwn ddim yn ol ei ewyllys ef.* 1 Ioan v. 14.

Cw Dros bwy y dylech weddio?

At Mi ddylwn weddio, 1. Dros of fy hun. Ac, 2. Dros bawb ereill. *Canys, fe ddylai fod ymbiliau, gweddïau, deisiadau, a thalu diolch, dros bob dyn.* 1 Tim. ii. 1.

Cw Pa ham y mae yn ddyledus arnoch i weddio?

At 1 Am fod Duw mawr y Nefoedd yn Gorchymyn i bawb wneuthur felly. *Gweddiuch yn ddibaid. A Christ a ddywedodd, Fod yn rhaid gweddio yn wastad, ac heb ddiffygio.* 1 Thes. v. 17: Luc xviii. 1

2 Niddichon neb, heb weddio, fod yn Blant i Dduw. *O herwydd eich bod yn feibion, yr adfonodd Duw Ysbryd ei Fab i'ch calonau chwi, yn llefain; Abbu, Dad.* Gal. iv. 6.

3 Trwy weddio y mae Duw yn addaw Ymwared mewn Trallod. *Galw arnaf yn nydd trallod, a mi a' th wrandawaf.* Salm l. 15

4 Trwy weddio, ac nid heb hynt, y mae cael y Bendithion y mae Duw yn addaw. *Rhodda i chwi galon newydd; ysbryd newydd hysyd a redaf o'ch mewn chwi. Ymofynir a mi etto (medd yr Arglwydd) gan dy Israel, i wneuthur hyn iddynt.* Eze. xxxvi. 26, 37.

5 Mae Duw yn melfdithio y Teiau di-weddi. *Tywallt dy lid ar y cenhedloedd y rhai ni' th adnabuant, ac ar y teuluoedd ni alwsant ar dy Enw.* Jer. x. 25.

6 Ni a ddylem weddio, o herwydd cymaint yw Effaith Gweddi. *Canys Llawer a ddichon tuer weddi y cyfiawn.* Iago v. 16

Cw Pa fodd y mae i chwi weddio yn gymmeradwy?

At 1 Trwy Ffydd ddiffuant, heb amheuaeth. *Pa beth bgnag a ofynoch me'n gweddi, gan gradu, chwi a'i derbyniwch.* Math. xxi. 22.

2 Yn wirioneddus a'n holl Galonau. *Ceisiwch fe, a chwi a'm ceiwch, pan ym ceisiwch a'ch holl galon* Jer. xxix. 13.

3 Yn wir-ostyngedig; nid yn wag-ogoneddus. *Y mae Duw yn gwrthwynebu'r beilchion; ond yn rhoddi gras i'r rhai gostyngedig.* Iago iv. 6.

4 Yn daer-ddyfal; nid yn syrthlyd. *Enaid y diog a ddeisyf, ac ni chaff ddim; ond enaid y diwyd a wneir yn fras.* Diar. xiii. 4.

5 Yn gyson; nid weithiau yn unig. *Gan weddio bob amser a phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr Ysbryd.* Eph. vi. 18.

6 Gyd a chasineb i' bechod, ac Ufudd-dod i Ewyllys Duw. *Ni a wyddom nad yw Duw yn gwrandio pechaduriaid; ond o's yw neb yn addalwr Duw, ac yn gwneuthur ei ewyllys ef, hwnw y mae yn ei wrando.* Ioan ix. 31.

7 Ni a ddylem weddio yn ysbrydol ac yn ddyallus, yn barchus ac yn wyladwrus; nid yn anystyriol, yn hurfiol, ac yn ddiöfal. *Mi a weddiaf a'r ysbryd, ac a weddiaf a'r dyall hefyd.—Parhewch mewn gweddi, gan wylid yuddi.* 1 Cor. xiv. 15. Col iv. 2.

Cw Pa Sail sydd genych i gredu, y gwrendy Duw eich Gweddiau?

At 1. Addewidion Duw. *Gofynwch, a rhoddir i chwi; ceisiwch, a chwi a gwech; curwch, ac fe agorir i chwi.* Math. vii. 7.

2 Ffyddlondeb Duw. *Nid dyn yw Duw, i ddywedjd celwydd; na mab dyn, i edifarhau; a ddywedodd eise, ac ni's cyflawnu? a lesiodd eise, ac oni chywira?* Num. xxiii. 19.

3 Hysbysrwydd Duw o'n Gweddiau dirgelaf. *Oni chwilia Duw hyn allan? canys eise a wyi ddirgelgedd y galon.* Salm xlv. 21.

4 Gallu Duw, a'i Agosrwyddatton. *Eise a ddichan wneuthar yn dra rhagorol, y tu hwnt i bob peih yr ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl.—Canys, Agos yw'r Arglwydd at y rhai oll a alwant arno mewn gwirionedd.. Eise a wna ewyllys y rhai a'i hofnant; gwrendy hefyd eu llefain, ac a'u hachub hwynt.* Eph. iii. 20. Salm cxlv. 18, 19.

5 Trugarogrwydd Dduw a i Dosturi. *Fel y testuria
lad wrth ei blant, felly y testuria'r Arglwydd wrth y
rhai a'i hofniant ef.* Salm ciii. 13.

6 Eiriolaeth Crist drosom. *Am hyny, awn yn hyder-
us at orseddfaingc y gras; fel y derbyniom drugaredd
ac y caffom ras yn gymmorth cysamserol.* Heb. iv. 16.

7 Gorchymyn Dduw, i ni weddio arno; canys ni
bydd dim yn ofer, nac yn ddiles ag a archu ef. i ni.
*Ni ddywda's (medd Dduw) wrth had Jacob,
Ceiswch fi yn ofer. Myni'r Arglwydd wyf yn llesaru
cysfuwnder, ac yn mynegu pethau unidwn.* Essay xlv 19

8 Esamplan y rhai a weddiasant Dduw o'n blaen ni.
*Ein tadau a obeithiasant ynol; a gwaredaist hwynt.
Arnat ti y llesasant; ac achubwyd hwynt.* Salm
xxii. 4, 5.

Cw Pa Esamplan sydd yn yr Ysgrythyr o Lwyddiant
Gweddi?

At 1. Trwy weddio wrth drasaelu ar hyd y Ffordd, y
cafodd Gwas Abraham Lwyddiant yn ei daith *Gen. xxiv*

2 Trwy Weddi Jacob, y trowyd digllonedd Esau ei
frawd i'w dderbyn ef yn garedig, pan oedd yn bwriadu
ei ladd ef. *Gen. xxxii, a xxxiii.*

3 Trwy Weddi ddistaw yn y Meddwl, y cysurwyd
Hanna dan orthrymder mawr; ac ni bu hi athrist mwy
1 Sam. i.

4 Trwy Weddi y cafodd Sara, Rebecca, Rachel, a
Hanna, Blant, ar ol eu bod yn hir yn amhlantadwy.
Gen. xv. 21, 25, 30. 1 Sam. i.

5 Trwy Weddi y gwaredwyd Pobl Israel oddi wrth
Farnau frymion yn yr Aipht, ac yn yr Anialwch, ac
aneirif o weithiau ar ol hyny. *2 Cron. xv. 4.*

6 Trwy Weddi y cafodd Jabes ei lwyr fendithio; ac a
dderbyniodd yr hyn holl a geisiodd gan Dduw. *1 Croniv*

7 Gweddi Dafydd yn yr Ogof, Gweddi Eliseus yn
nganol ei Elynion, Gweddi Jeremia o waelod y Pydew,
Gweddi Daniel o Ffau'r Llewod, Gweddi Jonâ o Ffôl
Uffern, a Gweddi Paul a Silas yn y Carchar, a ddygodd
ymwared iddynt. *Salm lvii. a cxlii. 2 Bren. vi. Jer.
xxxviii. Dan. vi. Jon. ii. Act. xvi.*

Cw Pa Reol sydd genych i gyfarwyddo eich Gwe-
ddiau?

At 1. Holl Air Duw; canys nid yw anhawdd i droi pob Athrawiaeth yn Weddi; ac y mae Ffurhau amryw o Weddlau yn yr Ysgrythyr, yn epwedig yn Llyfr y Salmad.

2 Y Rheol fwyaf rhagorol yw, Gweddi yr Arglwydd, a ddysgodd Crist i'w Ddisgyblion. *Math. vii. 5—15.*

Cw. Pa un ai Ffurf i weddio yn yr un Geiriau, neu Battwrn i weddio yn gyffelyb iddi, yw Gweddi yr Arglwydd?

At Mae yn bob un o'r ddau

1. Mae Gweddi yr Arglwydd yn Battwrn, i'n dysgu i weddio yn gyffelyb iddi. Canys yr Arglwydd a ddywedodd. *Gweddiwch chiwi fel hyn. Math. vi. 9*

2 Mae yn Ffurf o Weddi befyd, i'w barferyd yn yr un Geiriau. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd bryd arall, Pa'u weddiwch, dywedwch, Ein Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd. Luc xi. 2*

Cw. Pa fath Ffurf yw Gweddi yr Arglwydd?

At 1. Mae yn Ffurf rhagorol, o'r Modd, a'r Matter, a'r Drefn, y dylid gweddio, yn helaethach mewn ystyr ac yn fyrach mewn geiriau, na Ffurhau cyffredin.

2 Mae yn Ffurf rhagorol ar gyfrif yr Awdwr o honi; canys Crist, Doethluneb Duw, a roddodd y Ffurhau hon i ni.

Cw. Pa sawl Rhan sydd yn Ngweddi yr Arglwydd?

At 1. Tair Rhan. *1.* Y Rhagymadrodd. *2.* Eirchion, neu Ddeisyfiadau. *3.* Y Dwyweddlo.

Cw. Beth yw y Rhagymadrodd?

At Ein Tad yr hwn wyt yn y nefoedd.

Cw. I ba Ddyben y mae'r Rhagymadrodd hwn?

At 1. I ddeffro ynom Gariad, a Pharch, a Hyder gospyngedig i'w ag ai Duw, wrth weddio.

Cw. Beth a ddylech ystyried yu y Rhagymadrodd hwn?

At Triphleth. *1.* Titi, neu Enw Duw; sef, Tad, *2.* Tad i bwy yw; sef, ein Tad ni. *3.* Tad yn mha le ydyw; sef, ein Tad yn y Nefoedd.

Cw. Pa ffordd y mae Duw yn Dad i chiwi?

At 1. Trwy Greadigaeth; sef y mae efe i'r creaduri; a'id ereill oll. *Onid un Tad sydd i ni oll? onid un Dad a'n creodd ni? — Mat. ii. 10.*

2 Trwy Fabwysiad yn Nghrist Iesu, o's ydym yn

credu ynddo. *Canys cynnifer ag a'i derbyniasant, ef, efe a roddodd iddynt allu i fod yn feibion i Dduw: sef, i'r sawl a gredant yn ei Enw ef.* Ioan i. 12.

Ow Pa ham y'ch dysgir i alw Duw yn Dad wrth weddio?

At 1. Fe'n dysgir i alw Duw yn Dad, i chwanegu ein Ffydd mewn Gweddi. *Canys, Fel y tasturia tad wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef.* Salm ciii. 13.

2 Fe'n dysgir i alw Duw yn Dad, fel yr edrychom am nesau yn ostyngedig ac yn barchus ger bron Duw mewn Gweddi. *Mab a anrhydedda ei dad—ac o's ydwyf fi Dad, (medd Duw) pa le y mae fy anrhydedd?* Mal. i. 6.

3 Fe'n dysgir i alw Duw yn Dad, fel y delom at Dduw mewn Gweddi yn Enw Crist. *Canys trwy ffydd yn Nghrist, yn unig, y mae Duw yn Dad i ni, a nin-nau yn blant iddo ef.* Gal. iii. 26.

4 Fe'n dysgir i alw Duw yn Dad, fel y cydnabyddom mai Duw fel Tad i ni sydd yn rhoddi i ni bob peth. *Pob rhoddiad daionus, a phob rhodd berffaith, oddi uchod y mae, yn disgryn oddi Dad y goleuni.* Ioan i. 17.

5 Fe'n dysgu i alw Duw yn Dad, i'n hannog i lefain arno yn daer mewn Gweddi, fel plant yn ymbil a'u Tad. *Megys y ffeiodd y mab ofradlon ar ei dad; a'i dad a dosturiodd wrtho.* Luc xv. 17—20.

Cw Pa ham y'ch dysgir i ddywedyd, Ein Tad, ac nid Fy Nhad?

At Fe'n dysgir i ddywedyd, Ein Tad,

1 O herwydd y dylai pob dyn weddio, nid drosto ei hun yn unig; eithr dros efeill hetyd. *Canys felly mae'r Ysbryd Glan yn gorchymyn; Gweddiwch dros eich gilydd.* Iago v. 16.

2 O herwydd y dylai Pobl Duw weddio, yn synych gyd a'n gilydd; ac nid ar eu nepau eu hunain yn unig. *Mawrygwch yr Arglwydd gyd a mi; a chydfofnw ni ei Enw ef.* Salm xxxiv. 3.

3 I'n dysgu i gydnabod Daioni tadol Duw i bawb ereill; canys, nid ein Tad ni yn unig yw efe. *Daionus yw'r Arglwydd i bawb; a'i drugaredd sydd ar ei holl weithredoedd.* Salm. cxlv. 2.

4. *Tu ddar mewn cor dr Dyled sydd arnŏm, i ym-
ddwyn i tu ag at ein gilydd fel Brodyr a Phlant yr un
Tad. Onid un Tad sydd i ni oll? onid un Duw a'u
creodd ni?* Hŏ. *wyr brodyr ydych chiwi; pa ham y
gwnewch gam a'ch gilydd?* Mal. ii. 10. Act vii 26.
5. *Mae yn rhydd i Bientyn Duw, wrth weddio yn
neilldros; ddywedyt, fy Nhad; sef, i alw Duw yn Dad
hŏ ei afel ber ei hŏll. Oni lef di arnast o hŏd allan
fy Nhad?* Ac eiddi bŏllh; *Ese a lŏse arnast, Ti yw
fy Nhad, fy Nŏto, a Chraig fy tŏchydwr iaŏth.* Jer. iii.
4. Salm lxxxix, 26.

Cw Pa ham yn dysgŏ i ddywedyt, Ein Tad, yr hwn
wyt yn y Nefoedd?

At 1. I'n dysgŏ i nesau o' flaen Duw gyf a Gwylder
a pharchedig Ofo. Canys Tad gogoneddus yn y Nef-
oedd, yw Duw; nid fel ein tadau daearol. *Gwylla ar
dy droed, pan syldech yn mŏned i dy Duw. Canys
Duw sydd yn y nefoedd, a iŏthau ar y ddacar.*
Pŏg. v. 1, 2.

2 I'n dysgŏ i ddyrchafu iŏt Cŏnau tua'r Nef, wrth
weddio ar Dduw. *Dyrchafw eŏ catonau a'u dwylaw
at Dduw yn y nefoedd.* Galat. iii. 41.

3 I'n dysgŏ i gydnabod, fod Duw goruwch pawb; a
chando bob Awdardod a Gŏll i wneuthur a fŏno. *Eŏ
Duw nŏ sydd yn y nefoedd; eŏ a wnaeth yr hŏn a
ŏnodd oll.* Salm cxv. 3. 2 Cron. xx. 6.

4 I'n dysgŏ i ystyried, mai dieithriaid ydym ar y
ddacar; y Nefoedd yw Ty ein Tad, a'n Cartref ni:
lle y dyfem ni chwennych i fod. *Gam wybod, tra'r
ydym yn gartrefol yn y corph, ein bŏd oddi cartref
oddi wrth yr Arghwydd.* 2 Cor. vi. 6.

Cw Ai yn y Nefoedd yn unig y mae Duw?

At 1. Mi ddylwn ystyried, nad ellir cynnwys Mawr-
edd anhherfynol Duw mewn un lle neu fan; canys y
mae Duw virmhŏb ŏn. *Wŏle, y nefoedd, a nefoedd y
neffoedd, nid allant dy gynnwys di.* 1 Bren viii. 27.

2 Yn y Nefoedd, yn benaf, y mae Duw yn amŏgu
Mawredd ei Ogoniant, fel Brenin gogoneddus yn ei Lys
brenhinol, ac yr eistedd ar Orsedd fŏaingc ei Frenhiniaeth
Fel hŏn y dywedyt Arghwydd; *Y nef yw fŏ ngorseid-
fŏaingc, a'r ddacar yw lleithig fy nŏraed.* Esay lxi. 1.

3 Yn Nefoedd ei Ogomant, *ref*, yn Sancteiddrwydd gogoneddus a Pherffeithrwydd annhraethol, ei Natur wyusydedig, y mae Duw yn mhob man. Yr *Arglwydd* sydd yn *nheml* ei sancteiddrwydd; *gorseidd* yr *Arglwydd* sydd yn y *nefoedd*. Salm xi. 4.

Cw Pa Ddefnydd, a ddylech wneuthur o'r Rhagorframt hon; *sef*, fod Duw y *nefoedd* yn Dad i chi.

At. 1. Ni a ddylem ystyried, mor rhyfedd yw *Carad* Duw, yn ein cymmeryd yn Blant iddo ei hun; ag oedd-ym, wrth naturiaeth yn blant digofaint, megys crefft. *Gweluch pa fath gariad a roes y Tad arnom, fel y'n gelwid yn feibion i Dduw!* 1 Ioan iii. 1.

2 Ni a ddylem edrych, pa *nn* a ydym, yn wir, yn Blant i Dduw, a chwedl, derbyn Ysbryd Mabwysiad, i weddio ar Dduw fel ein Tad. *O herwydd eich bod yn feibion, yr anfonodd Duw Ysbryd ei Fab i'ch calonau chi, yn llefain, Abba, Dad.* Gal. iv. 6.

3 Ni a ddylem fod yn gwbl sier o Ewyllys da a Thosturi Duw tu ag attom. *Canys, Fel y tosturia tad wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnânt ef.* *Arbedaf hwynt (medd Duw) fel yr arbed gurr ei fab sydd yn ei wasanaethu.* Salm ciii. 13. Mal. iii. 17.

4 Ni a ddylem berchi pob peth a berthyn i Dduw ein Tad, a'i ogoneddu yn ein holl weithredoedd. *Llewyrched felly eich goleuni ger bron dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da chi, ac y gogoneddant eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd.* Math. v. 16.

5 Ni a ddylem fod yn utudd i holl Ewyllys Duw ein Tad. *Nid pob un sydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd: ond yr hwn sydd yn gurneuthur ewyllys fy Nhaf yr hwn sydd yn y nefoedd.* Math. vii. 21.

6 Ni a ddylem dderbyn Ceryddon eip Tad o'r Nef, yn ostyngedig ac yn barchus. *Ni a gowsom dadau ein cnawd i'n ceryddu, ac a'u parchasom hwy; onid mwy o lawer y byddwn ddarostyngedig i Dad yr ysbrydoedd, a hwy?* Heb. xii. 9.

7 Ni a ddylem geisio bod mor cyffelyb i'n Tad ag allom, mewn Sancteiddrwydd a phob Datoui. *Byddwch gan hyny ddilynwyr Duw, fel plant anwyl.* Eph. v. 1.

8 Ni a ddylem geisio Cyngor, a Chymmorth, a Ben
dith Duw ein Tad yn mhob peth, *Yngynghra, at-
telwg, a Duw; fel y gwypom a lwydda ein ffordd.* —
*Gwae'r meibion cyndyn, medd yr Arglwydd, a gym-
merant gyngor, ond nid geus si. Y rhai, sydd yn
myned i ddangyn i'r Aiphit, heb ymcsyn a mi.* Barn.
xviii. 5. *Esay xxx. 1, 2.*

9 Fe ddylai y Berthynas hon y'n hannog i ymddiried
yn gysurus yn ein Tad o'r Nef.

Cw Ar ba Aohosion y dylech ymddiried yn gysurus
yn eich Tad o'r Nef.

At 1. Ni a ddylem ymddiried yn gysurus, y bodd
i'n Tad o'r Nef, ag sydd yn anfeidrol well na thadlau y
byd, roddi pob peth da a geisiom ganddo. *O's chwy-
chwi, a chwi yn ddwog, a fedriech roddi rhoddion da
i'ch plant; pa faint mwy y rhydd eich Tad yr hwn
sydd yn y nefoedd bethau da i'r rhai a ofynant iddo?*
Math. vii. 11.

2 Ni a ddylem ymddiried yn gysurus yn Rhagluniaeth
ein Tad o'r Nef, am bob peth angenrheidiol at ein By-
wioliaeth. Am hynny na ofelweli, gan ddywedyd, Beth
a fwytawn? neu, Beth a yfwn? O blegid gwyr
eich Tad nefol fod arnoch eisiau yr holl bethau hyn.
Math. vi. 31, 32.

3 Ni a ddylem ymddiried yn gysurus yn ein Tad
nefol, pan fyddom fel Amddifaid yn y byd hwn. O her-
wydd ynot ti y caiff yr amddifad drugaredd. — Pan yw
fy nhad a'm mam yn fy ngwrthod, yr Arglwydd a'm
derbyn, *Hos. xiv. 3. Salm xxvii. 10.*

4 Ni a ddylem ymddiried yn gysurus yn ein Tad
nefol, am gael ein harddel yn Frodyr i'r Arglwydd Iesu:
canys ei Dad ef yw ein Tad einnau. Yr hwn sydd yn
sancteiddio, a'r rhai a sancteiddir, o'r un y maent oll;
am ba achos nid yw gywilyddus ganddo eu galw hwy
yn frodyr, *Heb. ii. 11.*

5 Ni a ddylem ymddiried yn gysurus am Ran o'r
Eifeddiaeth dragywyddol sydd gan ein Tad nefol i
roddi i'w Blant. O's plant, etifeddion hefyd; sef, etif-
eddion i Dduw, a elydetifeddion a Christ. *Rhus.
viii. 17.*

Cw Pa sawl un o Eirchion, neu Ddeisyfiadau, sydd
yn Ngweddi yr Arglwydd?

At Chwechli. Y tair flaenaf am Ogoniant Duw, a'r tair olaf am bethau angenrheidiol i ni.

Cw Am ba beth y'ch dysgir i weddio yn y tair Arch flaenaf a berthyn i Ogoniant Duw?

At 1. Am sancteiddio Enw Duw. 2. Am ddysod Teyrnas Duw. Ac, 3. Am wneuthur Ewyllys Duw ar y ddacur, megys ei gwneir yn y nesfedd.

Cw Am ba beth y'ch dysgir i weddio yn y tair Arch olaf, a berthyn i'n Angenrheidiau ni?

At 1. Am ein Cynhallaeth; sef, ein Bara bennyddiol 2. Am Faddenant o'n Pechodau. Ac, 3. Am Ware-digaeth rhag Profedigaethau, a phob fhyw Ddwygau.

Cw Beth yw yr Arch gyntaf yn Ngweddli yr Arglwydd?

At Sancteidiller dy Enw.

Cw Am beth yr ydychi yn gweddli yn yr Arch hon; sef, Sancteiddier dy Enw?

At Am i Enw Duw gael ei sancteiddio a'i ogoneddu yn mhob peth genym ni, a phawb erall. O Dad! gogonedda dy Enw— Nid i ni, O Arglwydd! nid i ni, ond i'th Enw dy hun dod ogoniant. *Ioan. xii. 28. Salm cxv. 1*

Cw Beth a ddylechi ystyried ynghylch sancteiddio Enw Duw?

At Tri pheth. 1. Pa ham y gosodir yr Arch hon yn flaenaf. 2. Beth a feddyller wrth Enw Duw. Ac, 3. Pa lun y mae i ni ei sancteiddio ef.

Cw Pa ham y gosodir yr Arch hon, am sancteiddio Enw Duw, yn flaenaf?

At 1. O blegid y dylem ni sancteiddio a' gogoneddu Enw Duw yn benaf, yn mhob peth a wnelom. Pa un bynag, gan hyny, a'i bwyta, a'i yfed, a'i beth bynag a wheloch, gwnewch bob peth er gogoniant i Duw. *Cor. x. 31.*

2. O blegid mai Gogoniant ei Enw, oedd Dyben penaf Duw ei hun yn ei holl waith; ac y ddylai fod, gan hyny, yn flaenaf ac yn benaf yn ein gofwg ni yn mhob peth. Yr Arglwydd a wnaeth bob peth er ei fwyn ei hun. *Diar. xvi. 4.*

3. O blegid fod Duw yn eiddigus o Ogoniant ei Enw, Efe a fyn ei ogoneddu; ac ni oddef i neb ddwyn ei Ogoniant oddi arno. Herod frenin, ahi na roisai y

Gogonedd i Dduw, a darawyd gan Angel yr Arglwydd; a chan bryfed yn eu ysu, efe a drengodd. Ar Arglwydd a ddywed, Oni vatyriwch, i roddi anrhydedd i'm Henw i; yna mi a anfonaf felldith arnoch chiwi, ac a felldigaf eich bendithion chiwi. *Act. xii. Mal. ii. 2*

Cw Beth a feddylier wrth Enw Duw ?

At Tittlau a Phriodoliaethau Duw; Gair, ac Ordin-
hadan, a Gweithredoedd Duw; a phob Pethau cysseg-
redig a berthyn iddo.

Cw Pa lun y mae i chiwi sancteiddio Enw Duw ?

At 1. Nid trwy ei wneuthur yn fwy sanctaidd nag
yw; canys, y mae Sancteiddrwydd Duw yn anfeidrol;
na's gellir chwanegu atto, na thynu oddi wrtho
Eithr, yu

2 Bod i ni gydnabod Sancteiddrwydd Duw, a'i ber-
ehi, ac ymddwyn yn barchedig tu agatto yn mhob peth

Cw Pa ham y dywedir, Sancteiddier dy Enw; ac nid,
Parcher, neu Ogonedder, dy Enw ?

At O blegid mai Sancteiddrwydd Duw yw Gogoni-
ant a Pherffeithrwydd gwynfydedig ei Natur ef. Pwy
fel tydi yn ogoneddus mewn sancteiddrwydd ? *Ecsod.*
xv. 11.

Cw Beth y mae hyn yn ddangos ?

At Fod yn rhaid i ni fod yn Bobl sanctaidd, cyn y
gallom byth fod yn Bobli Dduw. Byddwch sanctaidd;
canys sanctaidd ydwyf i, yr Arglwydd eich Duw chiwi,
Lef. xix. 2.

Cw Trwy ba ffordd y dylech sancteiddio Enw Duw ?

At 1. Trwy ddyfod yn barchus i Addoliad Duw; ac
ymddwyn yn barchus ynddo. Mi a sancteiddir (medd
Duw) yn y rhai a nesaant ataf; a cher bron yr holl bobl
yn gogoneddier. *Lef. x. 3.*

2 Trwy ddiolchi i Dduw am bob peth. Yn mhob
dim diolchwch; canys hyn yw ewyllys Duw. 1
Thes. v. 18.

3 Trwy fod yn frwythlawn ac yn helaeth yn mhob
Gweithred dda. Yn hyn y gogoneddwyd fy Nhad, ar
ddwyn o honoch frwyth-lawer; a disgyblion fy ddwy-
ch i mi. *Ioan xv. 8.*

4 Trwy fod yn flyddlon yn ein Galwedigaethau. O's
gwein i y mae neb, gwnaed megys o'r gallu y mae Duw

yn ei roddi; fel yn mhob beth y gogoneddet Duw trwy Iesu Crist. *1 Petr. iv. 11.*

5 Trwy berchi Enw Duw, a'i ffoli, yn ein Medd-nab a'n Geniau. Sancteiddiweh yr Arglwydd Dduw yn eich calonau.—Fflanwer fy ngenau a'rh ffoliant, ac a'rh ogofiant beunydd. *1 Petr. iii. 15. Salm lxxi. 8.*

6 Trwy ffrwy yn dduwiol yn Ofn Duw. Arglwydd y lluoedd ei hun y sancteiddiweh; a bydded efe yn ofn i chwi, a bydded efe yn arswyd i chwi. *Essay viii. 13.*

7 Trwy gredu Addewidion Duw yn ddiamheuol. Nid amheuoedd Abraham addewid Duw trwy aughtedinneth; eithr efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw. *Rhus. iv. 20.*

8 Trwy ddymuned a gwneuthur ein gorau, am i Dduw gael i ffolianu trwy'r holl fyd. Molianned y bobl di, O Dduw! molianned yr holl bobl dydi. *Salm lxxv. 5.*

9 Trwy ddymuned i'n Gweddïau gael eu gwrando, er Gogoniant i Enw Duw. Cynhorthwya hi, O Dduw ein rechydwriaeth! er mwyn gogoniant dy Enw; gwared ni hefyd, a thrugarha wrth ein pechodau, er mwyn dy Enw. *Salm lxxix. 9.*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth eich Dylet i sancteiddio Enw Duw!

At 1. Mor beryglus yw i neb fod yn glaiar ac yn ddi-zel dros Ogoniant Duw. Am dy fod yn glaiar ac nid yn oer nac yn frwd, mae a'rh chiwydai di allan o'm genau. *Dad. iii. 16.*

2 Bod y rhai a geisiant eu gogoniant eu hunain, yn lle Gogoniant Duw, yn mhell oddi wrth fod yn Ddisgyblion i Grist; ac yn annhebygol o gredu byth ynddo ef. Pa fodd y gellwch chiwre gredu, y rhai ydych yn derbyn gogoniant gan eich gilydd, ac heb geisio y gogoniant sydd oddi wrth Dduw yn unig? *Ioan v. 44.*

3 Na ddylai neb dwyllo eu hunain; gan dybied eu bod yn Bobl i Dduw, tra font yn esgeuluso ei Ogoniant ef. O's tybia neb ei fod yn rhyw-beth, ac yntef heb fod yn ddim; y mae efe yn ei dwyllo ei hun. *Gal. vi. 3.*

Cw Beth yw yr all Arch yn Ngweddï di yr Arglwydd?

At Deued dy Deyrnas.

Cw Beth yr ydych yn ddelsyl gan Dduw yn yr Arch hon; sef, Deued dy Deyrnas!

At Yn ym yn deisyf ar Dduw, i'n dwyn ni ac ereill dan Deyrnasiad ei Ras ef yn awr, ac i Deyrnas ei Ogoniant yn ol hyn.

Cw Pa ham y mae'r Arch hon, sef, Dened dy Deyrnas, yn nesaf at yr Arch, Sancteiddiet dy Ew ?

At Am na'a gallwn ni sancteiddio Ew Duw, a'i agoneddu, heb i Ras Duw deyrnasu drosom.

Cw Beth a ddylech ystyried yn yr Arch hon ?

At Dau heth. 1. Beth yw Teyrnas Duw. 2. Pa fodd y mae gweddio am ddyfod Teyrnas Duw.

Cw Beth yw Teyrnas Duw ?

At Mae Teyrnas Duw o ddau fath : sef, 1. Teyrnas gyffredinol Duw dros bob peth. Ac, 2. Teyrnas neillduol Duw dros ei Bobl briodol ei hun.

Cw Beth yw Teyrnas gyffredinol Duw ?

At Teyrnas gyffredinol Duw yw, Llywodraeth penaglywyddiaethol ei Rhagluniaeth ef dros bob peth. Ei lywodraeth ef sydd lywodraeth dragwyddol, a'i rhagluniaeth hyd genhedlaeth a chenhedlaeth. Yn ol ei ewyllys ei hun y mae'n gwneuthur a llur refoedd, ac a thrigolion y ddaear. *Dan*, iv. 34, 35. *Salm* cii. 19.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth Deyrnas gyffredinol a Rhagluniaeth Duw ?

At 1. Ni a ddylem ofni Duw, y Brenin mawr, sydd yn llywodraethu pob peth. Pwy ni'th ofna di, Brenin y cenhedloedd ? canys i ti y gweddai. *Jer.* x. 7.

2. Ni a ddylem, yn mhob peryglon ac ofnau ; ymorfoleddu yn Nuw yn teyrnasu ar bob peth. Yr Aiglwydd sydd yn teyrnasu ; gortoledded y ddaear, a llawenyched ynysoedd lawer. *Salm* xcvi. 1.

3. Ni a ddylem ddyfal-weddio, er i bob peth yn Nhrefa Rhagluniaeth Duw fod er Llwyddiant i'w Eglwys ef. Na adewch ddistawrwydd iddo, byd oni sicrhao, ac hyd oni osodo Jerusalem yn foliant ar y ddaear. *Esay* lxi. 7.

Cw Beth yw y Teyrnas neillduol Duw dros ei Bobl ei hun ?

At 1. Teyrnas yr Efengyl ; sef, Llywodraeth Crist dros ei Eglwys a'i Bobl, a e'wir yn Deyrnas Duw. Pan ddechreuodd Crist bregethu yr Efengyl, ac i osod i synu ei Eglwys, efe a ddywedodd, Yn amser a gy-

hawnwyd, a theyrnas Duw a nesaodd. *Marc. i. 15.*

2 Teyrnas Gras : sef, Llywodraeth Gras Duw yn Nghalonau ei Bobl, yn eu darostwng i fod yn ufudd iddo. Canys wele, teyrnas Duw, o'ch mewn chwi y mae. *Luc xvii. 21.*

3 Teyrnas y Gogoniant yn y Nefoedd : lle mae Gorfodedd, tragwyddol, ar fedr y rhai a sancteiddir trwy Ras yn y byd hwn. *1 Cor. xv. 50.*

Cw Pa lun y dygir y Seintiau i Deyrnas y Gogoniant?

At Trwy waith Duw yn eu gwaredu hwynt o deyrnas tywyllwch, a llywodraeth pechod, i'w dwyn i Deyrnas Crist dan Lywodraeth ei Ras ef. Yr hwn a'n gwaredodd ni o feddiaut tywyllwch, ac a'n symmudodd i deyrnas ei auwyl Fab. *Col. i. 13.*

Cw Pa lun y gwybyddwch, pa un a ydych yn Nheyrnas Grus Duw, neu ynte yn meddiant a theyrnas y tywyllwch?

At 1. Ni a ddylem ystyried, pa un a agorwyd ein Bygaid i weled drwg pechod, a gwagedd y byd, i ymddael a hwynt; ac i roddi ein hunian i Dduw, megys rhai o feirw yn fyw. *Rhuf. vi. 13.*

2 Ni a ddylem ystyried pa un a ydym, trwy Ras Duw wedi ein hadnewyddu yn ein holl arfeirion a'n tymheran. Od oes neb yn Nghrist, y mae efe yn creadur newydd. Yr hen bethad a aethant heibio; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd. *2 Cor. v. 17.*

3 Ni a ddylem ystyried, pa un a gymmeras ni i'w lan Crist a'n nom, i fod yn ffyddlon yn ei Gylammod, ac i ddysgu ganddo, megys y mae efe yn gorcllymmyn. Cymmerwch fy iam arbroch, a dysgwch genyf; canys addfwyn ydwyf a gostyngedig o galon; a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau. *Math. xi. 22.*

4 Ni a ddylem ystyried, pa un a'r Gras Duw, neu bechod a thrachwantau y diafol, sydd yn teyrnasu yn om. Yr hwn sydd yn gwneuthur pechod, o diafol y mae—O'u tad diafol y maent hwy, a thrachwantau eu tad a fyanant hwy eu gwneuthur. Eithr am y Duwlof y dywedir, Nid arglwyddiaetha pechod, arbroch chwi; o blegid nid ydych chiw dan y ddedd; eithr dan tas. *1 Ioan ii. 8. Ioan viii. 44. Rhuf. vi. 14.*

5 Ni a ddylem ystyried, pa un a ydym yn canu Crist

mewn gwillionedd, ac yn dilyn Cyslawnder a Chariad
Brawdol tu ag at ei glydd. *Yr Iesu a ddywedodd, Pe
Duw fyddai eich Tad, chwi a'm cardech i—Ac, Yn hyn
y mae'n dmlwg blant Duw a phlant y diafol. Pob un
ag sy heb wneuthur cyslawnder, nid yw o Dduw; na'r
hon nid yw yn cerh ei fraod. Ioan viii. 42. 1 Ioan
iii. 10.*

Cw A ydyw pawb sy'n profesu Crefydd, yn Nheyr-
nas Duw?

At Nac ydynt. Canys,

1 Nid yw profes, nac ymadroddion fraeth am Gre-
fydd, yn talu dim, heb allu i orchfygu pechod. *Canys,
nid mewn ymadrodd y mae teyrnas Duw, ond mewn
gallu. 1 Cor. iv. 20.*

2 Nid yw awyddfydd y rhai a gynhenant ynghylch
Amgylchion Crefydd yn talu dim, ond Teyrnasiad Gras
Duw yn yr Enaid. *Canys, nid yw teyrnas Duw fydd
a ddiol; ond cyslawnder, a thangnesedd, a llawenydd
yn yr Ysbryd Glan. Rhuf. xiv. 17.*

3 Nid yw zel ynghylch Ordinhadau Crefydd yn talu
dim, heb Ufudd-dod, a Ffydd, a Chariad. *Enwaediad
nid yw ddim, a diehwaediad nid yw ddim; ond cadw
gorchymynion Duw.—Canys yn Nghrist Iesu nid all
enwaediad ddim, na diehwaediad ddim; ond ffydd yn
gweithlo trwy gariad. 1 Cor. vii. 19. Gal. v. 6.*

4 Ni ddichon y rhai a prophwydant, ac a wnant
wyttriau lawer-helyd, fyned i Deyrnas Duw, heb i Deyr-
nas Gras yn ei grym ddyfod i mewn iddynt hwy, i w-
cymhwyso i Deyrnas Nefoedd. *Math. vii. 22, 23.*

Cw Beth a ddylech weddio am dano, fel y del Teyr-
nas Duw?

At 1. Ni a ddylem weddio am Ddiogelweli a Llwyddi-
ant Teyrnas Duw; sef, ei Eglwys ef ar y ddaear. *Dy-
mawch heddwch Jerusalem: llwydded y rhai a'i hof-
iant. Er mwyn ty'r Arglwydd y teisinf i ti ddaioni.—
Er mwyn Sion ni thawaf, ac er mwyn Jerusalem ni
dibegaf, hyd onid el ei chyslawnder hi allan fel dia-
gleirdeb, a'i iechydurfaeth hi fel lamp yn llosgi. Salm
cxlii. 6, 9. Esay lxii. 1.*

2 Ni a ddylem weddio ar Dduw, i sathru Satan a'i
koll angylion sy'n milwrio yn erbyn Teyrnas Duw a'i

Eglwys ef. *Megys hysyd y bydd ar fyrder. Cynus Duw y llangnosedd a sathr Satan dan eich truedd chi ar frys.* Rhuf. xvi. 20.

3 Ni a ddylem weddio ar Dduw, i ddanfon Gweinidogion ffyddlon i adeiladu ei Eglwys ef. *Y cynhauf yn ddiau sydd sawr, ond y gweithwyr yn anaml. Am hyny attolygwch i Arglwydd y cynhauf anfon gweithwyr i'w gynhauf.* Math. ix. 37, 38.

4 Ni a ddylem weddio ar Dduw, i fendithio ei Air, fel yr elo ar led yn llwyddiannus, i droi pechaduriaid o feddiant y t, wyllwch i'w Deyrnas ef. *Gwceddiwch drosom ni, ar fod i air yr Arglwydd redeg, a chael gogonedd.* 2 Thes. iii. 1.

5 Ni a ddylem weddio ar Dduw, i'n cadw yn ffyddlon yn Nheyrnas ei Ras, ac i ddwyn yn y blaen Deyrnas y Gogoniant, yn Etifeddiaeth dragywyddol i ni, ac ereill *Cw Beth yr ydych yn ddysgu oddi wrth hyn?*

At 1. Mai rhagrith atgas yw dywedyd, *Deued dy Deyrnas, yn Ngweddi yr Arglwydd, o's byw yr ydym yn ol y cnawd, gan wrthod Gras Duw i deyrnasu drosom. O blegid syniad y cnawd sydd elyniaeth yn erbyn Duw; canys nid yw yn ddarostyngedig i ddeddf Duw; o blegid ni's gall chwraith.* Rhuf. viii. 7.

2 Mai Dyled pawb ag sydd ar Ochr Duw yw, gwneuthur a allont dros Lwyddiant ei Deyrnas ef a'i Eglwys. *Y neb (medd yr Arglwydd) nid yw gyd a mi, sydd yn fy erbyn; a'r neb nid yw yn casglu gyd a mi, sydd yn gwasgaru.* Math. xii. 30.

3 Mae yn ddiammau, y daw Teyrnas ac Eglwys Duw yn y blaen, i Berffeithrwydd gogoneddus yn y diwedd; ac onid e, ni orchymmynasai Crist i'w Bobl weddio am hyny. *Ni ddywedais wrth had Jacob, Ceisioch fi yn ofer.—Dywedais, a mi a'i dygafi ben; mi a'i llunio, a mi a'i gwnaf.* Esay xlv. 19. xlv. 11.

Cw Beth yw y drydedd Arch yn Ngweddi yr Arglwydd?

At Gwneuler dy Ewyllys ar y ddaear, megis y mae yn y nefoedd.

Cw Pa ham y mae'r Arch hon yn nesaf at Deued dy Deyrnas?

At O blegid mai trwy wneuthur Ewyllys Duw, ac

ymwrthod a'n hewyllystau. Ith gredig ein hunain, y mae Teyrnas Duw yn dyfod i mewn ynnu, ac yn teyrnasu drosom.

Cw Beth a ddylech ystyried yn yr Arch hon?

At Dau beth. "1. Ein Dyled i wneuthur Ewyllys Duw. 2. Yn mha fodd y dylem ei wneuthur."

Cw Beth yr ydych yn feddwl am wneuthur Ewyllys Daw?

At Dau beth.

1 Bod i ni ymostwng i Ewyllys dirgelaidd Duw, yn Nhrefn ei Ragluniaeth ef; trwy ba un y mae *Duw yn trefnu pob peth wrth gyngor ei ewyllys ei hun.* Eph. i. 11. Salm cxxxv. 6.

2 Bod i ni ufuddhau, hyd eithaf ein gallu, i Ewyllys dadguddiedig Duw, megys y mae Duw yn ei anlygu i ni yn yr Ysgrythyr Lan.

Cw Pa ham y gelwch Ewyllys Duw yn Nhrefn ei Ragluniaeth, yn Ewyllys dirgelaidd?

At O herwydd na wyddom beth y mae Rhagluniaeth Duw yn drefnu, nes y del y cwbl i ben. Cymhyllau a llygwyllwch sydd o'i amgylch ef.—Efe a wnaeth dywylwch yn ddargelfa iddo—Pelbau Duw nid edwyn neb ond Ysbryd Duw.—Mor anghwiliadwy yw ei farnau ef? a'i ffyrdd, mor anolrhainadwy ydynt! Salm xcvi. 2. xviii. 11. 1 Cor. ii. 11. Rhuf. xi. 33.

Cw Pa fath yw Ewyllys dirgelaidd Rhagluniaeth Duw?

At 1. Mae yn Ewyllys penarglwyddiaethol. Yn ol ei ewyllys ei hun y mae yn gwneuthur a lluo'r nejoedd, ac a thrigolion y ddacur. Dan. iv. 3, 35.

2 Mae yn Ewyllys cyfiawn a sanctaidd. *Canys, Cysfiawn yw'r Arglwydd yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.* Salm cxlv. 17.

3 Mae yn Ewyllys sicr o ddysfod i ben. *Arglwydd y lluoedd a'i bwriadodd; a phwy a'i diddyma?—Yr hyn y mae ei enaid ef yn chwennychu, efe a'i gwna.* Esay xiv. 27. Job xxiii. 13.

Cw A ddylech chiwi ymostwng yn foddlongar i Ewyllys Daw mewn cysylltau blinedig?

At Nf a ddylem, yn ddiammaw, ymostwng yn foddlongar i Ewyllys Daw yn mhob blinder

1 O blegid, mai Duw sydd yn eu trefnu. Yr Arglwydd yw eise; gwnaed yr hyn a fyddo da yn ei olwg. *Arthym yn fud, ac nid agorais fy ngenau; canys li a wnaethost hyn.*—*A dderbyniwn ni gan Duw yr hyn sydd da; ac oni dderbyniwn yr hyn sydd ddrwg?*—*Y cwpan a roddes y Tad i mi, oni d yfas ef?* 1 Sam. iii. 18. Salm xxxix. 9. Job ii. 10. Ioan xviii. 11.

2 O blegid fod blinderau yn dyfod yn fynych o achos ein pechodau. *Dyoddesaf ddig yr Arglwydd; canys pechais yn ei erbyn—Pa ham y grugnach dyn byw, i'r am gosbedigaeth ei bechod?* Mic. vii. 9. Galat. iii. 29.

3 O blegid fod Duw am ein tynnu, trwy flinderau, oddi with ein pechodau. *Trwy hyn y glanhair anwradd Jacob; a dymma'r holl ffurwyth; tynnu ymaith ein pechodau.* Esay xlvii. 9. Heb. xii. 10.

4 O blegid fod Duw yn dwyn dyoddesaint arnom, i'n darostwng rſod yn ufudd yn mhob peth. *Crist ei hun er ei fod yn Fab, a ddysgodd ufudd-dod trwy y pethau a ddyoddesodd.* Heb. v. 8. 1 Pedr v. 6.

5 O blegid fod blinder er daioni i ni weithiau yn y byd hwn. *Dafydd a ddywedodd, pan uedd Simeon ei regu, Fe allaf yr edrych yr Arglwydd ar fy nghyntedd i, ac y dyrr yr Arglwydd i mi ddaioni am o sell-wyth ef y dydd hwn.* Ac eise a gafodd lwyddiant yn eidd rwyddar ol hynny. A Job, ar ol ei gystudd, a gafodd dra-chesn yn ddauddyblyg o'r holl foddion a gollasai. 2 Sam. xvi. Job xlii.

6 O blegid fod Esamplau yr holl Seintiau yn ein dysgu i ddyoddes pob blinderau yn ymarhous. *Cymmerwch, fy mrodur, a prophwydi y rhai a lefarasant yn Enw yr Arglwydd, yn siampl o ddyoddes blinder, ac o hir-ymaro.*—*Chwi a glwysgch am amynedd Job, ac a welsoch adiwedd yr Arglwydd.* Iago v. 10, 11.

7 O blegid fod yn beryglus i anfonulloni a grugnach yn erbyn Ewyllys Duw a'i Ragluniaeth ef, Hyn a ddygodd adinystr ar lawer o'r luddewon gynt. *Na ruggnechoch, megys y grugnachodd rhai o honynt hwy; ac a'u dinystriwyd gan y dinystrydd.* 1 Cor. x. 10.

Cio Beth yw eich Dyled i Ewyllys dadguddiedig Duw?

At 1. Ni a ddylem gydnabod yn dda, mai Ewyllys Duw, a ddadguddir i ni yn yr Ysgrythyr Lan, yw Rheol a roddodd yr Ysbryd Glan i'n dysgu a'n perffeithio yn mhob Daioni. Yr holl ysgrythyr sydd wedi ei rhoddi gan ysbrydoliaeth Duw; ag sydd fuddiol i athrawiaethu, i argyhoeddi, i geryddu, i hyfforddi mewn cysawnder; fel y byddo dyn Duw yn berffaith, wedi ei berffeithio i bob gweithred dda. 2 Tim. iii. 16, 17.

2 Ni a ddylem lafario yn ofalus am Wybodaeth ddyallus o Ewyllys Duw; fel na chamsyniom yn annoeth mewn dim. Na fyddwch annoethion, eithr yn dyall beth yw ewyllys yr Arglwyd. Eph. v. 17.

3 Ni a ddylem ymwadu a'n hewyllys llygreddig ein hunain, i ufaldhau o'r galon i Ewyllys Duw yn mhob peth. Gwnewch yn ol ewyllys eich Duw.—Nid fel yr ydych chi yn ewyllysto, ond fel yr ydych chi. Ezra vii. 18. Math. xxvi. 39.

Cw Pa ham y dylech ymwadu a'ch hewyllys eich hun i wneuthur Ewyllys Duw?

At 1. Am na ddichon Teyrnas Duw byth ddyfod i mewn ynnom, a theyrnasu drosom, megys yr ydych chi yn gweddio yn Ngweddi yr Arglwyd, ac na's gallwn byth ymarddel ag ef yn Arglwyd i ni, yn ddiragrith, heb ddarostwng ein hewyllys ein hunain i'w Ewyllys ef yn mhob peth. Pa ham yr ydych chi fy ngalw i, Arglwyd, Arglwyd, ac nad ydych chi gwneuthur yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd? Luc vi. 46.

2 Am mai Ewyllys Duw yw Rheol sanctaidd holl Briodoliaethu anfeidrôl ogoneddus Duw, yn ei holl Ragluniaethu ef a'i Gyfrenbiau i ni; fel na ddichon anghytuniad ein hewyllys ni a'i Ewyllys gwynfyde, lig ef, lai na bod yn bechod aruthl. Felly yn wir, y mae'r ddeddf yn sanctaidd; a'r gorchymyn yn sanctaidd, ac yn gyfiawn, ac yn dda.—Pob un ag sydd yn gwneuthur pechod, sydd hefyd yn gwneuthur anghyfraith; o blegid anghyfraith yw pechod. Rhin. vii. 12. 1 Ioan iii. 4.

3 Am mai hunan-ymwadiad, ac aberthiad o'n hewyllys ein hunain, o ufudd-dod i Ewyllys Duw, yw'r penaf o'n holl Offrymau, y dyben a'r penaf o'n holl Ddyledswyddau, ac o'r cwbl y mae Duw yn ei geisio gennym. A yw ewyllys yr Arglwyd ar boeth-offrymau, neu ebyrth,

*megys ar wrando ar lais yr Arglwydd! Wle, guran
do sydd well nag aberth, ac ufuddhan na braden
kyddod. Canys anafuddod sydd fel pechod dewinis
geth. — Offrymau poeth, a thros bechod, ni buost fodd
lon iddynt. Yna y dywedais, Wle si yn dyfod, i wneuthur
dy ewyllys di. O Dduw! 1 Sam. xv. 22, 23.
Heb. x. 6, 7.*

4 Am mai trwy fyned ar ol ein hewyllys ein hunain, yn wrthwyneb i Ewyllys Duw, y taflasom ein hunain yn golledig. *Oh Israel, tydi a'th ddinystriogist dy hun i ti a berqist hyn i ti dy hun, am wrthod o honnt yr Arglwydd dy Dduw. Hos. xiii. 9. Jer. ii. 17.*

5 Am fod ein hewyllys cnawdol ein hunain yn ein tywys i bob pechod : ac yn gwrthwynebu Ewyllys ysbryd, o'r Dduw, sy'n tywys i Burdeb. *Y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Ysbryd, a'r Ysbryd yn erbyn y cnawd ; ar ddau hyn a wrthwynebant ei gilydd. Canys hyn yn ewyllys Duw : sef, eich sancteiddiad ehw. Gal. v. 17. 1 Thes. iv. 3.*

6 Am fod gwrthwynebiad gwrthnysig ein hewyllys ein hunain, yn erbyn Ymostyngiad i Ewyllys Duw, yn llenwi dyn o gythrwll ac anfoddlonrwydd poenydus, ac yn ymderfysgu ynion yn flinedig iawn yn mhob adfyd. *Fel tarw gwyllt mewn magl ; neu ruad cynddeiriog y mor mewn tymmestl, pan serwo fel crochan, pan nad allo fod yn llonydd. Esay li. 20. Ivii. 20. Jud. 13.*

7 Am mai gwrthwynebiad ein hewyllys ein hunain, sy yn ein rhwystro at Dduw i gael Iechydwrriaeth. *Megys y dywed Duw wrth Jerusalem : Pa sawl gwaith y mynaswn gasglu dy blant ynghyd, megys y casgl iar ei ehywion dan ei hadenydd ; ac ni's mynech ! — Ni synwch ehw ddyfod atafi, fel y cassoch fywyd. Math. xxiii. 37. Ioan v. 40.*

8 Am fod Esampl Crist ei hun yn ein dysgu, yn beaaf o bob peth, i ymwrthod a'n hewyllys ein hunain, ac i wneuthur Ewyllys Duw. Canys efe a ddywedodd, *Nid ydwyf yn ceisio fy ewyllys fy hunan, ond ewyllys y Tad. — Canys myfi a ddisgynais o'r nef, nid i wneuthur fy ewyllys fy hun, ond wylls yr hwn a'm hanfonodd. Ac efe a ddywedodd wrth ei Ddisgyblion. Fy mwyd i yw, gwneuthur ewyllys yr hwn a'm hanfonodd, a gor,*

phoen ei waithaf, . . . A phan oedd Enaid Crist yn drist iawn hyd angau, ac yn deisyf, o's oedd bossibl, i'r cwpaq hwyw fyped, hebio, oddi wrtho, efe a ddywedodd, Etto nid fel yr ydwyf, fi yn ewyllysio, ond fel yr ydwyf ti. *Ioan* vi. 30. vi. 38, iv. 34. *Math.* xxvi. 38, 39.

9 Am mai Dyheu Arfaeth Duw, yn ein Hetholedig-
geth i Fywyd tragwyddol, yw ein dwyn i gydffurfio ag
Esampl ei Fab Iesu Crist, yn ein hymwadiad a'n
hewyllys ein hunain, a'n hufudd-dod i Ewyllys Duw.
O blegid y rhai a ragwybu, a ragluniodd efe hefyd i fod
yn un furf ei Fab ef. — Fel na byddom mwyach fyw i
chwantau dynion, ond i ewyllys Duw, dros yr amser
sydd yn ol yn y coawd. *Ranf.* xiii. 29. 1. *Pedr* iv. 2;

10 Am fod ymwrthodiad a'n hewyllys ein hunain ag
ymostyngiad ufudd i Ewyllys Duw, gan ymddiried ym-
ddo, yn dwyn i mewn Ddwelwch cyssurus a Boddlon
gwydd yn mhob cyflwr. — Megys y dywedodd Sant
Paul; Yr wyf yn foddlon mewn gwendid, mewn am-
harch, mewn anghenion, mewn erlidiau, mewn cyfyng-
derau, er mwyn Crist. — Ti a gedwi mewn tangnefedd
hoddychol yr hwn sydd a'i feddylsfyd arnat ti; am ei
fod yn ymddiried ynot. — Cynnifer ag a rodiast yn ol y
rheol hon, tangnefedd arnynt a thrugaredd. — A thang-
neddes Duw, yr hwn sydd uwch law pob dyall, a geidw
eich calonau a'ch meddyliau yn Nghrist Iesu. 2 *Cor.*
xii. 10. *Esay* xxvi. 3. *Gal.* vi. 16. *Phil.* iv. 7.

11 Am mai yr hunan-ewyllys lygreddig, yw eilun fawr
y byd; a'r awm o bob annurwioledd; ac ymwadiad a'n
hewyllys ein hunain, yw Swm Duwioledd, yr Effaith
benaf o Ffydd; a Gofyniad pennodol Crist oddi wrth
bawb a fydd yn Ddisgyblion iddo; heb yr hyn ni's
dichon neb ddyfod i Deyrnas Nefoedd. Yr Iesu a
ddywedodd wrth ei ddisgyblion, O's myn neb ddyfod ar
fy ol i, ymwaded ag ef ei hun, a chyfoded ei groes, a
chamluned fi. — Nid pob un sydd yn dywedyd wrthyf
Arglwydd, Arglwydd, addaw i mewn i deyrnas nefoedda
ond yr hwn sydd yn gwnenthur ewyllys fy Nhaf yr hwn
sydd yn y nefoedd. *Math.* xxi. 24. vii. 21.

12 Am mai yn Dyled yw gweddio hannydd, yf
bob dydd, o'n bywyd, er i Ewyllys Duw, nid ein
hewyllys ni gael ei wnenthur; canys felly y mae Crist,

ein Prydw, yn ein dysgu i weddio, yn Ngweddî yr Arglwydd.

Cw Yn mha ffordd y dylech wneuthur Ewyllys Duw ?
At Ni a ddylem wneuthur Ewyllys Duw ar y ddaear yr un gyffelyb ag y mae'r Angylion yn ei wneuthur yn y Nefoedd ; er nad allwn ni ei wneuthur gystal a hwy. Gwneler dy ewyllys, megys yn y nef, felly ar y ddaear hefyd. *Math. vi. 9.*

Cw Yn mha fystyr y dylem wneuthur Ewyllys Duw yn gyffelyb i'r Angylion ?

At 1. Gwneuthur Ewyllys Duw yn awyddus ; canys y mae 'Zel Angylion fel flam dan.—Fel gweision Crist, yn gwneuthur ewyllys Duw o'r galon. Ac fel y dywed Dafydd : Drylliwyd fy enaid gan awydd fth farnedigaethau bob amser. *Heb. i. 7. Eph. vi. 6. Salm cxix. 20.*

2 Gwneuthur Ewyllys Duw yn ddioed ; canys y mae'r Angylion yn ehedeg yn fuan, wrth Atch Duw, yn ddiaros. Brysiais, ac nid oedais gadw dy orchymmynion, *Dan. ix. 21. Salm cxix. 60.*

3 Gwneuthur Ewyllys Duw yn ddyfal ; nid yn syrthlyd ; canys nid yw'r Angylion yn gorphwys ddydd na nos ; eithr yn gwneuthur Ewyllys Duw yn ddibaid. Ti a orchymmynais gadw dy orchymmynion yn ddyfal.—Nid yn ddiog mewn diwydrwydd ; yn wresog yn yr Ysbryd, yn gwasanaethu'r Arglwydd. *Dad. iv. 8. Salm cxix. 4. Rhuf. xii. 11.*

4 Gwneuthur Ewyllys Duw yn gyflawn ; nid yn hannerog ; canys nid rhan, ond Ewyllys Duw yn gwbl, a wna yr Angylion yn mhob peth. Felly y dylem ninnau, sefyll yn berffaith ac yn gyflawn, ynghlwb o ewyllys Duw. *Iago ii. 10. Col. iv. 12.*

5 Gwneuthur Ewyllys Duw yn gyson ; nid ambell waith ; canys y mae'r Angylion yn gwneuthur Ewyllys Duw bob amser. Dafydd a ddywedodd, Dy gyfraith a gadwaf yn wastadol, byth ac yn dragywydd.—Gan wneuthur bob amser y pethau sydd foddion gan Dduw. *Dad. vii. 15. Salm cxix. 44. Ioan viii. 29.*

6 Gwneuthur Ewyllys Duw yn ostyngedig ac yn huanu-ymwadol ; canys yr Angylion a swriant i lawreu Corowan o flaen yr Oreddfango, i rodîi yw holl Ogon-

aut i Dduw yn unig. Nid i ni. O Arglwydd! nid i ni, ond i'thi Enw dy, hun ddiogoniant.—Gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw. *Dad. iv. 10, 11. Salm xlv. 1. 1 Cor. x. 31.*

7 Gwneuthur Ewyllys Duw, fel yn ei Wyddi, a cher ei Fron ef; canys y mae'r Angylion bob amser yn gwaled Wynab Duw. Gosodais yr Arglwydd hoh amser ger fy mron. A Duw a ddywedodd wrth Abraham, Myfi yw Duw Hollalluog; rhodia ger fy mron i, a bydd berffaith. *Matth. xxiii. 10. Salm xvi. 8. Gen. xvii. 1.*

8 Gwneuthur Ewyllys Duw, gyd a chymaint ag allon o wasanaethgarwch ag ewyllys da i, holl Bobl Duw. Canys, y mae'r angylion yn gwasanaethu er mwyn etifeddion iechydwrtaeth;—ac yn llawenyogu am bob pechadur a, edifarha. Gwneuler eich holl bethau chiwi mewn cariad. *Heb. i. 14. Luc. xv. 49. 1 Cor. xii. 14.*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth hyn?

At 1. Mi ddylwn alaru, o blegi y gwrthryfel sydd yn fy ewyllys fy hun yn erbyn Ewyllys Duw. Yr wyf yn gwaled, ddeddf arall yn fy aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy nghaethiwc i ddeddf pechod, yr hon sydd yn fy aelodau. Yr truan o ddyn wyf i! Dyw a'm gwared oddi wrth gorch y farwolwrth hon! *Rom. vii. 23, 24.*

2 Mi ddylwn weled, mai nid yr ol esamp annusgiol i hyd, eithr cyffelyb i'r Angylion y dylai fod ein Hufudd-deddf i Dduw. Na ddylwn hys i wneuthur dryg. *Eccl. xxii. 2.*

3. Gwn mai ymwyddiad a'n howyllys ein hunain, i gyd iurfa, ag Ewyllys Duw, yw Swm Duwioldeb, a'n holl Ddeddswyddau, ac Athrawiaeth Gair Duw, i ni a ddyllem gashau ymrysonau d'nion ymrfaelgar ynghylch eu hamrywiol gniynau, yn lle dirio Huanymwyddiad ac Ymestyniad ufuddgar i Ewyllys Duw. Chweddde y maent, heb wybod dim; eithr amhwyllus ynghylch gwestiynau, ac ymryson ynghylch gawiau; o'r rhau y mae cynfigen, ymryson, pabledau, drwgdybiau, yn dyfod. *1 Tim. vi. 4. 2 Tim. iii. 14, 23. 1 Cor. xi. 16. Marc. vii. 9.*

4 Mi ddylwn, a'm holl Galon, weddio Duw yn dda

ac yn ddysfal beunydd. Gan weddio bob amser, a phob rhyw weddi a deysfiad yn yr Ysbryd, am Ewyllys a Gallu, i mi ac eradi ufuddhau yn mhob peth i Ewyllys Duw. Canys Duw y wr hwn sydd yn gweithio yn ochr ewyllysio a gweithfedu, o'i ewyllys da ef. *Eph. vi. 18. Phil. ii. 13.*

Cw Beth yw y bedwaredd Arch yn Ngweddi yr Arglwydd?

At Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol.

Cw Beth a ddylech ystyried yn yr Arch hon?

At Nia ddylem ystyried tri pheth.

1 Beth yr ydym tu ei geisio yn yr Arch hon; sef, ein Bara beunyddiol; hynny yw, pob peth a berthyn i Gynhallaeth ein Bywyd.

2 Gall bwy yr ydym yn ei geisio; sef, gan ein Tad, yr hwn sydd yn y Nefoedd.

3 I bwy yr ydym yn ei geisio; sef, i ni; nid i mi fy hun yn unig, eithr i ereill hefyd.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth hyn?

At Tri pheth.

1 Mai trwy Rodd Duw y mae pob peth yn dyfod a berthyn i Gynhallaeth ein Bywyd ni. Efe sydd yn rhoddi glaw o'r nefoedd i ni, a thymhorau ffurwythlawn; ac yn llewri ein calonau ni a lluniaeth, ac a llawenydd, —Gan roddi i bawb fywyd, ac anadl, a phob peth oll. *Act. xiv. 17. xvii. 25.*

2 Fod Daloni Duw yn sawr tu ag attom, yn cenhadu i ni ceisio y Pethau a berthyn i'n Cynhallaeth, yn nesaf i'r Pethau a berthyn i'w Ogoniant ef. Fe wyr eich Tad nefol fod arnoch eisiau yr holl bethau hyn. Eithr yn gyntaf ceisiwch deyrnas Duw, a'i gyfiawnder ef, a'r holl bethau hyn a roddir i chi yn ychwaneg. *Math. vi. 32, 33.*

3 Fod Rhwymedigaeth ar bob un i edrych at Gynhallaeth ei gilydd; canys, nid drosom ein hunain yn unig yn dlysgir i weddio am Fara beunyddiol. Nac edrychwch bob un ar yr eiddo eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo ereill hefyd. *Phil. ii. 4.*

Cw Pa ham y dylech weddio am Fara beunyddiol, pap fyddoch yn meddu Bara ddigon, ac yn llafurio am bawb hefyd?

At 1. Ni a ddylem weddio am ein Bara beunyddiol i addes, nad ydym ni yn ei haeddu; eithr mai trwy Rodd Duw y mae yn dyfod. Ni ryglyddais y lleiaf o'r holl drugareddau di. *Gen. xxxii. 10.*

2 Ni a ddylem weddio am ein Bara beunyddiol, o blegid mai eiddo Duw ydyw; ac ni ddylai neb ei gymmeryd yn lledradaidd, heb ei geisio dan Dduw. Beth bynag sydd dan yr holl nefoedd (madd yr Arglwydd) eiddo fi yw.—Wele y nefoedd, a nefoedd, y nefoedd, ydynt eiddo yr Arglwydd dy Dduw; a'r ddafar hefyd, a'r hyn oll sydd ynddi. *Job xli. 11. Deut. x. 14.*

3 Ni a ddylem weddio am ein Bara beunyddiol, fel y caiffom Fendith Duw arno; megis y mae Duw yn addaw. Gan fendithio y bendithiaf eu lluniaueth. *Salm cxxxii. 15.*

Cw Pa ham y ch dysgir i weddio am Fara, ac nid am ryw bethau ereill?

At 1. Am fod Bara yn arwyddocau, pob peth angenrheidiol at Gynhaliacth ein Bywyd naturiol. Ffon y bywyd ydyw. *Lev. xxvi. 26.*

2 Am fod Bara yn Gyffelybiaeth ysgrhythrol o Grist ein Bywyd ysbrydol: yn yr hwn y mae pob path a berthyn i'n Bywyd tragwyddol. Canys efa a ddwywedodd, Myfi yw'r bara bywiol, yr hwn a ddarsthi waried o'r nef. O's bwyt neb o'r bara hwn, efa fydd byw yn dragwydd. *Joan vi. 51.*

3 Am y dylem foddloni wrth Fara, sef, Cynhaliacth digonol: ac nid trachwantu am bethau afreidiol a moethus. O's bydd genym ymborth a dillad, ymfoddi lounn ar hyny. *1 Tim. vi. 8.*

Cw Pa ham y ch dysgir i weddio am Fara dros heddw, megis dros un dydd; ac nid dros fia, neu flwyddyn?

At 1. I'n dysgu i weddio ar Dduw, yn feunyddiol a sef, bob dydd o'n bywyd. Hwyr a borau, a hanner dydd, y gweddias, a byddaf daer; ac efa a glywty deferydd.—Gan barhau mewn ymbiliau a gweddiau nos a dydd. *Salm lx. 17. 1 Tim. v. 5.*

2 I'n dysgu i foddloni i'n Cyfraid presennol, megis dros heddw; ac nid i ffinio ein hunain yn omdas am yr amser i dyfod. Na ofelwch gan hyny dros dranoeth; canys tranoeth a ofala am ei bethau ei hun. Digon i't diwrnod ei ddrwg ei hun, *Math. vi. 34.*

1 O herwydd y gellir yn unig a'i fald i ni dros y dydd presennol, o herwydd anserchwydd ein bywyd; canys ni wyr neb a fydd efo byw strathoeith. Nac ym firostia o'r dydd yfory: canys ni wyddost heth a ddigwydd mewn diwrnod. *Diar. xxvii. 1.*

Oo Pa nam y dodir arnom i weddio am ein Bara tef, ein Bara ni?

At 1. I'n dysgu i fyw yn gyflawn; gan fwyta ein Bara ein huanain, nid dwen Bara ereill oddi arnynt, Darperwch bethau onest yn ngolwg pob dyn. *Rhaf. xii. 17.*

2 I'n dysgu, na fyddom fûsgrell a sefur; eithr llafurio yn ddiwyd yn ngwaith ein Galwedigaeth; heb yr hyn, ni ddiehon neb fwyta ei Bara ei hun, Trwy chwys dy wyneb y bwyta faru. Canys felly yr ordeiriodd yr Arglwydd; O's byddi heb ni fyndi weithio, na chai fwyta chwaith. *Gen. iii. 19. 2 Thea. iii. 10.*

3 I'n dysgu i gaeli Hawr yn Nghrist. Canys, Megys y collasom eu Hawr yn Holl Drugareddau Duw, trwy bechod: trwy Grist yn unig y rhoddir Hawr o honynt drachefn; i'r rhai sy'n eiddo Crist. *1 Cor. xii. 22, 23.*

Oo Pa fodd y mae annurwioliaid sefur, heb weddio na gwerthio yelwaid, yr eael Bara ddigon, a gweddul?

At 4. O herwydd Haelioni Duw; ag sy'n dysgu i ni wneuthur yn dda i bawb. Felly byddoch blant i'ch Tad sy'n hysgu yn y nefoedd; canys y mae efo yn perfformio godf ar y drwg a'r da, ac yn glawio ar y cyflawn a'r y, anghyflawn. *Mat. v. 45.*

2 O herwydd fod Duw yn ddisgwyl, i Olaf ei Ddaid oherf a'i Deloddegarwch eu trwy hwynt i Edifeirwch, Ac onkt e, maent yn trysori iddynt eu hunain ddigofaint erbyn dydd digofaint; a ddaguddrad cyflawn faru Duw. *Rhaf. ii. 4; 8.*

3 O herwydd fod Duw yn rhoi amldra i'r annurwioliaid, er ddisgriddynt. Na ommeddwyd hwynt o'r hyn a fsysiasant; er hynny tra yr ydoedd eu bwyd yn eu sefau, diglunedd Duw a gynnewodd y neu herbyn hwynt, ac a laddodd y rhai brisaf o honynt; ac a gwynpodd ei horedigion Israel. *Salm lxxviii. 30, 31.*

Oo Pa fodd y mae Hawer yn Hlawd, ac mewn claf Bara beannyddiol?

At 1. Am fod llawer o honynt yn segur, na fynant weithio; ac yn gyndyn, na fynant weddio ychwaith. Nid ydych yn cael, am nad ydych yn gofyn. *Iago iv, 2.*

2 Er fod y rhai Cyfiawn wrth ychydig iawn, weithiau; er hyny. Gwell yw ychydig gyd ag ofn yr Arglwydd, na thrysor mawr a thrallod gyd ag ef.—Mae'r ychydig sydd gan y cyfiawn yu well na mawr olud annuwiolion lawer. *Diar. xv. 16. Salm xxxvii. 16. iv. 7.*

3 Y mae Duw yn gadael i rai Cyfiawn fod wrth ychydig, weithiau, er mwyn i'w Iechydwrïaeth fod yn haws iddynt. Canys, yr Arglwydd ei hun a ddywed, Mai yn aubawdd yr a goludog i mewn i deyrnas nefoedd. *Math. xix. 23.*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth y cwbl a ddywed-asoch am yr Arch bon; sef, Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol?

At 1. Ni a ddylem fod yn foddlon wrth a fo raid i ni at ein Cynhaliaeth; canys, ein Bara beunyddiol a ddysgiri ni geisio gan Dduw. Na wnewch ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyfiawni ei chwantau ef.—O's bydd genym ymborth a dillad, ymfoddlonwn ar hyny. *Rhuf. xiii. 14. 1 Tim. vi. 8.*

2 Ni a ddylem ymddiried i Ofal Duw am ein Cynhaliaeth: o blegid y fod yn ein dysgu i geisio hyny ganddo. Gan fwrw eich holl ofal arno ef; canys y mae efe yn gofalu drosoch chiwi.—O blegid gwyr eich Tad nefol fod arnoch cisiau yr holl bethau hyn. *1 Pedr v, 7. Math. vi. 32.*

4 Ni a ddylem weled, fod mor angenrheidiol i weddio ar Dduw yn feunyddiol, ag yw i ni gael gan Dduw ein Bara beunyddiol. Gweddiwch yn ddibaid.—Crist a ddywedodd ddammeg, Fod yn rhaid gweddio yn wastad, ac heb ddiffygio. *1 Thes. v. 17. Luc xviii. 1.*

4 Ni a ddylem fod yn ddiwyd yn ngwaith ein Galwedigaeth, a Gwasanaeth Duw; ac onid é, ni wrendy Duw ein Gweddiau, i roddi ein Cynhaliaeth i ni gyd a Bendith. Enaid y diog a ddeisyf, ac ni chaiff ddim.—Gwasanaethwch yr Arglwydd eich Duw, ac efe a fen-dithia-dy fara a'th ddwfr. *Diar. xiii. 4. Ec sod, xxiii. 26.*

5. Ni a ddylem ystried, mai Duw sydd yn rhoddi

Cynhaliaeth ac Ymborth i ni ; ac mai ein Dyled yw, heb yn ddiolchgar iddo. Pan fwyteych, a'th ddigoni, yua y bendithi'r Arglwydd dy Dduw. *Deut.* xxiil. 10.

Cw Beth yw y bummed Arch yn Ngwedd i yr Arglwydd ?

At Maddau i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr.

Cw Pa ham y mae'r Arch hon yn nesaf at yr Arch am Fara beunyddiol ?

At 1. O blegid y dylem weddio am Faddeuant bounyddiol, megys am Fara beunyddiol. Canys nid oes ddyn cyfiawn ar y ddaear, a wna ddaioni, ac ni plecha. *Preg.* vii. 20.

2 O blegid na ddichon ein Bara beunyddiol, na dim arall, wneuthuri ni ddim Lles, tra fyddo ein Pechodau heb eu maddau, a'n Heneidiau mewn perygl bennyddiol o Galledigaeth. Canys pa lesaad i ddyn, o'synnill efe vr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun? *Math.* xvi. 26

3 O blegid fod Pechod, heb ei faddau, yn rhwystro Llwyddiant ein Gweddian, am y pethau a geisïom. Eich hanwireddau a ysgarodd rhyngoch chiwi a'ch Duw, a'ch pechodau a guddiasant ei wyneb oddi wrthyhych, fel na ehlywo. *Esay* lix. 2.

Cw Beth a ddylech ystyried yn yr Arch hon ; sef, Maddau i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr

At Pedwar peth.

1 Y peth yr ydym yn ei ddeisyf ; sef, Maddau ein dyledion ; hyny yw, ein pechodau. *Luc* xi. 4.

2 Ar bwy yr ydym yn deisyf Maddeuant : sef, nid ar y Pab, na'r Seintiau ; ond ar ein Tad, yr hwn sydd yn y nefoedd. Pwy a ddichon faddau pechodau, ond Duw yn unig ? *Luc* v. 21.

3 I bwy yr ydym yn deisyf Maddeuant : sef, i mi ; nid i mi fy hun yn unig, eithri ereill hefyd. Canys felly y mae Duw yn gorchymmyn : Gweddiwch dros eich gilydd. *Iago* v. 16.

4 Yn mha gyffelyb yr ydym yn deisyf ar Dduw i faddau ein Dyledion ; sef, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Oni faddauwch i ddynion eu canweddu, ni faddau eich Tad eich canweddu chwitlau. *Math.* vi. 15.

Cw Pa fath Ddyledion yw eich Pechodau chwi ?

At 1. Mae ein hesgeulusiad ni o'r holl Dyledswyddau, y mae Duw yn orchymyn, fel Dyledion mawrion heb eu talu ; a Uhyfiawnder Duw yn ein gofyn ni am danynt. O's myn dyn ymryson a Duw, nid all ateb iddo am un peth o fil.—Ond yw dy ddrygioni di yn amal, a'th anwiredd heb derfyn. *Job ix. 3, xxii. 5.*

2 Mae yr holl bethau a wnaethom, mewn meddwl, gair, a gweithred, ag oedd Duw yn wahardd, yn Ddyledion trymion ; canys Cosb dragywyddol sydd dyledus am danynt. Pa faint o gamweddau ac o bechodau sydd ynof?—Arglwydd, maddan fy anwiredd ; canys mawr yw. *Job xiii. 23. Salm xxv. 11.*

3 Mae yr holl Fendithion aneirif, a'r Doniau amrywiol, a gawsom ni gan Dduw, heb i ni erioed ei wasanaethu ef a hwynt, yn Swm mawr iawn o Ddyled, na's gallwn ni byth fyned yn rhydd oddi wrtho heb Faddeuant. *Math. xxv. 24—30.*

Cw Yn mha ffordd y cewch Faddeuant ?

At Trwy Grist yn unig. O blegid,

1 Crist a ddioddefodd Gosb ein Pechodau ni. *Essay liii. 5. 1 Pedr ii. 24. Gal. iii. 13.*

2 Efe a gyflawnodd gyfiawnder ac ufudd-dod y Ddeddf drosom ni. *Rhuf. viii. 3, 4. 2 Cor. v. 21.*

3 Efe a roddodd ei Einioes yn iawn ac yn Aberth am Bechod. *Eph. v. 2. Rhuf. iii. 25.*

4 Efe a'n prynodd, trwy rododi ei hun yn Bridwerth am danom. *Marc x. 45. 1 Pedr i. 18, 19. Eph. i. 7.*

5 Efe a dywalltodd ei Waed, i'n glanhau a'n puro ni. *1 Ioan i. 7. Heb. ix. 12—14.*

6 Efe a ddyrchafodd i'r Nefoedd, i eiriol drosom ger bron Duw. *1 Ioan ii. 1, 2. Heb. vii. 25. Rhuf. viii. 34.*

7 Trwy Grist y mae Duw yn ein cymmodi ag ef ei hun, fel na chyfrifer ein Pechodau i ni. *2 Cor. v. 18, 19. Rhuf. v. 10. Col. i, 20, 21.*

Cw Pa fath yw'r Maddeuant a ddeisyfwch yn yr Arch hon ?

At Mae Maddeuant yn cynnwys pob peth a berthyn i Iechydwriaeth ; megys y mae ein Bara beunyddiol yn cynnwys pob peth a berthyn i'n Cynhaliaeth : canys y mae holl Freintiau Iechydwriaeth yn cydgerdded a Maddeuant.

Cw Pa Freintiau sydd yn cydgerdded a Maddeuant?
At 1. Heddwch a Duw; ac Ymwared oddi wrth ei Ddigosaint ef, a Chosbedigaeth Pechod. *Rhuf. v. 10. viii. 1.*

2 Cyfiawnhaad; sef, cael ein derbyn fel rhai cyflawn, a chymmeradwy yn Ngolwg Duw. *Act. xiii. 39. 1 Cor. vi. 11.*

3 Mahwysiad; i fod yn Blant i Dduw, ac yn Frodr i'r Arglwydd Iesu. *Ioan i. 12. Gal. iv. 4, 5.*

4 Dyfodfa hyderus, trwy Grist, ger bron Duw, mewn Gweddi. *Eph. iii. 12 Heb. iv. 16.*

5 Cyssur a Gorfoledd Ysbryd yn mhob Cyflwr. *Math. ix. 2. Rhuf. v. 1—3.*

6 Hyder cyssurus yn erbyn Ofn Angau a Barn. *1 Cor. xv. 55—57. Rhuf. viii. 35—39.*

7 Etifeddiaeth ogoneddus, yn ol Angau, gyd a Duw a Christ yn y Nefoedd. *Rhuf. viii. 17. 1 Pedr i. 3, 4.*

Cw Pa fath un a ddylech chwi fod, fel y caffoch Faddeuant?

At 1: Mae yn rhaid i mi edifarhau; a chyfaddef fy Mbechodau, a'u gadael. Onid edifarhewch, chwi a ddifethir oll.—Y neb a gnddio ei bechodau, ni lwydda; ond y neb a'u haddefo, ac a'u galawo, a gaiff drugaredd. *Luc xiii. 3. Diar. xxviii. 13.*

2 Mae yn rhaid i mi feddrgwir Ffydd yn Nghrist. Cred yn yr Arglwydd Iesu Grist, a chadwedig fyddi. *Act. xvi. 31.*

3 Mae yn rhaid i mi gymmeryd Cyfammod yr Arglwydd anaf, a bod yn Ddisgybl cywir iddo. Cymmerwch fy iau arnoch, a dysgwch genyf. *Math. xi. 29.*

4 Mae yn rhaid i mi ddysgu byw yn heddychol ac yn sanctaidd. Dilynwch heddwch a phawb a sancteiddrwydd; heb yr hyn ni chaiff neb weled yr Arglwydd. *Heb. xii. 14.*

5 Mae yn rhaid i mi faddau o'm calon i'r rhai a'm drygant, o's mynaf i Dduw faddau i mi. Oni faddewch i ddynion eu camweddu, ni faddau eich Tad camweddu chwithau. *Math. vi. 15.*

* Gwel yr hyn a ddywedir yn ychwaneg am Faddeuant Pechodau, yn Esboniad y ddegfed Erthygl o'r Credo.

Cw Pa lun y dylech faddau eich Gwrthwynebwr?

At 1. Mi ddylwn wyllo rhag chwennych ymddial ar-
nynt, na gorfoleddu yn eu drygfyd. Nac ymddielwch,
rai anwyl.—Pan syrthio dy elyn, na lawenycha; a phan
dramgwyddo, na orfoledded dy galon; rhag i'r Ar-
ghwydd weled, a bod hyns yn ddrwg yn ei olwg ef, ac
iddo droi ei ddig oddi wrtho ef ataf ti. *Rhuf. xii. 19.*
Diar. xxiv. 17, 18.

2 Mi ddylwn weddio am eu Troedigaeth, a Maddeu-
ant iddynt gan Dduw. Gweddiwch dros y rhai a wnel
niwed i chwi, ac a'ch erlidiant. *Math. v. 44.*

3 Mi ddylwn ddangos Cariad a Chymmwyuasgarwch
iddynt yn eu Hangen. Gwnewch dda i'r rhai a'ch
casaant.—O's dy elyn a newyna, portha ef; o's sycheda
dyro iddo ddiod; canys wrth wneuthur hyn, ti a ben-
tyri farwor tanllyd ar ei ben ef. *Math. v. 44. Rhuf.*
xii. 20:

Cw A ddylech chwi gosbi y rhai a wnant yn gam-
weddus?

At 1. Fe ddylai y neb a fyddo mewn Awdurdod
gosbi drwgweithredwyr. O blegid gweinidog Duw yw
efe, dialydd lliid i'r hwn sydd yn gwneuthur drwg. *Rhuf*
xiii. 4.

2. Fe ddylai y neb a wypo am eu drwgweithredodd,
eu mynegu, a'u dwyn dan gerydd. Oni fynega, yna efe
a ddwg ei anwiredd. *Lef. v. 1.*

3. Fe ddylai pawb dalu, yn ol y camwedd a wnaeth-
ant. Zaccus a ddywedodd, O's dygum ddim o'r eiddo
neb trwy gamachwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bed-
werydd. *Luc xix. 8.*

Cw A ddylech chwi ymgysfreithio am bob camwedd
a cholled a wnelo dynion i chwi?

At 1. Gwell yw dioddef llawer, nag ymddial; a bod
ar ein colled, na chynheni a chyfreithio. Pa ham nad
ydych yn hytrach yn dioddef cam? pa ham nad ydych
yn hytrach mewn colled? *1 Cor. vi. 7.*

2 Mi ddylwn wneuthur gymmiant eithaf ag allwys i
ddwyn pob matter i ben yn heddychol. O's yw bossibl,
byd y mae yn och chwi, byddwch heddychlawn a phob
dyn. *Rhuf. xii. 18.*

3 Mi ddylwn hefyd wybod, uad yw yn anghyfiawu i

fyned i Gyfraith, pan nad allwyf gael Cyfiawnder yn un modd arall; er mwyn cael fy eiddo, neu i gosbi pechod; nid i ymddial. Canys da yw'r gyfraith, o's arfer dyn hi yn gyfreithlon. 1 Tim. i. 8.

4 Mi ddylwn, yn ddiammau, o's gorfydd ymgysfreithio, wneuthur byny heb lid na malais; gan faddau, ger bron Duw, i bawb a droseddant i'm herbyn. *Pan safoch i weddio, maddewch, o's bydd genych ddim yn erbyn neb; fel y maddewo eich Tad yr hun sydd yn y nefoedd i chwithau eich camweddu.* Marc xi. 25.

Cw Pa gynnifer gwaith y dylech faddau i'r rhai a bechant i'ch herbyn?

At Cynnifer gwaith ag y pechont. Megys y dywedodd Crist wrth Bedr: *Nid, hyd seithwaith; ond, hyd ddengwaith a thrugain seithwaith.* Math xviii, 22.

Cw Beth a ddylech ystyried, i'ch cymhell i faddau i'r rhai a bechant i'ch herbyn?

At 1. Mi ddylwn ystyried, fod fy Mbechodau i yn erbyn Duw yn fwy, ac yn amlach, na phechodau neb dynion yn fy erbyn i; o gymmaint ag yw deng mil o dalentau yn fwy na chan ceiniog. *Math. xviii. 23—35.*

2 Mi ddylwn ystyried, fod maddau camwedd yn beth doeth a hardd yn ngolwg Duw a dynion. *Synwyr dyn a oeda ei ddigofaint; a harddwch yn iddo fyned dros gamwedd.* Diar. xix. 11.

3 Mi ddylwn ystyried, mor dueddol wyf fi fy hun i bechu yn erbyn ereill. *Na osod dy galon ar bob gair addyweder; rhag i't glywed dy was yn dy felldithio. Canys llawer gwaith hesyd y gwyr dy galon, ddarfoed i ti dy hun felldithio ereill.* Preg. vii. 21, 22.

4 Mi ddylwn ystyried Faddeuant Duw i mi. *Gan gyddwyrn a'ch gilydd, a maddau i'ch gilydd, o's bydd gan neb gweryl yn erbyn neb: megys ag y maddenodd Crist i chi. felly gwnewch chwithau.* Col. iii. 13.

5 Mi ddylwn ystyried, fy mob yn deisyf ar Dduw, na faddewo efe i mi, o's ni faddeuaf fi i ereill, pan ddywedwyf y geiriau hyn yn Ngweddi yr Arglwydd; *Maddau i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr.*

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth y cwbl a ddwyed-asoch am yr Arch hon; sef, Maddau i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr?

At 1. Mi ddylwn gydnabod yn athrist, fy mod yn pechu yn feunyddiol; onid è, ni'm dysgasid i weddio yn feunyddiol am Faddeuant. O's dywedwn nad oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynom. 1 Ioan i. 8.

2 Mi ddylwn ddiolch i Dduw, am drefnu Maddenant i mi, trwy'r iawn a dalodd Crist. *Canys nid oes iechydwriaeth yn neb arall.*—O's pecha neb, y mae i ni *Eiriolwr gyd ar Tad, Iesu Grist, y cyfiawn; ac efe yw'r iawn drôs ein pechodau ni.* Act. iv. 12. +1 Ioan ii. 1, 2.

3 Mi ddylwn weddio yn hyderus am Faddeuant; o herwydd fod yr Arglwydd yn ewyllysio i mi geisio Maddeuant ganddo, ac yn fy nysgu i weddio am dano. *Hyn yw'r hyfder sydd genym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwrandio ni, o's gofynwn ddim yn ol ei ewyllys ef.*—*Canys pob un sy'n gofyn, sy'n derbyn; a'r neb sy'n ceisio, sy'n cael.* 1 Ioan v. 14. Math. vii. 8.

4 Mi ddylwn feddu ar Gariad diffuant i bob dyn; fel y maddeuwyf i bawb mor rhwydd, ag y dymunw i Dduw faddau i mi; canys yr un gwyfelyb y maddau Duw i ni, ag y maddeuwn ni i'n gilydd. *A pha fesur y mesuroch, yr adfesurir i chwithau.* Math. vii. 2.

5 Mi ddylwn weddio am ychwaneg o Ffydd, i'n cym-morth i faddau i'n gilydd. *Pan orchymmynodd Crist i'r Apostolion faddau i'r neb a bechai yn eu herbyn seithwaith yn y dydd, hwy a ddwywedasant wrtho, Arglwydd, chwanega ein ffydd ni.* Luc xvii. 3—5.

Cw Beth yw y chweched Arch yn Ngweddi yr Arglwydd?

At Nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared ni rhag-drwg.

Cw Pa ham y'ch dysgir i weddio yn erbyn Profedigaeth, yn ne af at Faddeuant?

At 1. Am fod y rhai a faddeuwyd mewn perygl o syrthio i Brofedigaethau a Phechod drachefn. Yr hwn sy'n tybied ei fod yn sefyll, edryched na syrthio.—*Pan ddywedodd Duw am Grist, Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlongyd; efe a arweiniwyd i'r anialwch yn suan, i'w demtio gan diafol.* 1 Cor. x, 12; Math. iii, 17, iv, 1.

2 Am y dylai'r rhai a faddenwyd, wyllo rhag pechu eilechwaith. *Wela, ti a wnaethpwyd yn iach: na phechu iwybach.* Iouan v, 14.

Cw Pa sawl Rhan sydd yn yr Arch hon?

At 1. Dwy Ran. 1. *Nac arwain ni i brofedigaeth.*

2 *Cwared ni rhag drwg.*

Cw Beth yw Profedigaeth?

At Mae Profedigaeth o ddau fath.

1 Y Profedigaethau trwy ba rai y mae Duw yn ein profi ni, i amlygu beth sydd ynom. *Y mae ei lygaid ef yn gwled, a'i amrantaau yn profi, meibion dynion.* Salm xi. 4.

2 Y Profedigaethau trwy ba rai y mae Satan yn ein temtio i Bechod. *O blegid y mae eich gwrthwynebur, diafol, megys llew rhuadwy, yn rhodio oddi amgylch, gan geisio y neb a allo ei lyngu.* 1 Pedr v. 8.

Cw Pa ffordd y mae Duw yn profi dynion?

At 1. Trwy Drallodion a Chystudd. *Felly y cystuddiodd Duw Bobl Israel lawer gwaith; i wybod yr hyn oedd yn eu calon, a gadwent hwy orchymynion Duw, ai na's cadwent.* Deut. viii, 2.

2 Trwy Lwyddiant neu Freintiau hynod. *Felly y glawiodd Duw fanna o'r nefoedd; i brofi Pobl Israel yn yr anafwch.* Ecsod. xvi. 4.

3 Trwy oddef i wrthwynebwyr eu blino hwynt. *Felly y gadawodd Duw i'r cenhedloedd aros yn ngirolad Canaan, i brofi pobl Israel.* Barn. i, a ii.

4 Trwy oddef i gau athrawon, neu brophwydi feilsion, godi yn eu plin. *Na wrando ar eiriau y prophwyd hwnw. Canys yr Arglwydd eich Duw sydd yn eich profi.* Deut. xiii. 3.

5 Trwy adael ei Bobl, ar brydian, iddynt eu liunain. *Felly y brenin Hezecia, Duw a'i gadawodd ef, i'w brofi ef, i'w wybod y cwbl ag oedd yn ei galon ef.* 2 Cron xxxii. 31.

6 Trwy Waith neu Ddyledswyddau anhawdd. *Felly y profodd Duw Abraham, trwy orchymyni, iddo offrymu ei unig fab Isaac.* Gen. xxii. 1, 2.

7 Trwy Erledigaeth. *Wela, y cythraul a siarwrai e honoch chiwi i garchar, fel y'ch profer.* Dad. ii. 10.

Cw Pa ffordd y mae Satan yn eich temtio i bechod?

At 1. Trwy ogwyddo ein meddyliau i bechod. Felly gr annogodd Satan Dafydd i rifo'r bobl; yr hyn a aeth yn bechod mawr.—Ac a ddododd yn nghalon Judas i fradychu Crist. 1 Cron. xxi. Ioan xiii. 2.

2 Trwy chwantau y cnawd. Canys yna y temtir pob un, pan y tyner ef, ac y llithier, gan ei chwant ei hun. Iago i. 14.

3 Trwy hudoliaeth y byd. Felly y ceisiodd Satan i demtio Crist. Efe a ddanghosodd iddo holl deyrnas oedd y byd, a'u gogoniant; ac a ddywedodd wrtho, Hyn oll a roddaf i ti, o's syrthi i lawr a'm haddoli t. Math. iv.

4 Trwy segurdra a syrthni. Pan oedd Dafydd yn codi brydnawn oddi ar ei wely, ac yn rheddo ar nêh ei dy, y temtiodd Satan ef i odineb a marddra. 2 Sam. xi.

5 Trwy gyfeillach ddrwg. Megys trwy gyfeillach Ahab y hudwyd Jehosaphat i ryfel yn erbyn ewyllys Duw.—Mewn drwg gyfeillach y temtiwyd Pedr i wadu Crist.—A Joseph yn mysg yr Aiphitiaid a ddysgodd dyngu, Myn einioes Pharao. 2 Cron. xviii. Math. xxvi. Marc. xiv. Luc xxii. Ioan xviii. Gen xlii.

6, Trwy ddichellion Satan, yn llyfeln ei holl brofedigaethau yn gylatfebol i bob graddau, a swyddau, a galwedigaethau, ac i bob cyffirau, a llymberau, a digwyddiadau, a berthyn i bob dyn. Nid ydym ni heb wybod ei ddichellion ef. 2 Cor. ii. 11.

Cw Pa ham y mae Duw yn profi ei Bobl?

At Mae Duw yn profi ei Bobl, i amlygu betti sydd ynddynt; eithr nid yw efe yn temtio neb i bechod. Na ddywedod neb pan demtier ef, Gan Ddiw ym temtir; canys Duw ni's gellir ei demtio a drygan, ac nid yw efe yn temtio neb. Iago i. 13.

Cw Pa ham y mae Duw yn goddef ei Bobl i gael eu temtio trwy amryw brofedigaethau?

At 1. I brofi eu Ffydd, ac i weithio Amynedd yn ei Bobl. Gan wybod fod profiad eich ffydd chiw yn gweithredu amynedd. Iago i. 3.

2 I gadw ei Bobl yn ostyngedig. Megys y dweledodd Sant Paul; Fel na'm tradyrchafer gan odi llogrwydd y dadguddiedigaethau, rhoddwyd i mi swm i'w

*yn y cnaud, cnaud Satan, i'm cernodio, fel na'm tra-
dyrcheftid. 2 Cor. xii. 7*

3 Er mwyn puro ei Bobl yn fwy. Megys y ddywed-
odd Job ; *Wedi iddo fymhrofi, myfi a ddeuaf allan fel
aur. Job xxiii. 10.*

4 Fel yr ymddanghoso Nerth Gras Duw ynddynt, i
orchtygu profedigaethau. Canys efe a ddywedodd,
*Digon i ti sy ngras i ; sy nerth i a berffeithir mewn
gwendid. 2 Cor. xii. 9*

5 Fel y bo Mawl a Gogoniant o blegid hyny yn Nydd
y Farn *Sef, Fel y caffer profiad eu ffydd hwy, yr
hwn sydd werihfawrusach na'r aur colladwy, er mawl,
ac anrhydedd, a gogoniant, yn ymddanghosiad Iesu
Grist. 1 Pedr i. 7*

6 Mae yr annuwiol yn syrthio i brofedigaethau dinys-
triol, trwy gyflawn Farn Duw. *Am na dderbyniasant
gariad y gwirionedd, fel y byddent gadwedig. Am
hyny y denfyn Duw iddynt amryfusedd cadarn, fel y
credont gelwydd. 2 Thes. ii. 10, 11*

*Cw Beth a weddiweh am dano wrth ddywedyd, Nac
arwain ni i brofedigaeth ?*

*At Na bo i Dduw drefnu i ni nebrhyw'stad, nac am-
gylchiad, ag y fo yn brofedigaeth i bechod ; ac iddo ef
ein cadw rhag Profedigaethau Satan : canys fe all Duw
ein cadw. Yr Arglwydd a fedr wared y duwiol rhag
profedigaeth. 2 Pedr ii. 9.*

*Cw Rhag pa Ddrygau yr ydych chi yn gweddio,
wrth ddywedyd, Gwared ni rhag drwg ?*

*Att Rhag pob Peryglon a Digwyddiadau drwg ; ond
yn benaf rhag y drwg o bechod, a'r awdwr, hono, yr
ysbryd drwg.*

*Cw Pa ham y gweddiweh yn benaf yn erbyn Drwg
Pechod ?*

*At Am mai Pechod yw'r penaf a'r gwaethaf o bob
drygau. Canys,*

1 Mae vn wrthwyneb i Ddaw, y Daioni a'r Dedwydd-
weh penaf.

2 Mae Pechod yn ein 'sbeilio ni o bob Daioni, ac yn
dwyn arnom bob Trueni ; sef, Cosbedigaethau trymion
yn y byd hwn, a Phoenau tragwyddol ar y Corph a'r
Enaid yn y byd a ddaw.

3 Mae Pechod yn drygu holl greaduriaid y byd hwn; o. blegid iddo dynu Melldith Duw ar yr holl ddaear. Gen. iii.

4 Mae Pechod yn waeth na'r holl Ddrygau a'r Cosbedigaethau ag sydd yn y byd; yn waeth nag Angau, a Phoenau Uffern; canys Pechod yw'r achos o honynt i gyd. *Drwg anllywodraethus ydyw, llawn o wenwyn marwol.* Iago iii. 8.

5 Pechod yw drwg y diafol, a'i trodd yn ysbryd drwg ac y mae yn mhob pechod fwy o ddrwg nag all yr holl fyd byth wneuthuriau am dano, a mwy o aflendid nag all yr holl fyd byth ei lanhau, na'r tan tragywyddol byth ei goethi; na dim arall ond Gwaed Crist yn unig. Jer. ii, 22.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth yr Arch hon?

At 1. Mi ddylwn ochelyd Profedigaethau, a chilio oddi wrthynt, o's mynaf gael fy nghadw rhag Drwg Pechod. Megys y cyngora Salomon i ochelyd ty'r butain. *Cadw dyffardd yn mhell oddi wrthi hi, ac na nesia at ddrws ei thy hi.* Diar. v. 8.

2 Mi ddylwn weddio ar Dduw yn ddysal yn erbyn Profedigaethau. Yn ol Cyntor Crist ei hun; *Gwylwch a gweddiwch, fel nadeloch i brofedigaeth.* Math. xxvi. 4

3 Mi ddylwn gred, y ceidw Duw fi rhag Profedigaethau i Bechod, o's gweddiaf yn eu herbyn; canys nid yn ofer y mae'r Arglwydd yn fy nysgu i wneithur felly. *Canys ffyddlon yw Duw, yr hwn ni ad eich temtio uwch law yr hyn a alloch; eiffr a wna ynghyd a'r temtasiwn ddiangfa, fel y galloch ei dwyn.* 1 Cor. x, 13

4 Mi ddylwn gydnabod, mai nid yn fy nerth fy hun y gallaf ochelyd Profedigaethau; onid e, ni buasai achos i'n Harglwydd ein dysgu i weddio yn eu herbyn. Ac efe a ddywedodd, *Heb os fi nid ellwch chwi wneithur dim.* Ioan xv. 5.

5 Mi ddylwn edrych, na bo i mi demtio Duw i'm gadael, trwy fyned o'm bodd i Brofedigaethau. *Esa a ddechreuodd ymddiddan a'r temtiwr; ac a syrthiodd yn swan i bechod. Dina a rodiodd allan i weled merched y wlad; ac a dreisiwyd cyn dychwelyd.—A Phedr a aeth i lys yr archeffeiriad; ac a wadodd Crist cyn dysod allan.* Gen. iii, a xxxiv. Math. xvi, Luc xxii. Ioan xxviii.

6 Mi ddylwn roddi fy hun i'r Arglwydd, a chredu ynddo, fel y bo Eiriolaeth Crist dros of yn erbyn Profedig-aethau Satan. Yr Arglwydd a ddywedodd wrth Bedr, *Hele, Satan a'ch ceisiodd churi, i'ch nithio fel gwenith; cithr mi a weddiais drosot, na ddiffygiai dy ffydd di.* Luc xxii. 31, 32

Cw Beth yw y drydedd Ran o Weddi yr Arglwydd; sef, y Diwedd glo?

At Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, a'r Gallu, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd. Amen

Cw Beth a ddylech ystyried yn y Diwedd glo?

Att Chwe' pheth

1 Mai eiddo Duw yw'r Deyrnas; sef, mai Duw yw'r Brenin mawr sy'n teyrnasu dros y nefoedd a'r ddaear ac yn llywodraethu pob peth. Dan. iv, 34, 35

2 Mai eiddo Duw yw'r Nerth, sef, yr holl Nerth, a'r Gallu Hollalluog, i wneuthur a fyno; ac nad oes nerth a gallu, ond a ddel oddi wrtho ef yn unig.

3 Mai eiddo Duw yw'r Gogoniant; sef, mai iddo ef y pertnyu i drefnu pob peth i'w Ogoniant ei hun; ac iddo ef yn unig y mae pob Clod a Gogoniont yn ddyledus.

4 Mai eiddo Duw yw'r Deyrnas, a'r Nerth, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd; sef, erioed ac yn dragywydd; heb ddechreuad, na chyfnewidiad, na diwedd byth.

5 Y Cyssylltiad sydd rhwng y Diwedd glo a'r Deisyfiadau, yn y gair canys; i arwyddocau, mai o herwydd fod y Deyrnas, a'r Nerth, a'r Gogoniant, yn eiddo Duw yn oes oesoedd, yr ydym yn gesod ein Deisyfiadau atto yn hyderus.

6 Sel y Weddi, yn y gair Amen; i arwyddocau, Dymuniad ein Calonau i gael gan Dduw ein Deisyfiadau hyn.

Cw Pa ham y chwanegir y Diwedd glo hyn at Weddi yr Arglwydd?

At 1. I ddeffroi ein Ffydd i ddisgwyl yn hyderus wrth Dduw i gyflawni ein Gweddiau. Canys yr hwn sydd yn aminau, sydd gyffelyb i don y mor, a chwelir ac a defir gan y gwynt. Canys na feddylid y dyn hwnw y derbyn efe ddim gan yr Arglwydd. Iago i. 6, 7

2 I ddeffroi ein calonau i glodfodi Duw. Canys, fe

ddylai Mawl i Dduw a gweddi gydgerdded yn wastad. Yn mhob peth, mewn gweddi ac ymbil, gyd a ddiolchgarweh, gwneier eich deisysfiadau chwi yn hysbys ger bron Duw. *Phil. iv, 6.*

8 I ddysgu i ni amryw Wersi buddiol, oddi wrth Uchelfreintiau gogoneddus, ac Ardderchowgrwydd Mawredd Duw, ag y sonier am danynt yn y Diwedd glo hwn.

Cw Beth sydd yn y Diwedd glo hwn, i'ch hannog i ddisgwyl yn hyderus wrth Dduw yn eich Gweddiau ?

At 1. Fod ar ei Law ef, fel Penllywawdwr yr holl fyd, i wneuthur drosom y peth a fyddo ; canys eiddo ef yw'r Deyrnas. *Felly y gweddiodd Jehosaphat ar Dduw yn ei gyfyngder ; ac a lwyddodd. 2 Cron. xx.*

2 Fod Duw yn gwbl abl i roddi y peth a geisio ; canys eiddo ef yw'r Nerth. Megys y gweddiodd Dafydd ; *Yn ol mawredd dy nerth, cadw blant marwolaeth. Salm lxxix. 11.*

3 Fod i ni Obaith o gael gan Dduw y peth a geisio, er mwyn ei Ogoniant ei hun ; canys felly y dylem ni geisio pob peth ganddo ef. *Cynhorthwini, O Dduw ein ieshydwriaeth ! er mwyn gogoniant dy Enw. Salm lxxix. 11.*

Cw Beth sydd yn y Diwedd glo hwn, i'ch deffroi i glodfori Duw ?

At 1. Ni a ddylem glodfori Duw, o blegid ei Deyrnasiad ; canys eiddo ef yw'r Deyrnas. A chan mai efe sy'n teyrnasu, ac yn llywodraethu pob peth, ni ddichon dim da ddyfod, na dim drwg ddigwydd, i ni, ond fel y bo efe yn trefnu. *Y coelbren a fwrir i'r arffed ; ond oddi wrth yr Arglwydd y mae ei holl lywodraethiad ef. Diar. xvi. 33.*

2 Ni a ddylem glodfori Duw, o blegid ei Nerth, a'i Hollalluogrwydd, i wneuthur drosom tu hwnt i bob peth ag ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl. *Eph. iii. 20.*

3 Ni a ddylem glodfori Duw, o herwydd mai ei eiddo ef yw'r Gogoniant ; fel na ddylai neb feiddio cadw oddi wrtho, neu esgeuluso rhoddi iddo, y Clod a'r Gogoniant sy ddyledus. *I ti, Arglwydd, y mae mawredd, a gallu, a geruchafiaeth, a harddwch ; canys y cwbl yn y nefoedd ac yn y ddaear sydd eiiddot ti. 1 Cron. xxix. 11.*

Cw Pa Wersau da a ddysgwch oddi wrth y Diwedd—
glo hwn ?

At 1. Gan mai Duw sy'n teyrnasu dros y nefoedd a'r ddaear, ac yn llywodraethu pob peth : ni a ddylem ei ofni ef yn unig, ac ymostwng i'w Ewyllys ef, a bodd-
loni i'r cyflwr a drefuo efe i ni. *Ofna Dduw, a chadw
ei orchymynion.*—*Gan fod yn foddlon i'r hyn sydd
gennyh.* Preg. xii. 13. Heb. xiii. 5.

2 Ni a ddylem fod yn gyssurus yn holl gythryfwl a
therfysgoedd y byd hwn ; canys y mae Teyrnas Duw
yn llywodraethu drostynt i gyd. *Yr Arglwydd sydd
yn teyrnasu ; gorfoledded y ddaear ; llawenyched
ynysoedd lawer.* . Salm xcvi. 1.

3 Ni a ddylem helyd arswedo Teyrnasiad Duw a'i
Llywodraeth, o's pobl annuwiol ydym. *Yr Arglwydd
sydd yn teyrnasu ; cryned y bobloedd ; eistedd y mae
rhwyng y cerubiaid ; ymgynhyrsed y ddaear.* Salm xcix L.

4 Ni a ddylem ymddiried yn Nuw am Gymmorth
mewn Cyfyngder, er gwaned a fyddo ein plaid ni : ca-
nys eiddo Duw yw'r holl Nerth, a Gallu anfeidrol sydd
ganddo. *Nid yw ddim iddo ef gynhorthwyo, pa un
bynag ai gyd a llawer, ai gyd a'r rhai nid oes ganddynt
gryfwr.* 2 Cron. xiv. 11.

5 Ni a ddylem ymwrthod a phob clod pechadurns,
a'n gwagogoniant ein hunain ; gan ddeisyf Gogoniant i
Dduw yn cwbl a wnelom ; canys eiddo ef yw'r Go-
goniant ; a'i Ogoniant ef a ddysgir i ni geisio yn flaenaf,
yn benaf, ac yn ddiweddar, yn y Weddi hon. *Nid i ni,
O Arglwydd ! nid i ni, ond i'th Enw dy hun dod
ogoniant.* Salm cxv. 1.

Cw Beth yw ystyr Sel y Weddi ; sef, Amen ?

At 1. Mae yn Dystiolaeth o Ddymuniad ein Calon-
au, am gael gan Dduw y pethau yr ydym yn ddeisyf
ganddo ; fel pe dywedem, Poed felly y bo.

2 Mae yn Dystiolaeth o'n Hufudd-dod parchus i
Grist, yr hwn a'n dyg i ddywedtyd Amen ar ddiwedd
ein Gweddi ; ac yr ydym gan hyny yn dibrisio Crist,
a'n Gweddiau helyd, pan yr esgeulusom hyny. Y
Duwionllyngant a attebent Amen, yn barchus, ar ddiw-
edd eu Gweddian yn wastad. *Ezra a fendithiadd yr
Arglwydd, y Duw mawr. A'r holl bobl a atteba-*

sant, Amen, Amen; gan dyrchafu eu dwylaw. Neh. viii. 6.

Cw Beth ychwaneg a ddysgwch oddi wrth fod Crist yn gosod Amen i ni ddywedyd ar ddiwedd ein Gweddï?

At 1. Y dylai ein Gweddïau fod mewn iaith ag allo pawb ddyall : ac onid é, pa fodd y diehon yr anwybodus ddywedyd Amen yn ddyallus, *gan na's gwyr beth yr wyt yn ei ddywedyd?* 1 Cor. xiv. 16.

2 Y dylai ein Meddïau ni fod yn gweddïo ar Dduw ; onid é, pa fodd y gall neb ddywedyd Amen o'r Galou, ac yn ddiragrith? *Math. xv. 8.*

3 Y dylai ein Gweddïau fod yn gvtun ag Ewyllys Duw ; onid é, pa fodd y gall neb ddywedyd Amen trwy Ffydd? 1 Ioan v. 14.

Cw Pa beth yr wyt ti yn ei erchi ar Dduw yn y Weddi hon?

At 1. Yr ydwyf yn deisyf ar fy Arglwydd Dduw ein Tad nefol, yr hwn yw Rhoddwr pob daioni, ddanfoni ei Rad arnaf, ac ar yr holl bobl; fel y gallom ei anrhydeddu ef, a'i wasanaethu, ac ufuddhau iddo megys Ydylem.

2 Yr wyf yn gweddïo ar Dduw, ddanfoni i ni bob peth angenrheidiol, yn gystal i'n beneidiau ag i'n cyrpli ; a bod yn drugarog wrthym, a maddau i ni ein pechodau.

3 Am rygu bodd ein cadw a'n hamddiffyn yn mhob perygl, ysbrydol a chorfforol ; a chadw o hono hyni rhag pob pechod ac anwiredd, a rhag ein gelyn ysbrydol, a rhag angau tragywyddol.

A hyn, 4, yr ydwyf yn ei obeithio y gwna efe o'i Drugaredd a'i Ddaioni, trwy ein Harglwydd Iesu Crist Ac am hyn yr wyf yn dywedyd, Amen. Poed gwir. Neu, Felly y byddo,

Cw Beth a ystyriwch ychwaneg am Weddi yr Arglwydd?

At Dau beth.

1 Na ddichon neb weddio y Weddi hon yn ystyriol, tra parhaont i fyw yn annuwiol.

2 Bod Arfeiriad ystyriol o'r Weddi hon yn fuddiol i'n dysgu i fyw yn dduwiol.

Cw Pa fodd na ddichon neb weddio y Weddi

hon yn ystyriol, tra y parhao i fyw yn annu-
wiol?

At. O blegid,

1 Na ddichon neb yn ystyriol alw Duw yn Dad iddynt; tra y parhaont yn blant ac yn weision i'r diafol.

2 Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, Sancteiddier dy Enw; tra font yn cymmeryd Enw Duw yn ofer, ac yn ei halogi trwy lwon a rhegau.

3 Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, Deued dy Deyrnas; tra font yn gwrthwynebu Gras Duw i deyrnasu drostynt, ac yn byw dan lywodraeth pechod, a'u tymherau drwg ei hunain.

4 Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, Gwneler dy Ewyllys, megys yn y nef, felly ar y ddaear hefyd; tra font yn gwbl am gael eu hewyllys eu hunain, yn anfoddlon ac anufudd i Ewyllys Duw.

5 Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol: tra na fyddont yn llafurio am eu Cynhaliath mewn ffordd gywir, eithr yn trachwantu yn ol pethau y byd yn anghyfiawn.

6 Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, Maddau i ni ein dyledion (hyny yw, ein pechodau) fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr; heb droi oddi wrth eu pechodau; na maddau i'r rhai a bechont yn eu herbyn hwy.

7 Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, Nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared ni rhag drwg; tra font yn rhedeg o'u gwirfodd i brofedigaethan, ac heb wrthwynebu rhwysg lygredig eu natur, sy'n tywys i bob drwg.

8 Ni ddichon neb ddywedyd yn ystyriol, Eiddot ti yw'r Deyrnas, a'r Gallu, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd; heb adnabod Mawredd gogoneddus Duw, nac ymddwyn yn ufudd, yn barchus, ac yn ostyngedig tu ag atto.

Cw Palun y mae Arferiad ystyriol o'r Weddi hon yn fuddiol i'ch dysgu i fyw yn dduwiol?

At 1. Pan ddywedom, Ein Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; fe ddylai yr ystyriaeth o hyn fagu ynom fwy o Ffydd, a Pharch, ac Ufudd-dod i Dduw ein Tad, a'u dysgu i fod yn ddilynwyr iddo fel plant anwyl.

2 Pan ddywedom, Sancteiddier dy Enw; ni a ddylem ystyried ein Rhwymedigaeth i berchi Enw Duw, a phob Peth cyssegredig a berthyn iddo, a gwneuthur ein

gorau i hawb o'n Teulu a'n Cyfeillion ei anrhydeddu ef
gyd a ni.

3 Pan ddywedom, Dened dy Deyrnas; ni a ddylem ystyried ein Rhwymedigaeth i wneuthur gymmaint ag allom, yn ol ein lle, dros Lwyddiant Eglwys Duw, a Chynnydd Crefydd yn y byd; fel y del yn y blaen Deyrnas ei Ras a'i Ogoniant ef.

4 Pan ddywedom, Gwneled dy Ewyllys, megys yn y nef, felly ar y ddaear hefyd; ni a ddylem ystyried ein Rhwymedigaeth i addoli Duw a'i wasanaethu; gan ymwethod a'n hewyllys ein hunain, i ymostwng i'w Ewyllys ef, yn holl Drefn ei Ragluniaeth tu ag attom.

5 Pan ddywedom, Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol; ni a ddylem ystyried, mai o Rodd Duw y mae ein Cynhaliueth, a chanddo ef y mae i ni gael ein cyfraid o bob peth yn nghyflawniad fyddlon ein Galwedigaethau.

6 Pan ddywedom, Maddau i ni ein dyledion (sef, ein pechodau) fel y maddenwn ni i'n dyledwyr; ni a ddylem ystyried ein Rhwymedigaeth i droi at Dduw oddi wrth ein pechodau, ac i saddau i'r rhai a bechont yn ein herbyn ni.

7 Pan ddywedom, Nac arwain ni i brofedigaeth; eithergwared ni rhag drwg; ni a ddylem ystyried, na's gall neb ein gwaredu rhag drwg ond Duw; ac nad oes i ni fyned o'n gwirfodd i leodd neu amgylchoedd profedigaethus.

8 Pan ddywedom, Eiddot i'w'r Deyrnas, a'r Nerth, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd; ni a ddylem ystyried ein Rhwymedigaeth i glodfori Mawred gogoneddus Duw gan uluddau ac ymostwng iddo yn mhob peth.

Y BUMMED RAN.

YN CYNNWYS ESPONIAD O'R DDAU SACRAMENT.

Cwrserian.

YN mhob fodd y'ch gwneir yu gyfranog o'r leebydwrfaeth a bwreased i Crist.

At Trwy Ras Duw yn cydweithio, a'i Fendith ef, ar y Moddion a ordeiniodd Crist i'r Dyben hyny; yn enwedigol, Gair Duw, Gweddi, a'r Sacramentau.*

Cw Beth yw Sacramentau?

At Arwyddion gweledig o Bethau ysbrydol, a ordeiniodd Duw i'w harferyd yn ei Addoliad ef.

Cw Pa ham yr ordeiniodd Duw Sacramentau?

At 1. Hod yn Arwyddion o Bethau ysbrydol, er mwyn eu gwneuthur yn eglurach i'n dyall ni. Ecsod. xxiv. 8.

2 I ddwyn Pethau ysbrydol ar gof i ni, ac i gymmal coffa o honynt yn Eglwys Duw yn wastadol. 1 Cor. xi. 20.

3 I gryfhau ein Ffydd, er ychwaneg o Sierwydd, am y pethau y mae Duw yn addaw. Job. vi. 27.

4 I siarbau y Rhwymedigaeth sydd arnom i fod yn Fyddlon yn Nghysfammod Duw; canys Sehan'r Cysfammod ydyw'r Sacramentau. Ezec. xx. 37. Rhuf iv. 11.

5 I rwymo pawb o Bobl Duw i fyw mewn Cariad, ac Undeb heddychol a'i gilydd. 1 Cor. x. 17. xii. 13.

6 I wahaniaethu rhwng Pobl Duw ac annuwiolion y byd, ag sydd yn ei wrthod ef. Gen. xvii. 10, 14. Ecsod. xii.

Cw Beth ychwaneg a ystyriwch am Sacramentau?

At 1. Nad oes awdurdod gan neb i ordeinio Sacramentau, ond Duw ei hun yn unig. Yr Arglwydd ei hun a ddwy i chwi arwydd. Esay vii. 14.

2 Nad oes i neb weithi y Sacramentau, ond y cyfryw a alwyd yn gyfreithlon i Swydd y Weinidogaeth. Nid yw neb yn cymmeryd yr anrhydedd hwn iddo ei hun, ond yr hwn a alwyd gan Dduw; megys Aaron. Heb. v. 4.

3 Nad trwy effaith naturiol y Sacramentau, na theilyngdod y neb a fyddo yn eu gwneini, ond trwy Gyssegriad Duw o honynt, y maent hwy yn fuddiol i ni. Nid yw yr hwn sydd yn planu ddim, na'r hwn sydd yn dyfrhau; ond Duw, yr hwn sydd yn rhoddi y cynnydd. 1 Cor. iii. 7

4 Nad yw y Sacramentau yn effeithiol i Iechydwri-

* Am Air Duw, gwel Lyfr bychan a elwir, *Cyngor Rhad*; ac am Weddi, gwel *Esboniad Gweddi yr Arglwydd*.

eth pawb, nac neb a barhao yn anmwiol. *Canys rhai gondemnir yn nydd y farn, er iddynt ddywedyd, Ni a fwytasom ac a yfasom yn dy wydd di—A Simon Magus oedd mewn rhwymedigaeth anwiredd a bustl chwerwder, er iddo gael ei fedyddio.* Luc xiii. Act viii.

Cw Pa fodd nad yw'r Sacramentau yn effeithiol i lechydwrïaeth pawb a'u harferant?

At 1. Am nad yw pawb yn eu harferyd yn ysbrydol; eithr yn ffurfiol, oddi allan yn unig. *Neshau y mae'r bobl hyn ataf a'u genau, a'm hanrhydeddu a'u gwefusau; a'u calon sydd bell oddi wrthyf. Eithr yn ofer y'm hanrhydeddant.* Math xv. 8, 9. Rhuf. ii. 29.

2 Am nad yw pawb yn cadw'r Cyfammod ag yw'r Sacramentau an Seliau o hono. *Enwaediad yn wir a wna les, o's cedwi y ddeddf; eithr o's troseddwr y ddeddf ydwyf, aeth dy enwaediad yn ddienwaediad.* Rhuf. ii. 25.

Cw Beth yw Cyfammod?

At Ammod sicr o Gydundeb rhwng Duw a Dynolryw, am Fywyd tragywyddol, nad oes i neb ei gyfnewid. *Cyd na byddo ond ammod dyn, wedi y cadarnhaer, nid yw neb yn ei ddirymu, neu yn rhoddi atto.* Gal. iii. 15.

Cw Pa sawl Cyfammod a wnaeth Duw a Dynolryw?

At Dau. 1. Y Cyfammod Gweithredoedd, a wnaeth Duw ag Adda cyn iddo bechu. 2. Y Cyfammod Gras, a amlygodd Duw i Adda ar ol iddo bechu, a thori'r Cyfammod Gweithredoedd.

Cw Beth a ddylech ystyried yn flaenaf am y Cyfammod Gweithredoedd?

At Pedwar peth.

1 Beth oedd Duw yn ofyn gan Adda yn y Cyfammod hwn; sef, Ufudd-dod perffaith, dibechod

2 Beth oedd Duw yn addaw i Adda ar yr Ammod hwn; sef, Bywyd anfarwol. Fel pe dywedasai Duw wrtho, *Gwna hyn, a bytw fyddi.* Luc x. 21.

3 Beth oedd Duw yn fygwth, o's torai Adda y Cyfammod; sef, Marwolaeth. Gan farw y byddi farw. Canys y mae Bygythiad o Gosb yn angenrheidiol i gadw dyn mewn Ufudd-dod yn ei stad orau ar y ddaear.

4 Pa lun y profodd Duw Ufudd-dod Adda; sef, trwy wahardd iddo fwytia o Ffrwyth Pren Gwybodaeth

Da a Drwg. *Ar Arglwydd a orchymymodd i'r dyn, gan ddynedyd, O bob pren o'r ardd gan fwyta y gelli fwyta; ond o bren gwybodaeth da a drwg, na fwyta-o hono; o bligid yn y dydd y bwytai di o hono, gan farw y byddi farw.* Gen. ii, 16, 17.

Cw Pa ha'n y gelwir ef yn brei Gwybodaeth Da a Drwg?

At Nid am y gallai y Pren roddi Gwybodaeth. **Ond,**

1 Am i Dduw osod y Pren hwn fel Arwydd, i **Adda** wybod yn sicr yn mlaen llaw beth oedd dda, pheth oedd ddrwg iddo. Sef, *Mai cadw Gorchymyn Duw, ac na chwennychai y peth a waharddodd Duw, oedd dda; ac mai teri Gorchymyn Duw, gan chwennych y peth a waharddodd Duw, a fyddai yn ddrwg iddo.*

2 Am mai trwy fwyta o Ffrwyth Pren Gwybodaeth **Da a Drwg**, y cafodd **Adda** Wymbodaeth brofiadol a cliwerw iawn o'r Cyflwr da a gollodd, a'r Drwg a ddaeth iddo, trwy dori Gorchymyn a Chysammod Duw.

Cw Pa lun y torodd Adda y Cyfammod Gweithredoedd?

At Trwy dori y Gorchymyn pennodol a roddodd Duw iddo; da fwytai o Ffrwyth Pren Gwybodaeth **Da a Drwg**. Pan y oedd efe o'r blaen mewn Cyflwr da dan y Cyfammod Gweithredoedd. *Gen. iii.*

Cw Pa fath ydoedd Cyflwr da Adda, pan wnaeth Duw y Cyfammod Gweithredoedd ag ef?

At 1. Yr oedd Duw newydd ei greu yn gwbl-perffaith, yn ei Gorph a'i Enaid. Heb ddim yn ddifffyg, na dim ar fai, na dim yn salw, mewn unrhaen neu aelod o hono.

2 Pe roddodd Duw i **Adda** Gynheddfau perffaith a dilalog. Sef, *Rheswm a Dyall golau, digwml, i adnabod Duw, a phob peth angenrheidiol; yr ddiboen ac yn ddigamsyniad; Cof cryf, diffaelaid; a Chydwybod dda, ddisomedig; Serehiadau cynllies, diwyrni, i garu Duw; a Natur bur, ddilygraid, ddiiduaidd i ddrwg, ac heb un mesur o wrthwynebiad i'r hyn oedd dda; Ewyllys rhydd, a Galla ddigon, i wneuthur a dewis y peth a fynnai.* *Gen. ii. 31.*

3 Fe drefnodd Duw Drigfa gyflens i **Adda**, yn barod ar ei fedr cyn ei greu. Y Byd, yn dy trigianuol iddo

wedi ei lenwi a'i drwsio a phob peth oeddi radd; yr Haul, a'r Lloer, a Ser y Nefoedd, i'w oleuo Ddydd a Nos; a Ffurfasen yr Awyr, yn Do uwch ei Ben; Ffwythau y Ddaer, a Phrenau yr Ardd, a'r Ffyndonau Dyfroedd, yn Fwyd ac yn Ddiödd iddo, ac yn barod wrth ei law, heb boen, na gosal, na thrasael, i lasurio am danynt: a pharodd Duw i bob peth barhau a lliosgi, fel na byddai diffyg byth. *Gen. ii.*

4 Fe greodd Duw Wraig i Adda o'i Asen ei hun, tra yr oedd efe yn cysgu. Nid o'i Ben, i lywodraethu arno; nac o'i Draed, i'w damsang ganddo: eithr o'i Ystlys, yn agos at ei Galon; i fod yn anwyl ganddo, fel Aagwrn o'i Esgyrn ef, a Chnawd o'i Gnwad ef; ac i fod yn Ymgeledd addas iddo, amgen ung elld ei gael yn athlith yr holl creaduriaid. Canys, Duw a welodd nad oeddi adda fod y dyn yn unig. *Gen. ii, 18, 20.*

5 Duw a'u creodd hwynt ar ei Lun a'i Ddelw ei hun. Yn Natur ysbrydol ac anfarwol eu Heneidiau; ac yn Nghynheddfau eu Heneidiau; sef, Gwybodaeth, Cyfiawnder, a gwir Sancteiddrwydd: ac hwynt yn eu Harglwyddiaeth dros y creaduriaid; canys Duw a roddodd i bob peth dan eu Llywodraeth hwynt. *Gen. i, 26, 27, Eph. iii, 24, Col. iii. 10.*

6 Fe roddodd Duw Allu iddynt i fod yn anfarwol. A Ffwythau yr Ardd, a Phren y Bywyd, i'w cadw yn ffw: fel na byddent yn ddarostyngedig i Gystudd, na Chroes, na Chlefyd, nac Anhwylyd, yn y Corff m'r Enaid; nac achosi ofni Marwolaeth byth. *Gen. iii, 22. Luc x, 28.*

7 Fe sicrhodd Duw i Adda, drwy'r Cyfammod Gweithredoedd, Barhaed o Ffwyd anfarwol. Ac o'r holl Freintiau gwynfydedig ag oedd yn perthyn iddo, dan Ammod o Ufudd-dod dibechod; ac a roddes i Adda un Gorchymryn pennodol, i brofi ei Ufudd-dod ef; sef, na fwytai o Ffwyth y Pren Gwybodaeth Da'r Drwg. *Gen. ii, 17.*

Cw Pa ham y rhoddodd Duw y Gorchymryn hwn i brofi Adda; sef, na fwytai o Ffwyth Pren Gwybodaeth Da'r Drwg?

At Am nad oedd un Gorchymryn cymhwysach i brofi Ufudd-dod Adda; nac un gorchymryn arall ag

allasai efe dori yn ei gyflwr ef y pryd hyny. O blegid,
 1 Nid oedd bossibl iddo addoli un duw arall, mor
 gynnar, ond y gwlr Dduw, a'i creodd ef ychydig bach
 o'r blaen; fel nad oedd yn debygol iddo allu pechu felly
 yn erbyn Duw ei Greawdwr.

2 Nid oedd i Adda Dad na Mam, i orchymrhyn iddo
 en hantghydeddu, ac ymosotwng iddynt: fel na's gallasai
 ychwaith droseddu yn y ffordd hono.

3 Nid oedd cyfle i Adda ladd, na lledrata, na thwylo,
 na thrachwantu Meddiantau dynion ereill, pan nad
 oedd neb ond efe a'i Wraig i seiddiannu yr holl fyd.

Cw Pu lan y tentiwyd Adda i swyta y Ffrwyth gwa-
 -harddedig?

At 1. Fe ddaeth Satan at y Wraig, y llestr gwanaf.
 Nid yn weledig; eithr yn ymguddio yn nghorph y Sârph,
 ag oedd fwyaf fyfwrws o holl fwyethlod y maes. Canys
 ya y modd mwyaf dirgeleidd a chyfwrws y mae Satan
 yn tentio pawb. Gen. iii. 1.

2 Fe ymosododd y Sârph i demtio y Wraig ar ei phen
 ei hun; ac nid ei Gwr a hi ar unwaith; onid. ô, hwy a
 fuasent ill dau yn gryfach. Gwae yr unig; pan na fo
 Ysbryd Duw, na Phobl Duw, gyd a hwynt. Pan oedd
 Crist wrtho ei hun yn yr anialwch, y daeth y diafol
 i'w tentio ef. Canys y mae cyseillach drwg, a diffyg
 cyseillach da, yn fantais sawl i'r gelyn. Gen. iii. 1.

3 Mae Satan yn budo y Wraig i dechrau ammau
 Bygythiad Duw. Efe a ofynodd, Ai gwlr oedd, na
 chaent swyta ffrwyth pob pren yn yr Ardd? Duw a
 ddywedodd, eb hi, am ffrwyth y Pren yn nghanol yr
 Ardd, Na fwyteuoch o hono, rhag eich marw. lle y dy-
 wedasai Duw yn bendaut, Y dydd y bywtai o hono, gan
 farw y byddi farw. Canys, bob ychydig, ac nid at un-
 waith, a thrwy anghredu fod cymmaint perygl o bechu,
 y mae'r diafol yn tynu dyn i'r pechodau gwaethaf. Gen
 ii. 17. iii. 1—3.

4 Mae Satan yn tentio y Wraig, pan yr oedd hi yn
 agos i'r Pren gwaharddedig; canys hi a welodd ei
 ffrwyth yn deg mewn golwg; ac a swytaodd o hono.
 Nid yw yn ddiberygl i fyned yn agos i Brofedigaethau;
 nac ychwaith i edrych arnynt: canys y mae llawer o
 bechodau yn dysod i mewn trwy'r llygaid. Acan a

roddodd y santell. Babilonig deg, a'r llafn aur; ac a'u
hweanychodd hwynt; ac wr ol-hyny a'u dygodd, i'w
ddinysr ei hun. Wrth y neb a ewyllusio ymgadwr rhag
huddoliaeth y buttan, y dywed Ysbryd Duw, Cadw dy
ffordd yn mhell oddi wrthi, ac na nesha at adwr ei thy
hi. Gen. iii. 6. Jos. vii. 21. Diar. v. 8.

5 Pan fwytaodd y Wraig o'r Ffrwyth gwaharddedig,
hi a roddodd i'w Gwr; ac yntef afwytaodd. *Cymled*
ag y pecho dynion eu hunain, y maent yn offermyau
cymmwys yn llaw y galyn i dynu ereill i bechod. gynt a
hwyt, yn fwy effeithiol na Satan ei hun. Gen. iii. 6.

6 Satan a wnaeth achwyniad gelynuol iawn a maleis-
us wrth y Wraig yn erbyn Duw; canys y Sarph a dd-
wedodd, Gwybod y mae Duw, mai yn y dydd y bwyta-
och o hono ef, yr agorir eich llygaid, ac y byddwch
megys duwiau, yn gwybod da a drwg. Canys tuedd-
rwydd holl brofedigaethau y diabol yr, dwyn y sawl
a'u troesaio i amau Cariad Duw, i farnu yn galed
am dano, ac i fod yn gas ganddynt Dduw; ac yn elyn-
ion iddo mewn meddwl, trwy weithredoedd drwg. Gen.
iii. 5. Rhuf. i. 30. Col. i. 21.

7 Satan a haerodd gelwydd haerllug; Na fyddent
hwy feirw; eithr yr agorid eu llygaid, ac y byddent
megys duwiau, yn gwybod da a drwg. Ac felly y mae
holl brofedigaethau Satan yn llawn twyll, a'r cwbl yn
troi yn wrthwyneb i'w addewidion ef wrth dem-
tio. Pan fwytasant hwy y Ffrwyth gwaharddedig, yn
lle na byddent hwy feirw ddim, hwy aethant yn farw
o'r mynydd hwnw allan: yn lle agoryd eu llygaid, eu
goleuni a drodd yn dywyllwch; heb weled dim ond eu
rywilydd eu hunain a'u noethni; yn lle bod megys
duwiau, aethant yn gyffelyb i'r ysbrydion colledig; ac
heb wybod Drwg a Da ddim amgen, na dyn yn ei glesyd
yn gwybod mor dda oedd y iechyd a gollodd, ac mor
dost yw poen ei ddolur. *Gwae a goelio dad y celwydd!*
Ioan viii. 44.

8 Satan a demtiodd ein Rhieni cyntaf yn ebrwydd ar
ol eu creu; ond antur cyn cynhedlu Cain: onid é, ni
fuasai gymmaint o natur ddiellig ynddo i frwddro ei
frawd Abel. Nid allodd malais Satan gros eu gweled.
yn parhau ddiurnod cyfan yn eu Perfeithrwydd; rhag

iddant ymgyfhan mewn Gras, a bwyta o Ffrwyth Pren y Bywyd. Am hyny, nid yw dda i neb oedi Ordinhadau Gras Duw; canys ni wyddys pa brofedigaeth, a phechod, a pherygl, a ddigwydd, tra fyddir yn eu heigoluso.

9 Satan a gelodd ei ystryw ddrwg yn y brofedigaeth hon: efe a ddechreuodd ymddiddan yn rhith-ddifrad iawn a'r Wraig: ac a addawodd yn deg, nes ei handwyo. Nid yw yn ddiberygl i roesawu dechreuad brofedigaethau; er teued eu llw, y maent yn llawn o wenwyn marwol: a lle gwtio'r Saph ei phen, hi a lysg i mewn ei holl gorph.

10 Satan a ddewisodd yr odfeydd a'r offerynnau cymhwysaf i demtio Dyn. Trwy'r Saph, y cyfrwysaf o holl fwystfod y maes, y temtiodd efe y Wraig, pan oedd hi oddi wrth ei Gwr, a cher llaw y Pren gwaharddedig: a thrwy'r Wraig y temtiodd efe y Gwr ar ol hyny.

11 Trwy hudo Dyn i gydsynio a'r Brofedigaeth o'i wirfodd, y mae Satan yn twyllo Dyn i bechu; ni ddi-chon efe demtio neb o'u hanfodd. Nid allodd Satan wthio'r Ffrwyth gwaharddedig i enau'r Wraig o drais ac anfodd: eithr y Wraig, ar ol ei hudo, a gymmerth o'r Ffrwyth, ac a'i bwytaodd. Gen. iii. 6. Math. iv. 6.

12 Mae pob Rhan o Ddyn yn gyfranog o'r Pechod a wnelo. Traed y Wraig a'i dygodd hi at y Pren gwaharddedig: ei Llygaid a edrychodd ar Degwch y Ffrwyth: ei Chlustiau a wrandawodd Hudoliaeth Satan: ei Thafod a ymddiddanodd ag ef; ei Dwyllaw a gymmerth y Ffrwyth; ei Genau a'i bwytaodd; a'r holl Ddyn o'i mewn oedd yn cydsynio; ac felly y bydd yn gyfiawn i bob Rhan o Ddyn damnedig fod yn gydgyfranog o Gosb ei Bechod.

Cw Pa Bechodau yr aeth Adda yn euog o honynt, trwy fwya'r Ffrwyth gwaharddedig?

At Pechodau ysgeleraneirif. Megys,

1 Anffyddlondeb, a Throseddïad gwirfodd o Gyfammod Duw.

2 Amfudd-dod i Orchymryn Mawrhydi gogoneddus ei Greawdwr, ag oedd mor hawdd ei gadw.

3 Dibrisdod dirmygus o'i Hawl yn Nuw, a Breintiau'r Cyfammod; gan worthu y cwbl am wegi salw.

4 Anghredinaeth i Atr Duw; a ddywedasai wrtho, y byddai efe farw, o's bwytaf o'r Ffrwyth gwaharddedig, a rhoddi coel i'r diafol o flaen Duw.

5 Anfoddolmwydd cywilyddus o'r Cyflwr gorau yn yr holl fyd, yn eithaf Purdeb ei Natur, a'r Perffeithlwydd o bob Dedwyddwch.

6 Teyrnfaeth, a Balchder, a Chyssegrfedrad: trwy chwennych o hono ef a'i Wraig i fod fel duwiau. Gan ymrithod a Duw, a cheisio Goruchafiaeth Duw iddynt eu hunain.

7 Y Galanastra a'r Llofruddiaeth waethaf a fu erioed. Trwy ddwyn marwolaeth a melldith, cosb a dialedd tymhorol a thragywyddol, arno ei hun, ac ar holl fyrddiynau ei hiliogaeth ef. Canys, *Trwy gamwedd un y daeth bann ar bob dyn i'gondemntd.* Rhaf. v. 17.

8 Traehwant Hedradus, yn chwennych Ffrwyth yr m Pren a waharddasai Duw iddynt, a'r gwaethaf o'r holl ffrwythau. Pah yr oedd Duw wedi rhoddi iddynt yr holl Brenau ffrwythlon eraill i gyd, a Phŵen y Bywyd i'w cadw yn fyw byth: a'u gwneuthur hefyd yn berchennol o'r holl fyd!

9 Anghariad atgas i Dduw, ei Dad, a'i Greawdwr; trwy dderbyn enllib maleisus y diafol yn erbyn Duw. Fel pe bwasai Duw am rwystro Dedwyddwch Adda. Canys, *Ysarph a ddywedodd wrth y wraig, Ni byddwch feirw ddim.* Gwybod y mae Duw, mai yn y dydd y bytawch o hono ef, yr agorir eich llygaid; ac y byddwch megys duwiau, yn gwybod da a drwg. Ynd y wraig a gymmerth o ffrwyth y pren; ac a fwytaodd; ac a roddes i'w gŵr hefyd; ac yntes a fwytaodd. Gen. iii. 4—6.

10 Fe dorodd Adda, trwy fwyta o'r Ffrwyth gwaharddedig, hwb un o holl Orchymmynton y Gyfraith Foesol; a sgrifenasai Duw yn ei galon ef. Canys, *yr hon a gadwo'r gyfraith i gyd oll, ac a ballo meun un pongc; y mae efe yn euog o'r cwpl.* Iago ii. 10.

11 I ba fath gyflwr y syrthiodd i'r Rhlen cyntaf, pan dorasant y Cyfannau Gweithrededd?

12 Gogofant a Harddwch eu Creadigaeth a ymadawodd oddi wrthynt, pan ymadawsant lwy a Duw. *De llygaid a agoriad, a welad gŵarth eu noethder;*

am hyny y gwnaethant iddynt eu hunain arffedogau o ddail y ffygybren. Ond ni ddichon dychymmygion ofer guddio cywilydd ein beiau. Gen. iii. 7.

2 Hwyl a gollasant Gymmunde a Daw. Yn pha un y mae holl Ddiddauwch a Gorfoledd y Seintiau; ac aethiant dan Ddigo faint Duw, ac yn blant i'r diafol. *Canys, Yr hwn sydd yn guncuthur pechod, o ddiafol y mae. 1 Ioan iii. 8. Salm vii. 11.*

3 Eu holl Natur a aeth yn llawn gwyniau gwarthus, poethion, a digofus: yn ffaidd ac yn farw mewn pechod. Yr Ewyllys yn ufudd i ddrwg, ac yn gyndyn i pob Daioni; Meddyliau'r Galon a'u Serchiadau yn llawn twyll a gwagedd, ac yn troi oddi wrth Dduw, i garu meluschwantau yn fwy na Duw; y Cof a'r Gydwybod yn anffyddlon; a'r Dyall yn wan, yn ddall, ac yn ddiog i ddysgu, ac yn chwannog i fod yn gyfeiliornus: euogrwydd a llygredd a daenodd trwyddynt, yn lle Sancteiddrwydd a Delw Duw. *1 Cor. ii. 14. Jer. iv. 22. Gen. vi. 5.*

4 Fe ymddanghosodd llygredigaeth ein Rhieni cyn-taf yn glau. Canys, ar ol iddynt fwyta o'r Ffrwyth gwaharddedig, daeth dychryn erchyll arnynt i sefyll o flaen Duw, yn lle bod fel Duwiau eu hunain. Ceisiant, trwy anfad ffolineb, i ffol o Olwg yr Arglwydd, i ym-guddio yn mysg prenau yr Ardd; ac, yn lle cyfaddet eu pechod, Adda a fwriodd y bai ar y Wraig a roddasai Duw iddo: a'r Wraig, ar y Sarph. Ac felly pawb ag a dynant ei gilydd i bechod, a gyhuddant ei gilydd yn ol llaw o blegid hyny; a'u hesgusodion a'u condemnia *Am wrando ar lais dy wraig (eb Duw wrth Adda) a buyta o'r ffrwyth gwaharddedig, melltigedig fydd y ddaear o'th achos di. Gen. iii. 12, 13, 17.*

5 Cosbedigaeth drom a ddaeth arnynt yn ebrwydd. Trwy elyniaeth y Sarph iddynt hwyl a'u Had; fel y mae pob cyfeillach pechadurus yn troi yn elyniaeth o'r diwedd. Gosodwyd i'r Wraig ddwyn plant mewn poen, ac i'w Gwr lywodraethu arni; ac i'r Gwr a'i holl Eppil fwyta bara trwy chwys eu hwynebau; o blegid y ddaear o'i achos ef a felldigwyd i ddwyn drain ac ysgall, fel na chaffai ffrwyth o honi mwyach yn ddiboen: a llysiau y maes a roddwyd iddynt yn fwyd, yn lle Pren y Bwyd,

a Ffrwythau teg Paradwys ; a Duw a'u gyrodd hwynt allan o Ardd Eden, i lafurio y ddaear : gan osod Cerubïaid, a Chleddyf tanllyd ysgwydedig, i gadw ffordd. Prent v Bywyd, fel na ddychwelent yno byth mwy. Canys trwy bechod y mae dyn yn fforffetu y Trugareddau mawrion, na's gellir mo'u cael drachefn. *Gen. iii. 15—24.*

6 Mae Duw yn cyhoeddi Barn Angau arnynt am eu Troseidd; gan ddywedyd, *O'r ddaear y'th gymmerwyd; canys pridd ydwyt, ac i'r pridd y dychweli. Ac o'r awr hono allan yr aethant hwy a'u holl Eppil yn dda, rostyngedig i farwolaeth, ac i bob clefydau a thrallodion ag sydd yn tueddu i ofid a dinystr dyn.* *Gen. iii. 19.*

7 Trwy dori'r Cyfammod Gweithrededd, y syrthiodd ein Rhieni cyntaf dan Farn o Gondemniad i Boenau tragywyddol. Sef, eu cau allan o Bresennoldeb gogonedds Duw dros byth, i oddef cnoseydd llymion eu Cydwybod fel seirphi yn ymborthu arnynt, yn mysg llu melleddigedig o gythreuliaid, lle ni bydd i'r pryf byth farw; na'r tan byth ddiffoddi, na'r poenau byth ddarfod; am na pheidiasent byth a phechu, oni buasai i Ras Duw ymweled a hwy drachefn. *Rhuf. v. 18. Esty lxvi. 24.*

Cw Pa ham y daeth cymmaint o Gosb am fwyta y Ffrwyth gwaliarddedig, pan nad oedd y bai ond megys bwyta afal ?

At 1. Am fod Drwg mawr anfeidrol yn y Pechod a fo'n edrych leiaf yn ngolwg dyn. Ac yn cynnwys drygau aneirif ynddo, yn erbyn Mawredd anfeidrol Duw; ac felly y mae Cosb anfeidrol yn ddyledus am dano. Canys, *Peth ofnadwy yw syrthio yn nwyllaw y Duw byw.* *Heb. x. 31.*

2^a Am i Dduw osod Gwynfyd anfeidrol, a Chosb anfeidrol, o flaen y Dyn, i ddewis yr un a fynai. *Megys y mae Duw yn llefaru yn y Gyfraith; Galw yr wyf yn dyst i'th erbyn heddyw y nesoedd a'r ddaear, roddi o honof o'th flaen einïoes'at angau, fendith a mellidith; dewis dithau'r einïoes, fel y byddech fyw, ti a'th had.* *Deut. xxx. 19. Jer. xxi. 8.*

3 Am i Dduw greu Dyn yn gwbl uniatwn a pherffaiith; heb ddim tywyllwch ynddo, i gamsynio trwy

anwybodaeth; na dim llygredd yuddo, i'w ddenu ef i bechod. *Wele, hyn a gefais; wneuthur o Dduw ddyn yn uniawn; ond hwy a chwiliasant allan lawer o ddychymmygion.* Preg. vii. 29.

4 Am fod y Bywyd gwynfydedig a'r Dedwyddwch o ufuddhau, yn gwbl gymmaint a'r cosb a'r annedwyddwch o bechu. Y naill mor anfeidrol a'r llall, fel clorianau cydbwys; a chyn hawsed i'n Rhieni cyntaf, yn eu 'Stad dilygraid, ufuddhau, ag oedd iddynt bechu; a chan iddynt hwy, er hyn, roddi cred ac ufudd-dod i'r diafol o flaen Duw, a thori'r Cyfammod am heth cyn lleied, ag oedd cymmaint o les o'i gadw, a chymmaint perygl o'i dori; yr oedd yn gyfiawn, iddynt ddioddef yn gyfaltebol i'w bai. *Canys, ni esyd Duw i'r ddyn ychwaneg nag a haeddo, fel y gallo efe fyned i gyfraith a Duw* Job xxxiv. 23. *Salm cxlv. 17. Ezeq. xviii. 25. xxxiii. 20.*

5 Am fod Daioni a Chariad Duw yn hael iawn i'n Rhieni cyntaf, yn trefnu eu Cyfiwr yn rhagorol dda, na's gallai fod yn well. Gan roddi iddynt holl Ffrwythau yr Ardd, a Chreaduriaid y Byd i gyd, a'i Feddiannau, ond yr un ffrwyth gwenwynig a'u drygai hwynt; ac yn eu rhybuddio yn blaen llaw o'u perygl; fel na's gallai eu diystyrwch hwy o'r cwbl lai na thynu arwngt Farn drom. *Canys, pa fwyaf y pecho neb yn erbyn Gwybodaeth, ac yn erbyn Daioni a Chariad Duw iddynt; mwyaf fydd, ac y dylai fod, eu cosbedigaeth. A myt ti yn diystyru golud ei ddaioni ef?* Rhuf. ii. 4.

6 Am ddarfod i'n Rhieni cyntaf, nid yn unig ddrygu a damnio ei hunain, eithr hefyd eu holl Eppil gyd a hwynt, a llenwi'r byd o bechodau. Canys ffrwythau y gwraidd hwn ydynt i gyd oll: fel nad ydyw Cosb y Pechod hwn yn fwy na'r drwg o hono. *Canys Duw a ddywedodd, Myfi'r Arglwydd sydd yn chwilio'n galon ac yn profi'r arenau, i roddi i bob un yn ol ei ffyrdd, ac yn ol ffrwyth ei weithredoedd.* Jer. xvii. 10.

Cw Pa fodd y darfu i Gwymp a Pechod Adda ddrygu ei holl Had naturiol ef?

At 1. O herwydd ein bod, mewn ystyr, yn gydffranog ag ef yn ei Gwymp a'i Bechod. Megys y dywedir i Lefi dala Degwm i Melchisedec yn Abraham, lawer o

1 Ynyddoedd cyn geni Lefi; o herwydd ei fod yn llwynau Abraham, pan y talodd Abraham Ddegwm iddo; felly cwmpasom ni yn Nghwmp Adda; o blegid ein bod yn ei llwynau ef. *Heb. vii. 9, 10.*

2 Pan bechodd Adda, efe a dorodd y Cyfammod a wnaethai Duw ag ef, ac a ninnau hefyd ynddo ef. A thrwy hynny collodd efe, a niffrau ynddo ef, Heddwch Duw; ac yr aethom oll yn golledig; a than Ddigofaint Duw. Megys y dywed yr Apostol; *Yr oeddyn ni wrth naturiaeth yn blant digofaint, megys ereill. Eph. ii. 3.*

3 Oddi wrth natur lygredig Adda; ar ol iddo bechu, y derbynasom ni wrâidd a natur yr holl lygredigaeth sydd ynom. O blegid na ddichon Had naturiol Adda gael naturiaeth ddihalog oddi wrtho; fwy na ffrwythau da ar bren drwg, neu ddwfr melus o ffynnon chwerw. *A gasgl rhai rawnwain oddi ar ddraen, neu ffigys oddi ar ysgall? Job xiv. 4. Math. vii. 16-18.*

4 Fe ymddanghosodd llygredigaeth pechadurus Adda, yn aml iawn, ac yn ebrwydd, yn ei hiliogaeth ef. Canys, Yr Arglwydd a welodd mai aml oedd drygioni dyn ar y ddaear, a bod holl swriad meddylfryd ei galon; yn unig yn ddrygionus bob amser. *Adda a genhedlodd blant ar ei ddelw ei hun; a Cain, ei fab hynaf, a laddodd ei frawd Abel; o'r un gŵraidd y mae etto gymmaint o gasineb a chynhen, lladdiadau, cynfigen, ac ymryson, yn mysg dynion yn eu cyslyrau naturiol. Gen. vi. 5. Dit. iii. 3, 4. Iago iv. 1.*

5 Trwy Bechod Adda, fel yr achos gwreiddiol o bob trueni a phechod, yr aeth pob rhan o ddynolryw yn llygredig. Y Dyall yn dywyll, a'r Ewyllys yn wrthgas; eu Meddwl yn ofer, eu Serch yn gnawdol, eu Cof yn wan, a'u Calon yn galed; yn diystyru Addoliad Duw, ac yn ddifraw pan lywodraeth a meddiant y diafol; yn anafudd i'r byu sy dda, ac yn dardd i'r drwg. Canys y mae llygredd yr annuwol yn eu halogi ryw ffordd neu gilydd yn ddibaid; megis tafod y celwyddog, na saif synyl awr; ac fel y mor yn dygyfor, pan nad allo fod yn lonydd, yr hwn y mae ei ddyfroedd yn bwrw allan dom a llaid. *Ac o herwydd gwaddod y llygredd hwn y mae'r duwiol eu hunain yn achwyn yn bruddidd, na's*

gallant fod mor bur ac ysbrydol, na gweuthur fel yr cwylllysiant. Diar. xii. 19. Essay lvii. 20. Rhuf. vii. 18, 21, 23. Gal. v. 17.

6 Trwy bechod Dyn y mae'r byd yn llawn o dralledau; galar a griddfan, tuchan a hestain, sy'n aml iawn yn mhob lle, gan groesau trymion amrywiol, a chlefydau dolurus aneirif. Blinderau chwervon, na's gellir eu henwi, sy'n gosidlo dynolryw oddi mewn ac oddi allan, yn eu cyrph a'u heneidiau, a'u holl feddiannau; canys Duw a felldigodd y ddaear, pan y pechodd Dyn gyntaf; a'r ddaear a'i holl breswylwyr ydynt i gyd yn griddfan dan y Felldith hon hyd ymma, oddi ar y collasom ni Fendith Duw trwy ein Cwmp yn Adda. Gen. iii. Deut. xxviii. 16—20. Rhuf. viii. 20, 22.

7 Trwy ein Cwmp yn Adda, y collasom ein Cyflwr da anfarwol; ac yr aethom dan Farn Marwolaeth a Chondemiad. *Trwy un dyn y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod. Trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dyn i gondemiad.*—Yn Adda y mae ym eiddo yn meirw. Rhuf. v. 12, 18. 1 Cor. xv. 22.

Cw I ba beth y mae Gwyhyddiaeth o'ch Trueni trwy Bechod Adda yn fuddiol?

At Mae Gwyhyddiaeth o'n Trueni mawr, a'n Llygredd trwy ein Cwmp yn Adda, yn fuddiol iawn i ddysgu i ni lawer o Wersau da, ag sy'n llwyr angenrheidiol tu ag at ein Iechydwriaeth. *Megys.*

1 Y mae i ni weled ymma, mor ddiokelgar y dylem fod am ein Hymwared. Canys, pa dostaf yw ein Colledigaeth, a pha swyaf ein Llygredd a'n Trueni trwy Adda, a'n hunain hestod, dan y Cyfammod Gweithred-oedd; cymmaint a hyny yn fwy y dylai fod ein Diolch i Dduw, am ein Iechydwriaeth yn y Cyfammod Graa trwy'r Arglwydd Iesu. Iopan iii. 16. Gal. iii. 13. Rhuf. viii. 1.

2 Ni a ddylem weled gymmaint yw y Drwg-o Bechod, a'r Perygl o dori Cyfammod a Duw. Canys o blegid hyny y mae ein Trueni yn drwm arnom, ac y collasom ein holl Wenyfod. *Pa fodd bellach y gallwn wneuthur y mawr-ddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw!*—Ynfydion yn unig a hoffant bechu. Gen. xxxix. 9. Diar. x. 23. Hos. viii. 1.

3 Ni a ddylem alaru yn bruddaidd am ein Cwmp a'n Co-rwyl yn Adda, megys am ein pechodau ein hunain trwy'r byn y collasom ein holl Wynfyd, a Pherffeithrwydd ein Natur. Ac y difwynwyd Delw Duw arnom, ac yr aethom yn ddarostyngedig i bob Blinderau a Marwolaeth. *Rhuf. v. 12. Gal. iv. 1. v. 16, 17.*

4 Ni a ddylem weled oddi ymma, y fath Lygredigaeth a Phechod gwreiddiol sydd yn awr, wrth natur, ynom ni oll. Yr hwn a elwir yn yr Ysgrythyr, yn hen ddyn; o herwydd ei fod, yn agos, o'n hyned a chreadigaeth y byd. Fe'i gelwir hefyd yn gorph pechod, a chorff marwolaeth; y cnawd, a chwantan'r cnawd; wysox drwg y galen, a phla y galon; a'i gwreiddyn ehwerw, nad oes neb o had naturiol Adda yn rhydd oddi wrtho. Megys y nae yn 'sgrifenedig; Nid oes neb euslaw, nac oes un. *Gwynnau: oll, aethant i gyd yn anfuddiol. Rhuf. iii. 10, 12.*

5 Ni a ddylem weled, faint yw ein hangenrheidrwydd o gael ein hadnewyddu trwy Ras Duw. O blegid fod ynom trwy Bethod, gymmaint o amhuredd, ac o wenywn marwol y sarph ddiellig a'n hedodd. Megys y dywedodd Crist: *Oh seirph, hiliagaeth gwiberod, po fodd y gelbwch chwi ddiange rhag barn uffern.*—Yn wir, yn wir, meddaf i chi, Oddicithr geni dyn drachefn, ni ddichon efe weled teyrnas Duw. *Math. xxiii. 33. Iwan iii. 3.*

6 Ni a ddylem weled, faint yw ymfydrwydd a diystyrwch pawb, a arhosant yn natur a chyflwr Adda, dan drosedd a melliithr y Cyfammod Gweithredoedd. Ac na fynant iddyfod at Grist, Cyfnytwr Cyfammod gwell; canys hwynthwy a gondemniir yn mhob un o'r ddau. *Cyfammod. Heb. x. 26. Jer. xi. 3, 11.*

7 Ni a ddylem weled, y Rhwymedigaeth sydd ar bawb geisio Ymwared oddi wrth eu Llygredd a'u Colledigaeth yn Adda, nid yn unig iddynt eu hunain, eithr hefyd (megys y darfu i'r uail o'n Rhieni cyntaf dynu'r llall i drueni) fod i bawb geisio achub eu heiddo. Yn enwedigol eu Plant, ockia wrth y Colledigaeth a'r Llygredd a dderbyniodd eu Plant oddi wrthynt. *Od oes neb heb dderbod droa yn eiddo, ac yn enwedig ei deulur, efe a wadodd y ffydd, a gwarth yw na'r di-ffydd.* 1 Tim. v. 8.

8 Ni a ddylem ystyried, megys y mae'r effaith ddrwg wenwynol o Drosedd Adda, yn damnio pawb a fod, yn ddiammau, yr Effaith rinweddol o Ddiodeffaint Crist, yn gwbl ddigonol i gadw pawb a gredant. *Megys trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dyn i gondemniad; felly hesyd trwy gyfiawnder un y daeth y dawn ar bob dyn i gyfiawnaad bywyd.* Rhuf. v. 18. Ioan xii. 32. Heb. ii. 9.

9 Ni a ddylem ymbil yn ddyfal am ein Cadwraeth gan Dduw, rhag brofedigaethau; gan fod yn awr gymmaint o lygredd ynnom. Canys pan oedd ein Rhieni cyntaf dan eu cadwraeth eu hunain, yn y 'Stad o Berffeithrwydd dilygraid, hwyntwy yn fuan yn gollasant eu hunain a'r cwbl, trwy brofedigaethau y diafol. Nid oes un lle, nac un cyflwr yn y byd hwn, yn rhydd oddi wrth brofedigaethau; canys hwyntwy a demtiwyd yn eu Diniweidrwydd, yn nghanol Paradwys. *Gwylthoch a gweddiwch, fel naill eloch i brofedigaeth.*—*Am hyny, yr hwn sydd yn tybied ei fod yn sefyll, edryched na syrthio.* Math. xxvi. 41. 1 Cor. x. 12.

10 Ni a ddylem welod ein hangen an Hawl yn y Cyfammod Gras. A chlodfori Duw, am ei Drugaredd i'n Rhieni cyntaf, pan y torasant y Cyfammod Gweithred-oedd. Canys, *Yr Arglwydd sydd hwyrfrydig i ddig, ac am i o drugaredd.* Num. xiv. 18.

Cw Pa Drugaredd a ddanghosodd Duw i'n Rhieni cyntaf, pan y torasant hwy y Cyfammod Gweithred-oedd, trwy fwyta y Ffrwyth gwaharddedig?

At 1. Pan fwytaodd Adda y Ffrwyth gwaharddedig fe a geisiodd ffoi o Wydd Duw, ac ynguddio, gan etogrwydd, a chywilydd; ac ofn; eithr Duw a ymofyaodd yn ebrwydd am dano, ac a alwodd arno wrth ei enw. *Adonid & nid oedd ddygol y buasai i Adda geisio Duw, nac i alw arno byth mwy.* Gen. iii. 9.

2. Er i Adda a'i Wraig wneuthur eu noethni yn gywilyddus, trwy bechu; fe welodd Duw fod yn dda eu dillada, i guddio gwarth eu noethder. A'u cynhesu; yr hyn ni's gallai eu harffedogau hwy o ddail y ffigys-bren. Canys, *Yr Arglwydd Dduw a wnaeth i Adda ac i'w wraig beistau crwyn, ac a'u gwisgodd am danynt hwy.* Gen. iii. 21.

3 Er i Dduw droi Adda'n i Wffig allan o Baradwys, ni thredd efe mo iongntallah o'r bydgi uffern a distryw, fel yr oedd ei Bai yn haeddu.

4 Er i Dduw smi Barn Marwolaeth ar Adda, am swyta y Ffrwyth gwaharddedig, ni roddodd Duw ef i farw yr awt hono; eithr efe a gafodd fyw droi naw can mlynedd, i eilifarbau. Gen. i. 5.

5 Er i'r Arglwydd felddigi y ddaear i ddwyn drau ac ysgall, am i Bechod Adda; etto ni lwyn ddistrywthodd Duw y ddaear, fel na's casaf, efe a'r hyny swyta o'i ffrwyth, hi trwy ghwys ei wythel. Ac yr ordd yn Drugaredd, ni roddodd Duw hyd a'r Farn ar Adda ag y roddodd efe ar y Saph; wrth ba un y dywedodd Duw, *Ar dy der y cerddi, a pherdd y ffrwythi holl ddyddiau dy kiniecs.* Gen. iii. 14.

6 Er i Dduw ood i'r Wraig feichiopi, a dwyn plant mewn pota; etto fe addamodd Duw i: Had y Wraig yssigio pen y Saph a'i twyllasai; ac a ordeiniodd i'w Gwr llywodraethu hwi, ac naid ei gelyn! Gen. iii. 16.

7 Er i Dduw gau ffordd Brenny Bywyd, fel na obaent fyned yn eu holl i Baradwys rowy, am dori'r Cyfammod Gweithredoedd; etto fe drefnodd Duw ffordd newydd yn y Cyfammod Gras, iddynt hwy a olrhannu ddydd i'r Naf oedd, trwy Grist, Hedi Wraig, a addawodd Duw iddynt.

8 Cy A etlwg ehai ddim; bodyn gadwedig trwy'r Cyfammod Gweithredoedd?

1st Nac allhau i O blegid;

1 Yr ydym ni oll wedi tori'n Cyfammod Gweithredoedd, trwy Gwrymp a Phechod Adda. Canys, Trwy gamoedd yn y dach barn ar bob dyn, i gondemniad. Trwy anafudd-dod yn dyn y gwrnathpwyd llawer yn bechadurusid. Rhuf. v. 18, 19.

2 O blegid ein bod wedi tori'r Cyfammod Gweithredoedd aneirif a weithiau trwyddom ein hunain. Pryd a ddyall ei gamoeddau? Omid yw ein drygioni yn eidd, a'n hamweddau holl ddyfyn? Salm: xix. 12. Job xii. 5.

3 Yr ydym yn anabl o herwydd ein Llygredd, i gyflawnu Gofyniad y Cyfammod Gweithredoedd i'w holl O blegid na ddichon dyn pechadurus roddi Ufudd-dod

dibechod i Gyfaith Duw. *Canys nid oes ddyn cyfiawn ar y ddawr, a wna ddaioni, ac ni phecha.* Preg. vii. 20.

Cw Beth yw Gofyniad neu Aimmod y Cyfammod Gras?

At Ffydd yn gweithio Edifeirwch ac Ufudd-dod newydd. Canys, Heb ffydd nid ellir rhyngu bodd Duw. Ac, Heb edifeirwch, ny ni oll a ddifethir.—A, *Digofaint Duw a ddaw ar blant yr anufudd-dod.* Heb. xi. 6. Luc xiii. 3. Eph. v. 8.

Cw Pa wahaniaeth sydd rhwng Ufudd-dod newydd y Cyfammod Gras, ac Ufudd-dod y Cyfammod Gweithredoedd?

At 1. Ufudd-dod perffaith, llwy-dibechod, a ofynir yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr Ufudd-dod gwirioneddus, cymeradwy trwy Ffydd, er fod amherffwrthwydd ynddo; a ofynir yn y Cyfammod Gras. 2 Cor. viii. 12.

2 Ufudd-dod trwy nerth naturiol dyn ei hunan, a ofynir yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr trwy'r Gras a brynodd Crist, y cyflawnir Ufudd-dod y Cyfammod Gras. *Phil.* lv. 13. *Joan* xiv. 5.

3 Trwy Ufudd-dod perffaith, yr oedd Cyfiawnhaad Dyn yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr trwy Ffydd, y mae Cyfiawnhaad yn y Cyfammod Gras. *Megys y cerddodd Abraham i Ddau; ac y cyflwynyd iddo yn gyfiawnder.* Gal. iii. 6 11.

Cw Pa ham y gelwelwch efyn Ufudd-dod newydd?

At 1. Am ei fod oddi wrth Fywyd newydd yn yr Enaid, ag oedd o'r blaen yn farw mewn Pechod. A *shwithau a fywagodd efe, pan oeddych feirw mewn camueddau a phechodau.* Eph. ii. 1.

2 Am ei fod oddi wrth Egwyddor newydd; sef, o Serch duwiol, a Chariad i Ddau. *Canys y mae cariad Crist yn ein cymhell ni.* 2 Cor. v. 14.

3 Am mai mewn Modd newydd y cyflawnir yr Ufudd-dod hwn: sef, yn ysbrydol, a thrwy Ffydd yn Nghrist; nid yn ffurfiol, ac yn hunanhyderus. *Fel y gwasanaethod mewn newydd-deb ysbryd, ac nid yn fender y llythyren.* Rhuf. vii. 6.

Cw Pa fodd y mae hwn yn Gyfammod Gras, sef, yn

Gyfammod rhad, pan y mae Gofyniad ac Ammodau ynddo ?

At 1. Am mai yn rhad, ac yn llwyr-ddihaeddiant, y rhoddodd Duw y Cyfammod hwn i'w Bobl, a'r cwbl ag sydd ynddo. *Megys y dywedodd Duw ; Caraf i'wynt yn rhad : canys trodd fy nigoddi wrthynt.* Hos. xiv. 4.

2 Am nad oes Haeddiant mewn Ffydd, yr Ammod y mae Duw yn ofyn ; a Duw ei hun hefyd sydd yn ei rhoddi i'w Bobl yn rhad. *Canys trwy ras yr ydych yn gadwedig : trwy ffydd ; a hyny nid o honoch eich hunain ; rhodd Duw ydych.* Eph. ii. 3.

Cw Awdlyw y Cyfammod Gweithredoedd a'r Cyfammod Gras yn gyffelyb mewn dim ?

At Maent yn gyffelyb yn y pum peth hyn.

1 Yr hyn yw Awdwr y ddau Gyfammod ; sef, Duw

2 Llan Dyben y mae'r ddau ; sef, er Gogoniant Dduw.

3 Ynghylch yr un peth, sef am Fywyd, y mae'r ddau.

4 Mae Rhwymedigaeth yn y ddau i ddilyn Sancteiddrwydd.

5 Mae Ammodau, Addewidion, a Bygythion, yn perthyn i'r ddau. *Jer. xi. 3. xxxiv. 18, 20.*

Cw Pawbanaiaeth sydd rhwng y ddau Gyfammod ?

At 1. Adda oedd ein Pen cyfammodol yn y Cyfammod Gweithredoedd, trwy'r hwn y'n llygrwyd ac yn colliwyd ni ; eithr Crist yw ein Pen cyfammodol yn y Cyfammod Gras, trwy'r hwn y'n sancteiddir ac y'n eedwir ni. *O blegid megys yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hefyd yn Nghrist y bywheir pawb.* 1 Cor. xv. 22.

2 Ammod a Gofyniad y Cyfammod Gweithredoedd oedd ; Ufudd-dod dibechod : eithr Ammod y Cyfammod Gras yw, Ffydd yn gweithio Edifeirwech ac Ufudd-ddd Efangylaidd. *Cred yn yr Arglwydd Iesu Grist, a chadwedig fyddi.* Act. xvi. 31. Gal. iii. 11. Rhuf. iii. 22, 23, 28.

3 Yr oedd y Pechod lleiaf yn dwyn Darnnedigaeth, yn y Cyfammod Gweithredoedd ; eithr fe wahoddir y Pechaduriaid mwyaf i gael Iechydwriaeth trwy Ffydd,

yn y Cyfammod Gras: *Dawoch yr dŵr hon, ac ym-
resymwn, medd yr Arglwydd: Pe byddai eich pech-
odau fel 'agarlad, ant cyn ugned a'r eira: pe rochent
fel porphor, byddant fel gwlan.* Esay i. 18.

4 Yr oedd Parhaad Dyn, yn y Cyfammod Gweith-
redoedd, vn sefyll ar ei Ewyllys ei hun; eithr fe roddir
i ni Sierwydd mwy, am ein Parhaad, yn y Cyfammod
Gras. Cans yr Arglwydd a ddywed, Mi a wnaf a
lwynt gyfammod tragywyddol, na throaf oddi wrthynt;
heb wneuthur lles iddynt; a mi a osodaf fy ofn yn eu
calonau, fel na chiliont oddi wrthyf. *Jer. xxxii. 40.*
Ioan x. 27—29. 1 Ioan ii. 19. 2 Tim. ii. 19.

5 Yr oedd Dyn yn rhwym wrtho ei hun, yn y Cyfam-
mod Gweithredoedd; eithr y mae Crist yn rhwym gyd
a ni, yn y Cyfammod Gras. Sef, yn Fechnydd drosom,
ac yn Gyfryngwr rhyngom a Duw. *Heb. vii. 22, ix, 15*

6 Cyfiawnder Duw yn benaf a ddanghosir allan yn y
Cyfammod Gweithredoedd; eithr y mae Duw vn dan-
gos ei Drugaredd yn benaf yn y Cyfammod Gras,
ynghyd a'i Gyfiawnder hefyd. *Ioan iii. 16. 1 Ioan*
iv. 9. 10.

7 Cyn Cwmp Dyn i Bechod, y gwnaed y Cyfammod
Gweithredoedd, am Barhaad a'r Bywyd oedd ganddo;
eithr yn ol y Cwmp, yr amlygwyd y Cyfammod
Gras, am Adfeiriad o Fwyd tragywyddol ar ol ei gollu.
Gen. ii, a iii.

Cw Pa lun y gwnaethwyd y Cyfammod Gras?

At Pan ragwelodd Duw holl Ddycholryw yn golledig,
trwy Drosodiad Adda o'r Cyfammod Gweithredoedd;
ese a welodd yn dda i roddi Crist ei Fab yn Gyfammod
newydd i ni. Cans Duw a ddywedodd wrtho, Rhoddaf
di yn Gyfammod pobl, ac yn Oleuni cenhedloedd.—
Gwnaethym ammod a mi Hetholedig. Cadwaf iddo fy
nhrugaredd yn dragywydd; a'm cyfammod fydd sies
iddo. *Esay xlii. 6. Salm lxxix. 3, 28.*

Cw Yn mha ystyr y mae Crist yn Gyfammod i ni?

At 1. Crist yw y Sylfaen ar ba un y seiliwyd y Cy-
fammod. Sylfaen arall ni's gall neb ei osod, heb law yr
un a osodwyd; yr hwn yw Iesu Crist. *1 Cor. iii. 11.*

2 Crist yn unig, yn ein natur ni, a gyflawnodd y Cy-
fammod Gweithredoedd drosom, ac a dalodd lawr am

ain; troedd ni o hono. Yr hwn a awododd: Dwygk
iaen, trwy ffydd, yn ei waed, af. Felly cyflawnid
y cyflawnid ddeddf ymrodd. Rhuf. iii. 25. viii. 4.

3. Trwy Grist ym mwg, y'n gelwir ni i'r Cyfammod
Gras, yn y Arfaeth Daw. Yr hwn a'n hysbodd ni,
a'n gubodd a' galwedigheth sanctoedd; nid yn ei
ein gweithredoedd ni, ond yn ei arfaeth. Ei hysbodi
a'n hysbodd ni yn Nghrist; Iesu, rodd dech-
nys i'r byd. 2 Tim. i. 9. 1 Cor. xv. 22; Salm lxxviii. 19.

4. Crist y gwnaeth Duw holl Addewidion y Dafarnod Grac. Megys y dywedodd Duw wrth Abram: *Ith Had di: yr hon yw Crist.* Yraddor ef y gnae holl addewidion Duw yn ei enw Amen. *Gal. iii. 16. 2 Cor. 1. 20.*

5 Crist yw y Gwreiddyn, oddi wrth ba un y mae holl
Freintion y Cysmmed Grasi yn dyfodi. Bfeym Angel,
a Chyfringwr y cysmmed; a Christ hysyd yn Cysmmed-
der yr holl dragoneddau a'r bendithion a gysmyst
ynda ef. Dod. xii. 18. Mal. ii. 1. Heb. vii. 22.
ia. 16. Col. i. 19.

6 Crist yw ein Pen ysbrydol yn yr Gyfaithmod Gras.
Oddi wrthlyniadur y mae Grathyn dyfod; ag sy'n tyrys
i awn ddiarwyd i bwynt dda ag ystyddol; smaggyr ym at
llyngedd ym deillio oddi wrth Adday; ein pen naturiol
yn y cyfarfod gwesthedordd; ag sy'n tydylis i bichod
a marwolaeth draguwyddol. Eph. in 15, 18.

7. Crist i ddia. Ew: ysbydol yn y Cyfammod Grwyddoloddafodd drasem: yn gwl: gyfathbwl i'r tholl effaflia ieu drwy a dacth. o Droseddiad. y Cyfammod Gwethredoddd, i'n gwaredu ni oddi wrthynt.

Ow, Pêl-lum y rhesiddefoel Crist yml' gyfatebôl i'r
 effethian dryg a ddaeth o Drosedd iad y Cysmwrdd
 Gweillredodd ?
 A. A. Ie. ym mawrddhaodd : Agad, ac ym dethi yw
 gnowd pâr lldurue, trwyddon y Ddedd a roddas i Dda
 iddo ; Dda a dda ffordd a fob ei hys yn nghuffetlys
 iddath enard prhadurue ; ac am brech i a gondemntodd
 bechod yn y cnawd ; fel y cyflawnid cyflawnder y
 ddedd ym mawrddhaodd : Efa a wnaeth pwydd y ddedd, fel
 y pwydd a fob ei hys yn nghuffetlys y ddedd
 Rhuf. viii. 3, 4. Gal. iv. 4, 5.

2 Lle daeth amrywiol boenau llafurus, a chwysu, a llawer o ofidiau athrist iawn a doluriau, arnom, yn y byd ymma, trwy Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd; Crist, am hyny, a oddefodd lawer o Boen a Diffyg. *Gwr gefidus ydoedd, a chynnesfn a dolur. Trwy lasur ei enaid yr aeth efe yn athrist hyd angau; a'i chwys ef oedd yn disgyn ar y ddacwr fel defnyddu gwaed.* Esay lii. 3, 11. Math xvi. 36. Luc xxii. 44.

3. Lle y'n darostyngwyd ni yn ddirfawr, ac yr aethom yn ddirmygus, trwy Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd; wele, Crist a gymmerodd ei wneuthur felly drosom. *Dirmygedig oedd, a diystyras o'r gwyr.—Efe a'i dibrisiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwas.—Efe a ymestynodd i w cni o awraig, ac a wnaethpwyd dan y ddeddf.* Esay liii. 3. Phil. ii. 7. Gal. iv. 4.

4. Lle y daeth Melldith Duw ar y ddacwr hon, fel y tyfai drain o honi i'r rhai a'i llaturiant, trwy Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd; wele, Crist a goronwyd a drain, ac a'n llwyrbrynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith drosom. Math. xvii. 26, 29. Gal. iii. 13.

5 Lle yr oedd Balchder cywilyddus ein Rhieni cyntaf yn fawr iawn yn Nhroseddiad y Cyfammod Gweithredoedd, trwy chwennych i fod fel duwiau; Crist a ddi-oddefodd Warth a Gwradwydd cywilyddus iawn o'i blegid. Canys efe a gafodd ei watwor, a'i gernodio, a phoeni yn ei wyneb.—*Ei gorph a reddodd i'r curwyr, a'i gernaau i'r rhai a dyna'r blew; ni chuddiodd ei wyneb oddi wrth wradwydd a phoerdd.* Math. xvi Esay i. 6.

6 Lle yr aeth ein Rhieni cyntaf yn noethion, pan ddiosgwyd hwynt o Wisg eu Harddwch, sef, Delw Duw, trwy Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd; wele, Crist a ddiosgwyd o'i Wisgoedd; ei Ddillad a gymmerwyd oddi wrtho; a thrwyddo ef y'n dilladiri a gwisgoedd iechydwrneth; *fel nad ymddanghoso gwarth ein noethder.* Math. xvii. 28, 35. Dad. iii. 18.

7 Lle yr aethom ni oll yn weinïon, yn ddall, ac yn fol, yn halogedig, a then Farn Angau a Chondemniad,

trwy Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd; Crist yw ein Nerth, a'n Goleuni, a'n holl Iechydwrtaeth. Efe a wnaethpwyd i ni gan Dduw, yn Ddoethineb, yn Gyfiawnder, yn Sancteiddrwydd, ac yn Brynedigaeth.—Gan fod yn ufudd hyd angau, i.e. angau'r groes. *Yr Dyben ymma y rhoddwyd Crist yn Gyfammod i ni.* Salm xlvii. 1. 1 Cpr. i. 30. Phil. ii. 8

Cw Pa ham y rhoddwyd Crist yn Gyfammod i ni?

At 1. Am i Dduw arfaethu y Cyfammod Gras er Tragywyddoldeb; ac nid oedd neb y pryd hyny ond Crist i roddi Addewid y Cyfammod iddo. *Yr hon a addawodd y digelwyddog Dduw, cyn dechrau'r byd.* Dit. i. 2. Heb. xiii. 20

2 Am nad oedd neb ond Crist i gymmeryd ymaith ein Trosedd ni o'r Cyfammod Gweithredoedd. *Efe a orchollwyd am ein camweddau ni; efe a ddryllwyd am ein hanwiredau ni; cosbed gaeth ein heddwch ni oedd arno ef; a thrwy ei gleision ef y iachawyd ni.* Eney iii. 5. lxiii. 3, 6. Gal. iii. 13.

3 Fe wnaethpwyd y Cyfammod Gras a Christ, ac a alnau trwyddo ef, fel y byddai ein Iechydwrtaeth ni yn rhad ac yn sicr. *Ac nid o'n gwaith ein hunain, nac yn masrtenol, fel gy y Cyfammod Gweithredoedd. Nid o weithredogedd; fel nad ymfrostiai neb.—Am hyny o fydd y mae; fel y byddai yn ol gras, ac fel y byddai'r addewid yn sicr.* Eph. 2. 9 Rhuf. iv. 16.

Cw Pa bryd yr amlygwyd Crist, a'r Cyfammod Gras, i Ddyn?

At Yn ebrwydd, ar ol i Adda dori'r Cyfammod Gweithredoedd. Canys Dew a ddywedodd wrth y Surph a'i huddodd of trwy'r Wraig, *Golyntaeth a osodaf rhyngot ti a'r wraig, a rhwng dy had di a'i Had hithau; efe a ysiga dy ben di, a thithau a ysirgi ei seudd ef.* Gen. iii. 15.

Cw Beth a fynegir ymma am Crist?

At Tipheth.

1. Ei Gynwddoliaeth ef; sef, y byddai iddo gymmeryd arno y natur ddynol, a'i eni o Wraig. Canys, Had y Wraig a gelwir ef; u d Had y Gwr; o blegid mai o forwyn bur, wedi ei dyweddio i fod yn Wraig, ac heb adnabod Gwr, y ganed Crist. Eney vii. 14. Math i. 18

sef, Goruchwiliaeth y Cyfammod, dan y Testament newydd, pan ddaeth Crist i'r byd.

Cw Yn mha beth y mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Gras, yn y Testament newydd, yn gwahaniaethu oddi wrth yr Oruchwiliaeth o hono dan yr hen Testament?

At. Fe'i gelwir wrth wahan Ewau. Canys, Goruchwiliaeth y Cyfammod Gras dan yr hen Testament, a elwir yr Hen Gyfammod, a'r Gyfammod Cynaf; a'r Oruchwiliaeth o hono dan y Testament newydd, a elwir yn Gyfammod Newydd, a'r Ail Gyfammod, ac yn Gyfammod Goeall; o herwydd ei fod yn well dan yr Esgynyl, na chynt yn yr Eglwys Iuddewig dan yr hen Testament. Heb. viii. 6.

Cw Yn mha beth y mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Gras yn well yn awr, nag yn yr Eglwys Iuddewig gynt?

At. 1. Mae Goruchwiliaeth y Gyfammod Gras, yn awr, yn fwy esmwyth na chynt. Canys yr holl aberthau costfawr, a'r defodau trafferthus gynt, a ddiddymwyd. Gal. v. 1. Act. xv, 10.

2 Mae yn awr yn fwy eglur na chynt. Canys ystyr dywyll y cysodau gynt, a wnaed yn olau dan yr Esgynyl.—Yr hyn yn oesoedd eraill nid eglurwyd i feibion dynion, fel y mae yr awr hon wedi ei ddadguddio. Heb x. 1. Eph. iii. 5.

3 Mae yn awr yn fwy helaeth na chynt. Canys, nid un genedl yn unig, sef pobl yr Iuddewon, a dderbynir dan yr Oruchwiliaeth bresenol o'r Cyfammod; aithr pawb a cwyllsiant, a ba genedl bynnag y bont. Marc xvi. 15. Rhuf. iii. 29.

4 Mae yn fwy sicr i olwg ein Ffydd ni. Canys, y pethau ag oedd yr holl Gysgodau a'r Prophwydoliaethau gynt yn rhagddangos, a gyflawnwyd; a Christ a orphenodd bob peth a berthyn i'r Iechydoriaeth ni.

5 Mae yn cynnwys ynddŷ well Addewidion na chynt. Sef, Addewidion mwy ysbrydol, mwy helaeth, eglur, a sicr, am Fywyd traggywyddol; ac am Ysbryd Duw, i'n cymmorth a'n diddanu. Heb. viii. 6. Rhuf. viii. 32. Ioan vii. 38, 39.

6 Mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Gras yn awr yn

fwy sefydlog. Canys fe newidiwyd yr Oruchwiliacth
gynt, pan ddadllo Crist ydychyd; bnd yr Oruchwiliacth
hon a saif, nes delo Crist i'r farn. Heb. xii. 28. 2
Cor. iii. 11.

Cyw Pa Nam y newidiwyd Oruchwiliacth y Cyfam-
mod Gras i'r gweli, dan y Testament newydd?

At 1. Am uad oedd Eglwys Daw gynt ond megys
plant yn eu mebyd; a plant a ddiplanti i g'flawnder
oedran a dyall, yr hysbysir hysbysu o gyfrinach eu
fad a' eiddolaeth a berffryn iddynt. Gal. iv. 1-7.

2 Yr oedd yn angenrheidiol i symmud ymmaith y
Cysgodan ag oedd yn perthyn i Oruchwiliacth y Cy-
fammod gynt, pan addechylwyd o'u honynt. Atd
yr un Oruchwiliacth ag oedd yn arddelidau fod Crist
ddysod, sydd weddys ar ol ei ddysod. Heb. vii. 12.

3 Yr oedd yn gwybodaeth i'r Crist, em Harchoffeinad
mawr, pan dddechylwyd i'r byd, ddychyd ag ef Oruch-
wiliacth rhagorach o'r Cyfammod uag oedd o'r blaen,
ef Anrhydedd a Gogoriant iddo. Heb. viii. 6.

Cyw Pa Nam ydychyd y Cyfammod Gras?

At 1. Mae yn Cyfammod Sanctaidd. Canys, y mae
Sancteiddrwydd Duw yn ymddangos yn fawr gnddo,
a'r deith o hono ydychyd, ein dychyd ni i fodd yn Bobb sanc-
taidd; mae yr holl Orddinadau, a'r Bobb, a'r twd a
Llwydau iddo, i gyd yn sanctaidd. Luc i. 72.

2 Mae yn Cyfammod goruddog a mawr i'r fawr.
Canys, y mae i ni Hapl trwyddo yn Nidd i'r holl
Briodolacthau; yr en Mab Daw, a holl Ddychydur
Prunedigaeth; yn yr Ydychyd Glan, a'r holl Hedd;
yn Ngofal Rhagluniaeth Daw, a Gueinidogaeth ei
Angylion ef; ac yn holl Addeuadion Daw, a pholl
Trugareddau a Bendithion; fel na dychydion neb a dd
wacno'r Cyfammod hwn. A'r holl dychyd, Eydychyd
dwiaeth, a'r holl dychydion ydychyd. 2 Sam. xiii. 9. 1
Cor. ii. 9. iii. 21-23.

3 Mae yn Cyfammod tragwyddol, heb ddechyd mawr
Oddi ydychyd Arfaeth dragwyddol Daw y ddechyd y Cy-
fammod hwn; Bendithion tragwyddol, Mawrddant a
Heddwch tragwyddol, Llawnedd a Bywyd tragy-
wyddol, a gynllwysir ydychyd. 2 Sam. xiii. 9.

4 Mae yn Cyfammod Priodas. Trwy hwn y mae'r

Undef agosaf, a'r Cariad anwylaf, rhwng Duw a'i Bobl; ac na ddiffionon hwn ysgarth rhugddynt a Duw, oddi ei hŷr godineb ysbrydol; sef, ymadawiad eidd calonau oddi wrtho; canys nid yw pob bai a faeidd yn totti Cyfammod Priodas. *Esay* lxi. 3. *Hos.* ii. 19.

5 Mae yn Cyfammod rhad, Heb elw i Dduw oddi wrtho; na chemm munau ddim haeddiant o'r Drugaredd leiaf sydd ynddo. Duw a ddywedodd, Cargi hwynt yn rhad; canys trodd fy nig oddi wrthyn. *Esay* v. 1—3. *Hos.* xiv. 4.

6 Mae yn Cyfammod sicr. Ni's gellir ei ddiiddymu, na'i dyfnewid byth. Fel y gallom yn ddibryder obeithio dim bod peth a addewir ynddo. Cyfammod fy hedd ni sydd medd yr Arglwydd, sydd yn frugarhau wrthyn. *Esay* li. 16. *Ioan* x. 28.

7 Mae yn Cyfammod rhagorol. Yn rhagorach na'r Cyfammod Gweithredoedd, ac na hen Oruchwiliaeth y Cyfammod Gras; ac yn rhagorach na'r cwpl a fedr dyn ddywedyd na dyall am dano. Fel y mae yn sgrifenedig: Ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i raton dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i cafant ei. *1 Cor.* ii. 9.

8 Mae yn Cyfammod y mae'r Cyfammod Gras yn gyfielyb.

1. Mae yn gyfielyb i Baradwys, neu Ardd Eden. Lle y'roedd pob Ffrwythau dymuol yn tyfu, a Phren y Bywyd yn y canol. Canys, Ffrwythau rhynweddus aneirif sydd yn y Cyfammod hwn; a Christ, ein Bywyd yn benaf ac yn Swm o'r cwt.

2. Mae yn gyfielyb i Arch y Cyfammod. Lle y'roedd Elechau y Ddedd, y Crochian Manna, a Gwralen Aaron ynghadw; a'r Drugareddfa a'i Cerubiaid oddi ar hyn. Canys, yn y Cyfammod hwn y mae Crist, fel y Manna, yn ymborth i'n Heneidiau; a Gweinidogaeth yr Eleny, fel Gwralen Aaron, yn blaguro y Gyfranth Foesol a sgrifenydd ar Lechau, yn Rheol o' Ufuddod. Trugaredd Duw yn Nghrist, yn gorchuddio ein Troedd; fel y Drugareddfa oddi ar y Llechau; ac Angylion Duw, fel y Cerubiaid, a'u Hadenydd ar led, yn barod i weithio. *Heb.* ix. 4.

3. Mae yn gyfielyb i Aton Dwir y Bywyd. Am y

hon y dywed Dafydd, fod ei ffrydiau yn llawenhau dinas Duw. Canys felly mae Grasau a Chyssuron y Cyfammod, yn tanu fel ffrydiau ysbrydol trwy holl Eglwys Duw, i fywban o lloni pob aelod o honi. *Salms* xli. 4. *Dad.* xxii. 1.

4 Mae yn gyffelyb i Dwr Libanus. Neu Drysordy, yn llawn Golud, a Gwisgoedd, ac Arfau. Canys, y Cyfammod a lenwir ag anchwiliadwy Olud Crist, y Trysor cuddiedig, i'w ranau yn rhodd rhwng pechaduriaid; ac yno hefyd y mae Gwisgoedd Iechyd wriaeth i'w dilladu, ac Arfogaeth Gras Duw i orehfygu y gelyn.

5 Mae yn gyffelyb i Destament, neu Lythyr Cymmun. Lle mae y Testamentwr yn rhoddi rhoddion mawrion, heb hawl gan neb ynddynt. Canys felly y mae Crist, o'i Ewyllys da, yn ei Destament hwn, yn rhoddi i ni yr holl Fendithion a berthyn i Fywyd tragywyddol, heb fod gennym hawl na haeddiant o ddim.

6 Mae yn gyffelyb i Gerbyd y Brenin Salomon, a wnaeth efe o goed Libanus, a'i byst o arian, ei lawr o aur, ei leni o borphor, a'i ganol a balmantwyd a chariad i ferched Jerusalem. Canys, y Cyfammod Gras yw Cerbyd y Brenin tragywyddol, i ddwyn adref i Briod, yr Eglwys, atto ei hun i'r Nefoedd. Mae y Cyfammod hwn yn barhaus fel coed Libanus, yn gryf fel arian, yn bur fel aur, a thaeuelliad Gwaed Crist fel llem o borphor ynddo, ac i gyd yn llawn o Gariad. *Can.* iii. 9, 10.

7 Mae yn gyffelyb i Arch Noa. Yn mha un yr achubwyd ef a'i deulu, pan ddaeth y Diluw i foddi y byd. Canys, yn y Cyfammod Gras yn unig y mae Diogelwch rhag colledigaeth; ac yr achubir holl Deulu'r Ffydd, pan ddel y Diluw tanllyd ar holl annwylion y byd yn y Dydd olaf.

Cw Pa bethau yn neillduol a addewir i chi yn y Cyfammod hwn?

At 1. Mae Duw ei hun yn addaw, bod yn Dduw ac yn Dad i mi; ac y bydd efe yn Dduw i mi yn ei holl Briodoliaethau. Sef, yn Dduw Hollalluog, Hollwybodol, Hollbresenol; yn Dduw Grasel a Thrugarog, ac yn Dduw Anghyfnawidiol i mi, na's gellir ddiddymu ei Gariad, na throï ei Galon oddi wrthyf byt. *2 Cor.* vi. 18

3. Mae Duw yn addaw ei Ysbryd Glan, Ym nêthlon,
 a'n cysgion, a'n hiddam; a'm sancteiddio oddi wrth
 fy holl halogrwydd pechadurus, a'm gwynethur yn
 bludd holl Ewyllys Daw. Ezer. xxxvi. 26. 27.
 Diar. l. 23.

-5. Mae Duw yn addaw, y bydd i mi gael fy nghyfrald
 o bob Tregaredolau tymhiorol. "A dertny nes, at nid
 dim bwrdd, oddi wrth dra bddau y byd. A c yn adilaw
 fy nerthu a'i llas, "i'w cychygu pob profedig aethaw.
Math. vi. 33. Mar. vii. 26. 1. Cor. x. 15.

30—**The** "Dŵl y'r addaw," i.e. upwardd dŵl with
caethiwedd bân b'om Marwolaeth, a Burn y Pydd olaf.
Elec. R. 14. 15. **Pent.** 10H. 15. **Vulg.** 15. **Chant.** 15.

77 Mae Ddu yn addaw i mi A dyfodol gogonddus
ar ol i' mi farw, i' fwynddi Bywyd Nafwyddol i newn
Ologonant ddiadweddi yn y Byd arall. Ioan. 11, 16.

1. Cw. Betha a ystyried yn ychydig am y Cylammod
 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835.

2. Myr dættum ystyried, þá er alartís þu þuð lík. Þan
 3. Cyntinnuð. Eras. Þu þu ná lefar, náð oes ræðu þu

rodd na rhan yn Llythyr Cymmun ei Dad ! Canys, nid oes i'r rhai sydd allan o'r Gyfammod ran na chyfran yn seb o Addewidion Duw, nac mewn dim a bwrcasodd Crist. Mae Porth y Nefoedd ynghau yn eu herbyn, a dinysr uwch eu penau. Ac wele, mae Duw hefyd yn eu mældithio hwynt, am wrthod ei Gyfammod ef. Canys fel hyn y dywed Arglwydd Dduw Israel ; Melldigedig fyddo'r gwr ni wrendy ar eiriau'r cyfammod hwn. *Jer. xi 3. Eph. ii. 12. Dad. xiii. 15.*

3 Mi ddylwn ystyried, na ddichon neb fod yn Bobl gyfammodol i Dduw, heb ddilyn Saneteiddrwydd ; canys Cyfammod sanctaidd yw efe. Wrth yr annuwiol y dywedodd Duw, Beth sydd i ti a fynegech ar fy nedd-fau, neu a gymmerekch ar fy nghyfammod yn dy enan ; gan dy fod yn cashau addysg, ac yn tasu fy ngeiriau i'th ol ? *Salm i. 16, 17. 2 Cor. vii. 1. 2 Pedr i. 4.*

4 Mi ddylwn ystyried, fod Cyssur a Diddanwch digenol yn y Cyfammod hwn i holl Bobl Duw. Canys fe ddi-chon pob un o honom ddwywedyd, Yr Arglwydd yw rhan fy etifeddiaeth i. Y llinynau a syrthiasant i mi mewn lleoedd hyfryd ; y mae i mi etifeddiaeth deg—Wele, Duw yw fy iechydwriaeth ; gobeithiaf, ac aid otnaf. *Salm xvi. 5. 6. Esay. xii. 2. 2 Sam. xiii. 5. Salm i. 4, 5. Heb. viii. 10, 12. Luc x. 20.*

5 Mi ddylwn ystyried, mor echrydus yw bod yn dwyllodrus yn y Cyfammod ; canys anudoninaeth gresyas yw, ag sy'n tynu barnau trymion, diymwared, a didosturi. Wrth y bobl a dorasant y cyfammod, y dywedodd Duw, Wele fi yn dwyn drwg arnynt, yr hwa ni's gallant fyued oddi wrtho ; yna y gwaeddant arnaf, ac ni wrandawaf hwynt.—le, mi a'u rhoddaf hwynt yn llaw eu elynion.—Dywedasant eiriau, gan dyngu anudon wrth wneuthur ammod.—A dygaf arnoch gledddyf, yt hwn a ddial fy nghyfammod. *Jer. xi, 10, 11. xxix. 18—20. Hes. x. 4. Lef. xxvi. 25.*

6 Mi ddylwn ystyried, mai trwy Grist y rhoddff Hawl o'r Cyfammod i ni ; canys efe yw Sŵm a Chyflawnder y Cyfammod. Gwaed Crist yw Gwaed y Cyfammod, trwy ba un y prynuwyd i ni ollgyddod oddi wrth golledigaeth a phechod ; ac iddo ef y rhoddff y holl Addewidion sydd ynddo. *Zec. x. 11, Gal. iii, 12.*

7 Mi ddylwn ystyried, mai ymgysfammodi a Duw sydd fwyaf angenrheidiol o bob peth. O blegid na ddi-chon y cwbl ag sydd yn fy byd, na'r cwbl ag sydd mewn Crefydd hefyd, lesbau dim i'r rhai sydd allan o'r Cyfammod. Canys y maent heb Grist, yn ddiethriaid i wladwriaeth Iŷrael, ac yn estroniaid i ammodau yr addewid : heb obaith ganddynt, ac heb Dduw y ny byd. *Eph. ii. 12.*

Cw Pwy fydd mewn gwirionedd yn y Cyfammod Gras ?

At 1. Ni's gellir gwybod pwy ydynt wrth eu hen-wau, a ysgrifenydd yn Llyfr y Bywyd. Canys, Dirgeledigaethau sydd eiddo'r Arglwydd; a'r pethau amlwg a roddwyd i ni. *Deut. xxix. 29.*

2 Y mae Goruchwiliaeth y Cyfammod yn perthyn i bawb yn yr Eglwys weledig : a Galwad cyfredinol i bawb, a ewyllysio, ddyfod i mewn iddo. Gogwyddwch eich clust, a deuwwch attaf; gwrandewch, a bydd byw eich enaid; a mi a waaf gyfammod tragywyddol a chwi. *Esay lv. 3. Math. xi. 28, 29. Dad xxii. 17. Ioan iji. 16.*

3 Y mae amryw Nodau yn perthyn i'r rhai a ddygwyd i'r Cyfammod Gras mewn gwirionedd. Ac y mae'r drws yn agored i dderbyn ereill i mewn, o's myn-ant ddyfod tra fyddo Dydd Gras yn parhau.

Cw Beth yw Nodau y rhai sydd yn y Cyfammod Gras ?

At 1. Hwy a gawsant Farn Angau ynddynt eu hunain, trwy Ddeddf y Cyfammod Gweithredoedd. Sef, Golwg ar eu colledigaeth, ag sy'n peri iddynt ffoi am eu bywyd, i gymmeryd gafael yn y gobaith a osodwyd o'u blaen yn Nghrist, trwy'r Cyfammod Gras; ac i llynu wrtho, er gwaethaf pob rhwystrau. *Heb. vi. 18. Rhuf. vii. 9. Phil iii. 7. Math. x. 6.*

2 Mae y Berthynas gyfammodol sydd rhyngddynt a Christ, yn ei wneuthur ef yn werthfawr ac yn anwyl iawn iddynt. Maent yn gweled Doethineb a Gallu ynddo; fel nad yw holl odidowgrwydd y byd hwn ond tom, mewn cymhariaeth iddo; er fod ereill yn ddiystyr am dano. *1 Cor. i. 23, 24. 1-Pedr ii. 7. Phil. iii. 7. 8 Heb. xi. 24-28.*

3 Mae Cyfraith y Cyfammod yn 'sgrifenedig yn eu calonau, i'w gwneuthur yn usudd i Ewyllys Duw. Sef, I arfered yn barchus ei holl Ordinhadan, ac i rodio yn ei holl Ddeddfau ef yn ddiargyoeidd, *Heb. viii. 10. Eze. xxxvi. 27. Salm cxix 5. Luc i. 6.*

4 Mae Cariad Duw yn Nghrist, a amlygir yn y Cyfammod, yn tynu eu Serch a'u Hiraeth ar ol Duw, Ac yn gwneuthur eu hufudd-dod iddo yn holl ac yn esmwrth. *Salm lxxiii. 25. xl. 8. 1 Ioan v. 3*

5 Maent yn grasanaethu Duw a'i addoli yn ysbrydol: nid yn ffigurol, fel eraill; ac yn Nghrist yn unig y mae holl hyder eu Ffydd a'u Gorfioledd hwy. Heb ymddiried mewn dim a wnelont eu huanain, eithr yn Nghrist yn unig. *Ioan iv. 24. Phil. iii. 3. Rhuf. x. 4*

6 Mae Ysbryd Duw yn ol Addewid y Cyfammod; yn ddjab; sef, Ysbryd Crist, Ysbryd Gras, a Gweddian, Ysbryd Mabwysiad, y llefain, Abba, Dad, yn eu calonau, Ysbryd gras, a nerth, a phwyll, i'w diddanu, a'u dysgu, a'u nerthu, i fyw ac i fargu iddo ef. *Eze. xxxvi. 27. 1 Cor. vi. 17. Zec. xii. 10. Rhuf. viii. 15. 16. xiv. 8. Esay. xlii. 3.*

7 Mae Gras y Cyfammod yn tynnu oddi wrth amgwyoldeb a chwantau bydol, i fyw yn sef, yn gytiann ac yn dduwiol. Ac i ddiogwyd (er cysaur iddynt yn mhob gorthrymder ac adfyd) am y Gobaith gwynfydedig ag sydd ar eu medr yn Ymddanghosiad Crist. *1 Dii. ii. 11—13. Rhuf. vi. 2. 1 Tim. ii. 15.*

8 Cy Pa lun y mae ddyfodol y Cyfammod Gras i'w 14 Trwy Ysbryd Crist yn fy nerthu i dderbyn Crist yn Wardwr, ac yn Arglwydd; a credu ynddo, ac i ymmostwng iddo yn mhob peth. Ys hyn a gynhygir yn rhad ac yn ddibaeiddiant i'm wyaf a'r gwaithaf o bechaduriaid. *Esay i. 12. 1 Tim. ii. 15. 16.*

9 Cy Pa ham mai trwy dderbyn Crist y mae dyfodol y Cyfammod?

10 1. Am mai yn Nghrist y mae holl Gyflawnder y Bendithion a addewir yn y Cyfammod i'w, a Chyflawnder y Grass gytiannu Ammodau y Cyfammod. Caws Crist sydd bob peth, ac yn mhob peth. Yr hwn sydd yn cyflawnu oll yn oll. *Col. iii. 11. Eph. i. 23. Col. i. 19. ii. 9. Ioan i. 16. iii. 35.*

Myfi yw y Drws : o's a neb i mewn trwof fi, eise a fydd cadwedig. *Ioan* x. 9. xiv. 6.

Cw Pa bam y rhoddir Addewidion Iechydwrïaeth trwy Gyfammod ?

At 1. Er mwyn deffroi ac annog dynion i'w ceisio. *Canys, Pa fodd y gallen geisio, oni buashi fod Duw i'w gmgysammodi i'w pddi ?* 2 *Sam.* vii. 27.

2 Er mwyn i Ffyddlondeb a Gwirionedd Duw ymddangos yn ogoneddus, yn ei Waith yn cyflawtu Addewidion ei Gyfammod. *Deut.* vii. 9. 1 *Bren.* viii. 23. *Rhuf.* xv. 8. 9.

3 Er mwyn gosod ychwaneg o Anrhydedd ar ei Bobl *Canys, Pa genhedlaeth ar wyneb y ddaear mor anrhyddedus ac adderchog, d'r rhai y mae Duw yn gymmeryd yn Bohl iddo ei hun trwy gyfammod !* *Deut.* xxvi. 18, 19. 1 *Cron.* xvii. 21, 22.

4 Er mwyn doddi at ei Bobl ychwaneg o Rhwymedigaeth i roddio yn ffyddlon yn Ffordd yr Arglwydd. *Canys, Nid peth bychan yw, tori Cyfammod a Duw.* *Gen.* xvii. 7, 9. *Ezec.* xx. 37. *Jer.* xiii. 11.

5 Er mwyn ychwaneg o Sierwydd Ffydd a Chyssur Fw Bobl, yn erbyn amheuoedd ac ofnau. *Canys, Ni thyr Duw ei Gyfammod byth.* *Heb.* vi. 17—19. x. 23. 2 *Cron.* xxi. 7.

Cw Pa ffordd y mae Duw yn sicrhau ei Gyfammod ?

At 1. Trwy ei Ail, a'i Lw. *Fel trwy ddati beth di-annwadal, yn y rhai yr oedd yn anmhossibl i Datnu fod yn gelwyddog, y gallen ni gael cysur cryf.* *Heb.* vi. 18.

2 Trwy Waed a Mecliniaeth Crist. *Canys, am ei Bobl gyfammodol y dywedodd Crist, Yr ydwyf yn rhoddi iddynt fywyd tragwyddol ; ac ni chyfrgollant byth, ac ni ddwg neb hwynt allan o'm llaw i.* *Ioan* x. 28.

3 Trwy Seliad ac Ernes yr Ysbryd Glan. *Yr hwn sydd yn ein cadarnhau ni gyd a chwi yn Nghrist, ac a'n hennetiodd ni, yw Duw ; yr hwn hysyd a'n seliodd, ac a roes ernes yr Ysbryd yn ein calonau.* 2 *Cor.* i. 21, 22. *Eph.* i. 13, 14, iv. 30.

4 Trwy Annghysnewidioldeb Duw ei hun. *Canys myfi yr Arglwydd ni'm newidir ; am hyny ni ddifethwyd chwi, meibion Jacob.* *Mal.* iii. 6.

6 Trwy y Sacramentau, a appwyntiodd Crist yn ei Eglwys yn Seliâu o'r Cyfammod.

Cw Pa Sacramentau oedd yn Seliâu o'r Cyfammod, yn Eglwys Duw yn y dyddiau gynt, eyn dyfod Crist i'r byd?

At 1. Fe ordeiniodd Duw Arwyddion cyffelyb i Sacramentau, i'n Rhieni cyntaf yn Mharadwys; eanys yr oedd y Pren yn nghanol yr Ardd, yn Arwydd o Fywyd; a Phren Gwybodaeth Da a Drwg, yn Arwydd o Farwolaeth. *Gen. ii.*

2 Fe ordeiniodd Duw, ar ol hyny, ddau Sacrament, yn yr Eglwys Iuddewig; sef, Enwaediad, ac Oen y Pasg.

Cw Pa sawl Sacrament a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys?

At Dau yn unig, megis yn gyffredinol yn angenrhaid i Iechydwriaeth: sef, Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.

Cw Beth a ddylech ystyried ynghylch y Sacramentau hyn?

At Pum petli.

1 Awdwr y Sacramentau; sef, Crist. *Efe a'u ordeiniodd; y rhai gan hyny a'u hesgeulusant, ydynt yn diymygu Crist, ac yn anafudd iddo. Dit. i. 16.*

2 Nifer y Sacramentau; sef, dau, *Ac, am hyny, cyfeiliorni, cywilyddus yw saith Sacrament y Pabyddiaid.*

3 Enwau y Sacramentau; sef, Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.

4 Angenrheidrwydd y Sacramentau tu ag at Iechydwriaeth. *Ac, am hyny, mae y rhai a'u hesgeulusant yn esgeuluso eu Iechydwriaeth eu hunain. Heb. ii. 3.*

5 Yn mha ystyr y maent yn angenrheidiol i Iechydwriaeth: sef, yn gyffredinol, nid yn anhepcorol; gan nad yw yn annibosibl i fod yn gadwedig hebddynt, pan nad ellir eu cael; fel y Lleidr edifeiriol ar y groes.

Cw Pa wahaniaeth, sydd rhwng Sacramentau yr Efengyl, o Sacramentau yr Hen Destament?

At Yr un yw Awdwr y ddau; sef Duw. Eithr,

1 Nid yr un yw eu Defnydd. Enwaediad, ac Oen y Pasg, oedd gynt: eithr Bedydd Dwfr, a Bara a Gwin, yw y Sacramentau yn awr.

2 I genedl yr Iuddewon, y rhoddwyd y Sacramentau gynt; eithr Sacramentau yr Eſengyl, a roddir i bob cenedl a gyfammodant a Duw.

3 Y Sacramentau gynt, oeddynt yn Arwyddion o Grist i ddyfod; eithr Sacramentau yr Eſengyl, ydynt Arwyddion o Grist wedi dyfod i'r byd.

Cw Pa wahaniaeth sydd rhwng Gair Duw a'r Sacramentau?

At 1. Mae Gair Duw i'w weini i buwb; eithr y Sacramentau a ddylid eu gweini yn unig i Deulu y Ffydd.

2 Mae Gair Duw yn mynegu Pethau ysbrydol i'n olustiau; ond y mae'r Sacramentau yn portreiaadu Pethau ysbrydol, trwy Arwyddion gweledig, o flaen ein Hygaid ni.

3 Mae Gair Duw yn hysbysu i ni Gyfammod ac Addewidion Duw; eithr y mae'r Sacramentau yn eu sicrhau fel Seiliau; canys Seiliau y Cyfammod ydynt.

Cw Pa beth yr wyf i yn ei ddysall with y gair hwn Sacrament?

At Yr wyf i yn dyall Arwydd gweledig oddi allan o Ras ysbrydol oddi fewn, a roddir i mi; yr hwn a orddiiodd Crist ei hun, megys Modd i'ni dderbyn y Gras hwnw trwyddo, ac i fod yn Wystl i'n sicrhau ni o'r Gras hwnw.

Cw Betha ddylech ystyried ymma?

At Tri pheth. 1. Ystyr y gair Sacrament. 2. Pwy a'i lloerleiniodd; sef Crist. 3. I ba Ddyben.

Cw Beth yw ystyr y gair Sacrament?

At 1. Sacrament oeddynt gynt yn galw Llifrai Gweision Arglwyddi, i wahaniaethau rhyngddynt, hwy a dynion creill. Ac felly mae y Sacramentau yn gwahaniaethu rhwng Gweision Crist a phobl y byd.

2 Sacrament oeddynt gynt yn galw y Gwystl i ateb Cwyn mewn Cyfraith, am wneuthur y Matter yn dda yn Llys y Barnwr. Felly mae y Sacramentau yn Wystl neu Sicrwydd o Ffyddlondeb Crist i ateb drosgm ni yn Llys y Nefoeld, ac i wneuthur ein hachos yn dda ger bron Duw.

3 Sacrament a elwyd Llu Milwr, am fod yn ffyddlon i'w Bentywysog mewn Rhyfel. A thrwy y Sacramentau

yr ydym ni yn wned dan Lw y Cyfammod; am fod yn Filwyr ffyddlon dan Fawr Crist, yn erbyn pechod, y byd, a'r cythraul.

Cw Beth a ystyriwch ynghylch mai Crist yw'r Awdwr a ordeiniodd y Sacramentau hyn?

At Tri pheth.

1 Mai Crist yw ein Penaeth a'n Brenin, i'r hwp yn unig y perthyn i appwyntio yr Ordinhadau, a'r Drefn a welo efe yn dda, yn ei Eglwys ei hun. *Eph. i, 22.*

2 Mai gan Grist yn unig y mae Gallu i fendithio yr Ordinhadau a ordemiodd efe er Lles i ni. *Math. xxviii, 18.*

3 Nad oes i neb lyfesu Ordinhadau Crefydd o'n dy-chymmyg eu hunain; nac esgeuluso y rhai a ordeiniodd Crist. *Dan berygl o dynu ar eu penau y cystryn Farn echrydus, ag y mae'r fath Rhyfyn yn haeddu. Dad. xxii, 18.*

Cw I ba Ddyben yr ordeiniodd Crist y Sacramentau?

At 1. I fod yn Arwyddion gweledig, oddi allan o Ras ysbrydol oddi fewn. *Fel na byddom hwyrfrydig i gred, Addewidion Duw am y pethau a berthyn i Fywyd tragywyddol. Ioan xx, 27. Iago i, 6, 7.*

2 I fod yn Foddion i dderbyn Gras trwyddynt. *Canyys ni ddichon yr Ordinhadau a gyssegrodd Crist, lai na bod yn llesol i buw a'u hârferant yn barchus. Esay xii, 3.*

3 I fod yn Wystl i'n sicrhau o'r Gras hwnnw. *Fel y nesom at Ordinhadau Crist, mewn llawn sicrwyd ffydd, heb amau dim. Heb. x, 22, 23.*

Cw Pa sawl rhan y sydd mewn Sacrament?

At Dwy; yr Arwydd gweledig, oddi allan, a'r Gras ysbrydol oddi fewn.

Cw Beth a ddysgwch oddi wrth hyn?

At 1. Nad oes i mi orphwys ar yr Arferiad o'r Ordinhadau oddi allan yn unig; canys, nid ydynt ond Arwyddion neu Foddion o Ras; nid y Gras ei hun ydynt.

2 Nid oes i mi ddisgwyl am Ras ysbrydol oddi fewn, tra yr esgeuluswyf yr Ordinhadau oddi allan. *Canyys ni ddylai neb wahanu y pethau a gysylltodd Duw.*

3 Y mae megis Corph ac Enaid i bob Ordinhad;

sel, Cyflawniad yr Ordiniadau oddi allan, a Chydweithrediad Gras ysbrydol oddi fewn; ac ni ddylid esgeuluso an o'r ddan.

Cw Pa beth y'wr Arwydd gweledig oddi allan, neu'r Ffurf, yn y Bedydd?

At Dwfr: yn yr hwn y bedyddir un, Yn Enw y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glan.

Cw Beth a ddylech ystyried am Fedydd?

At 1. Mai y Sacrament cyntaf o'r Testament newydd yw Bedydd, a ordeiniodd Crist ei hun; na ddyled ei arferyd yn ddibris, na'i esgeuluso. *Math. xxviii. 19.*

2 Mai trwy Fedydd y'n derbynir i mewn i Eglwys Crist; heb yr hyn nid oes i neb Addewid am Iechydwrïaeth. *Canyis, Yr Arglwydd a chynnegodd beunydd at yr Eglwys y rhai fyddent gadwedig. Aet. ii. 47.*

3 Nad oes i neb gael eu bedyddio ychwaneg nag unwaith. *Un Arglwydd, un ffydd, un bedydd, un Duw a Thad oll. Eph. iv. 5, 6.*

4 Nad oes i neb fedyddio, ond Gweinidogion Gair Daw; canys; iddynt hwy yn unig y rhoddodd Crist Awdtrdod i weinir y Sacrament hwn. *Math. xxviii. 19, 18, 19.*

5 Fod Bedydd yn gyflredinol yn angenrheidiol i Iechydwrïaeth; canys ni ordeiniodd Crist un Ordinhaad yn afreidiol. *A Christ ei hun hefyd a ddywedodd Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Os ddiethr geni dyn o ddwfr ac o'r Ysbryd, hi ddiethron efe fyned i mewn i deyrnas Duw. Ioan iii. 5.*

6 Fod Bedydd, megis yr Enwaediad (yn lle pa un y ddieth Bedydd) yn Sel ac yn Arwydd o'r Cyflawniad Gras; i sicrhau i'n Ffydd Fenddiau y Bywyd tragwyddol a addewir ynddo. *Fel nad oes gan y difeddydd un Sel nac Arwydd weledig am ran yn Nghysammod Duw a Bywyd tragwyddol.*

Cw Ai yn lle yr Enwaediad yr ordeiniodd Crist Fedydd?

At 1. Megis yr ordeiniodd Crist Swpper yr Arglwydd yn lle Oen y Pasg; felly yn ddarnau yr ordeiniodd efe Fedydd hefyd yn lle yr Enwaediad. *Canyis, pe buasai Crist yn burio ymwith yr Enwaediad heb un Ordinhaad yn ei dd, fe fuasai diffyg; ac ni ordain-*

odd; Crist yn anaf yn lle yr Enwaediad, ond Bedydd yn unig.

2 Mae yn addas fod dau Sacrament dan yr Efengyl; megys yr oedd dan y Gyfraith, a'u i'r Ffyddloniaid mewn oedran; a'r llall i'w Plânt, megys yr oedd yn Epwaediad i Blant yr Iuddewon. Ond nid oes un arwydd arall oll o Gariad a Ghyfarnod. Dau i Blant yn awr dan yr Efengyl, auid, yn'r Bedydd, yn porthan iddynt yn lle yr Enwaediad.

3 Mae y Bedydd wedi ei ordeinio i'r un gyffelyb, wasanaeth a'r Enwaediad; sef, i dderbyn y rhai a fo mewn oedran a'r broffes eu Ffydd, a'u Plânt hefyd gyd a hwynt. *Megys yr enwaedwyd ar Abraham ac Ismael ei fab yr un dydd, ynghyd a holl dylwyth ei dy, Felly hefyd y rhai a fedyddiwyd, hwynt hwy a'u holl deulu, a fedyddiwyd gyd a hwynt yr un pryd.* Gen. xvi. 26, 27. Act. xxi. 15, 33.

4 Mae yr Ysbryd Glan yn galw Bedydd dan Enwaediad. Sef, Enwaediad nid o waith llaw; hynny yw, nid fel yr Enwaediad a ordeiniodd Duw i'r Iuddewon trwy Foses; eithr Enwaediad Crist; sef, Bedydd. Ac a elwir yn Enwaediad gan yr Apostol; o blegid mai hwn sef Bedydd, a ordeiniodd Crist dan yr Efengyl, yn lle yr Enwaediad dan y Gyfraith. *Col. ii. 11, 12.*

5 Mae yr Enwaediad dan y Gyfraith, a'r Bedydd dan yr Efengyl, yn arwyddocau yr un gyffelyb bethau. Ac, am hynny, pan ddarfu atser yr Enwaediad, yr ordeiniodd Crist yn gyfleus i Fedydd fod yn ei le.

Cu, Pa gyffelyb bethau y mae y ddau yn arwyddocau?

At 1. Yr oedd Enwaediad, ac felly mae Bedydd, yn arwyddocau, Llygredigaeth y Cnawd; Jer. iv. 4. 1. Pedri. 21.

2 Yr oedd Enwaediad, ac felly mae Bedydd, yn arwyddocau, yr Adenedigaeth, neu Enwaediad y Galen. *Deut. xxi. 6. Dd. iii. 6.*

3 Yr oedd Enwaediad, ac felly mae Bedydd, yn Sef o'r Cyfammod Gras. Canys, Isael Kyfiawnder y Fydd oedd yr Enwaediad; ac nid oes posibilrwydd fod Cyfiawnder y Ffydd mewn un Cyfammod, ond yn y Cyfammod Gras yn unig. *Rhm. iv. 11.*

4 Taw y'r Enwaediad yr oedd gynt, a thrwy Fedydd

y mae yn awr, ddyfodiad, i mewn i Eglwys Dduw dan Oruchwiliath y Cyfammod Gras.

5 Yr oedd yr Enwaediad, ac felly mae Bedydd hefyd yn gosod Rhwymedigaeth ar bawb, i ddiosg corph pechod, ac i arwain buchedd newydd. *Col. ii. 11. Rhuf. vi. 4, 6.*

6 Yr oedd yr Enwaediad, ac felly mae Bedydd hefyd yn Nod o Wahaniaeth rhwng Aelodau yr Eglwys, weledig a dynion ereill.

Cw i ba Ddyben yr ordeiniwyd Bedydd?

At 1. I arwyddocau a selio ein Himpiad ni yn Nghrist; a o'n Hawl ni, trwyddo ef, yn Mreintiau y Cyfammod Gras.

2 I arwyddocau a selio ein Rhwymedigaeth ni i gyflawnu Gofyniad a Dyledswyddau y Cyfammod.

Cw Pa Freintiau a selir i chi yn y Bedydd?

At 1 Derbyniad i fod yn Aelodau o Gorph Eglwys Crist. *Yn gyd-ddinasyddion o'r saint, a theulu Duw, ac yn gydetifeddion o holl freintiau ac addewidion y Cyfammod Gras. Eph. ii. 19.*

2 Maddeuant trwy Grist o'n holl bechodau. *Bedyddi-er pab un o honoch yn Enw Iesu Grist, er maddeuant pechodau; a chiwi a dderbyniwch ddawn yr Ysbryd Glan. Canys, i chiwi y mae yr addewid, ac i'ch plant. Aet. ii. 38, 39.*

3 Golchiad ymaith anmburedd pechod oddi arnom. *Cysod: bedyddir di, a golch ymaith dy bechodau. Aet. xxii. 16.*

4 Adenedigaeth, ac adnewyddiad ein natur bechadurus, trwy'r Ysbryd Glan. *Yn ol ei drugoredd yr achubodd efe nys, trwy olchiad yr adenedigaeth, ac adnewyddiad yr Ysbryd Glan. Dii. iii. 5.*

5 Mabwysiad, i fod yn Blant i Dduw trwy Grist Iesu; a'n gwisgo a'i Gyflawnder ef. *Canys, cynnifer o honoch ag a fedyddiwyd yn Nghrist; a wisgasoch Grist. Gal. iii. 27.*

6 Hawl yn holl Haeddiant Marwolaeth Crist drosom *Oni wyddoch chiwi, am gynnifer o honom ag a fedyddiwyd i Grist Iesu, ein bedyddio ni i'w formolaeth ef? Rhuf. vi. 3.*

7 Sierwyddo Adgyfodiad gogoneddus ein Cyrph ar

y Dydd olaf, i fod gvd' a Christ yn dragwŷydd. *O's amgen beth a wna y rhai a fedyddir dros y meirw, o'r y meirw ni chysodir ddim? pa ham ynte y bedyddir hwy dras y meirw?* 1 Cor. xv. 29.

Cw Pa Ddyledswyddau y mae Bedydd yn ei rhwymo i gyslawnu?

At 1 Ymwrthod a gweithredoedd y diafol, a gwagedd y byd, y chwantau pechadurus y cnawd. *Na theyrnased pechod gan hynny yn eich corph marwol; i fuddhau o honoch iddo yn ei chwantau.* Rhuf. vi. 12.

2 CREDU yn ffyddlon yn Nghrist; *Canys trwy Ffydd yn cysodir megys o feirw i fod yn ciddo ef. Wedi eich cydgladdu ag ef yn y bedydd, yn yr hwn hefyd y'ch cydgyfodwyd trwy ffydd gweithrediad Buw.* Col. ii. 12.

3 Ufudd-dod ffyddlon i Dduw, *meu newydd-deb buchedd, ag ymattib cydwybod dda tu ag at Dduw. Gan groshoelio yr hen ddyn, er mwyn dirymu corph pechod; fel rhag llaw na wasanaethom bechod.* Rhuf. vi. 4, 6. 1 Pedr iii. 21.

4 Byw yn gariadus a'n gilydd; fel Cydaetodau o Gorph Crist. *O herwydd trwy un Ysbryd y bedyddiwyd ni oll yn un corph.* 1 Cor. xii. 13.

5 Ymddwyn yn addas i Athraiaeth yr Efengyl yn mhob peth. *A chynnifer ag a rodiant yn ol y rheol hon, tangnesedd arnynt a thrugaredd.* Gal. vi. 16. v. 3.

Cw A raid i'r Cynhuddfau hyn fod yn Mhlant y Cristionogion a fedyddir?

At Na raid, mwy nag yr oedd yn rhakt i Enwaediad y Galon fod yn Mhlant yr Inddewon pan enwaedwyd hwynt; eithr y mae Bedydd, fel yr oedd yr Enwaediad, yn rhwymo Plant i gwplau y Dyledion hyn yn ol llaw.

Cw Beth a ystyriwch am yr Arwydd oedi allan yn y Bedydd?

At 1 Yr Arwydd ei hun; sef, Dwfr, a pha un yn bedyddir.

2 Y Weithred o Fedyddio; sef, cyfadfasu Dwfr, trwy Aif Duw a Gweddi, at Gorph y neb a fedyddir.

3 Yn Enw pwy yn bedyddir; sef, Yn Enw y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glan.

Cw Pa lun y profwch, y dylyd bedyddio a Dwfr? canys y mae rhai yn gwadu Bedydd Dwfr.

At 1. Nid allai Bedydd fod yn Sacrament, heb Ddwfr yn Arwydd gweledig oddi allan ynddo. Canys, Arwydd, weledig o Ras ysbrydol anweledig, yw Sacrament.

2 Yr oedd yr Apostolion yn bedyddio a Dwfr wrth Orchymmyn Crist, tra yr oedd efe gyd a hwynt yn y byd *Ioan* iv. 1, 2.

3 Yr oedd yr Apostolion yn bedyddio a Dwfr, ar ol ymadawiad Crist oddi wrthynt. A thair mil a fedyddiwyd a dwfr mewn un dydd. *Act.* ii. a x.

4 Mae y rhai a wadant Fedydd Dwfr, yn gwadau Swpper yr Arglwydd hefyd. Ac y mae Gair Duw yn rhybuddio pob dyn i ochelyd eu gau athrawiaeth hwynti Fy mab, paid a gwrando'r addysg a bair i ti gyfeiliorni. *Diat.* xix. 27.

5 Nid oes un peth mor olau yn Ngair Duw, na thwylla Satan ryw rai i ddal yn ei eiryn. Am na dderbynia-sant gamiad, y gwirionedd, fel y byddent cadwedig. Ac am hyn y denfyr Duw iddynt, hwy amryfusedd cadarn, fel y credont gelwydd. *1 The.* ii. 10, 11.

Cis Pa ham yr ordeiniwyd Dwfr yn Arwydd yn y Bedydd?

At 1. Am mai felly y gwelodd yr Arglwydd yn dda Ia, O Dad! canys felly y rhyngodd bodd i ti. *Math.* xi. 26.

2 Am fod yr Arglwydd yn gogoneddu eishun, trwy ddwyr i ben, bethau mawr trwy foddion dielwaith. Trwy ymolchi yn llyn Siloam, y parodd Crist i'r dalt weled. A thrwy ymolchi yn y Iorddonen, y glanhawyd gwabanglwyf Naaman. *Ioan* ix. 7. *2 Bren.* v.

3 Fe ordeiniwyd Dwfr yn Arwydd gweledig oddi allan yn y Bedydd, o herwydd ei gyffelybiaeth o'r Gras ysbrydol oddi fewn. *Dad.* xxi. 6.

Cis Pa gyffelybiaeth sy mewn Dwfr o Ras Duw?

At 1. Mae Dwfr yn angenrheidiol i feithrin bywyd ynom; ac ni ddichon dim fyw na thyfu hebddo; nac un Enaid fyw Bywyd ysbrydol, a chynhyddu ynddo, heb Ras Duw.

2 Mae Dwfr yn tori syched; ac yn bywhau dyn o'i lewyg. Gras yw'r Dwfr bywiol sydd yn lloni yr Enaid yn ei bangau athrist, ac yn dosi y trachwantau sychedig

pechadurus sydd ynddo. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, Pwy bynnag a yfo o'r dwfr a roddwyf fi iddo, ni sycheda yn dragywydd: cithr y dwfr a roddwyf iddo fydd ynddo yn fflwynon o ddwfr, yn tarddu i fywyd dragywyddol. *Ioan iv. 14.*

3 Mae Dwfr yn ffrwythloni y glenydd diffwrth, ac yn golchi ymaith anmhuredd. Gras Crist a'n pura oddi wrth bechod; ac a'n gwna yn ffrwythlon mewn Sancteiddrwydd a phob Daioni. *Esay lviii. 11. Joel iii. 18.*

4 Mae Dwfr yn aml, yn rhad, ac yn llesol i bawb; felly hefyd y mae Gras Duw, mor rhad, ac mor aml, ag y dichon pawb ei gael; ac mor llesol, nad oes dim yn llesol hebddo. *Math. xvi. 26.*

Cw Pa faint o Ddwfr sy ddigon i fedyddio? canys y mae llawer o ymbleidio ynghylch hyny.

At 1. Fe ddywed yr Ysbryd Glan, mai gwaith y cnawd yw ymbleidio. Cnawdol ydych chiwi etto. Canys tra fyddo yn eich plith chiwi gynfigen, a chynnen, ac ymbleidio: onid ydych yn gŵawdol, ac yn rhodio yn ddynol? *1 Cor. iii. 3.*

2 Y dynion ysgafnaf mewn Crefydd, sy barotaf i ymbleidio ynghylch amgylchion anmhwys. Y Phariseaid a hident wybedyn, ac a ddadleuent yn erbyn Crist ei hun. Od oes neb a fyn fod yn ymrysengar, nid oes gennym ni gyfryw ddefod, na chan eglwysi Duw. *1 Cor. xi. 16.*

3 Nid yw Gair Duw yn appwyntio, pa un a'i Trochiad mewn llawer, neu Daenelliad ag ychydig, o Ddwfr, a ddylai fod yn y Bedydd. Eithr yn gadael hyny, a llawer ychwaneg o amgylchion Crefydd, i Drefn yr Eglwys; i'r hyn y dylem fuddhau yn mhob peth na fodd yn wrthwynebi i Air Duw. Canys Crist ei hun a ddywed, Yr hwn ni wrendy ar yr eglwys chwraith, bydded i ti megys yr ethuig a'r publican. *Math. xviii. 17. 2 Thes. ii. 15. iii. 6.*

4 Mae yn ddamiau, i'r Apostolion fedyddio trwy daenellu Dwfr. Canys, amryw a fedyddiwyd yn eu eiau; a llawer, yn y prif oesoedd, a fedyddiwyd yn eu gwelyau, yn glaf; ac nid oes un gair o son yn yr Ysgrythyr am drochi neb. *Act. ix. 17, 18. xvi. 33.*

5 Mae Tywalltiad neu Daenelliad Dwfr, yn y Bedydd

yn Arwydd mwy cyffelyb na throchiad, o Dywalltiad yr Ysbryd Glan, ac o Daenelliad Gwaed Crist; canys, trwy dywallt neu daenellu, ac nid trwy drochi, y mae Duw yn addaw ei Ysbryd. Tywalltaf fy Ysbryd ar dy had, a'm bendith ar dy hiliogaeth.—Taenellaf arnoch ddwfr glan, fel y byddoch lan oddi wrth eich holl frynti.—A Gwaed y, Taenelliad y mae'r Ysgrythyr yn galw Gwaed Crist. *Esay* xlii. 3. *Ezec* xxxvi. 25. *Heb* xii. 24

6. Cyfaddasiad y Dwfr at y Corph, ac nid pa faint o hono, sydd yn arwyddocau y Cyfaddasiad o Ddoniau Crist ar yr Enaid. Canys, megys y mae ychydig o Fara a Gwin yn Swpper yr Arglwydd, felly hefyd y mae ychydig o Ddwfr yn y Bedydd, yn ateli y Dyben o honynt. Canys, nid o rinwedd naturiol yr Arwyddion hyn, pa un ai ychydig neu lawer a fyddont, ond trwy Fendith Duw, y mae'r Lleshaad ysbrydol o honynt. Nid golchi ymaith fudreddi y cnawd, medd Sant Pedr, eithr ymatteb cydwylbod ida tu ag at Dduw, a ofynir oddi wrth y rhai a fedyddir. Ac nid trwy olchiad y corph, eithr trwy olchiad yr adenedigaeth, ac adnewyddiad yr Ysbryd Glan, yr achubir ni. A Christ a ddywedodd, Fod yr hwn y golchwyd rhan o hono, yn lan i gyd oll. *1 Pedr* iii. 21. *Dit.* iii. 5. *Ioan* xiii. 10.

Cw Beth y mae Bedyddio a Dwfr yn arwyddocau yn henaf?

At Glanhaad oddi wrth euogrwydd pechod, trwy Waed Crist; a Saucteiddiad ein naiur, trwy'r Ysbryd Glan. *1 Cor.* vi. 10, 11.

Cw Beth y mae Bedyddio, Yn Enw y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glan, yn arwyddocau?

At 1, Y Cyssegrïad o honof mewn ffordd o Gyfammod i Dduw, i fod yn eiddo ef; ac na thynwaf byth yn ol Fythym mewn cyfammod a thi, medd yr Arglwydd Dduw; a, thi a aethost yn eiddo fi. *Ezec.* xvi. 8.

2 Bod i mi greu ac addoli Duwdod pob un o'r Personau yn Undod y Duwdod; canys, fe a'm bedyddiwyd yn Enw pob un o honont fel ei gilydd. Ac, Y mae Tri yn tystiolaethu yn y nef; y Tad, y Gair, a'r Ysbryd Glan; a'r Tri hyn Un ydynt. *1 Ioan* v. 7.

3 Bod i mi ymestwng yn ufudd, i gael fy nysgu a'm rheoli, yn mhob peth, gan y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd

Glan ; canys fe a'm cysegrwydd i bob un o lionynt, pan fy meddyddiwyd. *Math. xviii. 10, 20.*

Cw Beth yw'r Gras ysbrydol oddi fewn (yn y Bedydd ?)

Az. Marwolaeth i bechod, a genedigaeth newydd i gyfiawnder ; canys, gan ein bod ni wrth naturiaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn blant digofaint, trwy Feddydd y gwnair ni yn blant Gras.

Cw Beth a ddylech ystyried yn yr Atteb hwn ?

At. Mi ddylwn ystyried pedwar peth.

1 Y Farwolaeth i Bechod y mae Gras yn ei weithio ; fel na fyddom ni fyw ynddo mawych. Megys y dywed yr Apostol ; A ni wedi meirw i bechod, pa wedd y byddwn fyw etto ynddo ef ? *Rom. vi. 2.*

2 Yr Eenedigaeth newydd i Gyfiawnder a Sancteiddrwydd, heb ba un ni's gellir bod yn gadwedig. Megys y dywed Crist ei hun ; Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddieithr geni dyn drachefn, ni ddiehon efe wled teyrnas Duw. *Joan. iii. 8.*

3 Yr Achos pa ham y mae Marwolaeth i Bechod a Genedigaeth newydd yn angenrheidiol ; sef, Am ein bod wrth naturiaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn blant digofaint. Wele, mewn anwiredd y'm lluniwyd, ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf. — Am hyny, Yr oeddym ni wrth naturiaeth yn blant digofaint, megys ereill. *Salm li. 5. Eph. ii. 3.*

4 Y Dyben o Farwolaeth i Bechod, ac o'r Eenedigaeth newydd i Gyfiawnder ; nid angen nag i gael ein gwnenthur yn blant Gras ; sef, yn blant i Dduw, lle yr oeddym yn blant digofaint.

Cw Pa ham y gelwir y gras hwn yn Eenedigaeth newydd ?

At. 1. Am ei fod yn ein symmud i Stad a Chyflwr newydd o Iechydwrtaeth ; lle yr oeddym yn golledig. Dyfrawd hwn oedd farw, ac a aeth yn fyw drachefn ; ac a fu golledig, ac a gafwyd. *Luc. xv. 32.*

2 Am ei fod yn gweithio ynnom Dymherau a Buchedd newydd. Yr hen bethau a aethant heibio ; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd. *2 Cor. v. 17.*

3 Am ei fod yn dwyn aneirif o Freintiau newydd ; sef, Rhyddhad oddi wrth holl Fekdithion y Ddeddf, a

Hawl yn holl Fendithion y Cyfammod Gras. *Gal. iii. 13, 14.*

Cw Pa ham y mae'r Emedigaeth newydd yn angenrheidiol?

At 1. O blegid fod Llygredigaeth ein Genedigaeth cnawdol yn ein anghymhwyso i Deyrnas Nefoedd, *Ac, am hyny, Oddieithr geni dyn o ddwyf ac o'r Ysbryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Duw.* Ioan hi. 5

2 O blegid na ddichon neb fod yn Blant i Dduw, nac yn Aelodau o Grist, ond y rhai a aned o Dduw, *Sef, Y rhai ni aned o waed, nac o ewylllys y cnawd, nac o ewylllys gwr; eithr o Dduw.* Ioan i. 12, 13.

3 O blegid, heb yr Emedigaeth newydd, nid allwn ni wneuthur dim a fo yn dda yngolwg Daw. *A gasglrai rownwin oddi ar ddraen, neu ffygys oddi ar ysgall? Ni ddichon pren drwg ddwyn ffrwythau da.* Math. vii. 16, 18.

Cw Trwy ba fodd y daw yr Emedigaeth newydd?

At Trwy Fedydd, pan fyddo Gras ysbrydol yn cydweithio. *Yn ol ei drugaredd yr achubodd efe nynt, trwy olchiad yr edenedigaeth, ac adnewyddiad yr Ysbryd Glan.* Dit. iii. 5.

Cw Pa ham nad yw yr Emedigaeth newydd yn mhawb a fedyddir?

At 1. Nid yw y Moddion penaf yn effeithiol i hawb, o herwydd eu cyndynrwydd. *Fe roddodd Duw Fara o'r Nefoedd, sef, Manua, i gadw yr Israeliaid yn fyw yn yr anialwch; a'r rhan fwyaf o honynt a fuant feirw yna er hyny, trwy gyfiawn Farn Duw, o herwydd eu gwrthryfelgarwch.* Ecsod, xvi, xxxii, &c.

2 Mae llawer yn arferu y Bedydd, a'r Ordinbadau ereill, yn ffurfiol, heb ymgais yn ol y Gras ysbrydol o honynt. *Enwaediad y galon sydd yn yr ysbryd; nid yn y llythyren.* *Mae y llythyren yn lladd; ond yr Ysbryd sydd yn byrchau.* Rhuf ii. 29. 2 Cor. iii. 6.

3 Mae yn ddiamgau, fod Ordinbad y Bedydd, ac Ordinbadau ereill, yn fuddiol i hawb a'u hufferant yn barchus. *Canys, ffyddlon yw yr hwn a addawodd.* Heb. x. 23.

Cw Pa beth a ddisgwylir gan y rhai a fedyddir?

At (Dau beth yn benaf.) 1 Edifeirwch, trwy'r hon

y maent yn ymwthod a phechod. 2. Ffydd trwy'r hon y maent yn ddiysgog yn credu Addewidion Duw, y rhai a'wnair iddynt yn y Sacrament hwnw.

Cw Pa ham y disgwylir Edifeirwch gan y rhai a feddydiwyd?

At 1. Niddichon yr anedifeiriol gael Heddwch a Duw, o blegid eu bod yn elynion iddo. *Syniad y cnawd sydd elyniaeth yn erbyn Duw : canys nid yw yn ddorostyngedig i ddeddf Duw.* Rhuf. xiii. 7.

2 Mae Cyfraith Duw, a'r Efyngyl'hefyd, yn condemno yr anedifeiriol. *Onid edifarhewch, cŵw a ddifethir oll.* Luc xiii. 3.

3 Heb wir Edifeirwch, ni ddichon neb feddu ar wir Ffydd; o herwydd eu bod yn cydgerdded. Canys Crist a ddywed, *Edifarhewch, a chredwch yr Efyngyl* Marc i. 16.

Cw Pa ham y disgwylir am Ffydd yn y rhai a feddydiwyd?

At 1. O blegid mai trwy Ffydd y byddant gyfranog o'r Addewidion a'wnair iddynt trwy'r Sacrament hwnw. *Chwist oll ydych blaned i Dduw trwy ffydd yn Nghrist Iesu.* Gal. iii. 26.

2 Heb ffydd nid yw ein Hedifeirwch yn gywir. *Judas Iscariot a edifarhaodd; ond am nad oedd ganddo ffydd, efe a oeth yn golledig er hyny.* Math. xxvii. 3, 5.

3 Trwy Ffydd y mae ein holl Ddyledswyddau yn gymmeradwy ger brôn Duw. *Canys, Heb ffydd amhosid yw rhyngu ei fodd ef.* Heb. xi. 6.

4 Trwy Ffydd y mae gorchfygu Profedigaethau y Byd a Satan. *Hon yw'r oruchafiaeth sydd yn gorchfygu y byd; sef, ein ffydd ni.*—*A tharian y ffydd, yn diffodi holl biccclau tanllyd y ffrl.* 1 Ioan vi. 4. Eph. vi. 16.

5 Trwy Ffydd yn unig y sicrhair i ni Fywyd tragwyddol. *Yr hwn sydd yn credu yn y Mab, y mae ganddo fywyd tragwyddol; a'r hwn sydd heb gredu i'r Mab, ni wel fywyd; eithr y mae digofaint Duw yn aros arno ef.* Ioan iii. 36.

Cw Pa ham wrth hyny y bedyddir plant bychain, pryd na's gallant, o herwydd eu ieuengrid, gyflawnu y pethau hyn?

44. O blegid eu bod yn addaw pob un o'r ddau trwy eu mechniau ; yr hwn addewid, pan ddelont i oedran, y maent hwy eu hunain yn rhwym i'w gyflawnu.

Cw A ydyw Mechniau yn y Bedydd yn Drefn ysgrythrol ?

At 1. Mae llawer o fan amgylchion Crefydd heb eu hordeinio yn bennodol yn yr Ysgrithyr ; eithr wedi eu gadael i'r Eglwysydd eu gosod yn weddaidd ac yn drefnus. *Canys felly y gorchymynir ; Gwnelec pob peth yn weddaidd ac mewn trefn.* 1 Cor. xiv. 40.

2 Fe drefnwyd Mechniau yn y Bedydd yn y prif oesoedd, pan yr oedd Crefydd buraf yn yr Eglwys ; ac ar ydym yn rhwymedig, o Barch i'r Arglwydd, i ymstrawng i Ordinhadau dynol na fyddont yn wrthwyneb i Ordinhadau Duw. *Ymddarostyngwch o blegid hyn i bob dynol ordinriad, o herwydd yr Arglwydd. — Herwydd pa ham, angenrhaid i'w ymstrawng ; nid yn unig o herwydd llied, eithr o herwydd cydwybod hysyd* 1 Pedr ii. 13. Rhuf. xiii. 5

3 Mae yn fuddiol iawn i'r Mechniau gyflawnu eu Dyled, megys y mae rhai ; ac nid yw esgeuluniad ereill yn gwnentlur y peth sy fuddiol yn anghyfreithlon. *Beth o's anghredodd rhai ? a wna eu hanghrediniacth hwynt ffydd Duw yn ofer ?* Rhuf. iii. 3

4 Mae gwrthwynebwyr Llywodraeth yn pechu'n heryglus, wrth gablu a gwrthwynebu Trefniadau ddiwyded yr Eglwys, yn lle eu defnyddio. *Y rhai o wrthwynebant, a dderbyniant sarwadigaeth iddynt eu hunain. — Rhysygus ydynt, cyndyn ; nid ydynt yn arwyda cublu wrddas. — Hwyl a gablant y, pethau a wyddant oddi wrthynt ; ac a ddifelhira yn eu llygreddigaeth eu hunain.* Rhuf. xiii. 2. 2 Pedr ii. 10, 12. Jud. 8.

Cw Pa Sail sydd am fedyddio Plant Cristionogion ; acf, y Ffyddloniaid ?

At 1. Mae pawb, sef holl Eppil naturiol Adda, a'u Plant hefyd, dan farn o Gondamniad trwy Droseddial y Cyfammod Gweithredoedd ; ac yn y cyfwr athriat hwnnw y mae pawb yn aros, sef Plant y Ffyddloniaid fel ereill, oni chant Hawl yn y Cyfammod Gras, i bennu y dygir hwynt trwy Fedydd. Canys, *Y maent*

wrth naturiaeth yn blant digofaint, megys creill.
Eph. ii. 3.

2 Ni ddichon neb wadu, nad yw Addewidion y Cyfammod Gras yn perthyn i Blant y Ffyddloniaid; ac yna y mae yn ddiammau, fod Bedydd, Sel ac Arwydd gyntaf y Cyfammod, trwy ba un y derbynir hwynt gyntaf iddo, yn perthyn iddynt hwy hefyd. Onid i, y maent fel y cenhedloedd digred a'u plant, yn ddiethriaid i wladwriaeth Israel, yn estroniaid i ammodau yr addewid; heb obaith ganddynt; ac heb Dduw yn y byd; er gofia chwerw, a thor-chlon, i bob Rhieni a feddylis am hyn. Eph. ii. 12.

3 Fe wnaeth Duw Gyfammod ag Abraham, a Phobl yr Iuddewon, ac a'u Plant: ac a orchymmynodd iddynt yn gaeth am ddwyn eu rhai bach yn bennodol i'r Cyfammod gyd a hwynt, dan berygl o gael en tori ymaith. Ac a roddodd iddynt cwridd yr Enwaediad (rhagflaenor y Bedydd) yn insel cyflawnder y ffydd; nes, yn Sel o'r Cyfammod Gras. Ac am hynny ni ddichon y Cristionogion, yn ddiberygl o bechu yn erbyn Duw, esgeuluso dwyn eu rhai bach i Gyfammod Duw, trwy Fedydd ag aappwyntiodd Crist yn lle yr Enwaediad. Rhuf. iv. 11. Gen. xvii.

4 Megys yr oedd yn Rhagorffaint fawr i'r Bobl Duw gynt, i gael eu Plant gyd a hwynt yn y Cyfammod dan Gyfraith Moses; y mae yn ddiammau, na wnaeth Duw gyflwr Plant ei Bobl yn waeth dan Efengyl Crist ei Fab ac na chawir eu Plant byth allan o unrhyw Ddawn neu Ffaint ag oedd gynt yn perthyn iddynt. Canys ddielfarus yw doniau a galwedigaeth Duw. A Christ hefyd a wnaed yn Weinidog yr Enwaediad, i gyflawnu'r Cyfammod Gras, ag oedd yr Enwaediad yn Sel ohono mor helacth i'r Cristionogion a'u Plant yn awr, ag yr ydoedd efe gynt i'r Iuddewon a'u Plant. A'r Ysbryd Glan a sicrhodd, na fyddai eu Cyflwr yn waeth dan yr Efengyl. Eu meibion hefyd fydd megys cynt, a'u eynulleidfa a sicrheir ger fy mron. Rhuf. xi. 29. xv. 8. Jer. xxx. 20.

5 Ni wnaeth Duw unrhyw Gyfammod a neb erioed, heb gyfammodi a'u Plant gyd a hwynt. Felly y cyfammododd Duw ag Adda, ac a'i holl Hiliogaeth gyd ag

ef; ac a Noa; a'i blant hefyd, ar ol y Dilu; ag Abrah-
ham, ac Isaac, a Jacob, ac a'u Had gyd a hwynt; a
Chysammud yr offiriadaeth a wnaeth Duw a Lefi a
Phineas, ac a'u Plant gyd a hwynt; ac ar ol hyny, a
Dafydd a'i Hades. Ac felly y mae Cysammud Duw a'r
Ffyddloniaid, ac a'u Had, sef a'u Plant, gyd a hwynt;
ac am hyny y dylid eu bedyddio i'r Cysammud a ber-
thyn iddynt. Canys Duw ei hun a ddywed, Wele,
mysf, ie mysf (medd yr Arglwydd) ydwyf yn cadarn-
hau fy nghysammud a chiwi, ac ac'h had ar eich hol
chwil. Gen. ix. 9. xvii. 7. 1 Cron. xxiii. 3. 2 Cron.
xvi. 7.

6 Ys oedd yr holl Fedyddiau gynt, ag y sonier am
daarnas yn yr Ysgrythyr, yn perthyn i Blant, fel ereill.
Noa a'i Blant, a fedyddiwyd yn yr Arch. Pobl Israel
a'u Plant a fedyddiwyd yn y Mor Coch a'r Cwmniol.
Amrymo. Blant a fedyddiwyd a Bedydd yr Ysbryd, ac
a gyflawnwyd a'r Ysbryd Glan o Groth eu Mamau.
A llawer o Blant a fedyddiwyd a Bedydd Gwaged;
sef, Bedydd Merthyrdod. A'r Cristionogion a fedyddi-
ant eu Plant a Bedydd Crist trwy'r holl Eglwys Ga-
tholig, o ddechreuad y Grefydd Cristionogol hyd
gyfma; fel y mae yn ddyledus i wneuthur hyd ddiwedd
y byd. 1. Petri. iii. 20. 1. Cor. x. 1, 2. Ecsod. xii. 37.
Math. iii.

7 Mae yn ddyledus i Blant y Cristionogion gael eu
derbyn i Deyrnas Duw, sef ei Eglwys ef, gyd a'u Rhieni;
megys y mae Plant Bwrdeisiaid yn gyfyranog o Ddinas-
faint eu Tadau. A Christ a ddywed, fod Teyrnas
Duw (sef, Breintiau ei Eglwys ef) yn eiddo iddynt;
fel na ddylai neb eu cadw oddi wrthynt. Canys yr Iesu
a ddywedodd, Gadewch i blant bychain ddyfod ataf,
ac na waharddech iddynt; canys eiddo y cyfryw rai
ydyr teyrnas Duw. — Gwell fyddai (i ddyn) pe rhoddid
maen melin a awgylch ei wddf ef, a'i dafu i'r mor, nag
iddo rhwytre yn o'r rhai bychain hyn. Marc x. 14.
Luc xvi. 2.

8 Yn ei Eglwys yr ordeiniodd Duw fod Iechydwr-
inethi. Canys, Yr Arglwydd a chwanegodd beunydd-
at yr eglwys y rhai a fyddent gadwedig. A thrwy Fe-
dydd yr ordeiniodd Duw ein Derbyniad i mewn i Eglwys

Crist, lle y mae Iechydwriaeth trwy'r Cyfammod Gras. Ac o's o wirfodd, gao hynv, y cedwir ein Plant allan o Eglwys Duw, a'r Cyfammod a Hawl yn Nghrist, se a'u gadewir heb un Sel, nac Arwydd weledig o'u Iechydwriaeth. Wyn Defaid Crist yw eu Plant ; ac ni ddylid mo'u cadw allan o Gorlan Crist, sef ei Eglwys ; nac o'r Olchfa sydd yn ngwaed Crist ; canys y mae arnynt eisiau Glanhaad : ac y mae Duw yn galw am danynt i ddysod yn mreichiau eu Rhieni. Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw ; Wele, cyfodaf fy llaw at y cenhed-
bedd, a dyrchafaf fy maner at y bobloedd ; a dygant dy feibion yn eu mynwes, a dygir dy ferched ar ysgwyddau. Ac y mae yr Arglwydd hefyd yn addaw bod yn garuidd iddynt. Fel bugail y portha efe ei braidd ; a'i fawch y casgl ei wyn, ac a'u dwg yn ei fynwes. *Act. ii. 47. Esay xlix. 22. xl. 11.*

9 Fe ddylid bedyddio Plant y Cristionogion, o blegid fod pob un o'r Bendiithion a arwyddocair ac a selir yn y Bedydd, yn angenrheidiol ac yn anhepceorol tu ag at eu Iechydwriaeth hwynt. Sef, Cyfammod a Duw, Undeb a Christ, Sancteiddiad yr Ysbryd Glan, Rhan yn Addewidion Duw, Glanhaad oddi wrth Bechod gwreiddiol, a'r Enedigaeth newydd ; na's gellir bod yn gadwedig hebddynt. O herwydd pa ham y dywed Crist, fod Bedydd Dwfr yn angenrheidiol. Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddieithr genf dyn o ddwfr ac o'r Ysbryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Duw. *Ioan iii. 5.*

10 Mae yn wrthwyneb i Drefn yr Efengyl, i adael neb heb eu bedyddio mewn Teuluoedd Cristionogol ; am fod yr Apostolion. pan ordeiniodd Crist Fedydd gyntaf yn yr Eglwys, yn bedyddio y Penteuuoedd a'u Teulu i gyd ynghyd. Canys, Lydia, a Cheidwad y Carchar, a Stephanas, a'u Teuluoedd, a fedyddiwyd yr un pryd ; a Phlant yn benaf a feddyllir wrth Deulu yn yr Ysgrythyr. A phan y bedyddiwyd tair mil ynghyd, Pedr a ddywedodd, Bedyddier pob un o honoch ; (sef, eu Plant, fel hwyntau) canys i chi, ac i'ch plant. (eb efe) y mae yr addewid. Ac nid oes un esamp, na hanes, trwy'r holl Ysgrythyr, am fedyddio neb erioed mewn oedran, ond y rhai ni fedyddiasid erioed o'r blaen ; nac

i gymmiant ag' un o Blant y Fenuoedd a fedyddiwyd, gael eu bedyddio byth drachefu, pan ddaethant i oedran; fel y buasai yn angenrheidiol, pe buasent heb eu bedyddio yn eu mebyd ynghyd a'u Rhieni. *Act. ii, a xvi. 2 Cor. xvi.*

Cw Yn mha le y dylid gweini yr Ordinhaad o Fedydd?

At Yn wyneb yr Eglwys. 1. Fely byddo'r Gynulleidfa yn Dystion o Dderbyniad y neb a fedyddir i Gorph Eglwys Crist. 2. Fely bo'r Gynulleidfa adgofio Breintiau ac Ammodau eu Bedydd eu hunain. 3. Fely yr unont a'i gilydd yn eu Gweddïau dros y neb a fedyddir.

Cw Beth yw Dyled Rhieni y Plant a fedyddir?

At 1. Uwyr a ddylent ymddarostwng yn bruddaidd, o blegid y Llygredigaeth a dderbyniodd eu Plant oddi wrthynt.

2 Hwyr a ddylent gyflwyno eu Plant i Gyfammod Duw yn wir ddisfrifol, a gweddio drostynt a'u holl galonau.

3 Hwyr a ddylent ddiolch i Dduw am y Cyfammod Gras, ac atre eu Derbyniad hwyr a'u Plant iddo; heb yr hyn ni ffasai Gobaith, am lechydwrïaeth iddynt hwyr a'u Plant byth.

4 Hwyr a ddylent ddysgu i'w Plant Egwyddorion Crefydd, a'u Dyledswyddau: tu ag' at Dduw a Dynion, a'u dwyn yn ddysfal dan Foddion Gras; gan roddi Esampl dda iddynt, a gweddio drostynt.

5 Hwyr a ddylent osod eu Plant i gydfyw a Theulu Ffydd, ag y fo yn addoli Duw pan elont o dy eu Tad.

Cw Beth yw eich Dyled chiwi oddi wrth y Bedydd a i'gwroch?

At 1. Mi a ddylwn alaru am Lygredigaeth fy Natur, ac ati y Golledigaeth a berthyn i mi, heb Ran yn Nghrist a'r Gyfammod Gras.

2 Mi a ddylwn ddiolch i Dduw, am fy nghymmeryd, trwy Gyfammod, dan Addewid i gael bod yn Blentyn i Dduw, yn Aelod i Crist, ac yn Eiddedd Teyrnas Nefoedd; ac edrych na gorffetwyf hyn byth.

3 Mi, a ddylwn ystyried y Rhwymedigaeth fydd arnaf i ymwrthod wrth ddiabol a'i holl weithredoedd, ac a

rhodres a gorwagedd y byd anwir hwn, ac a holl chwantan pechadurus y cnawd; ac i greu holl Byngcian Ffydd Crist, a chadw o honofwynfyddedig Ewillys Duw a'i Orchymymion; o's mynas fod mewn gwirionedd yn Blentyn i Dduw, yn Aelod i Grist, ac yn Etsfedd Teyrnas Nefoedd.

4 Mi a ddylwn gosio Adduned fy Medydd yn amser Profedigaeth; gan ddywedyd ynnof fy hun, Pa fodd y gwadaf fy Medydd, ac y toraf fy Nghyfammod a Christ, i roddi fy hun i'r diafol a cholledigaeth am fwyniant y pechod hwn?

5 Mi a ddylwn gymmeryd Cyfammod fy Medydd arnaf fy hun yn gydwychodol, ac yn gynnar, yn Swpper yr Arglwydd; ac arferu pob Moddion i barhau yn Filwr Fyddlon, ac yn Was i Grist, holl ddyddiau fy mywyd.

Cio Beth yw Swpper yr Arglwydd?

At Swpper yr Arglwydd yw yr ail Sacrament a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys dan yr Efeegydd, yn lle Oen y Pasg, ag oedd yn yr Eglwys Iudewig.

Cw Wrth ba enwau y gelwir y Sacrament hwn?

At Fe a'r gelwir, yn Gwpan y Fendith, Cymmun Corph a Gwaed Crist; Byrdd yr Arglwydd; Tori Bata, Gwaed y Testament Newydd; a Swpper yr Arglwydd.

Cw Pa wahaniaeth sydd rhwng Swpper yr Arglwydd a'r Bedydd?

At 1. Nid yr un Arwyddion gwledig sydd ynddynt; canys Duw sydd yn y Bedydd; Bata a Gwpan yn Swpper yr Arglwydd.

2 Arwydd o'n Himpiad cyntaf yn Nghorff Eglwys Crist, yw'r Bedydd; eithr Arwydd o'n Sefydliad a'n Cynydd yn Nghrist, yw Swpper yr Arglwydd.

3 Ni ddylid Bedyddio ond unwaith; eithr ffe ddylid adferbyu Swpper yr Arglwydd yn fynydd.

4 Nid yw Swpper yr Arglwydd yn perthyn i blant, fel Bedydd; nac i neb ond y rhai a feddant gosio i'r wolaeth Crist, a lloli eu hunain, a lawrddu Corph yr Arglwydd.

5 Cw Pa wahaniaeth sydd rhwng Swpper yr Arglwydd ac Oen y Pasg, Sacrament yr Iudewion gynt?

At 1. Er oedd Oen y Pasg yn Arwydd i gofchau Gwaredigaeth Pob Israel o Chastlawed yr Aipht trwy'r

Mor Coch : ond Arwydd i goffhan Prynedigaeth y byd trwy Waed Crist, yw Swpper yr Arglwydd.

2 Yr Oen y Pasg, yn yr Ystyr ysbrydol o hono, yn Arwydd o Grist i ddyfod ; ond Arwydd o Grist wedi dyfod, yw Swpper yr Arglwydd.

3 Yr oedd Oen y Pasg i barhau hyd ddechreuad yr Efyngyl ; ond y mae Swpper yr Arglwydd i barhau hyd ddiwedd y byd.

Cw Yn mha beth y mae Swpper yr Arglwydd ac Oen y Pasg yn gyfielyb ?

At 1. Yr oedd Oen y Pasg i fod yn gwbl-burfaith, ac i'w ladd a'i fwyta wedi ei rostio wrth dan : yn gyfselybiaeth o Ddioddofaint Crist ; yr Oen distrycheulyd, ag sydd i ni ymborthi arno trwy Ffydd yn Swpper yr Arglwydd. *Ecsod. xii.*

2 Yr oedd Gwared Oen y Pasg yn Arwydd o Ymwared Pobl Israel, pan oedd Duw yn danfon i ddistrwylo Cyntafanedig yr Aiphtiaid ; trwy Waed Crist, a arwyddoseir yn Swpper yr Arglwydd, y gwaredir Pobl Duw, pan fo distryw yn dyfod ar ereill. *Ecsod. xii. 12, 13.*

3 Yr oedd i Bobl Israel fwyta Oen y Pasg yn gyfamgyd a dail surion, a bara croyw dilefeiniylt, a chwedi ymwisgo i fyned ar ffrwst o'r Aipht oddi dan lywodraeth Pharaon ; felly y dylem ni dderbyn Crist yn gwbl, yn Swpper yr Arglwydd, ac ymborthi arno trwy Ffydd, gyd ag Edifeirwch, a phurdeb oddi wrth sefain malais a drygion ; gan ymwisgo ag Arfogaeth Gras Duw, i fyned ar ffrwst oddi dan lywodraeth Satan a Phéchod. *Ecsod. xii. 1 Cor. v. 7, 8.*

4 Nid oedd i neb dienwaodedig, na dieithr, nac arian, fwyta Oen y Pasg ; ac nid oes i'r difedydd, na'r dieithriaid i Deula'r Ffydd, nac o fuchedd arian, fwyta Swpper yr Arglwydd. *Ecsod. xii. 43, 48.*

5 Oen y Pasg oedd yr Ordinhaad benaf gynt ; a Swpper yr Arglwydd ydyw'r Ordinhaad nchaf, fwyaf adderchog, a mwyaf buddiol ; ag a ordeiniodd Duw erioed.

Cw Pa ham yr ordeiniwyd Sacrament Swpper yr Arglwydd ?

At Er mwyn tragywyddol gos am Aberth Dyodde-

hînt Marwolaeth Crist, a'r Lleshaad / ydym ni yn ei dderbyn oddi wrtho.

- Cw Beth a ddylech gosio yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Mi a ddylwn gosio Dyoddefaint Marwolaeth Crist drosaf. Canys efe a ddywedodd, Gwnewch hyn er cofia am danaf. *1 Cor. xi. 24.*

2 Mi a ddylwn gosio, fod Dyoddefaint Marwolaeth Crist yn Aberth i foddioni Cyfiawnder Duw drosaf. Canys Crist ein Paag ni a aberthwyd drosom ni. *1 Cor. v. 7.*

3 Mi a ddylwn gosio am y Lleshaad sydd i mi trwy Aberth Crist drosaf. Canys efe a ddaeth, i ddileu peched, trwy aberthu ei hun. *Heb. ix. 26, 28.*

- Cw Beth a ystyriwch am Aberth Dyoddefaint Marwolaeth Crist?

At 1. Nad oedd yn gyttun a Ghyfiawnder Duw i faddau peched heb Aberth am danaf. *Rhuf. iii. 25, 26.*

2 Nad oedd aberthu yr holl greaduriaid yn lawn digonol am beched dyn; canys nid oedd yr Aberthau gynt ond Cysgodau. *Heb. ix. 9 & x. 1.*

3 Nad oes bosibl rwydd am Les iachusol i'm Henaid ond trwy Aberth Dyoddefaint Crist yn unig. *Act. iv. 12.*

- Cw Pa Les a gewch oddi wrth Aberth Dyoddefaint Crist?

At 1. Ymwared oddi wrth ein gelymion ysbrydol, a ydym ni wrth natur dan en llywodraeth a'u meddiant. *Luc. i. 74, 75. Act. xxi. 18.*

2 Maddenant rhad a chyflawn o'n holl bechedau trwy Waed Crist; heb ddannod i ni o'u plegid byth awyach. *Heb. viii. 12. ix. 22.*

3 Ysbryd Duw i sancteiddio ein natur bechadurus, ac i'n cymorth yn Ngwasinaeth Duw. *Ioan xvi. 7.*

4 Heddwch cyflawn a Daw dros byth, a Mabwysiad i fod yn blant anwyl iddo; er ein bod wrth natur aeth yn blant digofaint, fel ereill. *Rhuf. iii. 25. Gal. iii. 26.*

5 Dyfodfa hyderus ger bron Daw ac holl achos, yn ein Gweddian, ac yn holl Ddyledswyddau Crefydd. *Eph. iii. 12. Heb. iv. 16.*

6 Ymwared sicr oddi wrth holl Felldithion techrydus y Gyfraith, a Hawl hier yn holl Fendithion yr Efenygl;

ac Awdewidion y Cyfammod Gras a bwrcasodd Crist,
ac a selir i ni yn Swpper yr Arglwydd. *Gal. iii. 13-14.*
2 Cor. i. 20.

7 Hawl sier o Fywyd tragwyddol, a phob peth a
berthyn iddo; er ein bod, trwy bechod, dan Gondem-
niad i Gosbedigaeth dragwyddol. *Iwan iii. 18.*

Cw Pa ham yr ordeinwyd, fodd Coffa am Aberth
Dyoddefaint Crist?

At 1. Am mai Aberth Dyoddefaint Crist, a'r Lles
annhraethol a ddel oddi wrtho, yw y peth teilyngaf yn
yr holl-ysd i gofha'u am dano.

2 Am ein bod, trwy llygredigaeth ein natur, yn
chwannog i angofio y pethau rheffraf. Megys yr ang-
hofiodd pobl Israel eu Hymwared o'r Aipht; ac a gyf-
froisant yr Arglwydd i'w ffeiddio lfwynt o blegid byny.
Deut. xxxii. 18, 20.

3 Am y dylent nigoſio am y pethau sydd i'w gweled
yn Aberth Dyoddefaint Crist; sef, Cyfiawnder a Chariad
Duw, Drwg, Pechod, a'r Iechydwrfaeth a bwrcasodd
Crist i ni. *Gal. iii. 1.*

Cw I ba ddyben ychwaneg yr ordeinwyd Swpper
yr Arglwydd?

At 1. I fod yn Sel o'r Cyfammod i ni; ac i'a
rhwyb i gyflawnu y gofyniad o hono. *Math. xxvi.*
28. Luc xxii. 20.

2 I fod yn Wahanfaeth rhwng Disgyblion Crist a
phobl y byd: at y'n Arwydd o Gyffwrdd Ffydd. Ac
ni ddylai neb gymmeryd yn gywilydd i gyffwrdd Ffydd
Crist a groeshoeliwyd. *Rhuf. i. 16.*

3 I fod yn Fodd i gynhyddu Gras Duw ynnom. I'a
nerthu a'n dyddanu yn erbyn holl brofedigaethau a
thralodion y bywyd trancedig hwn, ac i'n cymmorth yn
mhob peth i'ogoneddu Duw. *2 Tim. ii. 1. 2 Petr.*
iii. 17, 18.

4 I'n sicrhau yn Nghymmundeib a Duw a Christ, ac
mewn Undeb a Chariad brawdol a'n gilydd, ac fel Cyd-
selodau o'r an Corph. *1 Cor. x. 16, 17.*

5 I'n deffroi i fod yn ddiolchgar am Garlad Duw a'i
Fab; a chabn Mawl am dano. Crist ei hun a'i Dis-
gyblion a gallasat Hymn ar Awdedd y Swpper. *Math*
xxvi. 30.

Cw Pa beth yw y rhan oddi allan, neu'r arwydd, yn Swpper yr Arglwydd?

At Bara a Gwin; y rhai a orohymmynodd yr Arglwydd eu derbyn.

Cw Beth a ddylech ystyried ymma?

At Dau beth.

1 Yr Arwyddion gweledig a ordeiniodd Crist yn y Sacrament hwn; sef, Bara a Gwin.

2 Gorchymyn Crist i ni eu derbyn; sef, i fwyta o'r Bara, ac i yfed o'r Gwin.

Cw Pa ham yr ordeiniodd Crist. Fara a Gwin yn Arwyddion?

At Nid am ddim Rhinwedd ysbrydol sydd ynddynt; ond o herwydd eu Cymhwysder i arwyddocau y pethau a ddylem ystyried am Grist yn Swpper yr Arglwydd.

Cw Yn mha beth y mae Bara a Gwin yn Gymmwys i arwyddocau y pethau a ddylech ystyried am Grist yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Yn y parolod o honont. Canys, rhaid i'r Yd gael eu ddyrnu, a'i falu, a'i bobl a than; a'r Grawn-win gael eu briwo, a'u gwasgu; cyn y gwmpelir hwy yn Fara a Gwin; ag y ddylai ein doddi mewn cof, mai trwy lawer o Ddyoddefaint y daeth Crist yn iachawdwr i ni. Canys, Efe a archollwyd am ein camweddau ni; efe a ddrylliwyd am ein hanwireddau ni; cosbadigaeth ein heddwch ni oedd arno ef; a thrwy ei gleisiâu ef y iachawyd ni. *Esay* liii. 5. *Heb.* x. 8, 9.

2 Yn ein Hangen ni am danynt. Canys Bara a Gwin sef Llunjaeth, yw Ffop a Chynhaliaeth ein Bywyd naturiol ni; ac oddi wrth Aberth Corph a Gwaed Crist yn unig y mae Bywyd tragywyddol i'r rhai a ymborthant arno trwy Ffydd. Megys y dywed Crist ei hun; Oni fwytewch gnawd Mab y dyn, ac oni yfwech ei waed ef, nid oes gennych fywyd ynnoch. Yr hwn sydd yn bwyta fy nghawd i, ac yn yfed fy ngwaed i, sydd ganddo fywyd tragywyddol. Canys fy nghawd i sydd fywyd yn wir, a'm gwaed i sydd ddiod yn wir. *Ioan* vi. 53—55.

3 Yn y Lleu o honnynt i ni. Canys Bara a Gwin a ddiwalla y newynog, a nertha y gweision, ac a loni galonau y galarus. A Christ yw Diwa'r ein holl

ngen; eſe yw Nerth a Diddanweli ei Bobl, a Llawen-
ydd eu calonau; nid oes dim mor ddymunol ganddynt yn
yr holl fydd. *Pwy sydd genxyf fi yn y nefodol ond
tydi? ac ni cwythystais ar y ddacwr neb gyd a thydi.*
Salm lxxiii. 25.

4 Yn eu Gwerthfawrogrwydd. *Canys y penaf o'r
holl Drugereddau tŷmhorel yw Bara a Gwin, neu
Luniacth, i gadw dyn rhag marw o newyn. Crist gw'r
Penaf a holl Drugereddau Duw i gyd; ni thaf y cwbl
ag y feidlon ni ddim, tru fyddom heb Grist. Canys
pa lesiad i ddyn, o's ynill eſe yr holl fyd, a cholli ei
eneid ei han? Math. xvi. 26.*

5 Yr ein Cais am darynt. *Canys, fel y'n dysgir i
lafurio a gweddio beunydd am ein Bara beunyddiol, ag
sydd yn arwyddocau holl Gyfreidiau y Bywyd naturiol;
felly y dylai pob gwir-Gristion lafurio a gweddio yn dd-
baid am Ran yn Aberth Corph a Gwaed Crist, ag sy'n
eynwys ynddynt y Cyflawnder anfeidrol o bob Cyfreid-
iau a Chysaron a berthyn i Fywyd ysbrydol eu Heneid-
iau. Llafuriaeth, nid am y bwyd a dderfydd, eithr am
y bwyd a beri i fywyd tragwyddol, yr hwn a ddry
Mab y dyn i chw. Ioan vi. 27.*

*Cw Pwy a orchymynir i dderbyn y Bara a'r Gwin?
At Y Disgyblon, y rhai a gredant ynddo; sef, y rhai
a dderbyniant ei Athrawiaeth ef, ac a cwyllysiant fod yn
Ddilynwyr iddo: Wedi ein Harglwydd fentlithio y bara
eſe a'i torodd, ac d'i rhoddodd i'r disgyblion; ac u ddy-
wedodd, Cymmerwch, bwytwch; hwn yw fy nghorph.*
Math. xxvi. 26, 27.

*Cw A ddylai pawb o'r Cymmunwyr dderbyn y Bara
a'r Gwin hefyd? Canys y mae'r Pabyddiaid yn paslu'r
Cwpan iddynt.*

*At Dylent yn ddiannau; o blegid y mae Crist yn
gorchymyn yn bennodol am y Gwin, neu'r Cwpan;
gan ddywedyd, Yfych bawb o hwn.*

*Cw Pa beth yw y rhan oddi fewn, neu y peth a ar-
wyddoedir?*

*At Corph a Gwaed Crist; y rhai y mae'r ffyddloniaid
yn wir ac yn ddiau yn eu cymmeryd ac yn eu derbyn
yn Swpper yr Arglwydd.*

Cw Beth a ddylech ystyried ymna?

At Dau beth.

1 Mai Gorph a Gwaed Crist a arwyddoceleir wrth Bara a Gwin, yn Swpper yr Arglwydd,

2 Mai y Ffyddloniaid yn unig, ac nid neb ereill, sy'n derbyn Corph a Gwaed Crist, yn wir ac yn ddiau, yn Swpper yr Arglwydd.

Cw Yn mha ystyr y mae Bara a Gwin, yn arwyddocau Corph a Gwaed Crist, yn Swpyer yr Arglwydd?

At 1. Mae Bara a Gwin yn arwyddocau, Person Crist; canys efe a offrymod ei hun, sef ei Person ei hun yn Aberth dros ein pechodau ni. *Eph. v. 2.*

2 Maent yn arwyddocau, Dyoddefaint Crist yn ei Farwolaeth, pan groeshoeliwyd ei Gorph, ac y tywalltwyd ei Waed ef.

3 Maent yn arwyddocau, y Lles a'r Budd ysbrydol sydd yn dyfod oddi wrth Ddiodydefaint Crist i'r Ffyddloniaid.

Cw Pa ham mai y Ffyddloniaid yn unig sydd yn derbyn Corph a Gwaed Crist yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Am fod yr anffyddloniaid yn gwrthod Crist. Canys hwy a ddywedant yn eu calonau, *Ni fynwn ni Hun i deyrnasu arnom.* *Luc xix. 14; 27.*

2 Am fod yr anffyddloniaid yn anufudd; ac i'r rhai'n yn unig a ufuddhaant iddo, y mae Crist yn Awdwr Iechydwrfaeth dragywyddol. *Heb. v. 9.*

3 Am na ddichon yr anffyddloniaid dderbyn Crist, er iddynt dderbyn y Bara a'r Gwin. Canys, trwy Ffydd yn unig y mae derbyn Crist. *Ioan i. 12.*

Cw Yn mha ystyr y mae'r Ffyddloniaid yn derbyn Corph a Gwaed Crist, yn wir ac yn ddiau?

At 1. Nid yn yr ystyr lythyrenol; fel pe b'ai y Bara a'r Gwin yn troi yn Gorph a Gwaed Crist. Eithr,

2 Mae y Ffyddloniaid yn derbyn Corph a Gwaed Crist mewn Ystyr ysbrydol a sacramentaidd, yn wir ac yn ddiau. Canys, hwy a dderbyniant Lleshaad a Ffrwythau Dyoddefaint Crist er Iechydwrfaeth, a arwyddoceleir ac y selir iddynt, yn wir ac yn ddiau, yn y Sacrament hwy.

Cw Pa lun yr ymddengys, nad yw y Bara a'r Gwin yn troi yn Gorph a Gwaed Crist, megys y mae'r Ffyddloniaid yn haeru, o blegid i Crist ddywedyd am y Bara

wrth ei gysssegru, Hwn yw fy Nghorph; ac am y Cwpan, Hwn yw fy Ngwaed?

At. 1. Fe gysssegrodd Crist y Bara a'r Gwin oedd yn y Cwpan, nid i fod yn Gorph a Gwaed naturiol ei Berson ei, eithr yn Arwyddion cyffelybiaethol o hono. Canys fe gyffelybodd Crist ei hun i amryw bethau, heb droi neu gyfnewid ei Natur i fod yn gyfryw bethau. Megys y dywedodd Crist, *Myfi yw'r Drws: Myfi yw'r Ffordd: Myfi yw'r Winwydden.* Ac ni throdd y Bara a'r Gwin yn Gorph a Gwaed Crist, mwy nag y trodd efe yn Drws, yn Ffordd, neu y Winwydden. Ioan x. 7, 9. xiv. 6. xv. 1, 5.

2 Mae ein holl Synhwyrad yn tystio, na newidiwyd y Bara a'r Gwin yn Gorph a Gwaed Crist. Canys yr ydym yn gweled, ac yn profi, ac yn teimlo, mai Bara a Gwin ydynt ar ol eu cysssegru, fel o'r blaen; ac y mae yr Ysbrïd Glan yn eu galw yn Fara, a Cwpan yr Arglwydd, na fadder yn bwyta ac yn ufed o her yn y Sacrament. 1 Cor. xi. 26—28.

3 Pe fyddai y Bara a'r Gwin yn troi yn wir Berson Crist, fel y dywed y Pabyddiaid; yna yr oedd dau o Gorph a Phersonau i Grist wrth ordeinio y Sacrament: ael, na yn Nghrist ei hun, a'r Hall yn y Bara a'r Gwin. A chyd a hynny gynnifer o Gorph a Phersonau iddo ar unwaith, ag sydd o damediau o Fara yn yr aneirif fanau lle y gweinir Swpper yr Arglwydd.

Cw Pa lesaad yr ydyni ni yn ei gael wrth gymmeryd y Sacrament hwn?

At. Cael cryfhau a diddanu ein heneidiau trwy Gorph a Gwaed Crist, megys y mae ein cyrph yn cael trwy'r Bara a'r Gwin.

Ca. Beth a ddylech ystyried yn yr Atteb hwn?

At. Dwy beth.

1 Bod ein Heneidiau yn cael eu cryfhau trwy Gorph a Gwaed Crist, yr Swpper yr Arglwydd.

2 Bod ein Heneidiau yn cael eu diddanu trwy Gorph a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd, megys y cryfheir ac y dyddenir ein Cyrph trwy'r Bara a'r Gwin.

1. Bod y Fffordd fodd y cryfheir eich Henaidd trwy Gorph a Gwaed Crist, yr Swpper yr Arglwydd, yn gyffelyb ag y cryfheir y Gorph trwy'r Bara a'r Gwin?

At 1. Mae Rhinwedd yr Aberthiad o Gorph a Gwaed Crist, fel Ymborth ysbrydol i ddiwallu holl Newyn fy Enaid, ag aydd achos o aychdod yabrydol a Mesgedd ynnaf, Iesu a ddywedodd, *Yr hwn sydd yn dyfod attaf fi, ni chadwaf na; a'r hwn sydd yn credu ynnaf fi, ni aychdodaf na.* Canys fy nghnawd i sydd fywyd yn wir, a'm gwlad i sydd ddied yn wir. Ioan vi. 33, 35.

2 Trwy Rinwedd Cuawd a Gwaed Crist, a aberthwyd drosof, ac a osodir o'm blaen yn Swpper yr Arglwydd, y caf Allu a Chryfder i fod yn ffyddlon i Dduw dan holl brofedigaethau y bywyd hwn. *Megys y dywedodd Paul; Yr wyf yn gallu pob peth trwy Grist, yr hwn sydd yn fy nerthu i.* Phil. iv. 12.

3 Trwy ymborthi yn ysbrydol ar Gnawd a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd, y cyssylltir fy Enaid ag ef i gael Nerth ysbrydol oddi wrtho; megys mai trwy gydgorphoriad o'r Bara a'r Gwin a'm eorff i, y mae nerth naturiol yn dyfod. *A Christ a ddwygodd, Yr hwn sydd yn bwyta fy nghnawd i, sydd yn aros ynnaf, a minnau ynddo yntaf.* Ioan vi. 56.

Cu Yn mha fodd y'ch dyddenir trwy Gorph a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Fe ddodir Cariad Crist o'm blaen ymma i sio fy Enaid, fel Gwin sy'n llosgi'r Galon. A Bord yr Arglwydd yw'r Ordinhad hon, lle mae yr Arglwydd Iesu mewn modd arbethig yn bresenol yn ei Ysbryd, i ddefnroi holl Sereb fy Nghalon a'm Cariad tu ag atto, a Gorfodedd fy Enaid a'm Hyfrydwch ynddo. *Tra yw y Brenin ar ei fwrdd, fy nardua a rydd ei aragl.* Can. i. 12.

2 Y mae'r Arglwydd Iesu, yn y Swpper hwn, yn arhwyo Gwledd ysbrydol i mi; *Gwledd o basgedigiau breision, ac o loyw win puredig. Sef, pob rhyw Gysuron iachusol i loni fy Enaid; ac yn cymmell ei Robl i gymmeryd o honant yn helaeth; gan ddywedyd, Bwytwch, gyfeillion; yfuch, ie yfuch yn helaeth, fy rhai anrhyf.* Esay xxv. 6. Can. v. 1.

3 Y mae'r Arglwydd Iesu, yn y Swpper hwn, yn rhoddi ei hun i mi, ynghyd a holl Ddoniau y Prynedigaeth, a Thrysorau y Cyfammod Gras, a Maddeuant o'm holl Bechodau; ag sy Ddiddanwch digonol i'm Henaid yn mhob cyflwr. *Math ix. 2.*

W. Gw. Pa ham y dylech chiwi ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

At 1. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, o herwydd Gorchymmyn pennodol Crist ynghyd hyny, ar y nos ddiweddfaf o'i Fywyd cyn ei groeshoelid drosaf. *Canys efe a ddywelodd, Gwnewch hyn er coff.* 1 Cor. xi. 24.

2 Mae dibrisio yr Ordinaad odidog hon, a Gariad Crist yn ei hordeinio i ni yn benafun o'i holl Ordinaad yn cyffroi Dygofaint Duw yn echrydus. *Y Brenin a barotodd y cinio priodas, a lidiodd wrth y rhat a wahoddwyd, ac ni fynent ddyfod: ac efe a ddanfanoedd ei luoedd i'w dinystrio hwynt, ac a losgodd eu dinas.* Math. xxii. 2—7.

3 Mi a ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i fod yn ddiolchgar iddo am ei Gariad anfeidrol yn dyoddef drosaf. *Beth a dalaf i'r Arglwydd am ei holl ddyniaid ef? Phiol icchydoriaeth a gymmeraf, ac ar Enw'r Arglwydd y galwaf.* Salm cxvi. 12, 13.

4 Mi a ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, er Lles i'm Henaid fy hun. *Fel y'm crysfheir ac y'm dyddenir i fyned rhagddof yn gyssurus trwy bob trallodion a spherofedigaethau, tra fyddwyf yn y byd hwn.* Rhuf. v. 2—5.

5 Yr wyf yn gwnenthur fy rhan i, i adael Dyoddefaint Crist i fyned yn ofer ac yn angof yn y byd, ac yn euog o'i wrthod ef, o's ymwrthodaf a Swpper yr Arglwydd. *Canys efe a ordeiniodd y Sacrament hwn yn goffa am dano hyd ddiwedd y byd; ac i wahaniaethu rhwng ei Bobl ef a'r rhai a'i gwrthodant.* Ecsod. xii. 21—23.

6 Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i roddi fy hun iddo ef trwy Gyfammod. *Ac onid é, mi a fyddaf fel estron i ammodau yr addewid, heb obaith genyff, ac heb Dduw yn y byd.* Eph. ii. 12.

Gw. Pa ham y dylech ddyfod i gyfammodi a Duw yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Am fod Crist ei hun yn fy nghalw i gymmeryd Iau y Cyfammod arnaf. *Cymmerwch fy iau arnoch, a dysgwch genyff; canys oddfwr yn ydiwyf a gostyngedig o galon; a chiwi a gwch orphwydra i'ch encidiau.* Math. xi. 29.

2 Dyben holl Foddion Gras, a'r Ceryddon y mae Duw yn ddanfôn arnom, yw, dyfod a ni i Gyfammod ag ef. *Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd; Gwnaf i'wch fyned dan y wialen; a dygaf chiwi i rwyng y cyfammod.* Ezech. xi. 37. 2 Cor. vi. 1.

3 Mae y rhai ni chyfammodant a'r Arglwydd, yn ynu Melldith a Drygfyd ârnant eu hunain yn y byd hwn a Damnedigaeth dragwyddol yn y byd a ddaw. *Canys, Fel hyn y dywed Arglwydd Duw Israel; Melldigedig fyddo'r gwr ni wrendy ar eiriau'r cyfammod hwn. Wlefe yn dion drygfyd arnynt, yr hwn ni's gallant fymed oddi wrtho; yma y gwacddant arnaf, ac ni wrandawaf hwynt.* Jer. xi. 3, 11. 1 Cron. xxviii. 9. Deut. xlii. 15.

4 Mae y neb â baltho gyfammodi a Duw yn Swpper yr Arglwydd, yn ymrwadu a Chyfammod ei Fedydd, ac yn diystyru Adduned y Llw a berthyn iddo. *Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd Duw; Fel mai bywfi, fy llo yr hwn a ddiddymmodd efe, hwnw a roddaf fi ar ei ben ef.* Ezech. xvii. 19.

5 O's cymmerwn Gyfammod yr Arglwydd arnom yn Hyddlon, yr Arglwydd a'n cymmer ni yn Bohl werthfawr ac anwyl iddo ei hun. *O's gan wrando y gwarandewch ar fy lleis (medd yr Arglwydd) a chadw fy nghyfammod; chiwi a fyddwch yn drysor priodol i mi o flaen yr holl bobloedd. Ac efe a'n harddel yn Bohl iddo yn Nydd y Farn; gan ddywedyd, Cesglwch fy saint ynghyd attafi, yr hwi a wnaethant gyfammod a mi trwy aberth.* Ezech. xix. 5, 6. Salm l. 5.

6 Yn Nghyfammod Duw y mae holl Bohl Duw i gael Cyssur yn mhob cyfyngderau, ac yn yr oriau olaf o'u hywyd. *Dymma eiriau ddiweddas Dafydd. Er nad yw fy nghy i felly gyd a Duw; etto cyfammod tragywyddol a wnaeth efe a mi, wedi ei luniaethu yn hollol, ac yn sicr; canys fy holl iechydwriaeth; a'm holl ddymuniaid yw, er nad yw yn peri iddo flaguro.* 2 Sam. xxiii. 1, 5.

7 Yn y Cyfammod a selir yn yr Ordinkaad hon, y sicrheir i ni yr holl Ereintiau a bwriasodd Crist; ag y ddylai ein cymmell ni i ddyfod yn fynych i Swpper yr Arglwydd.

Cw Pa Freintian cyfammodel a sierheir ac a selir i chwi yn Swpper yr Arglwydd ?

At 1. Crist ei hun yn iawn ac yn Aberth drosaf ; a Duw ei hun yn Dduw ac yn Dad heddychol i mi, trwy Grist. *Eph. v. 2. 2 Cor. v. 18.*

2 Maddeuant a Dirymiad fy Mhechod ; ac Ymwared oddi wrth Golledigaeth a Melldith y Ddeddf ; ac Adnewyddiad fy Natur lygredig trwy Ras Duw. *Eph. i. 7. Gal. iii. 13. Rhuf. vi.*

3 Cyfiawnhaad a Mabwyaad, a Dyfodfa hyderus gerbron Duw, trwy Eriolaeth Crist drosaf. *1 Cor. i. 30. Eph. iii. 12. Heb. vii. 25.*

4 Addewid am Ysbryd Duw i'm cymmorth a'm cysuro, ac o Warchodaeth Rhagluniaeth ac Angylion Duw drosaf yn mhob cyflwr. *Ezec. xxxvi. 27. Heb. i. 14.*

5 Pob Bendithion, tymhorol ac ysbrydol angenrheidiol i mi yn y Bywyd hwn, a Sicrwydd gobeithiol am Adgyfodiad gogoneddus i Fwyd tragywyddol. *1 Pedr i. 3, 4*

Cw Pa ham y dylech ddyfod yn fynych i Swpper yr Arglwydd ?

At 1. Mae Gorchymyn Crist yn dangos y dylem ddyfod yn fynych i'w Swpper ef. *1 Cor. xi. 26.*

2 Mae Esampl Pobl Duw gynt yu dysgu-hyn. Canys yr oedd Swpper yr Arglwydd yn Rhan benaf o Addoliad Duw ganddynt, yn wastadol ar Dydd yr Arglwydd. *Act. ii. 42, 46. xx. 7.*

3 Fe ddylai ein Cariad i Grist ein cymmell i ddyfod yn fynych i'w Swpper ef, i gosio yn ddiolchgar am ei Gariad ef i ni. *2 Cor. v. 14.*

4 Fe ddylai y mynych eisiau sydd arnom am Les i'n Heneidiau oddi wrtho, ein cymmell i ddyfod yn fynych i Swpper yr Arglwydd. Mae ein calonau yn fynych yn gelyd, a'n serchiadau yn fynych yn oerllyd, a'n ffydd yn fynych yn wan, ac arnom fynych eisiau ein cryshau a'n hadsywio trwy Ras Duw, a'n glanhau trwy Waed Crist.

5 Mae esgeuluso Swpper yr Arglwydd, yn beryglus iawn. Fe orchymynnodd Duw dori ymaith o fysg ei Bobl y neb a esgeulusai Oen y Pasg yn ddiachos. Ac y mae esgeulusiad diachos yn argoel o glaiarwch peryglus a gwrthgiliad ; canys felly y gadawodd llawer

*eu Proffes, ac yr aeth eu diwedd yn waeth na'u dechreu-
ad. A phan esgeuluso neb, fe allai eu bod yn esgeuluso
yr odfa olaf o'u bywyd, heb amser i ddyfod byth mwy i
Swpper yr Arglwydd; er gofid diobaith iddynt wrth
farw. 2 Pedr ii. 20—22.*

Cw Pwr a ddylai ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

*At 1. Ni ddylai neb ddyfod i Swpper yr Arglwydd,
heb eu bedyddio: megys niad oedd i neb fwyta Oen y
Pasg, heb eu henwaedu. Ecsod. xii. 48.*

*2 Ni ddylai neb ddyfod i Swpper yr Arglwydd, heb
Wybodaeth i awntarnu Corph yr Arglwydd, a'r Pethau
a berthyn i'r Ordiniaad hon. 1 Cor. xi. 29.*

*3 Ni ddylai neb ddyfod i Swpper yr Arglwydd yn eu
gelyniaeth, heb heddychi a Duw a dafod a phechod;
rhag iddynt fwyta ac yfed yn annheilwng, er perygl
iddynt eu hunain. 1 Cor. xi. 27.*

*Cw A pha fath Deilyngdod y dylech ddyfod i Swpper
yr Arglwydd?*

At Mae Teilyngdod o ddau fath.

*1 Teilyngdod deddfol dibechod o Haeddiant. Yn yr
ystyr hyn, nid oes un teilwng or wyneb y tdaear. Canys
pawb a bechasant, ac ydynt yn ol am ogoniant Duw.
Rhuf. iii. 23. Gen. xxxii. 10.*

*2 Teilyngdod Efangylaidd, sef Teilyngdod o Gym-
bwysdra, o ddylai fod yn mhawb a ddeuant i Swpper
yr Arglwydd. Sef, Dyfod yn edifeiriol, yn ystyriol, ac
yn barehus trwy Ffydd yn Nghrist; megys y'n dysgir yn
yr Efengyl.*

*Cw Beth yw Perygl y rhai a ddeuant i Swpper yr Ar-
glwydd yn annheilwng?*

*At 1. Maent yn euog o Gorphi a Gwaed Crist, megys
pe baent yn ei ailgroeshoelio ef.. 1 Cor. xi. 27.*

*2 Maent yn selio Barnedigaeth iddynt eu hunain, yn
lle Iechydwrtaeth. Gan gyffroi Digofaint Duw i'w poen-
ydio yn y byd hwn, a'u damnio hesyd yn y byd a ddaw,
onid edifarhaant. Llauer o'r Corinthiad a fuont glaf,
ac ereill fuont feirw, am ddyfod yn annheilwng i Swpper
yr Arglwydd. 1 Cor. xi. 30.*

*3 Maent yn rhoddi lle i'r diafol i'w tentio yn waeth-
nag erioed o'r blaen. Megys y digwyddodd i Judas Is-
cariot; gyd a'r tamaid a fwytaodd ar Fwrdd Crist, yr*

peth Satan i mewn i'w galon ef i frathychu Crist; ac wedi hyny i yngrogi. *Ioan* xiii. 27. *Math.* xxvii. 5.

Cw Pwy sydd yn dyfod i Swpper yr Arglwydd yn anrheillwng?

At 1. Y rhai anwybodus, ag nid adwaenant Dduw, na'r Arglwydd Iesu, na'r Cyfammod Gras. Na'u cyflwr eu hunain; ac na fedrant iawnfarnau Corph yr Arglwydd na'r pethau a berthyn iddo. *Diar.* xix. 2. *Ioan* vii. 49. 1 *Cor.* xi. 29.

2 Y rhai a esgeulusant y Dyledswyddau arefyddol ereill, ag y ddylent gyflawnu. *Sef*, Beunyddiol Weddïau ac Addoliad Duw yn ei teiau, a'r cyffelyb. *Iago* ii. 19.

3 Y rhai a ddeuant i ddiben enawdol, neu o ddefod ac arfer yn unig. Fel pe fyddai Swpper yr Arglwydd yn ddigon tu ag at Iechydwrïaeth, heb ddim ychwaneg.

4 Y rhai a ddeuant i Swpper yr Arglwydd, heb hoddychu a'r rhai a ddigiasant, ac heb gyflawnu y camwedd a wnaethant. *Math.* v. 23, 25.

5 Pawb ag y ddeuant i Swpper yr Arglwydd, heb ddiofryd i groeshoellio eu drwg auwydau poethion, beilioion, cybyddus, cynfigerus, a chwantau pechadurus y byd a'r enawd. Ac heb ddiofryd yn erbyn pob pethodl adnabyddus iddynt, i fyw a'r newydd trwy ffydd yn Nghrist. Mae y cyfryw yn tyngu'n anudon, wrth gymmeryd arnynt ammodi a Duw yn Swpper yr Arglwydd, heb fwriad i adael eu pechodau. *Hos.* x. 4.

Cw A ddylech chwi esgeuluso Swpper yr Arglwydd, rhag ofn dyfod yn anghymmaws iddo?

At 1. Ni ddylwn i, na neb arall, esgeuluso Swpper yr Arglwydd; eithr mi ddylwn ofni aros yn anghymmaws rhag darsod am danaf yn ddisymmwth, yn fy anghymhwysder, ac heb Ran yn Nghrist.

2 Fe ddylai ofn am fy anghymhwysder fy neffroi i gymhwyso fy hun yn ddioed; canys, tra fyddwyf yn anghymmaws i gymmuno, yr ydwyf yn anghymmaws i weddio, a gwrando Gair Duw. Yn anghymmaws i farw, ac yn anghymmaws i Deyrnas Nefoedd; ac felly mewn perygl o fyned i uffern bob mynyd.

3 Mi ddylwn ystyried, fod cymmaint o berygl echrydus i esgeuluso Ordinhadau Crist, ag sydd o'u canaferyd. Fel na's gallaf ddiangw yn un modd rhag Darn Duw,

and trwy ddyfod yn deilwng i Swpper yr Arglwydd.

4 Pechaduriaid difraw, rhyfygus, a rhagrithiol, sydd yn dyfod yn amlellwng i Swpper yr Arglwydd, ac yn tynu arnynt eu hunain Farn Duw. Megys y Corinthiaid y rhai oeddynt gynhenus, yn cyfreithio a'i gilydd o flaen y rhai digred, ac yn gwneuthur cam a cholled i'w brodyr; yn cynnwys befyd ymraffaelion a heresiau yn eu mysg; a rhai o honynt yn newynog, ac ereill yn feddw, yn Swpper yr Arglwydd. Yr llyn bethau, a'r dyffelyb, a ddylai pob Cymmuwr teilwng ochelyd. 1 Cor. xi.

5 Mi ddylwn ystyried, fod Duw yn galw, ac yn annog y dyn ofnus i ddyfod yn obeithiol atto ef, er gwaned ac anhelynged a fyddo; ac nid bob i arswyd gadw neb rhag dyfod. Cymmer galon; cyfod; y mae efe yn dy alw di. *Marc x. 49.*

Cw Pa lun y mae Duw yn eich hannog i ddyfod yn obeithiol, pam fyddoch yn ofni dyfod i Swpper yr Arglwydd?

At 1. Mae Duw ei hun yn fy ngalw i atto, er i mi fod yn fwyaf ac yn waethaf o holl bechaduriaid y byd. Deuwch yn awr hon, ac ymresymwn, medd yr Arglwydd; Pe byddai eich pechodau fel sgarlod, ant cyn wyned a'r eira; pe corbent fel porphor, byddant fel gwlan. Myfi, myfi yw yr hwn a ddolent y gamwedd, er fy mwen fy hun: ac ni chofiaf dy bechodau. *Esay i. 18. xlii. 25.*

2 Mae Gair Duw yn sierhan, fod Glanhaad perffaith i mi yn Ngwaed Crist oddi wrth enogrwydd a ffeiddra fy holl bechodau; er eu bod cyn ddued ag uffern, a chymmaint n'r mynyddoedd, a chyn amled a thywod y mor. Canys, Gwaed Iesu Grist ei Mab ef sydd yn en glanhau ni oddi wrth bob peched. 1 Ioun i. 7.

3 Mae Crist, Mab Duw, yn fy ngwahawdd atto mewn modd neillduol, pan fyddwyf mewnablinder o achos fy mhechod. Canys efo a ddywed fel hyn; Deuwch attaf, bawb ag y sydd yn flinderog ac yn llwytheg; a mi a esmwythaaf arnoch. Cymmerwch fy iau arnoch, a dysgwch gennyf; canys addfwyn ydwyf a gostyngedig o galon; a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau. *Math. xi. 28, 29.*

4 Mae yr Ysbryd Glan yn Gwolyddu ni, i'w Eglwys fy tierbyn, er gwaned yw fy Ffydd. Yr hwn sydd wan

yn y fydd, derbyniwch iattoch. *Ao efo a gynhelir; canys fe all Duw eibynnal ef.*—Corsen ysgig ni's tyr, a llin yn mygu ni's diffydd. *Rhaf. xiv. 1; 4. Math. xii. 20*
 5 Mae yr Arglwydd yn dywedyd wrthyf yn gyssurus, pan fyddo fy Enaid yn glaf o bechod, ac yn gweled fy han yn golledig. Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddŷg, ond i'r rhai cleision. Ni ddaethum i alw rhai cyfiawn, ond pechaduriaid a edifeirwch.—*Mab y dyn a ddaeth i geisio, ac i gadw yr hyn a gollasid. Luc. v. 31, 32. xix. 10.*

6 Mae yr Arglwydd yn fy annog i ymddiried ynddo, pan fyddwyf yn llawr o ofn a thywyllwch. Pwy yn eich mysg sydd yn ofni yr Arglwydd, yn gwrandao ar lais ei was ef, yn rhodio mewn tywyllwch; ac heb lewyrch iddo? gobeithied yn Enw yr Arglwydd, ac ymddirieded yn ei Dduw. *Ezai. i. 20.*

7 Fe a'm gwahoddir i Swpper yr Arglwydd, er cymaint fy annheilyngdod, ac amherffeithrwydd fy nghymhwysder, o's ydwyf fi yn sycheda am Grist, a'm Henaid yn hiraethus am dano. Yr hwn sydd a syched arno, deued; a'r hwn sydd yn ewyllysio, cymmered ddwfr y bywyd yn rhad. *Dad. xxii. 17. Ezai. lv. 1. Ioan vii. 37.*

Cw Mae yn ddiammau, fod Croesaw i bawb i Swpper yr Arglwydd, ag a fyddo yn sychedig am dano; ond pa bryd y gellwch gyfrif, fod ynnoch Syched hiraethlon am Grist mewn gwirionedd?

At 1. Pan fyddwyf dan ddaimlad o'm pechod, yn gosod fy Nymuniad yn bruddaidd ger bron Daw. Gan lefain fel Dafydd, Fy nghamweddau a aethant dros fy mhen; megys baich trwm y maent yn rhy drwm i mi. O'th flaen di, Arglwydd, y mae fy holl ddynuniad; ac ni chuddiwyd fy uchenaid oddi wrthynt. *Salm xxxviii. 4, 9.*

2 Pan fyddo tlodi fy Enaid yn gweithio Gostyngedd-rwydd, a newyn ynnofam Ras i fyw yn gyfiawn. Gwyn eu byd y tlodion yn yr ysbryd; canys eiddynt yw teyrnas nefoedd. Gwyn eu byd y rhai sydd arnynt newyn a syched am gyfiawnder; canys hwy a ddiwelhir. *Math. v. 3, 6.*

3 Pan fyddo Grist yn hwy, dynnol yn fy ngolwg na

dim. Ac y gallwyf ddywedyd gyd a'r Salmudd, Fwy sydd gennyfi yn y nefoedd ond tydi? ac ni ewyllysian ar y ddaear neb gyd a thrydi. *Salm lxxiii. 25.*

4 Pan fyddwyf yn ddyfalu ymofyn am Grist yn ei holl Ordinadau. Gan ddywedyd gyd a'r Eglwys, Codaf yn awr, ac af o sangylch y ddinas, trwy'r beolydd a'r strydoedd, ceisiof yr hwn a hofia fy enaid. A'm benaid y'th ddymanais liw nos; a'm hysbryd hysyd o'r mewn y'th forau-giniaf. *Can. iii. 2. Esgy xxvi. 9.*

5 Pan fyddwyf yn ymofyn Gwybodaeth o Ffyrdd Daw gyd a bwriad i rodio ynddynt. Fel y rhai a ddywedai gynt, Deuchob, ac esgymwn i fynydd yr Arglwydd, i dy Daw Jacob; ac efe a'n dysg ni yn ei ffyrdd, a ni a rodiwn yn ei lwybrau ef. *Esgy ii. 3.*

6 Pan fyddwyf foddlon i ymadael a phob peth a mwyn Crist. Canys, Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i farchnattawr, yn ceisio perbau teg; yr hwn, wedi iddo gaffael un peri gwerthfawr, a aeth, ac a werthodd gyntmaint oll ag a foddai, ac a'prynodd ef. *Matt. xiii. 45, 46.*

7 Pau fyddo yr Amlygiad lleiaf o Garad Crist i mi, yn fy llenwi o Hyfrydwch yaddo, ac yn deffroi fy holl Serch tu ag atto. Megs pan ddwyedai yr Eglwys, Fy Anwylyd a estynodd ei law trwy'r twll, a'm hynysgarodd a gyffrodd er ei swyn. Mi a gyfodais i agori i'm Hanwilyd; a'm dwylaw a ddiferasant gan fyrr, a'm bysodd gan fyrr yn ddisu, a' hyd hespenau'r clo. *[Can. v. 4, 5. i. 12.]*

Cw Pa beth sydd raid i'r rhai a ddde i Swpper yr Arglwydd ei wneuthur?

At Eu holi eu hunain, a ydynt hwy yn wir edifeiriol am eu pocho dau a aeth heibio, ac yn sier amcanu dilyn buchedd newydd; a oes ganddynt fydd fywiol yn Nhrugaredd Daw, trwy Grist, gyd a diolchus gof am ei Angau ef; ac a ydynt hwy mewn cariad perffath a phob dyn.

Cw Beth a ddylech ystyried ymma?

At Dau beth.

1 Ein Dyled i holi ein hunain, o'n dyfod i Swpper yr Arglwydd.

2 Ynghylch pa bethau y dylem ni holi ein hunain; aef, edrych pa un a yw'r Grassau hyn ynnof, with y Rodau o honynt.

Cw Pa ham y mae rhai yn dywedyd yn erbyn Hunanymholiad wrth Nodau Gras ?

At Am fod yr ysbryd aflan yn eu twyllo i wrthdwywedyd Atllrawiaeth yr Ysbryd Glan : yr hwn sydd yn gosod cynnifer o Nodau Gras o'n blaen yn yr Ysgrythyr. *Ac yn gorchymyn i barob fel hyn ; Profwch chwy-ehwi eich hunain, a ydych yn y ffydd ; holwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, sef, bod Iesu Grist ynnoch, oddieithr i chwefod yn anghymeradwy ?* 2 Cor. xiii. 5.

Cw Beth sydd yn angenrheidiol tu ag at Hunanymholiad ?

At Gwybodaeth rasol a fyddo yn goleuo dyn oddi mewn ; heb ba un ni ddichon neb iawnfarnu ei gyflwr ei hun. *Diar. xix. 2.*

Cw Mae gan lawer Wybodaeth heb Ras ; pa fath yw Gwybodaeth rasol ?

At 1. Mae Gwybodaeth rasol yn dysgu dyn i geisio Crist, a Gwybodaeth o hono ef uwch law pob peth. *Ni fernaia i mi wybod dim yn eich plith ond Iesu Grist, a hwnnw wedi ei groeshoelio.—Ie yn ddiammau, yr wyf hefyd yn cyfrif pob peth yn golled, o herwydd ardderchowgrwydd gwybodaeth Crist Iesu sy Arglwydd ; er mwyn yr hwn y'm colledwyd yn mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ynnillwyf Grist.* 1 Cor ii. 2. Phil. iii. 8.

2 Mae yn darostwng dyn i ffeiddio ei hun ; ac nid i dybied ei hun yn well nag ereill. *Job a ffeiddiodd ei hun, ac a edifarhaodd mewn llwch a lludw, pan adnabu efe Dduw fel yn ei weled ef.* Job xlii. 5, 6.

3 Mae yn gwneuthur dyn yn ufudd i Dduw. *Wrth hyn y gwyddom yr adwaenem ef ; o's cadarn ni ei orchymynion ef. Yr hwn sydd yn dywedyd, 'At a'i hadwaen ef, ac heb gadw ei orchymynion ef ; celwyddog yw, a'r gwirionedd nid yw ynddo.* 1 Ioan ii. 3, 4.

4 Mae yn tyneru natur dyn i fod yn drugarog ac yn dirion. *Efe a farnodd gwyn y tlawd a'r anghenus ; onid fy adnabod i oedd hyn ? medd yr Arglwydd.* Jer. xxi 16.

5 Mae yn cyfnewid dyn i Ddelw Duw, a Chyffelyb-

D d

iaeth Eogoniant ei Sancteiddrwydd af. Nyni oll, ag
wynneb agored, yn edrych ar eogoniant yr Arglwydd
megys mewn drych, a newider i'r unrhyw ddelw, o
eogoniant i eogoniant, megys gan Ysbryd yr Arglwydd.
2 Cor. iii. 18.

Cw Pa hain y dylech holi eich hun cyn dyfod i Swp-
per yr Arglwydd? onid yw yn ddigon i'ch Gweinidog
eich holi?

At 1 Mi ddylwn ymstyng yn ufudd i'm Gweinidog
fy holi, a holi fy hun hefyd; canys felly y goschym-
mynir yn Ngair-Duw. *Holed dyn ef ei hun; ac felly
bwytaed o'r bara, ac yfed o'r cwpan.* 1 Cor. xi. 28.

2 Ni ddichon fy Ngweinidog i wybod fy mhechod
dirgelaid, na brynti a dichell fy nghalon; ac am
hynny mi ddylwn holi fy hun yn fanwl. *Canys, Y ga-
len sydd fwy ei thwyl na dim, a drwg ddiobaith
ydyw; pwy a'i hedwyn?* Jer. xvii. 9.

3 Mi ddylwn holi fy hun, fel y gallwyf ymroi yn
adeffrous i wellhau y heiau a welwyf ynnof fy hun, ac
i fod yn fwy cysurus, o's caf Arwyddion o Ras-Duw
yn fy Enaid. *Profed pob un ei waith ei hun; ac yna
y caiff orfoledd ynddo ei hun yn unig, ac nid mewn
grall.* Gal. vi. 4

Cw Ynghylch pa peth y dylech holi eich hun cyn
dyfod i Swpper yr Arglwydd?

At Ynghylch y pum peth hyn.

1 Pa un a ydwyf yn wir edifeiriol am fy mhechodau
a aeth heibio.

2 Pa un a ydwyf yn sier atcanu dilyn buchedd
newydd.

3 Pa un a oes gennyf Ffydd fywiol yn Nhrugaredd
Duw trwy Grist.

4 Pa un a ydwyf yn dyfod gyd a diolchus goffa am ei
Angau ef.

5 Pa un a ydwyf mewn cariad perffiaith a phob dyn.
Cw Pa lun yr adnabyddir gwir Edifeirwch?

At 1. Lle mae'r gwir Edifeirwch, y mae yno ddwsn
Argyoeddiad o Ddrwg Pechod, ag sy'n llenwi i calot
dyn o ofid a thristwch mawr o'i blegid. *Canys dwi-
dristwch sydd yn gweithio edifeirwch, er iechyd
iaeth ni bydd edifeirwch o hono.* 2 Cor vii. 20.

2 Y mae yno Gyfaddefnad o Bechod, ac Ymroiad i droi oddi wrtho: *Y neb a guddio ei bechodau, ni lwydda; odd y neb a'u haddeffo, ac a'u gadawo, a gaiff drugaredd.* Diar. xxviii. 13.

3 Y mae yno Weddio pruddaidd ar Dduw, yn amgenach nag erioed o'r blaen. *Yr Arglwydd a ddywedodd am Baul; pan y cafodd efe Droedigaeth, Wele, y mae yn gweddio.* Act. ix. 11.

4 Y mae yno Ymofyniad diorphwys am Iechydwrtaeth, nes dyfod i Gyfammod a Duw. *Job a ddywedodd, Myf a bechois; beth a wnaf? A'r rhai a ddwysbigwyd gan Brogeth Pedr, a ddywedasant, Ha wyr frodyr beth a wnawn ni?* Job vii. 20. Act. ii. 37.

5 Y mae yno Barodrwydd i gyflawnhau pob Cani-wedd. *Zacarias a safodd, ac a ddywedodd wrth yr Arglwydd, Wele, hanner fy na, O Arglwydd! yr ydwyf yn ei roddi i'r flodion; ac o's dugum ddim o'r iiddo neb trwy gamacthrynn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedweryd. A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Heddyw y daeth iechydwrtaeth i'r ty hon.* Luc xix. 8, 9.

6 Y mae yno Ymroiad i addoli Duw yn gyflawn yn ei holl Ordinhadau. *Fel y rhai edifeiriol gynt, ag weddynt yn parhau yn athrawlaeth ac yn nghymdeithas yr apostolion, at yn tori bara, ac mewn gweddian.* Act. ii. 42.

7 Y mae yno Ffrwythau addas i Edifeirwch; Casineb i Bechod, Gostyngeiddrwydd hunanymwadol, a Chariad, ac Awydd i bob Gweithred dda. *O blegid pob pren a udwaenir wrth ei ffrwyth ei hun; canys nid oddi ar ddraen y casglant ffigys, nac oddi ar berth yr heliant rauonwin.* Luc vi. 44.

Cw Pa lun yr adwaenir Buchedd newydd?

At 1. Mae Buchedd newydd yn tarddu oddi wrth Wraidd ac Egwyddor newydd. *Sef, Cariad Crist yn fy nghymmell i fyw iddo ef; o herwydd iddo ef fy ngharu f, a marw drosaf.* 2 Cor. v. 14.

2 Lle mae Buchedd newydd, y mae yno Dymmer a Natur newydd. *Canys Daw a ddywedodd, Rhoddaf i chwi galon newydd; ysbyrd newydd hefyd a roddaf o'ch mewn chwi.* Ezech. xxxvi. 26.

3 Mae Buchedd newydd yn ol Rheol newydd; nid

tueddnewydd fy natur a'm dychymmyg fy han, eithr yn ol Gair Duw ac Esampl Crist. *A chynnifer ag a rodiant yn ol y rheol hon, tangnedd arnynt a thrugareidd ac or Israel Duw.* Gal. vi. 16.

4 Lle mae Buchedd newydd, y mae Dyben newydd yn mhob peth a wnelom ; sef, Gogoniant Duw. *Pa un bynnag gan hyny ai bwyla, ai yfed, ai beth bynnag a wneloch, gwnewch pob peth er gogoniant i Dduw.* 1 Cor. x. 31.

5 Lle mae Buchedd newydd, y mae Adnewyddiad cyffredinol trwy'r holl Ddyn. Sef, *Serchiadau newydd; cariad a chasineb, tristwch a llawenydd, a dymuniadau newydd; cyfeillion ac arseirion newydd; a meistrolaeth newydd dros ein holl anwydau drwg.* Yr hen bethau a aethant heibio ; wele, *gwnaethpwyd pob peth yn newydd.* 2 Cor. v. 17.

Cw Pa lun yr adwaenir gwir Ffydd ?

At 1. Mae gwir Ffydd yn gweithio Ymgais deffrous i ddiange rhag y Barnau a fyddo Duw yn tygwth, cyn y delont. *Trwy ffydd, Nde, wedi ei rybuddio gan Dduw am y pethau ni's gwelsid etto, gyd a pharchedig ofn, a ddarparodd arch i achub ei dy.* Heb. xi. 7.

2 Mae gwir Ffydd yn gweithio Ymadawiad dioed oddi wrth bob ffyrdd annuwiol, er maint a fyddo yr elw o honynt. *Y consurwyr a gredasant, a guffesasant eu pechodau, ac a losgasant eu llyfrau, a werth dengmil a deugain o ddarnau arian.* Act. xix. 18, 19.

3 Mae gwir Ffydd yn gweithio Ufudd-dod parod i Ewyllys Duw, yn y pethau, a fyddo yn fwyaf gwrthwyneb i'n hewyllys ein hunain. *Trwy ffydd y gadawodd Abraham ei wlad, ac yz offrymodd ei fab Isaac, pan archodd Duw iddo.* Heb. xi. 8, 17.

4 Mae gwir Ffydd yn gweithio Hiraeth yn yr Enaid ar ol yr Arglwydd Iesu, uwch law pob peth. *Fel y bresfar hydd am yr asonydd dyfroedd, felly'r hiraetha fy enaid am ddnat ti, O Dduw!* Salm xlii. 1. lxxiii. 25.

5 Mae gwir Ffydd yn gweithio Hunanymwadiad ewyllysgar, yn mhob peth, er mwyn Crist. *Y pethau oedd elw i mi, y rhai hyny a gyfrifais i yn golled er mwyn Crist. Ie yn ddiammau, yr wyf hesyd yn cyfrif*

Bob peth yn golled, o herwydd adderchowgrwydd gwybodaeth Crist Iesu fy Arglwydd ; er mwyn yr hwn y'n colledwyd yn mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ynnillwyf Grist. Phil. iii. 7, 8.

6 Mae gwir Ffydd yn ein nerthu i orchfygu holl hudoliaeth y byd, a dichellion Satan, ag sydd yn hudo dyn i bechu. Hon yw'r oruchafiaeth sy'n gorchfygu'r byd : sef, ein ffydd ni.—A tharian y ffydd, sy'n diffoddi holl bicellau tanllyd y fall. 1 Ioan v. 4: Eph. vi. 16.

7 Mae gwir Ffydd yn llawenychu yr Enaid dan erledigaeth a gorthrymder. Trwy ffydd yr ydym yn gorfoleddu dan obaith gogoniant Duw : ac nid felty yn unig, eithr yr ydym yn gorfoleddu mewn gorthrymderau. Rhuf. v. 2, 3. 1 Pedr i. 6, 8. Hab. iii. 17. 18.

8 Mae gwir Ffydd yn gweithio Serch awyddus i bob Gweithred dda, er Gogoniant i Dduw, a Lleshaad i ereill. A syni dy wybod, O ddyn ofer, am ffydd heb weithredoedd, mai marw yw? Iago ii. 20.

Cw Pa lun y gwybyddwch, fod ynoch ddiolchus Goffa am Farwolaeth Crist ?

At 1, Mae diolchus Goffa o Farwolaeth Crist, yn deffroi ein Heneidiau i foli Duw am dano hyd eithaf ein gallu. Fy enaid, bendithia yr Arglwydd ; a chwbl sydd ynof, ei Enw sanctaidd ef. Fy enaid, bendithia yr Arglwydd ; ac nac anghosia ei holl ddoniau ef. Salm ciii. 1, 2.

2 Mae diolchus Goffa o Farwolaeth Crist, yn ein cymmell i foli Duw yn wastadol ; ac nid yn Swpper yr Arglwydd yn unig. Bendithiaf yr Arglwydd bob amser ; ei foliant fydd yn fy ngenau yn wastad. Salm xxxiv. 1.

3 Mae diolchus Goffa o Farwolaeth Crist, yn gweithio ychwaneg o Ymddarostyngiad, wrth ystyried ein hannerheilyngdod o Gariad a Doniau Crist i ni. Megys y dywedodd Jacob wrth yr Arglwydd : Ni ryglyddais y lleiaf o'th holl drugareddau di.—Ac fel y dywedodd Dofydd : Arglwydd, beth yw dyn, pan gydnabyddit ef ? neu fab dyn, pan wnait gyfrif o hono ? Gen. xxxii 10. Salm cxliv. 3.

4 Mae diolchus Goffa o Farwolaeth Crist, yn ein gwneuthur yn firwythlon yn mhob Gweithredoedd da ag y fyddo er Gogoniant i Dduw. Yn hyn y gogoneddwyd fy Nhadau; ar ddwyn o honoch firwyth lawer. *Ioan xv. 8.*

5 Mae diolchus Goffa o Farwolaeth Crist, yn gweithio yn nom i garu Crist; yr hwn a'n carodd ni, ac a fu farw drosom. Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni. 1 *Ioan iv. 19.*

Cw Pa lun y gwybyddwch, eich bod mewn Cariad perffaith a phob Dyn?

At 1. Fe bair Cariad perffaith, na ddrygom, ac na chwennydhom ddrygu, neb. Megys y mae Duw yn gorchymyn; Na fwriedwch ddrwg i neb yn eich calonau. *Zec. viii. 17.*

2 Fe bair Cariad perffaith i ni geisio Lleshaad ein gilydd, ac nid ein Lles ein hunain yn unig. Nae edrychwch bob un ar yr eiddo eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo ereill hefyd. *Phil. ii. 4.*

3 Fe bair Cariad perffaith i ni ragflaenu niwed ein gelynyddion, hyd ag allom ni. O's cyfarfyddi ag eidion dy elyn, neu a'i asyn yn myned ar gyfrgoll, dyehwel ef adref iddo.—O's dy elyn a newyna, portha ef a bara; ac o's sycheda, dod iddo ddiod i'w hyfed. *Ecsod. xxiii.*

4. *Diar. xxv. 21.*

4 Fe bair Cariad perffaith i ni gyd-deimlo ag ereill yn eu blinderau. Canys felly y'n dysgir i wneuthur. Cofiwch y rhai sydd yn rhwym, fel petaech yn rhwym gyd a hwynt. Job a ddywedodd, Oni wylais i dros yr hwn oedd galed ei fyd? oni ofidiodd fy enaid dros yr anghenog? *Heb. xiii. 3. Job xxx. 25. Rhuf xii. 15.*

5 Fe bair Cariad perffaith i ni roddi Parch ac Anrhyddedd dyledus i bob Dyn. Perchwch bawb.—Mewn cariad brawdol byddwch garedig i'ch gilydd, yn rhoddi parch yn blaenori eich gilydd.—Gan dybied eich gilydd yn well na chwi eich hunain. 1 *Pedr ii. 17. Rhuf. xii. 10. Phil. ii. 3.*

6 Fe bair Cariad perffaith i ni fod yn gymmwynasol i bawb yn ol ein gallu, ac yn elusengar i'r neb a fyddo mewn eisiau. Trwy gariad gwasanaethwch eich gilydd.—Yr hwn sydd ganddo dda y byd hwn, ac a welo ei

ffrawd mewn eisiau, ac a gauo ei dosturi oddi wrtho ; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef ? *Gal. v. 13.* 1 *Ioan. iii. 17.*

7 Fe bair Cariad perffaith i ni fod yn ostyngedig, yn heddychol, yn ddioddefgar, yn dosturiol, ac yn addfwyn, i bawb ; ac i wneuthur i ereill, megys y dymunem i ereill wneuthur i ni. *Luc vi. 31.* *Eph. iv. 31, 32.*

Cw Wedi i chwî, wrth holi eich hun, gael Egin gobeithiol o'r Grasau hyn ynoch ; beth ychwaneg a wnewch, wrth ddyfod i Swpper yr Arglwydd ?

At Mi ddylwn ymbarotoi i gyfarfod a'm Harglwydd yn y Swpper hwn.

Cw Pa ham y dylech ymbarotoi, cyn dyfod i Swpper yr Arglwydd ?

At 1. Am fod yr Arglwydd ei hun yn erchi hyn Samuel a ddywedodd, trwy Ysbryd Duw, wrth Bobl Israel, Parotowch eich calon at yr Arglwydd. 1 *Sam. vii. 3.*

2 Am ein bod yn neshau ger bron y Duw Mawr, mewn Modd neillduol, yn yr Ordinhaad hon. A phwy (heb barotoi ei galon yn gyntaf) a ddichon sefyll yn wyneb y Duw sanctaidd hwn ? 1 *Sam. vi. 20.*

3 Am mai y rhai a barotoant eu Calonau i Ordinhadau Duw, a gant Les a Chyssur ynddynt. Jotham a nerthwyd, o herwydd iddo barotoi ei ffyrdd ger bron yr Arglwydd.—A llaw'r Arglwydd oedd gyd ag Ezra, o herwydd iddo barotoi ei galon i geisio cyfraith yr Arglwydd. 2 *Cron. xxvii. 6.* *Ezra vii. 9, 10.*

4 Am fod Parotoad mawr ar ein medr yn yr Ordinhaad hon, a Gwaith mawr o'n blaen ; llawer o Ddyledswyddau a gydgyfarfyddant ymma o Ganlyniad mawr. Canys, Y mae'r Swpper hwn naill ai yn arogl bywyd i fywyd, neu ynte yn arogl marwolaeth i farwolaeth, i bob un. 2 *Cor. ii. 16.*

5 Am fod neshau at Ordinpadau Duw yn anmdarod, yn tywys i Brofedigaethau peryglus. Rehoboam a wnaeth yr hyn oedd ddrwg ; canys ni pharotodd ei galon i geisio yr Arglwydd —Judas, ar ol bwyta ar fwrdd yr Arglwydd, a fradychodd Grist yn y man ; ac ar ol hyny a ymgrogodd. 2 *Cron. xii. 14.* *Math. xxvii. 5.*

Cw Pa lun (heb law holi eich hun) y dylech ymbareoli i Swpper yr Arglwydd ?

At 1. Mi ddylwn weddio Duw yn yn ddifrifol am Gymmorth yn fy Mharotoad, ac am ei Fendith ar yr Ordinhaad hon. *Salm cxvi. 13. cxviii. 25.*

2 Middyln ystyried fy Nghyflwr truenus wrth Natur megys yr wyf fel ereill yn Blentyn Digofaint, a than Felldith a Chondemniad y Gyfraith; fel y tynero fy Nghalon, ac y delwyl yn ostyngedig, gyd a duwiol Dristwrth, ger bron yr Arglwydd. *Math. v. 4.*

3 Mi ddylwn chwilio allan fy holl Bechodau; sef fy Mliechodau anwylaf, a'm Phechodau dirgelaf, a holl ddrwg Arferion fy Muchedd, a ddrwg Anwydau fy Natur; i addunedu yn eu herhyn, ac i lesfain ar fy Arglwydd am Gvmomorth i ymadael a hwynt dros byth. *Galar. iii. 40. Job xiii. 23.*

4 Mi ddylwn ystyried Llesgedd ac Angen fy Enaid wrth ddyfod i Swpper yr Arglwydd; sef, mor wan yw fy Ffydd, mor oer yw fy Nghariad, mor galed yw fy Nghalon, mor dywyll yw fy Nyall, ac mor gryf yw fy Anwydau pechadurus; fel y bo Newyn a Syched ynol am Ras Dirw i'm cymmorth. *Math. v. 6. Esay lv. 1.*

5 Middyln edrych yn ofalus, am ddyfod o Ddyben aniawn i Swpper yr Arglwydd; rhag iddo ef fy nghael yn rhagrithiwr ger ei fron.

Cw i ba ddyben y dylech chwi ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

At 1. Middyln-ddyfod i Swpper yr Arglwydd, o Ufudd-dod parchus i Orchymyn Crist, i goffhau yn ddiolchgar am ei Gariad ef yn marw drosef. Canys felly y gorchymynodd efe; gan ddywedyd, Gwnewch hyn er cofia am danaf. Ac o's esgeulusaf hyn, mi fyddaf yn un o'r anufuddion melltigedig, ar ba rai y daw Digofaint Duw. *Luc xxii. 19. 1 Cor. xi. 24. Eph. v. 6.*

2 Middyln ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i fyned o'r newydd dan Gyfammod a Duw trwy Grist; fel y'm gwaredir oddi wrth ei Ddigofaint ef. Gan ddywedyd, Yn awr y mae yn fy mryd i wneuthur cysammod ag Arglwydd Dduw Israel; felly tro ei ddigofaint llidiog ef oddi wrthym ni. *2 Cron. xxix. 10.*

3. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i gael ychwaneg o Sicrwydd am Faddeuant o'm holl bechod.

au trwy Waed Crist. Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef; sef, maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef. *Eph. i. 7.*

4. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i ym-borthi, trwy Ffydd, ar Gnawd a Gwaed Crist, i gryfhau a meithrin Bywyd fy Enaid. Canys yr Iesu a ddywedodd, Oni fwytewch gnawd Mab y dyn, ac onryfwch ei waed ef, nid oes genych fywyd ynoch. Yr hwn sydd yn bwyta fy nghnawd i, ac yn yfed fy ngwaed i, sydd ganddo fywyd tragywyddol. *Ioan vi. 53, 54.*

5. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i gael fy mandithio gan Dduw ag ychwaneg o Gasineb i Bechod, a Nerth yn erbyn Profedigaethau, ac a Chynydd o bob Gras i fod yn gyssurus yn mhob Cyflwr, ac yn ffyddlon yn holl Wasanaeth Dduw. Canys fe gofheir Enw yr Arglwydd mewn modd arbenig yn yr Ordinhaad hon. Ac efe a ddywedodd, Yn mhob man lle yr rhoddwyf goffiadwriaeth o'm Henw, y deuf attat, ac y'th fendithiaf. *Ecsod. xx. 24.*

DIWEDD YR ESBONIAD.

San fod yr hyn a chwanagir yma, yn ormod i'w ddyegu ar y Cof, fe ddylid ei ddarllain yn ystyriol ac yn synych : y Rhai gyntaf o hono, cyn dyfod i'r Sacrament ; a'r Rhai olaf, a'r ol y Sacrament.

Cwmthion.

PA beth ychwaneg a ddylech ystyried ynghylch Swpper yr Arglwydd ?

Atteb Dau beth ; ag eilir eu trefnu yn ddwy Ran sef,

1. Pa beth a ddylwn wneuthur yn Swpper yr Arglwydd.

2. Pa beth a ddylwn wneuthur ar ôl hyny.

Cw Pa beth y ddylech wneuthur pan fyddoch yn Swpper yr Arglwydd ?

At Pan fyddwyf yn Swpper yr Arglwydd,

1 Mi ddylwn weddio Duw am Gymmorth a Llwyddiant yho.

2 Mi ddylwn adnewyddu fy Edifeirwch.

3 Mi ddylwn ystyried Anghenion fy Enaid.

4 Mi ddylwn ystyried y Breintiau a selir i mi yno.

5 Mi ddylwn ystyried Gwerthfawrogrwydd Gwaed Crist.

6 Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith yno.

7 Mi ddylwn gofio Cariad Crist.

8 Mi ddylwn ysbrydoli y Pethau a welwyf yno.

9 Mi ddylwn addunedu fy hun yn gywir i Dduw.

10 Mi ddylwn dalu Diolch i Dduw, am ei Gariad i mi yn Nghrist Jesu.

Cw Am beth y ddylech weddio pan fyddoch yn Swpper yr Arglwydd ?

At Mi ddylwn weddio,

1 Am Help Duw yn fy mhlaidd, ac i Law Duw fod arnaf, i'm gwneuthur yn barod i dderbyn yr Arglwydd yn Dduw i mi mewn gwirionedd yn yr Ordinhaad hon ; fel na's caffer fi yn dwyllwr ger ei fron ef, ac na ser

Ordinhaad yn afesol i mi. *Salm cxviii. 27. Jer. xlviii. 10.*

2 Mi ddylwn weddio am Ras Duw, i oleuo fy nyall, i ddeffroi fy nghalon, a sefydlu fy meddyliau; fel na fyddwyf yn anystyriol, yn farwaidd, nac yn ysgafu, pan fyddwyf yn golugu Croeshoeliad Crist fy Mhrynwr, ac yn selio'r Cysammod tragywyddol ger bron Duw yn y Swpper hwn. *Salm cxix. 88.*

3. Mi ddylwn weddio ar Dduw, i gadw oddi wrthyf Brofedigaethau'r Byd, a'r Cnawd, a Satan, pan fyddwyf ynghylch y Gwaith mawr hwn; y rhai a'm dilynant yn haerllug i bob lle, i derfysgu fy ysbryd, ac i rwystro fy llwyddiant, oni bydd i'm Harglwydd eu gwahardd lwynt. *Math. xxvi. 41.*

4. Mi ddylwn weddio ar Dduw, i ddeffroi ei Ras ynnof i'w addoli ef yn ddifrifol yn yr Ordinhaad gyssegredig hon: canys nid allaf weithredu hynny o Ras sydd genyf, heb Gymmorth Duw. Deffro di ogleddwynt, a thyred, ddeheuwynt; chwyth ar fy ngardd, fel y gwasgarer ei pheraroglau: deued fy Anwylyd i'w ardd, a bwytaed ei ffrwyth peraid ei hun. *Can. iv. 16.*

5 Mi ddylwn weddio ar Dduw, fy ngwneuthur yn gyfranog o'r Bendithion a'r Breintiau a brynodd Crist; canys er ei fod ef yn eu haddaw, etto efe a fyn i ni eu ceisio hwynt ganddo. *Ezec. xxxvi. 37.*

Cw. Beth a ddylech ystyried tu ag at adnewyddu eich Edifeirwech yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Mi ddylwn ystyried y cyfwr pechadurus y daethum ynddo i'r byd, a'r llygredigaeth pechadurus ag sydd yn mhob rhan o honof; sef, fod fy nyall yn dywyll, fy nghalon yn galed, fy ewyllys yn gyndyn, fy nghof yn wan, fy nghydwylbod yn ddrwg, a'm serchiadau yn ymwrthod a Duw i ddilyn anwiredd a gwagedd; fel y torer fy nghalon, ac y llanwer fy Enaid o Dristwech duwiol o'u plegid ger bron Duw yn Swpper yr Arglwydd.

2 Mi ddylwn ystyried fy anwireddau gweithredo: sef, fy esgeulusdra o Ddyledswyddau Crefydd, ac Addoliad Duw; a'r pechodau neillduol a wnaethum, mewn meddwl, gair, a gweithred; yn enwedig y pechodau ag ydwyf yn fwyaf lueddol iddynt, a'r euogrwydd

sy'n gorwedd drymafar fy Nghydwybod; fel y llefwyf yn daerach ar Dduw am Faddeuant, a Nerth yn eu herbyn rhag llaw.

3 Mi ddylwn ystyried y trueni tymbhorol, ysbrydol, a thragywyddol, a berthyn i mi o blegid fy mbechodau: sef, ystyried fy mod yn ddarostyngedig i ddrallodau trymion a gofidiau chwerwon yn fy nghorph a'm heuaid, yn fy meddiannau a'm trasâu, a phob peth a berthyn i mi, dan felldith y Ddeddf; a minnau fy hun dan feddiaut y diafol dan Ddigofaint Duw, a than Farn o Ddamnedigaeth, i ddioddef poenau tan a brwmstan dros fyth yn uffern; fel y byddo i'r ystyriaeth o hyn dristhau a darostwng fy nghalon i lefain yu wir-ddifrifol am Ras a Maddeuant trwy Waed Crist, pan fyddwyf gyd ag ef ar y Bwrdd. *Luc xv. 18, 19. Zec. xii. 10. Eph. i. 7.*

4 Mi ddylwn achwyn wrth fy Arglwydd yn bruddaidd, a chywilyddio ger ei fron, o blegid amlra gresynus fy mbechodau yn mhob ffordd; ac na thynwyf fy ngolwg oddi ar y llanw mawr o honynt, nes tyneru fy nghalon, a'm darostwng yn isel o'i flaen, i lefain arno, Arglwydd, y mae arnaf gywilydd a gorchwyledd i godi fy wyneb attad—Amlach yw fy mbechodau na gwallt fy mhen, Ni wn i gyfrif arnynt: canys pa rai o'th orchymymnion ni throreddias? a pha beth a wnaethym erioed yn ddi-bechod? Eithr ti, yr hwn a roddaist dy enaid yn aberth dros fy mbechod, ni ddirmygi galen ddrylliedig ac ysbryd cystuddiedig. *Ezra ix 6. Salm xl, 12. li. 17.*

5 Mi ddylwn, yngwydd fy Arglwydd, pan fyddwyf yn y Swpper hwn gyd ag ef, addunedu ac ymroi o'r newydd yn nerth ei Ras ef, i rodio yn fwy manylaidd yn ei Olwg ef o hyny allan; ac i fod yn fwy gwagelog, rhag i'm pechodau fy ngorddiwes drachefn. Mi ddylwn ddywedyd wrtho ar y Bwrdd, Heb law a welaf dysg di fi; o gwneithym anwiredd, ni wna fi mwy.—Golchais fy ngwisg; a pha odd y diwynaf hi?—Ti, Arglwydd fyddi dyst o's troaf at ynsydrwydd drachefn. *Job xxxiv 32. Salm lxxxv. 8. 1 Petr. iv. 3. Can. v. 3.*

Cu. I ba Ddyben y dylech ystyried Anghenion

reich Henaid, pan fyddoch yn Swpper yr Arglwydd?

At Mi ddylwn ystyried Anghenion fy Enaid, i'w taenu ger bron Duw yn Swpper yr Arglwydd; gan ddeisyf arno ef, i roddi i mi ychwaneg o'r Grasan sydd egwan a diffygiol ynof. *Sef,*

1. Ychwaneg o Ofal, a Gwylidwriaeth, a Chym-morth, yn erbyn Profedigaethau i Bechod: yn euwedig y Profedigaethau a'm gorchfygodd fynychaf yr amser a aeth heibio.

2 Ychwaneg o Ysbryd Cariad, Addfwynder, Amynedd, Gostyngenddrwydd, a Brawdgarwch, tu ag at bob dyn; ac i wellbau fy nhymher lygredig yn mhob ystyr er Harddwch i'm Proffes, ac Esampl dda i ereill; ac nid i fod yn dramgwydd i neb.

3 Ychwaneg o Zel ac Awydd, i ogoneddu Duw yn ngwaith fy nghalwedigaeth; i wneuthur pob peth o'r galon, megys i'r Arglwydd; ac i rodio yn ddyallas mewn Ffordd berffaith; fel na chabler Enw Duw o'm plegid, nac i roi achos i neb ddywedyd yn ddrwg am yr hyn sy dda ynof.

4 Ychwaneg o Syniad ysbrydol, a Phurdeb Calon, a Serchiadau nefol, i fyw mewn Cymmundeib ysbrydol a Duw, ac a'i Fab yr Arglwydd Iesu.

5 Ychwaneg o Ffydd, a Sicrwydd o Heddwch Duw, a Llwenydd yn yr Ysbryd Glan yn Ddiddanwch i mi erbyn y dydd blin: yr hyn bethau, a'r cyffelyb, a ddy-lwn ymbil ar fy Arglwydd yn eu cyleh, a sychedu am danynt, pan fyddwyf ar y Bwrdd gyd ag ef. *Joh xxiii. 3, 4. Salm cvii. 9. Luc i. 53. Dad. iii. 16, 17.*

Cw Pa ham y dylech ystyried y Breintiau a selir i chwi yn Swpper yr Arglwydd?

At Mi ddylwn, er cyssur i'm Henaid, ac er Annogaeth i mi garu Crist, a chredu ynddo, ystyried y Breintiau a selir yn Swpper yr Arglwydd. *Megis,*

1. Ysbryd Gräs, i'm hadnewyddu, ac i ddwyn yn mlaen fy Sancteidiaid i berffeithrwydd.

2 Trugaredd anfeidrol Duw, i lwyf-faddau fy holl bechodau; a Rhyddhaad tragywyddol oddi wrth fell-dith y Ddeddf, a Meddiant Satan; ac oddi wrth ofn angau a phoenau uffern.

3 Undeb diddattodol a Christ, a Chymmundeib a

Duw trwyddo ef, ac yn ganlynol i hynny holl Ddoniax Prynedigaeth; sef, pob bendithion ag aydd yn angenrheidiol i Fywyd tragywyddol, ac i'r bywyd presennol hefyd; y rhai oll a selir i mi yn Swpper yr Arglwydd. *Ecsod. xi. 24. Rhuf. viii. 32. 1 Cor. iii. 22. Eph. iii. 8.*

Cw, Beth a ddylech ystyried am Werthfawrogrwydd Gwaed Crist yn Swpper yr Arglwydd?

1. *At* Mi ddylwn ystyried, mai trwy dywalliad gwerthfawr Waed Crist y mae holl Freintiau'r Cyfammod yn dyfod yn rhad, ac yn anbeiddiannol i mi; fel y byddo yn fawr gearyf am dano, ac y glynwyf wrtho byth. Am hynny mi a wnaf fy ngorau, pan fyddwyf yn Swpper yr Arglwydd, i gatyried,

1. Mai trwy werthfawr Waed Crist y'm rhyddhawyd oddi wrth Gondemniad, ac y'm cymmerwyd i fod yn un o'r Bobl sydd werthfawr ac anwyl yngolwg Duw. *Ecsod. xix. 5, 6. Deut. xxvi. 18, 19. 1 Pedr. ii. 9, 10.*

2 Mai trwy werthfawr Waed Crist y pwrcaswyd i ni yr holl Addewidiion gwerthfawr, y Grasusau gwerthfawr, a'r Cyssuron gwerthfawr i gyd, ag y sicrhair i Bobl Duw yn y Cyfammod; ac yr etholiwyd ni hefyd i swynhau y Breintiau hyn. *1 Pedr i. 2. Eph. i. 3, 4. 2 Tim. i. 9.*

3 Mai trwy werthfawr Waed Crist y glanhair pechaduriaid astan, y cyflawnhair pechaduriaid euog, ac y sancteiddir y rhai hilogedig; yn maddeuir y rhai a gondemniwyd y bywheir pechaduriaid meirwon. y prynur yn ol y rhai a ymwerthasant i gaethiwed, ac yr heddychur plant digofaint a Duw. *1 Ioan i. 7. Rhuf. v. 9. Heb. xiii. 12. ix. 22. Ioan vi. 53. Zec. ix. 11. Col. i. 20, 22.*

4 Mai Rhinwedd Gwaed gwerthfawr Crist sydd yn eiriol dros y rhai anghammeradwy, yn gostegu holl gylhuddiadau Satan yn ein herbyn, yn puro ein Cychod oddi wrth weithredoedd meirwon, ac yn rhoodi iawn drosom i Dduw, *Heb. xii. 24. Rhuf. viii. 34; iii. 25.*

5 Mai gwerthfawr Waed Crist sydd yn canu gwisgoedd y Seintiau, yn gorechfygu posedigaeithau y cythraul, ac yn selio i ni holl Fendithion y Testament Newydd. Y pethau hyn oll aydd i mi ddisgwyl, ac i

ddiolen am danynt, ac i lawenychu ynddynt, pan fyddwyf yn Swpper yr Arglwydd. *Dad. vii. 14. xii. 11. Heb. ix. 16, 17, 20. Easay lxiil. 7.*

Cw Pa lun y mae i chiwi ddodi eich Ffydd ar waith yn Swpper yr Arglwydd?

At Nid oes un Gras yn fwy defnyddiol, nac yn fwy angenrheidiol, nac un Gras yn fwy peryglus i fod heb-
ddo yn Swpper yr Arglwydd, na Ffydd. Am hynny, fel na fyddo i'r hyn sydd fywyd, fod yn farwolaeth i mi.

1. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i olygu tragwyddol Bwys y Iechydwriseith mawr a osodir ger fy thoron yn Swpper yr Arglwydd; gan ddywedyd ynof fy hun, *Wele, nid peth dîchwaith sydd genyf yn llaw; yr ydwyf ymma ynghylch mater Bywyd traggyddol; bywyd ac angau, bendith a mellidith, sydd o'm blaen. Deffro, fy enaid; ymwisg a nerth; fel y byddot fyw, ac y llwydddech.* Heb. xi. 1.

2. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i weled Preseiddoldeb gogoneddus anweledig Duw yn Swpper yr Arglwydd, a'r Brenin gogoneddus yn dyfod i mewn i weled y gwahoddedigion, ac yn eistedd wrth y Bwrdd i'w croesawu a'u gwledda. Yna y dywedaf, *Wele, ymma dy Duw i wele, ymma borth y nefoedd! Ymddyga yn dorchus, O fy enaid; nesha ger bron dy Arglwydd yn ddiamheus, er anatheilynged ydwyf: fel y caffech fyw yn draggydd, er dy fod yn haeddu marw.* Gen. xxviii. 17.

3. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i gredu yn rymus yr hyn oll a fynegir yn yr Ysgrythyr am Ddyodde-faint Crist drosod fi; fel pe buaswn yn ei ymyl ef pan y condemnwyd, y hangellwyd, ac y croeshoeliwyd fy Arglwydd, ac yn gweled fel y gwnaed iddo yn fy achos i; ac yna pa beth a ddywedaf gan sindod! *O fy mhethod! O fy Mhrynwyr! Mor fawr fy mai! mâr bryd fy mhardwn! mor rhyfedd yw Cariad Crist! O fy enaid, nac anghofa fyth y Weledigaeth hon!*

4. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i dderb-
o Crist yn ewyllysgar, ac i'w dderbyn ef yn gyflawn, yn Arglwydd a Gwaredwyr, yn Frenin, yn Brophwyd, ac Ofeiriad, i gael fy nysgu, a'm gwaredu a'm llywodraetfu-
ganddo, ac i fod yn eiddo fi yn ei holl Berthynasau;

ac i'm Henaïd allu dywedyd yn hy, *Fy Arglwydd a'n Druo! Fy Anwylyd sydd eiddo fi, a mi yn eiddo yntef Dymma fy Anwylyd, dymma fy Nghyfaill, O farched Jerusalem. Ali won i bwy y credaïs! Can. ii. 16. v. 16.*

5 Middledylwn, trwy Ffydd, daflu fy hun i lawr wrth Draed fy Arglwydd, i roddi fy hun iddo, ac i ymddiried ynddo ef yn unig am fy holl, Iechydwrïaeth; ac i ymbil arno, i nerthu fy Ffydd i briodoli Ffrwythau ei Ddi-oddefaint attaf fy hun; fel gallwyf ddywedyd, er Cyssur i'm Henaïd, *Dymma Ras a Thrugaredd! Dymma Faddcwant rhad a Heddwch, a Breintiau maurïon ancirif a brynadd ese i mi! dymma Waed gwerthfawr a dywalltodd ese drosof fi! Wele, ese a'm carodd i, ac a roddes Ei Hun a'i holl Ddoniau i mi!*

6 Fe ddylai fy Ffydd i edrych ar y Golygiadau rhyfeddol a osodir ger fy mron yn Swpper yr Arglwydd; sef, y drwg rhyfeddol sydd yn fy mhechod, nad allai dim ond Gwaed Crist fy nglauhau oddi wrtho; Gwerthfawrogrwydd rhyfeddol fy Enaid, ned allai dim ond Marwolaeth Crist ei brynu; Godidowgrwydd rhyfeddol y Bendithion a gynhwysir yn y Gyfammod Oraa, nad allai dim ond Marwolaeth Crist eu pwroasu; Cariad rhyfeddol Duw yn rhoddi Crist, a Chariad rhyfeddol Crist yn rhoddi Ei Hun, i farw, i'm cadw i yn fyw; Haelioni rhyfeddol Duw a Christ, yn rhoddi yn rhad y Breintiau a brynwyd mor bryd i'r pechaduriaid annheil-yngaf yn yr holl fyd a'u derbynio, ac vn eu cymhell arnynt. Pa fodd, fy Enaid, na syni o Rhyfeddod, wrth ystyried y Pethau hyn!

7 Mae, mwy o waith i'm Ffydd i wneuthur yn fy neshaad at Grist nag allaf enwi neilluol. Canys, Bywyd yr Enaid yw hi; ac ni ddiehon y meirwon fwyta ac yfed Corph a Gwaed Crist yn y Swpper hwn; Troed yr Enaid yw hi, i'm dwyn at Grist; ac ni's gallaf neshau ger ei frou hebddi; Llygad yr Enaid yw hi; ac ni's gallaf weled Gwerthfawrogrwydd Crist hebddi; Llaw yr Enaid yw hi, i dderbyn Crist; a Genau yr Enaid, i ymborthi arno; y Gwddf yw hi, ag sydd yn uno fy Enaid a Christ fy Mhen; fel na's gallaf fod yn eiddo Crist, na derbyn Lles oddi wrtho.

heb Ffydd. *Gal. ii. 20. Ioan i. 12. vi. 34, 35. Esay xlv. 22. Can. iv. 4, 9.*

Cw Pa lun y dylech gofio Cariad Crist yn Swpper yr Arglwydd ?

At 1. Mi ddylwn gofio am Gariad Crist, yn dyfod o Fynwes y Tad, a Gogoniant y Nefoedd, i'r byd drwg hwn, yn nghyffelybiaeth cnawd pechadurus, i dderbyn annihareh a dirmyg ar wyneb y ddaear, er fy mwyn i; sef, iddo ef, ac yntef yn gyfoethog, fyned er ein mwyn ni yn dlawd, fel y'n cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef; a darostwng Ei Hun i ddyoddef yn ddibaid, o'r Preseb lle ei ganed, i'r Groes lle bu efe farw, o Gariad i'r fath bryf a fi !

2 Mi ddylwn gofio yn neillduol am Gariad Crist, yn ei Ddyoddefaint drosod yn niwedd ei Einoes. Pa fodd na lewyga fy Enaid ynos, wrth feddwl, mor ufudd ! mor addfwyn ac amyneddgar ! y ddyoddefodd ei ddala a'i rwym, ei wawdio a'i ffangellu, a phoeri yn ei Wyneb, a'i groeshoelio, a dyoddef Marwolaeth boenus, wradwyddus, a melldigedig y Groes, i dalu iawn i Gyfiawnder Daw dros fy anwiredd i ! Fy Enaid a ddywed, *Pa fodd, O pa fodd bellach, y byddaf fyw mewn pechod, pan welwyf Grist yn marw drosod !*

3 Mi ddylwn gofio am Gariad Crist, yn dyrchafu i'r Nefoedd i barotoi Trigfannau gogoneddus a'r ein miedr, fel y caem ni ein derbyn atto, i fod gad ag ef ; yr hwn hefyd sydd yn dwyn cofiadwriaeth o'n benwau ni ger bron Duw, ac yn eiriol drosom ; fel y'n cymmoder ni a Duw, ac y gwrandewir ein Gweddiau, y cyfiawnheir ein personau, ac na chryfrifer ein pechodau i ni !

4 Mi ddylwn gofio am Gariad tragwyddol Crist, ac am ei Gariad gwastadol bob mynyd tu ag attaf ; ac yn enwedigol am ei Gariad presenol, yn rhoddi Ei Hun yn y Swpper hwn yn Brynwr ac yn Briod i ni, ac yn ein gwledda ar ei Fwrdd ei hun ; gan roesawu a chymhell pawb a'i carant i gymmeryd attynt yn helaeth o'r Moethau nefol a ddarparodd efe i ni. *O fy Enaid, pa beth a gofiast, o's anghofiaf Gariad Crist !*

5 Mi ddylwn gofio am Gariad Crist, nid yn glauar nac yn ysgafn, eithr yn y modd y byddo fy nghalon yn tymernu, am holl serchiadau yn gwresogi tu ag attf. *Mi*

ddymunaf ei gofio, gyd a gofid, calen am fy mhechodau a fu yn achos o'i ôf i ef; mi ddymunaf ei gofio, gan gredu a llawenycku ynddo: mi ddymunaf ei gofio, gyd a Diolch, a Chariad, Ufudd-dod iddo; mi ddymunaf ei gofio, gyd a Zel a Diofryd i wneuthur a dyoddef beth bynnag a fynne; ac a ddymunaf, na fyddo i mi ei anghofio na'i ddigio byth.

Cw Pa lun y dylech ysbrydoli y Pethau a weloch yn Swpper yr Arglwydd?

At 1. Pan welwyf y Gweinidog yn gosod y Bara a'r Gwin mewn, trefu yn nechru yr Ordinhaad; mi ddylwn ystyried yn ddiolchgar Ddaioni Duw, yn ei Fwriad a'i Arfaeth dragywyddol, yn appwyntio ei anwyl Fab yn Fara y Bywyd ac yn Win Dyddanwch i'm Henaid, A phan welwyf hyn, eynnydd fy nghalon o lawenydd yn Nghariad Duw! 1 Pedr i. 18—20. Heb. vii, 26.

2 Pan welwyf y Gweinidog, yn ol Esampl Crist, yn cyssegru y Bara a'r Gwin; yna cyffroed fy holl ymysgaroedd, ac ymgynhyrfed fy yshryd ynof, wrth ystyried Ewyllys da fy Nhaf nesol, yn cyssegru ei Fab i'r Swydd fudigedig o fod yn Waredwr pechaduriaid colledig, ac yn ei urddo yn gyflawn o bob Bendithion a Doniau perthynasol i'r Dyben hyn; eanys a Chyflawnder anfesurrol y Durdod yr enciniwyd ef, i fod yn Aberth addas dros bechodau y byd. Ioan x. 36. xvii. 16.

3 Pan welwyf y Gweinidog yn tori y Bara, ac yn tywallt y Gwin; pa fodd na thyr fy nghalon, ac na thywallt fy llgand ddragau, wrth gofio Dyoddefaint tligyffelyb Crist fy Arglwydd dros fy Iechydwrriaeth i! Pan feddylwyf yn mha fodd yr archollwyd ef am fy nghamweidd i, ac y ddryllwyd ef am fy auwredd i, a pha wa gfaon celyd eidd arno eddi wrth y Tad, pan lefodd ar y Groes, Fy Nuw, fy Nuw, pa ham y'm gadewais i! pa fodd na chyffroer fy ymysgaroedd er ei swyn! A phan ystyriwyf, yn mha fodd y prwyd yr hoelion trwy ei Drued a'i Ddwyllaw: oni ddylai sun y morthwylion fyned trwy fy nghalon, fel pe bawn yn ei glwed. Math. xxvii, 46, Marc xv, 34.

4 Pan welwyf y Gweinidog yn rhoddi y Bara a'r Gwin i'r Cymmunwyr: mi ddylwn gwbl-gredu yn ddiamheusol Duw yn rhoddi Crist, a Christ yn rhoddi Ei Hun

a'i holl Ddoniau, i mi; ac i bob un ag sydd yn wir-ddymunol o hono : ac yna pa Ddiolch a dalaf i'r Arglwydd am ei holl Ddoniau hyn ! *Canys, efe a yfodd o Gwpan Llidiowgrydd yr Arglwydd, a gwaddod y Cwpan erchyll, i roddi Phiol y Iechydwrïaeth hon yn fy-llaw i.* Ioan iii, 16. 1. Ioan iv, 9, 10.

5 Pan dderbyniwyf y Bara a'r Gwin o law y Gweinidog ; mi ddylwn ddeffroi fy holl Enaid a'm Calon, i dderbyn Crist trwy Ffydd yn ei holl Swyddau, ynghyd a holl Ddoniau y Prynedigaeth, ac Addewidion gwerthfawr yr Esengyl, a Chyssuron melusaid y Cyfammod Gras ; ac ymosod i wleda fy Enaid yn gyssurus arnynt ; canys y mae Crist ei hun yn ein cymell ni. *Bwylewch, gyfeillion ; yfuch, ie yfuch yn helaeth, fy rhai anwyl.* Can. v. 1.

6 Pan fyddwyf yn bwyta y Bara, ac yn yfed o'r Cwpan ; mi ddylwn ystyried, mai Crist yw gwir Ymborth, a Nerth, a Bywyd fy Enaid. Efe a feithrin y gweinion, ariacha y cleision, ac a'u ceidw yn fyw dros fyth ; canys efe a ddywedodd, *Fy nghnawd i sydd fwyd yn wir, a'm gwaed i sydd ddiod yn wir. Ac am hyny y dywedaf wrth fy Enaid, Bwyta ac yf trwy Ffydd, ac ymnertha yn Nghrist yn erbyn dy holl elynion ; bwyta ac yf yn gyssurus yn yr Arglwydd, ac anghysia dy holl ofid ; bwyta ac yf Gorph a Gwaed Crist yn ysbrydol, fel y byddech un ag ef, ac yntef yn un a thi ; bwyta ac yf, fel y'th ddiwaller, ac na fyddo arnat newyn na syched am fwniant pechod byth mwyach.*

Cw Pa lun y mae i chwi addunedu eich hun yn gywir i Dduw yn Swpper yr Arglwydd ?

At Mi ddylwn ystyried, pan fyddwyf wrth Fwrdd yr Arglwydd, fy mor megys un yn dod i ei law ar y Llyfr, neu yn codi ei ddwyllaw tu a'r Nefoedd, i gymmeryd arnaf Lw ac Adduned y Cyfammod dros fyth o hyn allan ; ac megys yn galw Duw, a Dynion, a'r holl Angylion, yn Dystion o Gydsyniad gwirioneddus fy Nghalon ag Adduned y Cyfammod hwn. Ac am hyny mi ddylwn,

1. Edrych fod fy Adduned yn gywir am wir Edifeirweh o'm holl bechodau : yn enwedig o'r pechodau oedd wyaf anwyl ac arferol genyf ; ac na chaffont arglwyddi-

2 Mi ddylwn addunedu yn gywjr, i gilio oddi wrth Brofedigaethau pechadurus a Hudobaeth y Byd, y Cnawd, a Satan, i rodio yn gyflawn yn holl Ffyrdd yr Arglwydd hyd eithaf fy ngallu; ac na ryfwyf i esgeulso neb mwy na'i gilydd o'r Ordinhadau crefyddol a'r Dyledswyddau y mae Duw yn orchymmy; canys, o's esgeulasaf neb o honynt, mi fyddaf yn ebrwydd ar fy ngwaeth, ac yn anffyddlon yn fy Addunedd a'm diwedd a fydd yn waeth na'm dechrezad. 2 *Pedr* ii. 20. *Neh. x. 29.*

4. Mi ddylwn addunedu yn gywir, na fyddo i mi ymddiried yn off fy hun, nac yn fy ngweithredoedd fy hun, nac yn fy nerth fy hun i weithredu yr hyn sydd dda; eithr yn yr Arglwydd, am Gymmorth yn mabw peth a berthyn i Duwioldeb : ac yn yr Arglwydd yn unig, am fy holl Iechydwrriaeth. *Diar.* xxviii. 26. *Salm* cxv, 11. *xxxv.* 1. *Esay* xxvi. 3, 4.

Cw Pa lun y dyfech roddi Dfolech i Dduw yn Swper yr Arglwydd?

dithion y mae Duw yn rhoddi i mi yn y Swpper hwn, i'm deffroi i ddiolch i Dduw am danynt.

1. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, am ei Gariad yn rhoddi ei Fab, ei uniganedig Fab, yr Iawn dros gamwedd, ac yn Aberth holl ddigonol dros béchod y fath bryf truenus ac annheilwng ag ydwyfi; yr hwn oeddwn, wrth natur, yn blentyn digofaint, ac yn elyn iddo. *Yn ddiau ni by erioed y fath gariad a hwn! Cofias drugareddau yr Arglwydd, a moliant Duw, yn ol yr hyn oll a roddodd Duw i ni.* Esay lxiit. 7.

2 Mi ddylwy ddiolch i Dduw, a'i glodforu, am fod ei Babell ef a'i Efengyl yn ein mysg, ac na chanwyd drws ei Dy ef yn fy erbyn; eithr fod i mi genad i neshau at Fwrdd fy Arglwydd, yn y Swpper hwn, yn mysg ei Blant ef, yr hwn a haeddais filoedd o weithiau gael fy nghau mewn narchar dragwyddol yn mysg y rhai ddaunedig. O na fedrai fy Enaid glodforu yr Arglwydd heb beidio byth! *Arnafi, O Dduw! y mae dy addunedau; talaf i ti fofant.* Salm lvi. 12.

3 Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, am y Iechyd-wriaeth dragwyddol; a'r holl Ddoniau annhraethol a berthyn iddo; y rhai ni phrynwyd ag arian, nac aur, na phethau llygredig, ond a gwerthfawr Waed Crist, a sicrheir i mi dan Sel y Cysammod, yn y Swpper hwn. *Fy enaid, bendithia yr Arglwydd; a chwbl sydd ynos, ei Enw sanctaidd ef. Fy enaid, bendithia yr Arglwydd; ac nac anghofia ei holl ddoniau ef.* Salm ciii. 1, 2.

4 Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, yn Swpper yr Arglwydd, am y Cyfnewidiad er, gwell a wnaed yu fy Nghyswyr a'u Stad ysbrydol. *Cany, lle yr oeddwn yn estron ac yn elyn i Dduw, a than ei Ddigofaint ef; wele, Duw yn heddgchu a mi, ac yn fy nghymmeryd yn un o'i Bobl anwyl ei hun; lle yr oeddwn yn farw mewn pechod, a than, farn Marwolaeth dragwyddol; rhoddir i mi Fywyd ac Ymwared od di wrth Golledigaeth; lle yr oeddwn yn aflan, yn ffisidd, a halogedig; se, a'm galchwyd yn Ngwaed yr Oen, maddewyd fy mhechod, dilewyd fy anwiredd; bygythiad a mellidith y Ddeddf a dynwyd ymaith, a rhoddiwyd i mi Hawl yn holl Fendithion ac Addewidion yr Efengyl; ac yr wyf fi yn gobeithio, na fyddaf yn gaethwus i Satan a*

*Phechod byth awy. Rhuf. viii. 32. v. 8. Eph. i. 3, 7.
1 Pedr. i. 3, 4.*

5 Mi ddylwn ddiolch i Dduw a'i glodforn, nid mewn gair yn unig, eithr hefyd mewn gweithred a gwirionedd; y mae, gan hynny, yn ddyledus arnaf, i gyfrannu yn ol fy ngallu at osod Crefydd Crist yn y blaen, ac i ddiwallu anghenion fy mrodyr ilodion yn y byd, er ei Fwyn ef, yn dystiolaeth o wirionedd fy Niolenhgarwch i Dduw. *2 Sam. xxiv. 24. Nid offrywaf i'r Arglwydd boeth-offrymau rhad. Dent. xvi. 16. Nac ymddanghored nhw o flaen yr Arglwydd yn waglen. Ecsod. xxiii. 16 Math. xxv. 40. Neh. viii. 10, Gal. vi. 10.*

Yr hyn a gwyfysu a ddylid ei ddarparu yn ystyried ac yn fyfyrariol bod yn y Sacrament.

Coedtiwn.

PA beth sydd i ehwi wneuthur at ol bod yn Swpper yr Arglwydd?

Atteb. Y pedwar peth hyn.

1. Mi ddylwn ystyried, pa fath oedd fy Ymddygiad yn Swpper yr Arglwydd. Canys, nid yw Gwaith y Cymmunwyr yn darsod ar ddiwedd yr Ordinaad; eithr megys y dylem holi ein luthau yn blaen llaw o's ewyllysion fed yn Gymmunwyr tellwng. felly hefyd y dylem ystyried yn ol llaw, pa fath y fu ein Hymddygiad yn y Swpper hwn, o's chwenaychiwm gael Lles oddi wrtho.

2 Mi ddylwn gadw yn ofalus yn fy nghof y Rhwymedigaeth sydd arnaf i sefyll yn flyddlon wrth y Cyfammod a wnaethum a Duw yn Swpper yr Arglwydd; a pharhau yn flyddlon ynddo hyd ddiwedd fy mywyd.

3 Mi ddylwn fyw yn gyssurtris trwy Ffydd ar y Dyddianwch a gynhwysir yn y Cyfammod Gras a selir yn Swpper yr Arglwydd.

4 Mi ddylwn ymddwyn yn addas i'r Cyfammod a seliais yno.

Cw Pa bam y dylech ystyried pa fath y fu eich Ymddygiad yn Swpper yr Arglwydd ?

At 1. Am y gwelir yn fynydd, fod dynion anystyriol yn cymmeryd arnynt i gyflamodi a Duw, cyn iddynt dori eu cydunedeb a phechod ; ac yn disgwyl Maddeuant heb Edifeirwch, ac am Ran yn Nghrist heb Ffydd, na ddyfod eriael i Unleib ef ; ac felly yn twyllo eu hunain, o eisiau ystyried.

2 Mae Llygrddigaeth Natur, Hudolmethyl y Byd, a Satan hefyd, yndyfol gyd a ni ger bron Duw ; ag sydd yn peri achos yn rhy fynydd ni ymostwng yn alaras am waeledd eib Hymddygiad yn y Dyledswyddau penaf ; ac ni fedrwn ni ymostwng, heb ystyried. *Job i.*

3 Mae amryw yn gorphwys ac arferiad ffurfiol o'r Ordinhadau ; gan ddyfod i Swpper yr Arglwydd yn gwestymol, ac yn myned yn llawen oddi wrtho, pan ddy-lent fod yn athrist, wedi selio eu Barnedigaeth, ac nid eu Iechydwrriaeth eu hunain ; ac yn ymgaledu mewn rhyfgy, yn lle cynhyddu mewn Gras a gwir Obaidh. *Luc xii. 26, 27.*

4 Mae yn ddystyrach mawr o'r Ordinhaad arbenig hon, i ni fod yn anystyriol yn ei chylch ; canys, yr ydym yn arfer ystyried pa lun y gwnaethom yn marchnadaeth a negeseuon y byd hwn, a pha un a ydym yn llwyddo ynddynt ; ac y mae Ordinhadau Duw yn fwy na phob peth.

5 Heb ystyried ein Hymddigiad yn Swpper yr Arglwydd, ni's gawn fod yn wir-ddiolchgar am y Lles a gawsom, na gwellhau y beiau oedd ynom ; nac ymostwng yn edifeiriol o flaen Duw, i gael maddeuant am danynt, trwy'r Arglwydd Iesu ein Harchoffeiriad ; ag sydd yn cymmeryd ymalt h anwireded pethau sanctlaidd ei bobl, er mawr cyssur iddynt. *Ecsod. xxviii. 38. 1 Pedr ii. 5.*

Cw Beth a ddylech ystyried ynghylch eich Ymddygiad yn Swpper yr Arglwydd ?

At Mi ddylwn ystyried,

1. Pa un a ymosodais yn ostyngedig ac yn barchus ynghylch yr Ordinhaad barchedig hon, gan fwrw orfedd allan o'm calon, megys yngwydd Duw ; gan ystyried, fod pob peth yn noeth ac yn agored i'w Lygaid ef

2 Pa un a nerthwyd fy Ffydd, i gredn i Griat ddyfod

oddi wrth Dduw i foddloni ei Gyfawnder ef, mor ddi-
amheuol a phe buaswn yn clwyd y Dystiolaeth a rodd-
odd Duw am dano, pan lefarodd or Nefoedd, gan ddy-
wedyd, *Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlon-
wyd.* Math. iii. 17. Marc. i. 11. Luc iii. 22.

3 Pa un a gredais yn gywir, i Grist fy ngharn i, a
fioddi Ei Hun dros of fi; ac iddo gael ei ddyrchafu gan
Dduw yn Dywysog ac yn Iachawdwr, i roddi i mi
Edifeirwch, a Maddeuant Pechodau.

4 Pa un a feddalthawyd fy Nghalon, pan welais Grist
yn groeshoeliedig o'm blaen; gan dristhau yn wir-
edifeiriol am fy mhechodau, o blegid pa rai yr achollwyd
ac y dryllwyd ef. *Pan edrychais ar yr hwn a
wehanais, a ddarfu i mi alaru am dano fel un yn
galaru am ei uniganedig, ac ymosidiodd fel un yn gofidiodd
am ei gyntafanedig?* Zec. xii. 10.

5 Pa un a ymroais i edrych yn ofalus at fy Ymddyg-
iad, wrth feddwl fod y Brenin yn dyfod i mewn i weled
y gwahoddedigion; rhag iddo fy ngweled i heb y Wisg
Briodas genyf, a dywedyd am danaf, Rhwymwch ei
draed a'i ddwyllaw, a thestiwch i'r tywyllwch eithaf; yno
y bydd wylofain a rhingcian danned. *Math. xxii. 13.*

6 Pa un a ddefrowyd fy Enaid, am Calon, a'm holl
Ysbrydoedd, i lefain, nid yn unig am Faddeuant, eithr
hefyd am Ras i'm sancteiddio; a pha un a lanwyd fy
Enaid o hiraeth a syched am Grist i fod yn Iachawdwr
i mi.

7 Pa un a wresogodd fy Nghalon, tra yr oeddym yn
myfyrio am Dyoddefaint a Chariad Crist; a pha un a
dderbyniodd fy Enaid Ddyddauwch yn yr Oodinhaad;
beu ynte, a ddychwelais yn fy ol oddi wrth Ffynhonau
Iechydwriaeth a'm llestri yn weigion.

8 Pa un a dywalltwyd Cariad Crist yn fy Enaid,
pan welais ef yn tywallt ei Waed ac yn marw dros of;
a pha un a dderbyniais y fath Ophath cyssurus am
Drugaredd, ag y gynhyrfodd fy Nghalon i fod yn wir-
ddiolchgar.

9 Pa un a weithiodd Cariad Crist ynof Dymher-
gariadus tu ag at bob Dyn, gyd a Diofryd i ddangos fy
Nghariad i bawb yn mhob ffordd ag allwys, er mwyn
Crist a'm carodd i.

10 Pa un a gymmerais arnaf Ymroiad a Rhwymedigaeth newydd yn wrioneddus i gashau fy holl bechodau, ac i reidio yn gydwibodus holl ddylediau fy mywyd yn Ffyrdd Duw.

C6 Pa ham y dylech gosio yn ofalus y Rhwymedigaeth sydd arnoch i sefyll yn ffyddlon wrth y Cyfammod a wnaethoch a Duw yn Swpper yr Arglwydd?

At Mi ddylwn gosio yn ofalus y Rhwymedigaeth sydd arnaf i sefyll yn ffyddlon wrth y Cyfammod a wnaetham a Duw yn Swpper yr Arglwydd. Canys,

1. Y mae Trogareddau mawrion a Bendithion gwerthfawr yn perthyn i'r rhai a gadwant y Cyfammod: ac mae ydyw Duw yn tori Cyfammod a neb, nes iddynt hwy dori ag ef yn gyntaf; ac yna maent yn gorffettu y cwbl. *Salm* ciii. 17, 18. *Deut.* xxix. 9. 2 *Cran.* xv. 14, 15. *Esay* lvi. 4 5. *Salm* l. 5. 2 *Ioan* 8.

2 Mae Satan yn ymosod yn ebrwydd, gyd a llid mawr a chynfigen, i geisio tynnu ymarth y rhai a fo yn cyfammodi a Duw, ac yn heshau atto; efe a'n temtio yn swr yn ddigllonach na chynt, o herwydd fod Duw yn ein cymmeiryd yn Bobl iddo ei hun. Pan ddarfu i Grist gael ei arddel yn gyhoeddus, pan fe cyddiwyd ef, yn fab anwyl i Dduw; efe a gafodd, yn y man ar ol hwy, ei demtio gan ddiafol yn yr anialwch. Pan oedd yr Apostolion newydd fod gyd a Christ yn y Swpper Sanctaidd, y mae efe yn dywedyd wrthynt, fod Satan yn eu ceisio hwynt i'w nithio fel gwenith. *Math.* iii. 17. iv. 1. *Luc* xxii. 31. *Ioan* xiii. 27.

3 Mae y cyfryw a bechant yn chyfygus, ar ol cyfammodi a Duw, yn atcholli eu Cydwibod, yn tristhan yr Ysbryd Glan; yn dianrhydeddu Duw, ac yn dwyn mwy o Gablled ar ei Enw ef. *Rhuf.* ii. 24. *Ew Duw o'ch pligid thwi a geblir y'n mhlith y cenhedloedd.* 2 *Slam* xii. 14. *Ezec.* xxxvi. 20.

4 Mae Rhwymedigaeth y Cyfammod fel Llw, a'r trosedd o hono fel y pechod o dyngu yn anudon; ac sydd yn cynnwys ynddo euogrwydd echrydus iawn. *Hos* x. 4. *Dywedasant eiriau, gan dyngu anudan wrth ionethur ammod.* *rwm.* xxx. 2. *Salm* cxix. 106. *Neh.* x. 29.

5 Mae tori Cyfammod a Duw, a throddi wrtho, ar

ol iddo ef. ddangos Trugaredd a rhoddi Gwaredigaeth Erii, yn cyfrol Digofaint Duw yn fwy yn ein herbyn nag o'r blaen. Ioan v, 14. *Wela, ti a wnaethpwyd yn iach; na phecha mwyach, rhag digwydd i ti beth a fyddo gwaeth.* Deut. iv, 23, 24. vii. 9. 10. 2 Cron. xxxii. 25. 2 Ioan 8, 9.

1° Cw Yn mha lun y mae i chwi fyw yn gyssurus trwy Ffydd ar y Dyddanwch a gynhwysir yn y Cyfammod, a Merheir i chwi trwy Grist yn Swpper yr Arglwydd? 2° At 1 Mî ddylwn lawenyachu yn wastadol yn yr Arglwydd fy Nuw, sydd; trwy'r Cyfammod hwn, yn Rhan ac yn Etifeddiaeth dragywyddol i mi. Salm xvi. 5, 6. *Yr Arglwydd yw rhan fy etifeddiaeth i a'm phiol; ti a gynheli fy nghoelbren. Y llinynau a syrthiodd i mi meirw lleoedd hyfryd: ie y mae i mi etifeddiaeth deg.* Preg. ix. 7. Act ii, 46. Deut. xxvi. 17—19 Phil. iv. 4.

2° Pan fyddwyf yn llesg ac yn brudd; at Dduw fy Tachawdwr cyfammodol, lle mae Ffynhonau Iechydwrfaeth; y delwn fyned am Gyssur i'm hadfywio. Essay xli. 2, 3. *Wela, Duw yw fy iechydwrfaeth; gobeithiaf, ac nid o'naf; canys yr Arglwydd Dduw yw fy nerth a'm can: efe hysyd yw fy iechydwrfaeth. Am, hysy meirw llawenydd y tynwch ddwfr o ffynhonau iechydwrfaeth.* Ioan xv. 11. Can. ii. 3.

3° Pan fyddwyf mewu ing a gorthrymder, a than gasineb y byd ac erledigaeth; y mae yn Nghrist, fy Nghyfammod, Ddyddanwch digonol i mi. 2 Cor. i. 3, 5. *Bendigedig fyddo Duw a Thad ein Harglwydd ni Iesu Grist, Tud y trugareddau, a Duw pob diddanwch; yr hwn sydd yn ein diddanu ni yn ein holl orthrymder.—O bleid fel y mae dioddefadau Crist yn amlhau yn om ni, felly tawy Grist y mae ein diddanwch ni hysyd yn amlhau.* 2 Cor. iv. 8, 9. Salm xxvii. 10.

4° Pan fyddwyf yn dyoddef y croesau trymaf, a'r colledion mwyaf; mae yn Nuw'r Cyfammod Hyfrydwech a Chyssur ddigon. Hab. iii. 17, 18. *Ex i'r ffigyr bren na fludeuo, ac na byddo ffwrwth ur y gwinwydd; gwaith yr olwydd a' bulla, a'r meusydd ni reddant fwyd; torer ymaith y praid a'r gorlan, ac ni bydd*

efidion yn eu beudai ; etto mi a lawenydaf yn yr Arglwydd ; byddaf hyfryd yn Nuw fy iechydwrïaeth. 1 Sam. xxx. 6.

5 Pan ddell i'm meddwl atgoffa echrydus o'r pechodau a wnaethum gynt, a'm Cydwybod yn dychrynu ; mae Gwaed y Cyfammod yn effeithiol i'm glanhau oddi wrthynt. 1 Ioan i. 7. *Gwaed Iesu Grist ei Fab ef sydd yn ein glanhau ni oddi wrth bob pechod.* Esay i. 18. Salm ciii. 12, 13 Heb. viii. 10, 12. ix. 12. Math xxvi. 28,

6 Pan fyddwyf mewn gofid calon, o' blegid fy llygreddigaethau beunyddiol ; fy Nghyssur yw, fod Dyodde faint Crist, trwy'r Cyfammod, yn iawn drosod. 1 Ioan ii. 1, 2. *Fy mhiant bychain, y pethau hyn yr wyf yn eu hysgrifenu attoch, fel na phechoch. Ac o phechad, y mae i ni Etrïolwr gyd a'r Tad, Iesu Grist y cyflawn ; Ac efe yw'r iawn dros ein pechodau ni.* Rhuf iii. 25. 2 Cor. v. 18, 19. 1 Ioan iv. 10. Rhuf. vii. 24, 25. Salm cxxx. 3, 4.

7 Pan fyddwyf yn digaloni, o herwydd fy anallu gyflawnu fy Nyledswyddau, ac i orfychu fy mhrofedigaethau ; mae y Cyfammod yn sicrhau i mi Nerth digonol yn Nghrist. 2 Cor. xii. 9. *Efe a ddywedodd wrthyf, Digon i ti fy ngrat i ; canys fy nerth i a berffeithir mewn gwendid.* Phil. iv. 13. Salm xxvii l. lxxxix. 19.

8 Pan fyddwyf yn ofni, rhag i mi gilïo yn ol a syrthio oddi wrth fy Mhroffes ; mae Duw, yn y Cyfammod, yn rhoddi i mi sicrwydd a'm barhaad ; o'i Enau ef ei hun. Jer. xxxii. 40. *Mi a wnaf a hwynt gyfammod trwyddol, na throaf oddi wrthynt, heb wneuthur lles iddynt ; a mi a asodaf fy ofn yn eu calonau, fel na chifiont oddi wrthyf.* Phil. i. 6. Rhuf. viii. 38, 39. 1 Cor. x. 13.

9 Pan fyddwyf yn ofni dýfod ger bron Duw, o herwydd fy annheilyngdod ; fe roddir Crist yn y Cyfammod yn Gyfryngwr i mi, i'm cyflawnhau oddi wrth bob anwiredd. 2 Cor. v. 21. *Yr hun nid adnabu bechod a wnaeth efe yn bechod drosomni, fel y'n gwneid ni yn gyflawnder Duw ynddo ef.* Act, xiii. 39. 1 Cor. i. 30.

10 Pan fyddwyf yn ammau derbyniad fy Ngweddïau ger bron Duw, o herwydd eu gwaeledd ; y mae'r

Cysammod yn sicrhau, fod Crist fy Archoffeiriad, ag sy'n eriof drosod, yn medru tosturio wrthyf; ac am hysy, na ddylwn ddigalon i fyned at Dduw am Ras a Thrugaredd, er maint fy ngwendid. Heb. iv, 15, 16. *Canyse nid oes i ni archoffeiriad heb fedru cyd-ddydd-ef gyd a'n gwendid ni.*—*am hyny awn yn hyderus at orseddfainge y gras; fel y derbynionm dngaredd, ac y caffom ras yn gymmorth cysamserol.* Heb. vii. 25. ix. 24. 1 Ioan ii. 1 Rhuf. viii. 34.

11 Pan fyddwyf wedi'm taflu i lawr yn isel ac yn drist, o herwydd Cystuddiau a Cheryddon Duw a fo arnaf; mae y Cysammod yn sicrhau, mai oddi wrth Gariad Duw y maent yn dyfod, er lles i mi. Heb. xii. 5, 6. *Fy mab, na ddirmyga gerydd yr Arglwydd, ac nac ymollwng pan y'th argyqedder ganddo.* Canys y neb y mae yr Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei geryddu; ac yn ffangellu pob mab a dderhynio. 2 Cor. iv. 17. Job v. 17, 18. *Salm lxxxix. 31—33.*

12 Pan fyddwyf yn brawychu, rhag niwed oddi wrth y creaduriaid; y mae'r Duw'r Cysammod yn sicrhau, na chant fy nrygu, ac y diogela Duw fi rhagddant. Hos. ii. 18. *A'r dydd hwnw y gwnaf ammod drosiunt ag asiffiaid y maes, ac ag ehedaiid y nefoedd, ac ag ymlusgiaid y ddaear; a'r bwa, a'r cleddyf, a'r rhyfel, a doraf ymaith o'r ddaear; a gwnaf iddynt orwedd yn ddiogel.* *Ezec. xxxiv. 5. Esay xi 6—11. Job v. 23*

13 Pan y cythryblir fy meddwl gan angen, ac eisau a modd i'm cynnal yn y byd; mae sicrwydd yn y Cysammod am bob peth a fo raid i mi wrtho. Math. vi. 32, 23. *Gwyr eich Tad nefol fod arnoch eisiau yn holl bethau hyn. Eithr yn gyntaf ceisiwch deyrnas Duw, a'i gyflawnder ef: a'r holl bethau hyn a roddir i chi yn ychwaneg.* Phil. iv 19. *A'm Duw ia gyflawn eich holl raid chwi, yn ol ei olud ef mewn gogoniant yn Nghrist Iesu.* 1 *Pedwr* v. 7: 1 Cor. iii 22, 23. 2 *Cor.* vi. *Salm xxxvii 3. lxxxiv. 11.*

14 Pan ostynger fy epaid a galar, ar farwolaeth ac ymadawiad fy ngharenydd a'm cyfeillion anawylaf; mae y Cysammod yn fy nghyssuro, fod fy Mhrynwr yn fyw: ac y caf weled fy nghyfeillion yn fyw drachefn, pan ddel efe yn ei Gogoniant; ac na wrthod yr Arglwydd fi.

pan fo'm trasau agosaf yn fy ngadael. Salm xxvii, 10.
*Pan yw fy nhad a'm man yn fy ngwrthod, yn An-
 glwydd a'm derbyn. 1 Thes. iv. 13, 14, 18. Ni
 cwyllysiwn, frodyr, i chwi fod heb wybod am y rhai a
 hunasant, na thristuoch, megys ereill y rhai nid oes
 ganddynt obaith. Canys o's ydym yn credu farw
 Iesu, a'i adgyfodi; felly y rhai a hunasant yn y Iesu,
 a ddwg Duw hefyd gyd ag ef. Am hyny, diddenwch
 eich gilydd a'r ymadroddion hyn. Job xix. 25.*

15. Pan ddel arnaf awr y brofedigaeth olaf, set ofn a
 gwasgfaon angau i syrthio arnaf; fy unig Gyssur, a
 Chyssur digonol, yw, i Grist, Cyfryngwr y Cyfammod,
 dynu ymaith ei chwerwder, fel nad oes raid i mi ofni
 marwolaeth, o's credaf yn Nghrist. 1 Cor. xv. 55—57.
*O angau, pa le y mae dy golyn? O uffern, pa le mae
 dy fuddugoliaeth? Colyn angau yw pechod, a grym
 pechod yw'r gyfraith. Ond i Dduw y byddo'r diolch,
 yr hwn sydd yn rhoddi i ni fuddugoliaeth trwy ein
 Harglwydd Iesu-Grist. 2 Sam. xxiii. 5. Salm xli. 3.*

*Cw. Chwi a attebasoch bethau hoff i'r Cwestiwn di-
 weddaf o'r blaen; pa Ddefnydd a ddylech wneuthur o
 honynt?*

*At 1. Mi ddylwn ryfeddu a moli Daioni Duw, ag
 sydd wedi trysorn y fath Bethau mawriom yn y Cyfam-
 mod Gras, a selio i mi Sicrwydd am danynt.*

*2 Mi ddylwn dosturio wrth bawb sydd allan o'r Cyf-
 ammod; o blegid eu bod yn gwbt-amddifaid o heb
 gwr Gyssur a Gobaith.*

*3 Mi ddylwn synu, wrth feddwl i sothach y byd, a
 mwyniant pechod, fy nghadw heb ran yn y Cyfammod
 hwn cyhyd.*

*4 Mi ddylwn geisio fy Nghyssur yn wastadol ar bob
 achos yn Addewidion y Cyfammod hwn, trwy Grist;
 ac yn mhob adfyd i ddywedyd fel Dafydd, Er nad yw
 fy nhf i jelly gyd a Daw; etto cyfammod tragywyddol
 a wnaeth ef, a mi, wedi ei luniaethu yn hollol ac yn
 sicr; canys fy holl iechydwrïaeth a'm holl ddymun-
 iad yw, er nad yw yn peri iddo flaguro. 2 Sam.
 xxiii. 5.*

*5. Mi ddylwn edrych yn ofalus am yndwyn yn addas
 i'r Cyfammod hwn, tra fyddwyf fyw yn y byd. Col i, 10.*

*Fel y rhodioch yn addas i'r Arglwydd, i bod rhyng-
bodd, gan ddwyn ffrwyth yn mhob gweithred dda, a
dihnyddu yn ngwybodaeth am Dduw. Col. ii. 6, 7.
Eph. iv. 1. v. 15.*

*Cw Yn mha lun y dylech ymddwyn yn addas i'r Cyf-
ammod a seliasoch yn Swpper yr Arglwydd!*

*At 1. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'm Perthynas
a Duw trwy'r Cyfammod hwn; canys, mi a gymmer-
as Dduw yn Dad i mi; a Christ, yn Brynwr, yn Briod,
ac yn Arglwydd; a'r Ysbryd Glan, yn Hyfforddwr;
Gwasanaeth Duw, fel fy Nghofal penaf; a Gair Duw,
yn Rheol o'm Bywyd; a Phlant Duw, fel fy Mhrodyr,
a'm Cyfeillion anwylaf, a'm Cydaelodau o Gorph Crist.
Luc ii. 49. Ioan iv. 34. Ruth. i. 16. 1 Cor. xii. 12, 13.*

*2 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod,
trwy ymwrthod a phechod a'm holl egni; sef, fy mhech-
odau anwylaf, a'm pechodau dirgelaf, a phob rhyw
bechodau; a gwylio yn erbyn pob rhyw brofedigaethau
a drwg gyfeillach a fyddo yn tywys i bechod. Pan y'm
temtier, mi ddylwn ddywedyd ynof fy hun, Oni fum yn
Swpper yr Arglwydd? oni chymmerais Rwymedigaeth
llw ar fy Enaid ger bron Crist, pan oeddwn gyd ag ef
ar y Bwrdd, Na ddilynnwn y diafol mwyach? oni thyn-
gais i Tod yn ffyddlon i'm Harglwydd? *Pa fodd gan
hyny y galluf unenthur y mawrddrwg hwn, a phechu
yn erbyn Duw?*—Mi a agorais fy ngenau wrth yr
Arglwydd, ac nid allaf githo. Gen. xxxix. 9 Barn.
xi. 35. Hos. xiv. 8. Num. vi. 2—4. xv. 30. 31. Job
xxxiv. 31, 32. Salm i. 1, xxvi. 5. lxxxv. 8. cxix. 15.
128, 133. Math. v. 29, 30. xxvi. 41. 2 Tim. ii. 19. 22.*

*3 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod,
trwy gyflawniad addas o Ddyledswyddau Crefydd: ac
ymroi o'm calon, trwy Gymmorth Duw, i'w cyflawnu
yn gydwybodol, trwy Ffydd yn Nghrist, gan ymdrech-
u yn ol Cymmundeib ysbrydol a Duw ynddynt; a dysal-
warchod wrth Fwrdd fy Arglwydd, i gael fy adfywio
o'r newydd, mor fynych ag allwyf, heb esgeuluso un
odfa o'm bodd, na gadael fy Lle yn Addoliad Duw i fod
un amser yn wag; rhag i mi dynu yn ol, a cholli fy
Lle gyd a Christ yn Nheyrnas Nefoedd. *Diar. viii.
34. Ioan 8. Luc i. 6. Ioan iv 24. Rhuf. ii. 29.
Joh. xxvii. 8, 10. 1 Petr. ii. 5. 1 Ioan i. 8.**

4 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy wneuthur fy ngwaith a'm galwedigaeth yn dda, o Gydwybod i Dduw; gan fod yn onest, yn ddyfal, ac yn ddidwyll, yn fy holl orchwylion, ac yn gydwybodol yn mhob peth, y pethau lleiaf fel y pethau mwyaf, er Gogoniant i Dduw; a harddu, fy Mbroffes, trwy Ymddygiad, serchog, addfwyn, amwyneddgar, gostyngedig a charedigol, doeth a grasol, tu ag at bob Dyn; canys, ni ddichon neb fod yn Gristion da, ag y fyddo yn ddrwg yn ei dymher, yn ddiosal yn ei waith, yn ddiog yn ei alwad, neu yn anffyddlon yn ei swydd a'i berthynasau. *Heb. xiii. 18. Luc iii. 10—14. xvi. 10. Rhuf. xii. 10, 11. Eph. vi. 7, 8. Col. iv. 5, 6. Eit. ii. 2—10.*

5 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy iawn-ddedfayddio y Talentau a'r Bendithion a roddodd Duw i mi; sef, fy Iechyd, fy Mywyd, a'm Synhwyrâu, fy amser, a'm Meddiannau, a'm Doniau, er Gogoniant i Dduw, yn ol y sefyllfa a'r galwad a drefnodd Duw i mi; gan ymroi i fyw i Grist, megys un a brynwyd ganddo o feddiant fy ngelynion, ac megys yr addunedais ac y seilais i fod yn ffyddlon iddo; fel y byddo genyf gyfrif cyssurus i roddi ger ei fron yn ei Ymddangosiad. *Math. xxv. 21. 1 Cor. vi. 20. x. 33. Rhuf. xiv. 7—9. Phil. ii. 4. 1 Pedr. iv. 10, 11.*

6 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy fyw yn heddychol a chariadus, hyd y mae yn of, a phob Dyn, ac mewn Undeb Barn iachusol a'm Cydbroffeswyr; na fyddwyf aebos o anghydfod yn y ty a'r gymmydogaeth nac o rwygiad Cymmundeb, ac ymbleidion yn y Gynnullidfa lle byddwyf. Canys fe weddiodd Crist yn deilwng yn erbyn hyn ychydig cyn ei farw, efe a daer-ymbiliodd fwy nag unwaith, er i'w bobl fod oll yn un; megys y mae'r Tad ac yntef yn un, felly iddynt hwythau hefyd fod yn un ynddo ef. *Ioan xvii. 20, 23. Felly yr ymbiliodd Ysbryd Crist yn yr Apostolion; gan ddywedyd yn amlwg, mai dyuion cawdol sydd yn ymbleidion. 1 Cor. i. 10. Yr wyf yn attolwg i chi, frodyr, trwy Enw ein Harglwydd Iesu Grist, ddywedyd o bawb o honoch chi yn un peth, ac na byddo ymbleidion yn eich plith; eithr bod o honoch wedi eich cyfangyssylltu yn yr un meddwl ac yn yr un*

farn. 1 Cor. iii. 3. Canys tra fyddo yn eich plith chwi gynfigen, a chynen, ac ymbleidlo; onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio yn ddyhol? Phil. ii. 2. Cyflawnwch fy llawenydd; fel y byddoch yn meddwl yr un peth, a'r un catiad genych, yn gyttun, yn syniad yr un peth. Phil. iii. 16. Cefidwn wrth yr un rheol, syniwn yr un peth. 1 Ioun iv. 11. Gal. v. 19—21.

7 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy gydsurfio ag Esampl Crist, a osodwyd o'm blaen yn y Sacrament hwn. Mi ddylwn gadw fy ngolwg yn ofalus ar Sancteiddrdd ac Addfwynder Crist yn ei Fywyd, ac ar ei Amynedd ef yn ei Farwolaeth, pan groeshoeliwyd ef drosof; fel y dýsgwyf ganddo groeshoelio y cnawd a'i holl chwantau pechadurus, a dyoddef yn amyneddus pa groesau bynnag a chasineb a gyfarfyddo a ni yn y byd hwn; canys efe a ddywedodd, Ioun xiii. 15. Rhoddais esampl i chiwi, fel y gwnelech chwithau megys y gwneuthym i chiwi. 1 Pedr ii. 21—28. Canys i hyn y'ch galwyd hefyd; o'blegid Crist yn ef a ddyoddefodd trosom ni; gan adael i ni esampl fel y canlynech ei ol ef; Yr hwn ni wnaeth bechod, ac ni chaed twyll yn ei enan; Yr hwn pan ddifenwyd, ni ddifenwodd drachefn; pan ddyoddefodd, ni fygythiodd; eithr rhoddodd ar y neb sydd yn barnu yn gyfiawn. 1 Pedr iv. 1, 12—14. Gal. v. 24. Rhuf. vi. 5, 6.

8 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy atgoffio yn fynych y Golygiadau a welais pan oeddwn gyd a Daw ar y Mynydd: sef, pan oeddwn gyd ag ef wrth y Bwrdd, yn edrych ar fy Arglwydd Crist yn groeshoelfedig drosof. Oni welais y Brenin yn ei degwch? oni welais ef yn goch ei ddifad, megys un ymdrybaeddu mewn gwaed? Oni amlygwyd i mi, ger brôn fy wyneli, Anwydeh Cariad a Thosturi Crist: Drwg Pechod a Thoster Digofaint a Chyflawnder Daw yn ei erbyn? Gwerthfawrogrwydd fy Enaid, a Mawredd y Tychydwrhaeth hono a dalodd Crist gymmaint Pris am dani? fel y gallwyf yn wastad ystyried, Pa fodd yn y diangaf, o's esgeulusaf iechydwrhaeth gymmaint! Heb. ii. 3.

9 Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy wneuthur eithaf fy ngorau i gynhyddu mewn

Gan. Gan i Dduw ierhau i mi addewidion y Cyfammod, a dyfod o hono i fod yn Dduw ac yn Dad i mi ; mi ddylwn ymlanhau oddi wrth bob halogrwydd cnawd ac ysbryd. i berffeithio sanoteiddrwydd yn ofn Duw.— Nid fel pe bawn eisoes wedi fy mherffeithio ; eithr megys anghofio y pethau sydd o'r tu cefn ; ac ymestyn at y pethau o'r tu blaen, i grychu at y nod ; ac nid i dynu yn ol, na gwrthgilio byth ; fel y byddo genyf Dystiolaeth dda am Ran yn Nghyfammod Duw, pan ddel fy oriau diweddaf. *Barn.* xi. 35. *2 Cor.* i. 12. vi. 18. vii. 1. *Phil.* iii. 12—14. *Eph.* iii. 12—14.

10 Mae yn rhaid i mi rodió yn addas i'r Cyfammod, trwy feithrin yn ofalus yn fy Enaid yr Archwaethl ffasus a'r Effaith a brofais o Gariad Duw a Christ yn Swpper yr Arglwydd ; ac nid gadael y Dyddwr dda hono, trwy fy esgeulusdra, a diflasrwydd a syniad y cnawd, i ddiifoddi ; megys un yn ennyn tan, a chwedi hyny yn taffu dwfr arno. Dyfal Argeffa o Gariad fy anwilyd, ac ymgysfeillachu yn feunyddiol a'r Arglwydd yn fy meddyliau, rhwng Dyledswyddau crefyddol a'i gilydd, a'm dwg i fwynhau Cymmundeib melus ag ef yn fy Enaid ; ac i fyw, trwy Ras, yn addas i'r Cyfammod. 1 Cron xxix. 18. *Arglwydd Dduw Abraham, Isaac, ac Israel, ein todau, cadw hyn yn dragywydd yn mryd melleddion calon dy bob, a pharotod eu calon i'w hysbryt attat Ti ! Amen.*

DIWEDD.

Argraphwyd gan D. Oliver, Hope-street, Wrexham.

Yn fuan fe a gy hoiddin fel yn berthynawl

i'r Catecism;

LYTHYR

AR Y

Ddyledswydd o Gateceisio

PLANT A PHOBOL

GWAITH Y PARCHEIDG

G. JONES, RERIGLOR, LLANDOWROG.

*Y Llyfr fydd yn cynwys o gwmpas trigian tudalen
a'i argraphu ar bapur da am y pris isel o chwe
cheiniog.*

*Y cyfriw ag sydd yn cwyllysio cael y Llythyr:
ersynnir iddynt yru ei henwau yn ddioed at y Cy-
hoeddwr D. Olffyr, Argraphwr, Heol Ystyn (Hope-
Street) Gwrecsam; neu'r cyfriw ag sydd yn tanu yr
Catecism.*

Y Cyhoeddwr o'r rhagorawl *Esponiad o Gateoism yr Eglwys*, sydd yn erfyn an gael cennad i dalu ei hynawsaf deliolchgarwch i'r cyfriw gyfeillion yn y 'Dywysogaeth a mannau erill; a gyfrannodd at y gwaith hwn; y mae y pwbl yn awr wedi ei argraphu; os bydd i rai o'r cohebwy'r fod yn fyr o rai o'r rhifau, byddant gystal a gyru' at y Cyhoeddwr, neu ymfodyn hefo'r gwyr sydd mewn galwed yn lledau yn Llyfr, ar cyfriw goll a geiff ei gyru gyda phrysurder i wneud i fyny'r diffyg.

Y mae'r Cyhoeddwr yn cymeryd yr hyf-dra i hysspysu, y gwneif ef ymrwmo i rwmo yr Llyfr, mewn modd tra hardd, a chryf, yn llawn ugian punt y cant yn is na'u'r prisiau arferawl, y mae hefyd yn erfyn am gynhorthwu ei gyfeillion a'r wladwr-iaeth yn gyffredin, yn yr amriw ganghenau oi alwedigaeth; sef, gwerthwr Llyfrau, Papurau, &c. yn ei Siop yn *Heol Ystyn*, (*Hope-street*). *Gwrecsam*, yn mha le y mae gantho beunydd ar werth Lyfrau dewisol ar amriwiol destynau a berthyn i Addysg a'r Celfyddau. Y mae gantho yn rhad yn ei ymuk Bapurau Sgrifent, ag i Argraphu a Phapur Darlynio, a Phapurau Hardd-wych o amriw liwiau, &c. &c.

Cyhoeddiadau Misawl, Cwarterawl, &c. a geir ag a yrir, yn fuan yn ol y gorch-nyriad.

Argraphu i'w gael mewn modd mwua-
teg a hardd, Llyfrau i'w cael ei rhwmo
mewn modd hardd-wych, a chyffredin.

THE Publisher of the foregoing excellent *Exposition of the Church Catechism*, begs to return his most sincere thanks to those Friends in the Principality and elsewhere, who have subscribed to the work; the whole of which being now printed, should the Subscribers be short of any of the numbers, they will have the goodness to apply to the publisher, or to the men employed to distribute the Book, and the imperfections shall be immediately supplied.

The Publisher takes the liberty of stating, that he will engage to bind the volumes, in a firm and neat manner, full 20 per cent. lower than the usual prices.— He further respectfully solicits the support of his Friends and the Public generally, in the several branches of his business of Bookselling, Stationery, &c. at his Shop in *Hope-street, Wrexham*, where he has constantly on sale, a selection of Books on the various subjects connected with general Literature and Science, cheap Writing and Printing Papers, Drawing Papers, Bristol Boards, Fancy Papers, &c. &c.

Magazines, Reviews, and all kinds of Periodical and other Publications, regularly and expeditiously procured to order.

Printing, executed with neatness and despatch—Books bound in common and superb bindings.

